
448
Diatriba.
E
15

CHRONICON MONTIS-SERENI

SIVE LAUTERBERGENSE,

ANTE CCCCXL ANNOS COLLECTUM,
& jamdudum à
CLARISSIMIS VIRIS
MARQUARDO FREHERO atque
HENRICO MEIBOMIO promissum;
NUNC DEMUM
UNA CUM VETERUM MISNIÆ MARCHIONUM
IN EODEM MONUMENTO ÆRI INCISO, ALIORUMQUE MONASTERIORUM CHRONICIS
VETUSTIS AC FUNDATIONIBUS,
ex CODD. MStis
EDITUM
TABULISQUE GENEALOGICIS ILLUSTRATUM,
à
JOACHIMO JOHANNE MADERO.

HELMESTADI,
Typis & sumptibus HENNINGI MULLERI, Acad. Typ.
ANNO CIↃ IↃ C LXV.

SERENISSIMIS PRINCIPIBVS

AC DOMINIS,

DN. AVGVSTO,

DN. GEORGIO WIL-HELMO,

DN. IOHANNI FRI-DERICO,

DVCIBVS BRVNSVICENSIVM ET LVNEBVRGENSIVM,

PATRIÆ PATRIBVS OPT. MAX.

DOMINIS SVIS CLEMEN-TISSIMIS,

EGRE-

EGREGIA HÆC

ATQVE IAM LONGO TEMPORE DESIDERATA

GERMANICÆ ANTIQVITATIS

MONVMENTA,

GLORIOSISSIMORVM EORVNDEM

MAIORVM,

LOTHARII IMP. II.

HENRICI COGNOMENTO

LEONIS,

OTTONISQVE IMP.

EIVS NOMINIS QVARTI,

VT ET RELIQVORVM EIVS ÆVI

AVGVSTORVM,

PROPINQVA COGNATIONE ILLOS

ATTINGENTIVM,

CELSISSIMORVMQVE MISNIÆ

MARCHIONVM, SAXONIÆQVE

PALATINORVM,

EX EADEM CVM ILLIS

MAGNI WIDICHINDI

AMPLISSIMA ATQVE EMINEN-

TISSIMA STIRPE

FELICITER DESCENDEN-

TIVM

RES

RES DOMI MILITIÆQVE,
INTEGRIS FERME DVOBVS
SECVLIS,
NON SINE
SINCERÆ IN DEVM ET PATRIAM
FIDEI
PRÆCLARISSIMO EXEMPLO
PIISSIME FORTISSIMEQVE
GESTAS
LVCVLENTER REPRÆSENTANTIA,
ANIMO SVBIECTISSIMO
L.M.D.D.D.

IPSORVMQVE SERENI-
TATIBVS
VITAM LONGÆVAM,
IMPERIVM DIVTVRNVM,
ET FELICISSIMA OMNIA PRECATVR,
SEQVE AC STVDIA SVA
HVMILLIME COMMENDAT,
SERENITATVM EARVNDEM
SVBIECTISSIMVS OBSEQVEN-
TISSIMVSQVE

JOACHIMVS JOHAN. MADERVS,

SAL-

SALLVSTIVS
Iugurthino.

SÆpe audivi ego, Q. Maximum, P. Scipionem, præterea civitatis nostræ præclaros viros, ſolitos ita dicere: Cum majorum imagines intuerentur, vehementisſime ſibi animum ad Virtutem accendi. Scilicet non ceram illam, neque figuram, tantam vim in ſe habere: ſed memoria rerum geſtarum eam flammam egregiis viris in pectore creſcere: neque prius ſedari, quam virtus eorum famam atque gloriam adæquaverit.

INDEX

INDEX CHRONICORVM QVÆ HOC VOLVMINE CONTINENTVR.

JOA-

IOACHIMVS IOHAN. MADERVS
BENEVOLO LECTORI
S. P. D.

TAndem aliquando in lucem profero jam ultra sexaginta annos promissum literato orbi LAUTERBERGENSE, sive MONTIS-SERENI, illustris quondam Magdeburgensis diœceseos Monasterij, vulgo **Petersberg** appellati, Chronicon, à Nobilissimo Viro MARQUARDO FREHERO, Consiliario quondam Archi-Palatino, antiquiorum ac rariorum Germaniæ Historicorum vindice celeberrimo, nescio unde, erutum, atque V. Cl. HENRICO MEIBOMIO in vicina Serenissimorum Ducum Brunsvicensium & Lüneburgensium Academia Germanicæ Antiquitatis assertori æque strenuo, edendum datum: ut in Directorio suo Scriptoribus à se evulgatis præfixo, ipsemet *Freherus* voluit indicare. Exhibet vero Tibi Auctor ejus, cœnobij istius monachus, præter integri seculi historiam, ab anno videlicet 1124. ad 1225. cumprimis monasterij sui & adjacentium quorundam primordia quidem sat auspicata, at progressus parum felicices; quod, quanto majore studio, juvandæque pietatis proposito sacræ ædes à pijs Principibus tum temporis extruerentur, amplisque reditibus adaugerentur, tanto major luxus & disciplinæ monasticæ insequeretur corruptela, morumque integritas eo pronius inciperet fatiscere atque collabi. Adeo vero verius est, quod Cyrenensis ille Eremita & Presbyter apud *Sul-*

Monasteriũ Lauterbergianum seu *diVi Petri* situm non procul ab Hali Saxonica in mõte, Fabricius Annal. Misn. lib. 1. pag. 97.

pitium

pitium Severum ad quendam aurum sibi offerentem dixit; *a Ecclesiam auro non strui, sed potius destrui!* Primi in Ægypto monachi, unde omnis monasticæ profluxit ratio; *b non alio fine aut proposito in monasteria congregati, humanæ sese obedientiæ mancipabant, quam ut a turbæ strepitu & seculi curis semoti carnem frenare, mores componere,* ABSTINENTIAQUE, *quæ omnium longe pulcherrima virtus est, sese exercere, atque hac via ceu adminiculo quodam & pædagogio ad ampliorem fructum mysteriorum fidei eluctari contra mundum & Satanam possent; ut re ipsa non aliud cœnobia, quam animorum rebus divinis vacantium, & corporum victum labore quærentium, gymnasia quædam ac veluti scholæ fuerint;* verba sunt ea de re differentis Vadiani. *c Prima apud eos confœderatio est,* inquit B. Hieronymus, *d obedire majoribus, & quicquid jusserint facere. Divisi sunt per decurias ac centurias; ita ut novem hominibus decimus præsit, & rursus decem sub se præpositos centesimus habeat. Manent separati, sed junctis cellulis usque ad horam nonam, ut institutum est: nemo pergit ad alium, exceptis his Decanis quos diximus, ut si cogitationibus forte quis fluctuat, illius consoletur alloquiis. Post horam nonam in commune concurritur, psalmi resonant, scripturæ recitantur ex more, & completis orationibus, cunctisque residentibus, medius, quem Patrem vocant, incipit disputare. Quo loquente tantum silentium fit, ut nemo alium respicere, nemo audeat excreare; dicentis laus in fletu est audientium, tacitæ volvuntur per ora lacrymæ, & ne in singultus quidem erumpit dolor. Cum vero de regno Christi & de futura beatitudine & de gloria cœperit annuntiare ventura; videas cunctos moderato suspirio intra se dicere:* Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo & requiescam. *Post hæc concilium solvitur, & unaquæque decuria cum suo parente pergit ad mensas, quibus per singulas hebdomadas vicissim ministrant. Nullus in cibo strepitus est, nemo comedens loquitur. Vivitur pane, leguminibus*

a Dialog. 1. num 2. pag 517. edit. Lugd Bat. 1647.

b De vitæ monasticæ initiis vide Histor. Tri. part. lib. 1. cap. xi. Niceph Callist. Hist. Eccles. lib. 8 cap 39.

c Præfat. in Tractat. de Mon. Tom. 3 Script Goldasti.

d Epist. 22. ad Eustochium. Tom 1 p. 188. edit. Parif. 1602.

minibus & oleribus, quæ sale solo condiuntur: vinum tantum senes accipiunt, quibus, ut & parvulis, sæpe fit prandium, ut aliorum fessa sustentetur ætas, aliorũ non frangatur incipiens. Dehinc consurgunt pariter, & hymno dicto ad præsepia redeunt; ibi usq; ad vesperã cum suis unusquisq; loquitur & dicit: Vidistis illum & illum? quanta in ipso sit gratia? quantum silentium? quam moderatus incessus? Si infirmum viderint consolantur: si in Dei amore ferventem, cohortantur ad studium. Et quia nocte, extra orationes publicas, in suo cubili unusquisq; vigilat, circumeunt cellas singulorum, & aure apposita, quid faciant diligenter explorant. Quem tardiorem deprehenderint non increpant, sed dissimulato quod norunt, eum sæpius visitant, & prius incipientes, provocant magis orare quam cogunt. Opus diei statum est, quod Decano redditum, fertur ad Oeconomum, qui & ipse per singulos menses Patri omnium cum magno tremore reddit rationem: à quo etiam cibi, cum facti fuerint prægustantur: & quia non licet dicere cuiquam, tunicam & sagum, textaq; juncis strata non habeo: ille ita universa moderatur, ut nemo quod postulet, nemo non habeat. Si quis vero cœperit ægrotare, transfertur ad exedram latiorem, & tanto senum ministerio confovetur, ut nec delicias urbium, nec matris quærat affectum. Dominicis diebus orationi tantum & lectionibus vacant: quod quidem & omni tempore completis opusculis faciunt. Quotidie aliquid de Scripturis discitur. Jejunium totius anni æquale est, excepta Quadragesima, in qua sola conceditur districtius vivere. A Pascha ad Pentecosten cœnæ mutantur in prandia, quo & traditioni Ecclesiasticæ satisfiat, & ventrem cibo non onerent duplicato. Quibus consimilia adfert B. *Augustinus* lib. de moribus Catholicæ Ecclesiæ, cap. XXXI. atque istorum omnium ocularis testis *Johannes Cassianus*; quippe qui [e] *monasterij in Bethlehem monachus, quod non longe fuit á speleo in quo Dominus noster Jesus Christus ex virgine nasci dignatus est*; ut ipse de semet scribit, [f] *majorem perfectionis*

[e] lib. 4. de Instit. Monach. c. 31.

[f] Collat. XI. c. I.

nis desiderans gratiam, AEgyptum petiit, ac remotissima etiam Thebaidos eremo penetrata, mores cœnobitarum ibidem accurate inspexit. Atque hic ipse est, qui memorante g *Gennadio*, à Johanne Chrysostomo *Diaconus ordinatus, apud Massiliam Presbyter duo condidit monasteria, id est, virorum & mulierum*: In quibus quæ oculis hauserat animoque perceperat, dubio procul, sedulo propagavit. Confluxerat vero ut de reliquis etiam vetustis monachorum collectionibus nonnulla tangam, jam ante Cassiani in illas terras adventum, *Honorato* duce non incelebris eorum cœtus h *qui divisis cellulis AEgyptios patres Galliis intulerunt* in *Lerina*, ad littus inter Liguriam & Massiliam in Italiæ & Galliæ confinio sita insula, ex qua, tanquam ex equo Trojano, innumeri Ecclesiæ principes, hoc est, Episcopi atque Doctores prodiere; quorum præcipuos illustre quondam memoratæ Juliæ sidus *Georgius Calixtus*, Præfatione ad *Vincentij Lerinensis Commonitorium*, i recenset; & singulari libro persecutus est *Vincentius Barralis Salernus* k istius insulæ hoc nostro seculo monachus. Adhæc etiam dictus jam nobis laudatissimus Hipponensium præsul, adhuc *presbyter monasterium intra Ecclesiam instituit, & cum Dei servis vivere cœpit, secundum modum ac regulam sub sanctis Apostolis institutam; maxime, ut nemo proprium in illa societate haberet, sed eis essent omnia communia, & distribueretur unicuique, prout cuique opus esset*: sicut *Posidonius* Calamensis Episcopus libro de vita & moribus ejusdem refert. l Ex quo, *innotescente de die in diem sanctorum servorũ Dei proposito, continentia & paupertate profunda — magno desiderio poscere & accipere deinceps Episcopos cœpere: — qui & ipsi Domini Ecclesiis propagatis, & monasteria instituerunt, & studio crescente ædificationis verbi Dei, cæteris Ecclesiis promotos fratres ad suscipiendũ sacerdotium præstiterunt.* Ne interim sileam *Magnum Basilium*, Cæsareæ Cappadociæ Episco-

g pag. 60. edit. Antwerp. 1639.

h Eucherius lib. de laude eremi. p 79. edit. Lugd. 1618.

i pag. 21. & seqq. edit. Helmst. 1655

k Chronologia SS. istius insulæ, Edit. Lugd. 1613.

l Tom. 1. Operũ August. p. 862.

Episcopum, qui jam medio seculo IV. testante Ruffino, *m* *Ponti incolas monasteria construere, psalmis, & hymnis & orationibus, docuit vacare, pauperum curam gerere, eisq; habitacula honesta, & quæ ad victum necessaria sunt, præbere, virgines instituere, pudicam castamq; vitam omnibus pene desiderabilem facere.* Ex cujus præceptis ac institutis etiamnum pendent, quotquot vel hodie haud exiguo numero supersunt Græcorum monachi: quorum vitam eleganter depingunt *Christoph. Angelus*, libello de statu & ritibus Ecclesiæ Græcæ; *n* *Metrophanes Critopulus* in Confessione Ecclesiæ Orientalis cap. XIX. *o* ac *Jacobus Goarus*, notis ad Græcorum Euchologion, pag. 120. *p*

m lib. 2. Hist. Eccles. c. 9.
n cap. 27. & seqq.
o Ed. Helmstad. 1661.
p Edit. Paris. 1647.

Sane perbeato huic Patri tribuitur, quod dispersos tum temporis in Oriente monachos cœperit in cœtus congregare, certisque legibus devincire, sicut integro seculo post, sub finem videlicet quinti & initium sexti *B. Benedictum* in Occidente fecisse constat: ut ita reliquis quasi congregationibus monasticis fere posthabitis, illorum cumprimis regulæ atque instituta, illius quidem in Orientali, hujus in Occidentali Ecclesia inceperint prævalere. Regnavit ea tempestate Justinianus Imperator, is *qui legum multiplicitatem*, ut cum *Gotefrido Viterbiensi* *q* loquar, *abbreviavit*, quando Benedictus, (cum *r* *in loco qui Sublacus dicitur, & ab urbe Roma quadraginta millibus abest, prius sibi pœnitentiæ locum delegisset, ubi vigiliis ac jejuniis se macerans Deo ministraret,*) *in castro Cassino, quod Harum*, juxta Paulum Diaconum, *s* *appellatur, & magnæ vitæ meritis & Apostolicis virtutibus effulsit.* Regulam vero ejus *sermone luculentam, discretione præcipuam*, ut *Gregorii Magni* verbis eam *Otto Frisingensis* *t* commendat (quam *se descripsisse*, ait, *u* *ut hanc observantes in monasteriis discant aliquatenus vel honesta tem morum, aut initium conversationis tenere: cæterum posse*

q pag. 448. edit. Franc. 1584.
r Joh. Gobellinus Comment. Pii II. lib. 6. p. 167.
s lib. 1. de gest. Longobard. c. 26. Regino Chron. lib. 1. ad an. 450.
t lib. 5. c. 4.
u Citantur hæc Benedicti verba in Apolog. Henrici IV. pag 235. ed. Franc. 1624.

eos, qui ad perfectionem conversationis festinant, per doctrinas SS. Patrum, & per instituta eorum ad celsitudinem perfectionis venire; cum sermo divinus & auctoritas Veteris ac Novi Testamenti rectissima sit norma vitæ humanæ) idem is Papa Gregorius ad Pontificatum anno Christi 590. evectus, atque jam monachus, *& conversatione sua & auctoritate* x adeo probavit, ut juxta illius institutum quamplurima in Italia primum (unde *Platina* y eum *vitæ monasticæ rationem Italis dedisse* ait) & post in regionibus contiguis fundarentur monasteria; ex quo eundem ipsum doctissimus *Tritheimius* z *institutorem & principem Occidentalium monachorum* non dubitavit denominare. Imo vivente adhuc Benedicto, *splendore sanctitatis ejus etiam remotas provincias longe lateq; penetrante*, prout Hugo Floriacensis a scriptum reliquit, *venerabilis Bertigrannus Cenomanensis Episcopus legatos ad eum direxit, multis exorans precibus, ut illi perfectos dirigeret monachos, per quos lucerna disciplinæ monasticæ universæ innotesceret Galliæ. Cui pater Benedictus suum sanctum destinavit discipulum Maurum cum quatuor fratribus, quem ipse in omni religione & sanctitate educaverat atq; nutrierat.* Licet non omnes quis monasticen isto ævo excolerent, ita statim in unius jurarint verba magistri, ut ex ejus sibi vivendum duxerint præscripto, sed nonnunquam ex multorum collegerint præceptis, quæ monasterijs suis crederent salutaria: id quod de *Aredio* Abbate Lemovicino scribit priori fere æqualis *Gregorius Turonensis*, b cujus instinctu *genetrix ipsius Pelagia cœnobium fundavit, in quo non modo Cassiani, verum etiam Basilij, & reliquorum Abbatum, qui monasterialem vitam instituerunt, celebrabantur regulæ.* Certe in Franciæ Synodo DCCXLII. sub Zacharia Papa, per Bonifacium Archiepiscopum Moguntinum, jubente Carolomanno, congregata, qui præcedente anno c *sub obtentu Majordomatus, una cum Pipino fratre totius regni susceperat*

x Paulus Langius Chron. Citiz. p. 765.

y In Iohanne I. p. 67. edit. Colon. 1626.

z lib. de Script. Eccl. p. 49. edit. Paris. 1512.

a pag. 137. edit. Monast. 1638.

b lib. x. Hist. cap. 29.

c Annal. Franc. Pithæi sub anno 741.

perat

pera curam, inter alia demum legitur constitutum: *d Ut monachi & ancillæ Dei monasteriales juxta regulam S. Benedicti ordinate vivere studeant, & vitam propriam gubernare, secundum prædicti patris ordinationem non negligant.* In alia etiam hujus anni synodo ejusdem jussu *ad Liptinas* habita, *e Abbates & monachi receperunt regulam S. Patris Benedicti ad restaurandam normam regularis vitæ:* ut ita publica auctoritate, tam civili quam Ecclesiastica, tunc monastica ejus statuta sint introducta. Quod de Carolomanno ut Principe religioso non mirum, quippe qui ipsemet quarto anno post, *f dimissa seculari gloria habitum mutavit, & in monte Soracte aliquamdiu commoratus hoc loco dimisso ad monasterium S. Benedicti juxta Casinum castrum constitutum Deo serviturus venit, ibique monachi habitum suscepit.* Bonifacius vero prædictus, *Romanæ Ecclesiæ in Franciam Legatus, prædicatione sua multos etiam Thuringorum, Hessorum, Austrasiorum & Bajoariorum populos ad fidem rectam convertit, & monasteria utriusque sexus instituit Germaniæ, quæ ceremoniis Benedicti initiavit*, ut præter *Aventinum g* memoriæ prodidit *Marianus Scotus. h* Quæ ipsa in tantam deinceps crevere multitudinem, ut *numerum triginta septem millium (absque Præposituris & sanctimonialium monasteriis, quæ numerum quindecim millium excedebant) attigisse*, tradat *Carolus Stengelius*, *i* ejusdem Ordinis Monasterij SS. Udalrici & Afræ Augustæ Vindelicorum Professus. *Ex quibus Romana sedes* jam Tritheimij temporibus *k Pontifices ex intervallo habuit decem & octo; Cardinales plus quam ducentos; Archiepiscopos in diversis Ecclesiis mille sexcentos, Episcopos fere quater millia; Abbates insignes, qui doctrina & scriptis claruerunt vel vita, quindecim millia septingentos. Canonizatos autem & sanctorum catalogo insertos, quindecim millia sexcentos.* Erant scilicet antiqua illa Benedictinorum monasteria, ceu recte observat *Aubertus Miræus l* ex *Iohanne Ma-* *riana*,

d Capit. Carol. & Ludov. lib. 5. cap. 2.

e Ibid cap. 3.

f Adelmus in Annal. ad annum 746.

g Annal Boior. lib. 3. p. 169.

h Lib. 2. Æt. VI. ad an. 719.

i Præfat. in Monasteriologiam suam edit. August. 1619.

k lib. de Script. Eccles. p. 49.

l lib. 2. de Origin Monast. cap. 1.

riana, simul *scholæ publicæ ad erudiendam juventutem à viris sanctissimis constitutæ: unde haud levis publica utilitas extitit, ipsis magnis atq; ingentibus divitiis crescentibus, omnibusq; certatim pios eorum conatus juvantibus. Ex quibus monasteriis, velut ex arce sapientiæ, innumeri prodierunt utriusq; philosophiæ cognitione præstantes; divinæ ac humanæ.* Quod ipsum copiosius ob oculos ponit *Paulus Langius*, monachus Benedictinus, qui sub initium superioris seculi *Citizensi Chronico* inclaruit, *m* ex quo hæc ejus mutuamur verba: *Priscis temporibus, utpote Caroli Magni & Ottonum, dum Ordo noster Ecclesiam Dei mirum in modum doctrina & sanctimonia illustraret, studium sapientiæ permaxime in eo viguit. Et hæc unica fuit & maxima causa, quod monachi eligebantur in Episcopos. Tunc enim literarum gymnasia erant in cœnobiis, & potissimum in celebrioribus Archisteriis, Fuldensi videlicet, Hirsfeldensi, Corbeijensi, VVeiseburgensi, Prumiensi, Tuicensi, Gemblacensi, Hirsaugiensi & Treverensi: tacendo de Italiæ, Hispaniæ, Galliæ, cæterarumq; provinciarum; præcipue Casinensi, Cluniacensi, Floriacensi, & similibus florentissimis cœnobiis, in quibus monachi & Abbates claruere in omni scibili doctissimi, qui & multa præclara ad utilitatem legentium & fidei defensionem, carmine & prosa ediderunt opuscula, quæ usq; in præsens extant, & extabunt, in salutem per secula credentium. Nusquam enim eo tempore per Germaniam instituta literarum fuerant gymnasia, imo & aliquot post seculis Academiæ, vel (ut ajunt) Vniversitatis nomen illustre in omni pene Occidentis imperio incompertum fuerat. Præter enim Romanum vetustissimum, & Parisiense tunc novum, utpote Karoli Magni jussu, opitulamine & autoritate, per nostros doctores Monachos fundatum, nullum in historiis aliud universale legimus extitisse studium. Perinde Reges & Principes cæteriq; nobiles, ad discendum Dei timorem cum literis, liberos suos monachis intra claustra tradiderunt instituendos, quorum pleriq; manentes* sub

m pag. 763. Tom. I. Pistor. Francof. 1613.

sub regula, disciplinæ magisterio in viros creverunt sanctissimos: alij per parentes revocati, moderatores reipublicæ strenui & prudentissimi facti sunt. Jubebant id quoque Constitutiones Karoli & Ludovici Impp. *n Vt scholæ legentium puerorum fiant; psalmos, notas, cantus, computum, Grammaticam, per singula* monasteria discant. Et lib v. Tit. 95. *Dignum est, ut filios suos donent ad scholas, sive ad monasteria, ut fidem catholicam recte discant, & orationem Dominicam, ut domi alios edocere valeant.* Scholæ vero ejusmodi, saltem in aliquibus monasterijs, erant duplices; INTERNÆ, religiosis erudiendis dicatæ; & EXTERNÆ, in queis seculares procerumque & nobilium liberi erudiebantur; quibus nihilo secius præerant doctissimi quique & probatissimi monachi, velut ex *Eckehardi* libro *de vita B. Notkeri* claret, ubi cap. VII. apertissime: *o Traduntur post breve tempus Marcello scholæ CLAVSTRI, cum B. Notkero Balbulo, & cæteris monachici habitus pueris: EXTERIORES vero, id est CANONICAE, Isoni cum Salomone & ejus comparibus.* Ad quas interiores scholas etiam refero Capit. XLV. Additionis I. Ludovici Imp. *ut schola in monasterio non habeatur, nisi eorum qui oblati sunt*, hoc est, religioni dicati: cum *canonicæ*, ut ibi appellantur scholæ extra monasterium in aliquo forte adjacente ædificio instituerentur, in quibus & delicatius scholares habebantur, quemadmodum ex cap. XIV. ejusdem *Eckehardi* itidem manifeste apparet. Et vero non poterat non optime succedere omnis hæc monastica institutio, præsertim cum ipsi Episcopi, sub quibus Abbates & monasteria tum temporis erant, *p ad utilitatem Ecclesiæ militibus Christi præparandis & educandis una studium adhiberent: cui fini etiam, si quando provinciale cogeretur concilium, unusquisq; Rectorum scholasticos suos* tenebatur sistere, *quo & cæteris Ecclesiis noti essent, & ejus solers studium circa divinum cultum omnibus fieret manifestum.*

n Capitul. lib. I. cap 72.

o Tom. I. Rerum Alem. Goldasti p. 358. ed. Francof. 1606.

p Addit. Ludov. II. c. 5.

Accedebat, quod *Missi Dominici* sive *Regij*, qui vel Episcopi vel Comites, vel Abbates, quatuor vicibus quotannis, q *id est, in hyeme Ianuario, in verno Aprili, in æstate Julio, in autumno Octobri, legationes suas exercentes*, & num r *quisque Rectorum populi in suo ordine officium sibi commissum juste ac Deo placite ad honorem ipsorum & populi utilitatem administrarent*, studiose perquirentes, etiam monasteria & collegia adirent, s & *de singulorum conversatione, de lectione & cantu, cæterisq; disciplinis ad ordinem Ecclesiasticæ regulæ pertinentibus*, diligenter inquirerent. Quæ omnia cum deinceps remissius atque negligentius fierent, vel plane in desvetudinem abirent, Abbatibus primarijs sub honesta *exemtionis* specie vel semetipsos Episcoporum, plus indies seculo quam Deo militantium, insolentiæ & avaritiæ paulatim subtrahentibus, vel etiam Principum voluntate ac patrocinio subtractis, atque Romano Pontifici immediate subjectis: non est mirandum, si (quod sublato Carthaginis metu Romanis accidisse memorat *Velleius Paterculus* t) *non gradu, sed præcipiti cursu, à virtute descitum, ad vitia transcursum; vetus disciplina deserta, nova inducta in somnum à vigiliis, à labore ad voluptates, à negotiis in otium conversa* monasteria. Quam tenuem namque eadem ex Legatorum ab illo Urbis Antistite quandoque lustrandarum Ecclesiarum ergo missorum, perceperint fructum, vel ex ijs quæ *hoc Chronico nostro* pag. 188. & seqq. leguntur, perspicuum est: quod corrumpi se plerumque paterentur, quibus id muneris erat demandatum; vel etiam à monachis, disciplinæ monasticæ jugo haud libenter amplius colla submittentibus, Romæque omnia venalia esse haud ignorantibus plane contemnerentur. Quanquam enim Cluniacensium Ordo patrum circa annum Christi 910. instar, u *stellæ matutinæ in medio nebulosæ istius & scandalosæ tempestatis* (tempora Formosi & successorum ipsius innuit) *in magna humili-*

q Capit. lib. 3. c. 83.

r Ibid. lib. 2. cap. 28.

s Ibid lib. 1. cap. 122.

t lib. 2. sub init.

u Werner. Rolevvink Fascic. Tēp.

humilitate & fervore rutilare inciperet atq; proficere per Adonem sive Odonem monachum virum sanctum, ac cæteros quamplures æque perfectos: qui primi Ordinis S. Benedicti, qui jam in plerisq; locis ceciderat, reformatores extitere: Aliquanto post etiam Ottone Magno imperante x *Episcopi quidam affirmarent, melius esse paucos Deo servientes pascere, quam magnum gregem otiosorum nulla in re utilium reipublicæ, qui neq; Deo satis serviant, sed monastico habitu seculi sequantur voluptates:* tamen hoc postremo id tantum effectum est, *ut plures infirmitatis suæ sibi conscij, deposito habitu, & relictis monasteriis* ad seculum redirent: divitijs nihilominus etiam deinceps casus causam huic ordini sæpius præbentibus; ut merito exclamet Auctor Fasciculi temporum modo à nobis citatus: y *Devotio peperit divitias, sed (heu) filia suffocavit matrem!* Ut tot alios Monachorum Ordines prætercam, qui seculo undecimo luxatæ & fatiscenti cœnobiorum disciplinæ successere, velut z CAMALDULENSIUM, per S. Romualdum; VALLIS UMBROSÆ per Joh. Gualbertum; GRANDIMONTENSIUM per Stephanum; a CARTUSIANORUM per Brunonem; b CISTERCIENSIUM per Robertum, institutos; ut & c CANONICORUM REGULARIUM B. AUGUSTINI, *qui sub Juone magistro in Ecclesia B. Quintini Beluacensi cœpit reflorere* quorum regulam & d PRÆMONSTRATENSIUM Ordo circa annum Christi 1120. auctore Nortberto, post Magdeburgensi Archiepiscopo, institutus, amplecti voluit. De quibus omnibus, ut & alijs quamplurimis longa serie postmodum subsecutis, vere dici potest, quod de PRÆDICATORUM & FRATRUM MINORUM Ordinibus sub anno MCCXXIV. scripsit Chronici nostri Auctor: e *Quid aliud est hujusmodi novitatum introductio, nisi quædam exprobatio neglectæ & ociosæ conversationis eorum, qui in Ordinibus constituti sunt, qui in Ecclesia primitus sunt fundati?*

x Albertus Stad. sub anno 941. Abbas Vrsperg. p. 159. edit. Argent. 1609. Cranzius Saxon. lib. 3. c. 22.

y d. l. pag. 68. ed. Francof.

z Vid. Miræum Orig. S. Bened. c. 4. & seqq.

a Theod. Petreius Bibliothec. Cartus. *Miræus* in Orig. Cartus. Colon. 1609.

b Paulo Langius Chron. Citiz. p. 779. Sigebertus ad an. 1107.

c Hartm. Sched. Chron. Norimb. p. 193.

d Robertus de Mōte sub anno 1120. Auct. Magni Chro. Belg. p. 145.

e pag. 187.

dati? Cæterum, ut ad hunc ipſum aliquando redeamus, ne monaſterij ſui hiſtoriam ipſum tantummodo texuiſſe autumes, idem ille etiam *f aliorum geſta & caſus extrinſecos, hoc eſt, ad monaſterium non pertinentes, dignos tamen memoriæ,* omnibus ferme paginis *interſeruit.* In quibus facile principem locum obtinent quæ de antiquiſſima Celſiſſimorum Miſniæ Marchionum familia, à TIEMONE uſque, Comite Lansbergio & Wetino, ex regia Magni Wedechindi proſapia originem ducente, quod Dedo III. & Conradus I. ipſius filij, (quorum hic poſt mortem Henrici Junioris, *g* Dedonis II. fratris TIEMONIS, nepotis, à Lothario Imp. Miſniæ Marchio eſt declaratus) Sereni-montis fundatores eſſent munificentiſſimi, illiusq; *filiorum atq; hæredum natu major* deinceps *h Advocatus ejusdem ordinarius,* literarum monumentis voluit conſignare. Erat hujuſmodi nobilium Advocatorum (quos *Principales Advocatos,* vocant *Reicherspergenſia privilegia; i* cum juxta eadem *titulo beneficiariæ conceſſionis habuerint Subadvocatos ſive Subadvocatores ſuos*) munus præcipuum, ut Eccleſias & monaſteria, ac eorundem bona, in mundiburdium ſive tutelam defenſionemque & patrocinium reciperent; oblationes & donationes à pijs hominibus Eccleſiis factas in majorem fidem acceptarent; & denique cognoſcerent atque jus dicerent in cauſis criminalibus ſuper furto, rapinis, ſtupris, incendijs & id genus delictis, circa quæ occupari homines Eccleſiaſticos non decebat. Sic enim de illorum officio longe rectius ſenſiſſe videtur etiam ſupra à nobis laudatus Cl. *Meibomius,* Oratione de origine Helmeſtadi, *k* quam Nobiliſſ. *Goldaſtus;* qui in Gloſſa ad Burhardi librum de Caſibus Monaſterij S. Galli, *l Oeconomos eorum rerum quæ ad vitæ alimoniam & reditus Eccleſiaſticos pertinebant, ſedulam curam gerentes, temporibus iſtis Advocatos* vult appellatos. Nam diſtinctæ etiam in veteri Eccleſia Oecono-

f vid. pag. 1.

g pag. 5.

h pag. 28.

i pag. 202. & 210 edit. Monach. 1611

k pag. 540. edit. Helmſtad. 1660.

l pag. 424. Tom. 1. Rer. Aleman.

Oeconomi atque Advocati fuisse munia, *m* vel vetusti Conciliorum canones *n* nos docent, in quibus alia ratione τῶν οἰκονόμων alia τῶν ἐκδίκων sive Defensorum fit mentio. Ita enim & Balsamon interpretandam censuit τοῦ ἐκδίκου vocem in Synodo Carthag. can. LXXVIII. ἡ δόσις τῶν ἐκδίκων, τῶν δεφενσόρων λεγομένων: ac Justinianus Imp. Novella XV. περὶ τῶν ἐκδίκων. Διὰ τοῦτο τῇ πατρίῳ φωνῇ Δεφενσόρας αὐτοὺς καλοῦμεν, ὅπως ἂν ἀπαλλάξειεν κακῶν τοὺς ἀδικουμένους· *Propter hoc patria voce eos Defensores appellamus, quatenus eripiant è malis injustitiam patientes.* In Ecclesiæ etiam Constantinopolitanæ officijs Ecclesiasticis princeps inducitur *o Magnus Oeconomus,* λαμβάνων τὰς εἰσόδους καὶ ἐξόδους, καὶ λογαριασμοὺς ἐν τῇ ἐπισκοπῇ· *rationem habens censuum, expensarum & ratiociniorum in Episcopatu: p* ὁ πρωτέκδικος vero, sive *primus Defensor,* εἰς τὸ ἀντιλαμβάνεσθαι τοὺς αἰχμαλώτους· καὶ κριτὴς τῶν ἐγκληματικῶν ὑποθέσεων· *ad curam captivorum suscipiendam, utque judex sit querimoniarum, quæ ad forum deferuntur.* Ubi πρωτέκδικος dicitur respectu aliorum ἐκδίκων seu Defensorum, quos inter eminebat. Et distincte de utriusque officio loquitur Fridericus I. ejus nominis Imperator, in privilegio Goslariensi Ecclesiæ, anno MCLXXXVIII. dato, atque haud ita pridem typis exscripto: *Perlata ad nos importunitate, quam in bona Ecclesiæ nostræ Goslariensis aliquando exercere præsumpserint Advocati, vel villicationes ejus locando, quod nihil ad eos; vel hæreditates litonum Ecclesiæ sibi usurpando, vel etiam mansos Ecclesiæ novis collocando colonis: nos hæc illicita de cætero fieri authentico prohibentes edicto, nullam permittimus Advocatis ad talia perpetranda potestatem. Cum enim de jure Advocatorum coram nobis, in palatio Goslariensi quæstio moveretur, de communi Principum consilio sententiatum fuit, quod in bonis Ecclesiarum Advocati nihil juris haberent, nisi tantum in tribus casibus, in furto videlicet, in pugna, & in raptu; & omnes aliæ quæstiones essent* ad

m Vide Photij Nomoc. Tit. x. cap. I.

n Can. 23. Conc. Chalced. Can. 76. Conc. Carthag.

o Rituale Græcor. p. 275.

p Codinus de offic. Cpol. cap. I. pag. 3. edit. Paris. 1625.

ad OECONOMUM seu villicum Ecclesiæ referendæ. Ac tametsi hi ipsi Advocati, de quibus hoc privilegium, & nos loquimur, primitus Principes essent laici, & à Regibus atque Impp. Ecclesiis & monasterijs darentur, *q* imo cogente necessitate ab hisce postularentur, prout ex Can. 76. Carthaginensi, Capitulari etiam Karoli & Ludovici Lib. v. cap. 31. & 303. perspicere licet; *r quo, quod non prævaleret sacerdos efficere per doctrinæ sermonem, potestas hoc impleret per disciplinæ terrorem?* tamen Imperatorum Germanicorum temporibus invaluit, ut Principes ac Comites, cum in terris sibi subjectis Ecclesias & monasteria fundassent, *ſ* jus sibi hæredibusque suis Advocatiæ in iisdem reservarent; quod propterea nominatus Montis Sereni fundator benignissimus, tum quidem Wetini (quam falso *VVitebergam* statuit *VVolffgangus Lazius t*) tantummodo Comes, sed post, uti diximus, à Lothario Imp. Misniæ Marchio constitutus, noluit posthabere; verum ne jus suum videretur relinquere, in senectute monachus ejusdem monasterij factus, *u filiorum vel hæredum quemlibet suorum seniorem post se Advocatum loci ordinarium* designavit; & *ut tam filij, quam ministeriales ipsorum, ibi sepulturam haberent*, imperavit. Quam ultimam Optimi Patris voluntatem ex parte filios ipsius subsecutis temporibus fuisse exsecutos, etiamnum declarat monumentum illorum in medio Ecclesiæ in altitudinem eductum, una cum imagine cujusque, & annum, & diem obitus inscriptum habens: quod à Serenissimo Principe atque Electore, Dn. AUGUSTO, studiorum Mæcenate atque Ecclesiæ nutricio summo anno 1567. renovatum, ac Serenissimi item Principis ac Domini, Dn. AUGUSTI, Ducis Brunsvicensis ac Luneburgensis, magni Europæ luminis, & Reipub. Christianæ columinis, Domini mei clementissimi, gratiosissimo mandato superiore anno æri incisum, mihique pari clementia

q Emtas deinceps non modo à Principibus ut exẽplo Ducis Bertoldi Zaringiæ discimus ap. Conradũ de Fabaria cap. 8. de casibus Monast. S. Galli: sed & ab Episcopis & Abbatib9; indicãte Vadiano Tom. III. Regum Alem. Goldasti p. 103.
r Isidor. de prælatis p. 34. edit. Genev. 1601.
ſ Vid Lehm. Chron. Spir. lib. 4. cap. 1.
t lib. 9. de migr. gent. p. 660. edit. Basil. 1557.
u Chronic. Montis Ser. pag. 28.
x Conf. Petrum Albinum Chron. Misn. Tit. XXII, p. 291.

tia redonatum, cum subjectissia gratissimi obsequentissimique animi erga Serenitatem ejus significatione, & volui & debui TECUM lubens communicare. Certe ab illo gloriosissimo Principe CONRADO, haud immerito MAGNI cognomine condecorato; quippe qui

— *soli fines spatiumq; feracis*
A Nissa lentam dives ad usq; Salam
Extulit:

sicut *Georgius Fabricius* y de eo canit; atque jam tum filijs suis amplissimas reliquit ditiones; haud interrupta serie descendunt, *quotquot hodie in Potentissima Celsissimorum Saxoniæ Ducum Electorali Domo supersunt Serenissimi Principes*; ceu tot celebrium Virorum testimonijs, præfationi huic subnexis, z licet inter se (quemadmodum fieri in Genealogicis plerumque amat) non usquequaque concordantibus, clarius evadit.

Quandoquidem vero ex Illustrissimorum *VVetini* Comitum familia etiam originem traxerunt, qui ante *Conradum Misniæ* Marchionem floruerunt *Saxoniæ Palatini*; quæ sane dignitas semper maxima, a ac pro lubitu Imperatorum ambulatoria, isto ævo hæreditaria erat facta: *Gozecensis* quoque *monasterij* b ab iisdem pie liberaliterque fundati *Chronicon vetustum*, monumentum plane eximium, atque Excellentium Virorum judicio dignissimum, quod in gratiam Saxonicæ antiquitatis integrum evulgetur, annectere placuit. Accedit & alia causa, quod is ipse Saxoniæ Palati natus, ab hisce *Gozecensibus* primum seu *VVetinensibus*, ad *Sommerseburgios* Comites, & inde ad Magnanimum Heroa *Henricum Leonem*, ab hoc ad *Thuringiæ Landgravios*, & hinc de novo ad *Misniæ Marchiones*, *VVetinensium*, ut audivimus, *progeniem*, tanquam caput ac fontem suum sit traductus. Neque enim firmo talo niti videntur, quæ Cl. *Reineccius in Ex*

cerpto

y lib. I. Marchion. Misn. pag. 40. ed. Lips.

z Adde Petrum Albinum Chron. Misn. Tit. x. & xv. Laurentiũ Peccenstien. Theatri Saxon. c. 2. Chron. Portense Pertuchij c. I.

a Vide Hincmarum Ep. III. Tom. 16. Bibl. PP. p. 387. & seqq. Freherum. Orig. Palat. part. 1. & 2. cap. 1.

b Gozekam sive Gosbik infra Naumburgum ad Salam fluvium ponit Spangenberg. part. 1. Chronic. Mansfeld. pag. 180.

c Francof. 1577.

cerpto Gozecensi una cum Widechindo à se edito *c* post *Fridericum V.* ejus stirpis ultimum, à *Nortberto* Magdeburgensi Antistite in monasterium retractum, accedisse scribit: *Cedit ergo Palatinatus alienarum familiarum Principibus. In his primi VVigbertus & Hermannus Comes VVinceburgensis, hostibus usi Conrado & Alberto Comitibus; quibus cum faceret Lotharius, Dux Saxoniæ, post Imperator, armis horum pelluntur.* Nam hæc de Misniæ Marchionatu *VViperto*, Marchioni Lusizensi (cujus historiam post videbimus) ab Henrico V. Imp. concesso, intelligenda esse, Monachus Pegaviensis *d* ad annum 1123. clarissimis verbis indicat: *Henricus Marchio junior obiit, pro quo Imperator Henricus binos Marchiones constituit, VVigbertum quendam praedivitem, & Hermannum de VVinciborg, Adelbertus & Conradus Comites de Saxonia, Ducis Lotharij, cæterorumq; Saxonum freti auxilio, illis pulsis eorum invadunt loca & dignitates.* Quæ omnia totidem fere verbis refert *Epitomator ejus*, *e* jam à nobis emissus, nisi quod in persona *Henrici Marchionis* ita se implicat, ut ipsus sese, qua se expediat, nesciat. *De VVigberto* etiam Marchione sub eodem anno 1123. paria adstruit *Cosmas Pragensis* lib. III. Chronici; *Iamq; eodem anno*, inquiens, *Marchionis Deda extrema stirpe fato extirpata, Imperator IV. Heinricus prædicti Deda Marchionatum putans hærede desolatum, dederat VVigberti sub potentiam. Sed erat in Saxonia quidam nomine Conradus ex tribu ejusdem Deda natus, ad cujus manus jure pertinebat ille Marchionatus. Vnde Dux Ludera & alij Saxones valde indignantes contra Imperatorem, susceperunt bellum adversus VVigbertum.* Adeoq; ex hoc ipso *Gozecensi Chronico f* patescit, dignitatem Palatinatus *Friderico* ejus nominis IV. *quinti* patri, & *Friderici III.* nefarie occisi filio posthumo à *Friderico Sommerseburgio*, quamvis consanguineo, ereptam & suæ familiæ applicatam. Hujus vero nepote *Alberto* circa annum

d Editus à Reneccio Francof. 1580.

e pag. 256. & seq.

f pag. 129.

num Christi 1180. sine liberis defuncto *Henricus Leo*, *g* Bavariæ atque Saxoniæ tum temporis Dux potentissimus, quod sanguine ei cohæreret, & Comitatus Sommerseburgij & Palatinæ dignitatis legitimum se hæredem dixit; & *Adelheidi* Abbatissæ Quedlinburgensi *Alberti* sorori *VVichmanno* Archiepiscopo Magdeburgio Comitatum vendenti vehementer se opposuit, ipsam arcem *Sommerseburgum* etiam funditus evertendo. Sed miserandis ipsius temporibus perinde ut Principum vicinorum invidia, ex tam amplo, in quo à Deo ter max. collocatus erat, statu concidit, *h* sic & hac dignitate privatus est; eadem in *Ludovicum Thuringiæ Landgravium*, vel secundum alios, *Hermannum* fratrem ejus, devoluta. Ita enim de Ludovico *Monachi Pegaviensis Continuatorem* sub anno 1180. scripsisse certum est: *Ludovicus Comes Provincialis, Palatinus* (hæc namque vox deest) *efficitur loco Adelberti de* Sommeristborg / *qui sine hærede obiit.* Hermanno vero, *Historia de Landgrafiis Turingiæ* Palatinatum tribuit, *i* ut & è recentioribus *Buntingius*, *k Fabricius*, *l Spangenbergius*, *m* alijque; à cujus filio *Henrico Rasspone*, post Imperatore ejus nominis septimo, *deficientibus in eo nobilibus Thuringiæ Principibus, qui de prosapia Karoli M. originem traxerunt, Turingiæ & Saxoniæ Palatinatus ad Henricum Misniæ Marchionem* transiit, attestante id ipsum *n* Sifrido Misnensi Presbytero ad annum 1247.

g Bunting. in Chron. part. 1. p. 155. Meibom. Chron. Marienth. p. 17.
h Vide Arnoldum Lubecens. lib. 2. Chronic. Slavorum cap. 24. & 36. Gerh. Stederburg. in Hist. Henrici Leonis. p. 228. edit. Helmst. 1660
i cap. 25. Tom. 1. Pistor. p. 919.
k Chron. Brunsvic. part 1. p. 155.
l Enarrat. de Electoribus p. 13.
m Chronic. Mansfeld. part. 1. c. 232.
n Tom. 1. Pistor. p. 696.

Non possum vero, quin ex *Reinecciano Excerpto* suppleam, incuria forte exscriptoris, in hoc Chronico prætermissos versus, post illum Hexametrum: *Hic nulli nocuus*, &c. pag. 220. inserendos:

His miserens Dominus det veniam petimus,
Julius in sextis patrem notat ille Calendis.

Simul & ex *Mansfeldensi Chronico Spangenbergij*, (in quo *o* Friderico II. primo ejus familiæ Comite Palatino adscribuntur,

o Sequitur forte in eo nominatum Script. Hist. Landg. Tur. c. XII. idem facientem, ut & scriptorem Annal. Thur. ibid. p. 957.

tur, quæ filio ipsius Friderico III. obvenere) ſupperaddam inſcriptionem *in loco occiſionis ejus cruci lapideæ* inſculptam *p* cujus Noſter qui αὐτόπτης *ligneam crucem miræ altitudinis* ibi poſitam invenit, nullam injicit mentionem. Eſt autem talis: ANNO DOMINI MLXV. HIC COMES CECIDIT PALATINUS FRIDERICUS, HUNC PROSTRAVIT COMES LUDOVICUS, *q* Ne de alijs nunc dicam, in quibus ab eo multum diſcrepat, quæ hic noſtrum hac vice non eſt operoſius repetere vel refutare.

Quod demum attinet PEGAVIENSE CHRONICON *r* illud ſecundo loco adjungere non incongruum viſum eſt, quod Wipertus Comes Groizenſis & Marchio Luſizenſis, quem principaliter ſibi ſumit deſcribendum, hoſpes plane atque advena in illis locis (nam perperam in *Topographia Saxonica* antiqua Miſniæ Marchionum ſtirpe dicitur ſatus) à *VVratislao* primum *Bohemiæ Duce*, ab Henrico quarto *poſt mortem Dedi* Tiemonis fratris *Miſniæ Marchione*, ſecundum Lambertum Schaffnaburgenſem, *ſ in præmium exactæ militiæ* conſtituto, ei terræ præfectus, & poſt eadem ab Henrico V. ſicut paulo ante attigimus, ipſemet donatus, non hanc quidem retinuerit diuque poſſederit, *t* ſed nihilominus firmum ſibi, inter alios ejus temporis potentes Dynaſtas ibidem paraverit principatum, eundemque ad filios propagaverit. Quanta præterea ejus fuerit apud reliquos Imperij Principes, ipſoſque Imperatores, autoritas atque exiſtimatio, vel hoc arguit, quod Henricus V. jam à patre alienatus, *audiens ipſum apud* (hunc) *VVigbertum, illuſtriſsimum & prudentiſsimum virum*; (hoc enim Abbas Urſpergenſis illum mactat elogio) *qui partibus in illis quas Sorabi inhabitant, principabatur, eſſe repertum; uſq; ad Rhenum illi ducatum (nam id per legatos ipſe ſupplicabat,) adminiſtrari permi-*

p Eadē Chro. ſuo Thur. inſeruit Zacharias Rivander. pag. 160. & ſeqq.

q In Hiſtor. Landgraf. Thur. ſecunda ſic legitur, p. 957. *Hic expiravit Palatinus Fridericus, Haſta proſtravit Comes illum dum Ludovicus.*

r Pegavv oppidum trib9 à Lipſia miliaribus, ad Elſttam fluvium, ad quem è regione etiam ſita fuit Groiza vel Groiſta. Peccenſtein Theat. Sax. part. III. pag. 123. Topogr. Saxon. p. 149. edit Francf 1650.

ſ pag. 516. edit. Argent. 1609

t Georgius Fabrici9 hic vehementer errat, dum Henricum, cujus terram occupavit Wipertus, Henrici nepotem, Dedonis filium, ſtatuit, qui Dedonis eſt nepos, Annal. Miſn. anno 1123. pag. 187. edit. Argent. 1609.

permisit. Tum quod idem hic, *Dux Misnensis limitis*, prout inducitur ab *Aventino*, *u* post curiam deinceps ab eodem Henrico V. Moguntiæ indictam, *suscepta legatione ivit ad Augustum* (Henricum IV.) *eiq; voluntatem concilij proponens, si quidem salvus esse velit, sibi insignia Imperij, sacra penetralia regni reddere jubet. Quibus Augustus territus, nihil cunctatus paruit, Crucem, hastam, sceptrum, globum, ensem, diadema, reddidit, quæ mox ad filium sunt delata*. Meminit ejus etiam satis honorifice Paulus Langius; *x Anno Domini 1118.*, inquit, *claruit VVicpertus Marchio, vir fortis & strenuus plurimum; de quo mira leguntur & narrantur. Is in provincia quæ dicitur Svvorbia dominabatur. Tandem præ cæteris ditatus principatum quoq; & Marchionatum in Litziz, sed & Præfecturam in Magdeburg principalem obtinuit. Tandem pro enormitate suorum compunctus criminum inter alia pietatis opera cœnobium insigne & exemtum Ordinis nostri, in honorem D. Jacobi Apostoli majoris fundavit in Begavia, assistente ei S. Ottone Episcopo. In quo quidem monasterio ipse postmodum conversus factus, plenus operibus bonis tandem migravit ad superos*. Nec plura hic congerere de eo testimonia allaborabo, præsertim cum plerique alij rei Germanicæ Scriptores vetusti, parum de eo commemorent; ut frustra tot labores, tot pericula adiisse potuisset credi, nisi hunc virtutum suarum præconem nactus fuisset Cœnobitam Pegaviensem. Defuerunt enim patriæ nostræ illi Polybij, Diones, Dionysii, Livij, &c. qui *ex dignitate populi Romani*, uti Tacitus loquitur, *y ipsorum res illustres* quondam *annalibus mandarunt*; quamvis ingenia nostris scriptoribus plane non defuerint: ut *deplorandam merito hanc infelicitatem nostræ nationis* cum Excellentissimo Rittershusio *z* statuamus, *quod cum optimos genuerit Principes, qui res pulcherrimas & universo nomini Christiano utilissimas fortiter & præclare gesserint, literarum lumine res*

u lib. V. Annal. Bojor. pag. 366.

x Chronic. Citiz. p. 784. Imagines, Wiperti senioris, ut & Berthæ conjugis, filiorumque Wiperti, & Henrici, ex vetusto quodam libro desumtas, repræsentat Petrus Albinus Chro. Misn. pag. 441. & seqq.

y Annal. 13. c. 31. num. 1.

z Notis ad Guntherum lib. 1. vers. 124.

res nostrorum hominum carent; idq; ex eo, quod historias scriberent monachi rerum civilium plerumq; imperiti, qui veteres historicos ne per somnium quidem viderant, sine exemplo, sine arte infantes. Renovarunt vero animosissimi illius Principis memoriam, superiore quidem seculo *Ernestus Brotufius*, civis Mersburgensis, nequicquam tamen *Polyhistori Reineccio* argumento isti satisfecisse visus: *a* atque ante hos sex annos Vir Præclarissimus *Henricus Bangertus*, Gymnasii Lubecensis Rector meritissimus, luculento atque pererudito in Helmoldum Commentario; *b* quo etiam illustrem *Ranzoviorum* in Holsatia familiam ab hoc Wiperto descendisse demonstrat; de quo item *Genealogia Ranzoviana Alberti Abbatis Stadensis* Chronico olim adjecta, *c* pluribus potest videri.

a Præfat. ad Histor. Wiperti.

b pag. 101. & seqq edit. Lubec. 1659.

c Edit. Helmstad. 1587.

Est vero hoc, quod jam ex veteri MSto, casu inopinato ad nos ante aliquot annos delato, in lucem protrahimus CHRONICON PEGANUM, tam *Monachi* istius *Pegaviensis* à *Reneccio*, Anno 1580 Francofurti editi, quam ejus *Continuatoris* ab illo prætermissi, tantum epitome: cujus vice nunc ex eodem MSto contra integrum damus GOZECENSE prænominatum Chronicon, ex quo *Reineccius* solum partem eam, quæ *Antiquorum Saxoniæ Palatinorum familiam* concernebat, voluerat excerpere, illamque *VVidechindo* Corbejensi superaddere: *d* velut ex ijs ipsis Reineccij opusculis jam inventu rarioribus, ac eapropter à SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO, DOMINO AUGUSTO, &c. Domino meo clementissimo, ex AUGUSTA AC TOTO ORBE CELEBRATISSIMA CELSIT. ILLIUS BIBLIOTHECA, gratiosissime mihi transmissis, diligenti ipsorum collatione facta cognovi; prò tam clementissimo erga hæc studia mea, quamtumvis tenuia, affectu, SERENITATI EJUS grates quam humillime agens habensque immortales. Utrumque Chronicon, quemad-

d Edit. Francof. 1577.

quemadmodum & MONTIS-SERENI habuere & *Georgius Fabricius*, & *Petrus Albinus*, Historici quondam SERENISSIMORUM SAXONIÆ ELECTORUM celebertimi; quorum hic in *Catalogo Scriptorum*, *e* quibus in Misniæ Chronico conficiendo usus est, ex manuscripto producit *Conradum Lauterbergium*, ac *Misniæ Chronicon vetus, desumtum ex Conrado Lauterbergio, vel Vetero Cellense*; item *Thomanum Lipsiense MStum*, *quod alij Appendicem Lauterbergij appellarunt*: Ille vero in *Misnæ* Urbis *Annalibus* *f* etiam tempora uniuscujusque accurate notat, quibus cuique ex istis finis ab Auctore est impositus: in annorum quidem numero, ratione Gozecensis & Montis-Sereni nobiscum conveniens, dum ad Christi 1135. scribit: *Finit Chronicon Gotesecium, anno Lotharij Imp. nono*; Ad 1225. vero *Hoc anno desinit Chronicon Conradi Presbyteri Lauterbergij, seu Montis-Sereni, anno Friderici II. Imp. XIV.* In Pegaviensi vero à nobis dissentiens; cum nostrum hoc in anno MCCXII. desinat, ille vero ad usque seculi ejus trigesimum sextum extendat. Ex quo colligere datur, quædam etiam hujus Epitomes periisse, quod & ultima ejus in MSto nostro verba aliena manu adjecta, videntur indicare.

e pag. 372. & seqq.

f pag. 94. 107. & 109.

Quod vero idem hic Fabricius Chronici Montis-Sereni verba & res gestas sub nomine CONRADI LAUTERBERGII sæpissime citat, ut & laudatus ante Petrus Albinus passim facit, dubium omnino reddunt, num is *Conradus* sit Chronici hujus Auctor, an vero hoc ipsum ex eo tantummodo sit compilatum. Nam ejusmodi Compendium aliquando extitisse, atque adhuc dubio procul in Saxonicis Bibliothecis extare, cum allata Albini verba indicant, tum hæc Fabricij, præfatione ad Siffridi Misnensis Presbyteri Epitomen, *g* ubi: *Sunt & alia*, inquit, *Chronica Misnensia, propria hujus urbis. Unum quod in clade Austiana desinit, non-*

g pag. 275. edit. Lips.

dum in vulgus editum, ſcriptum lingua vernacula. Alterum quod eſt VETEROCELLENSE, *quod ſolum nomen Chronici Miſnenſis nunc obtinet, eſtq; è Conrado Presbytero Lauterbergio, magna ex parte deſumtum, de quibus erit alius aliquando dicendi locus.* Tum etiam eruditiſſimus *Johan. Gerhardus Voßius* utriuſque diſtincte meminit, *h Conradi* quidem, inter Hiſtoricos incertæ ætatis his verbis: *CONRADVS Sereni-montis prope Halim Saxoniæ Presbyter reliquit Chronica: ita librum de fundatione Lauterbergi: & alium de primis Marchionibus Miſnenſibus.* Quæ tamen, cum ex *Johan. Jacobi Freigij Bibliotheca Geſneri recognita. i* videatur mutuatus, ubi in eandem fere verba ſcriptum reperias: *Conradi Sereni-montis prope Halim Saxoniæ Chronica de fundatione Lauterbergi, & primis Marchionibus Miſnenſibus, nondum impreſſa:* quam bene ille unicum, cujus hic modo indicium facit, in tres partiatur libros, equidem non video. De altero vero, inter anonymos incertæ ætatis, *Incertus ſcriptor*, inquit, *k condidit Chronicon Montis-ſereni, cœnobij in diœceſi Magdeburgenſi: quod incipit ab anno MXXIV: ac deſinit in MXLV.* (corrigendum MCXXIV. & MCXXV.) *Hujus MSum Codicem habuit Marquardus Freherus, quem ſe Meibomio edendum dediſſe, refert ipſe in Directorio Hiſtoricorum, quod ſcriptoribus rerum Germanicarum à ſe publicatis præmiſit.* Ne prolixe memorem, quod Albinus quodque frequenter diſtinguat inter Conradum Lauterbergium & *Chronicon Sampetrinum, l* quod haud ſcio, an idem ſit cum Montis-ſereni, quandoquidem & hoc monaſterium à S. Petro eſt denominatum: Quod item Fabricius nonnunquam ex Lauterbergio referat, quæ in hoc noſtro nuſpiam compareant. Cujuſmodi eſt ad annum 1144: *m Inter Reinardum præſulem Merſburgenſem, & Conradum Marchionem Miſnenſem, ob villas aliquot in diœceſi Niſana circa urbem Budiſſinam ſitas, contentio oritur quam Conradus II. Imp. æquis*

h lib. III. de Hiſt. Latin. part. II, pag. 699.

i Ed. Tiguri 1583. p. 171.

k dicto lib. pag. 732. ed. Lugd. Bat. 1651.

l pag. 188. & alibi.

m pag. 95. lib. I. Annal. Miſn.

æquis conditionibus dirimit, jure partibus ambabus præscripto. Cum Marchio esset alieniore erga præsulem animo Eugenius tertius Rom. Pontifex, literis eum Principi commendat, & reconciliat: ut est in Annalibus Lauterbergi. Item ad annum 1157. n *Circa hoc tempus Hermanni Burggravij urbis Misnæ, & Prebeslai ejusdem urbis Advocati, quos nunc Præfectos nominant, fit mentio in Chronico Lauterbergio.* Licet pleraque alia, quæ ex eodem Presbytero proferuntur, hîc quoque locis indicatis legas.

n Ibid. pag. 98.

Nactus vero sum hoc Chronicon, eo ut ederem fine, & quidem ipsius, ni fallor, Meibomij manu ex Freheriano Codice descriptum, à Magnifico Viro *Iohanne Svvartzkopfio*, o Aulæ Guelphicæ quondam Consiliario intimo & Cancellario, hujusmodi studiorum fautore ac patrono summo; cui, licet pie dudum defuncto, nihilominus tamen, LECTOR BENEVOLE, qui hæc studia pariter amas ac suspicis, meritam propterea gratiam grata mente una mecum persolves. Etiam, quas ultimo loco apposui VARIORUM MONASTERIORUM FUNDATIONES, à quodam olim Benedictino Monacho collectas, atque ex MSto nunc primum erutas, pari cum reliquis loco censebis, ac boni consules. Tuoq; favore ac patrocinio porro mihi, ad majora indies suscipienda, calcar addes.

o Vide Præf. ad Lect. Cl. Schraderi in Chron. Marienth. Meibomij edit. Helmst. 1653.

Qui Te Dei clementiæ atque tutelæ etiam atque etiam commendo. Dabam IV. Kal. Iulij; quo die ante hos octoginta sex annos Serenissimus Elector Saxonicus, Dominus AVGVSTVS, Princeps nunquam satis laudatus, in Serenissimo Principe ac Domino, Domino AVGVSTO, Patriæ Patre clementissimo (cujus avunculus major erat) *ex aqua & Spiritu tum renascente*, AVGVSTISSIMVM AVGVSTI NOMEN, in Serenissimam Ducum Brunsvicensium ac Luneburgensium familiam, auspicato transfudit, atque etiam in sua potentissima Electorali familia, in qua etiam nunc pari felicitate perdurat, dubio procul propagavit. Penes quas Excellentissimas Domus, ut ille APEX IMPERII, qui AVGVSTI *declaratur nomine*, p sit perennis ac sempiternus, Deum ter max. supplex rogo.

p Freculph. Lex. Chron. Tom. I. lib. 7. cap. 16.

SEQVI-

SEQVITVR MONVMENTVM
CELSISSIMORVM MISNIÆ MARCHIONVM
quorum vita & obitus in hoc Montis-Sereni Chronico exponitur, in ejuſdem Eccleſia adhuc conſpicuum;
Ubi etiam in limine deuſtæ cujuſdam capellæ hos verſus legas lapidi inciſos:

DVM SACER AVGVSTVS GOTHANAM DESTRVIT ARCEM,
SACRA HAEC DESTRVCTA EST FVLMINIS IGNE DOMVS.

HÆC DOMVS SEPVLTVRÆ ILLVSTISSIMORVM PRINCIPVM AC DOMINORVM, MARCHIONVM MISNENSIVM,
RENOVATA ET ÆDIFICATA EST,
REGNANTE ILLVSTRISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DN. AUGUSTO,
DVCE SAXONIÆ, SANCTI ROMANI IMPERII ARCHIMARSCHALLO ET ELECTORE, LANDGRAVIO THVRINGIÆ, MARCHIONE MISNIÆ, BVRGGRAVIO MAGDEBVRGENSI
ANNO NATI CHRISTI MDLXVII.
MENSE OCTOBRI
TEMPORE QVÆSTORIS
WOLFGANGI GIRSINGS CIVIS TORGENSIS
ET PASTORIS HVJVS ECCLESIÆ
AUGUSTINI BERNREITS
MDLXVII.

MDLXVII
Conrad der hochgeborne Furst und herr Marggraff zu Meissen und Lusitz ein Stiffter unsers Klosters. liegt hier begraben und verschieden Ao Do: 1156.
Fraw Lucardis ein eheliche gemahl Conrads. Gebohren von Schwaben. leit hier begraben und verschieden Ao Do: 1140 am tage Gervasi.
Fraw Mechtild eine Schwester Marggr. Conrads und mutter des Ehrwurdigen in Gott Vater und herren Wichman Ertzbischoffs zu Magdeburg, Gräffin zu Beimar liegt hier begraben verschieden an S. Agneten tag.
Heinrich der älter Graff zu Wettin ein Sohn Marggraff Conrads. leit hier begraben. verschieden Ao. Do. 1181 am tage Foelicis.
Heinrich der Junger, Graff zu Wettin, Ein Sohn Graff Heinrich des ältern zu Wettin, leit hier begraben verschieden Ao. Do: 1187. am tage Trium Regum.
Dietrich Marggraff zu Lusitz Ein Sohn Marggraff Conrads leit hier begraben verschieden Ao. Do: 1184.
Friedrich Graff zu Brene Ein Sohn Marggraff Conrads. leit hie begraben, verschieden 1186 am tage Innocentum.
Conrad ein Sohn Marggraff Dietrichs zu Lusitz. liegt hier begraben, durchrandt in Turnier Ao: Do: 1175. am Sontage nach Martini.
Ulrich Graff zu Wettin, ein Sohn Graffen heinrichs zu Wettin des ältern. liegt hie begraben. verschieden 1206 am abend Michaelis.
Heinrich ein Sohn Graff Ulrichs zu Wettin. liegt hier begraben. verschieden im 12 Jahre Ao. Do: 1217. Am tage Annunciationis Mariæ.

GENEALOGIA DUCUM DE ENGERN, ET MARCHIONUM DE WITHIN, UNDE LANDGRAVII THVRINGIÆ, Duces Saxoniæ, & Marchiones Misniæ processere, ex Wolffgangi Lazij lib. IX. de Migrationibus gentium.

1. SIGEHARDUS Princeps de *Engern*, contra *Dagobertum* regem Franciæ electus rex Saxonum, anno 636, *Theodericum* Ducem filium reliquit.

2. THEODERICUS Dux de Engern, adversus *Carolum Martellum* eligitur rex Saxonum. Qui ex *Dobergera* filia regis Abodrytarum, ubi nunc est principatus Maklaburgensis, progenuit *Edilhardum* regem Saxonum, & *VVernekynum* Ducem de Engern.

3. EDILHARDUS Rex Saxonum, ex *Heyla* regina Frisiorum genuit *Albronem*, sacris undis perlutum mox post *VVipertum*, & primum Saxoniæ Palatinum: & *Hermannum* Ducem de Engern, interfectum in acie à *Carolo Magno* apud *Bucholez*, anno 787.

4. WERNEKINUS Dux de Engern & Yburg, ex *Gundehilde* Rugorum principis nata tulit duos filios, *Brunonem* ducem Saxoniæ, & *Vitikyndum* ducem ab Engern.

5. BRUNO dux Saxoniæ primus, à *Carolo* Magno constitutus ex *Susanna* comitissa Montisfortis & de Rotenfan, *Lutolphum* genuit, à *Ludovico Pio* Saxonibus ducem datum, circa annum 820. Sepultum in Gandershaym, quod fundavit: & qui ex *Oda* Ostrofranca reliquerat *Tanquardum*, *Ekebertum*, *Brunonem* submersum in Oceano, conditorem

Brunſvicenſis civitatis, *Ludgardim* Ludovici Pij Imperatoris conjugem, *Haymodem* & *Gerbirgem* moniales & abbatiſſas in Gandershaym.

6. VITIKINDUS, Brunonis frater germanus, in bello Saxonum adverſus Carolum Magnum à gentilibus rex conſtituitur, circa annum Domini 758, & ab eo vincitur, atque ad ſanam Chriſti doctrinam convertitur. Habuit duas conjuges: primam, *Gevam* Daniæ reginam: & alteram, *Suaternam* Bohemam. Obiit anno 818, ſepultus in Badeborna, relictis post ſe tribus filijs: *Vitikindo* ſecundo, *VVigberto* & *VValberto*. Cujus filiorum alter *Lutoldus Brunonem* & *Ottonem* reliquit, *Henrici* Cæſaris hoc nomine primi ex cognomento *Aucupis* ex *Luitgardi* Arnolfi Cæſaris filia patrem: unde *Othones* tres Imperatores proceſſere, & tres in Bavaria *Henrici* duces. Habuerat vero *Henricus Auceps* duas ſorores, & quatuor filias: *Babam* Adalberti Babenbergenſis comitis uxorem, unde marchionum Auſtriæ proſapia defluxit: *Adelhaidem* abbatiſſam in Quitelmburg, *Melchtildem* abbatiſſam in Quitelmburg: *Hedvvigem*, Hugonis comitis Pariſienſis conjugem, qui poſtea factus erat rex Franciæ: *Gerbirgim*, Giſelarici Lotharingorum & Belgicæ ducis uxorem, quæ poſtea nupſerat Ludovico regi Franciæ: *Rixam* duci Bojariæ Arnoldo matrimonio conjunctam, unde Scyrenſes palatini, modo Rheni palatini, electores, & Bavariæ principes defluxere.

7. WIGBERTUS, Witikindi primi filius, baptiſatus cum patre à Carolo Magno victo, fundator Waldershuſenſis cœnobij, ex *Smicilla* Friſia *VValbertum* ſecundum genuit, & *Haſelam* Brunonis Germaniæ principis uxorem, *Kunigundim* Ludovici tertiam conjugem, & *Adelhaidem* abbatiſſam in Quitelmburg.

8. WALBERTUS ſecundus Vitikyndi nepos, & frater Ludolphi,

Ludolphi, qui avus fuerat Henrici Aucupis, dux de Engern & Ryngelburg, ex conjuge *Kerehildi* comitiſſa de Morsburg genuit *Immodum* ducem de Engern, *Brunonem* archiepiſcopum Colonien. fundatorem S. Panthaleonis, *Tanquardum* Saxoniæ ducem interfectum in templo à famulis Othonis primi, & unam filiam *Mechtildem* Henrico Aucupi hoc nomine Imperatori primo nuptam. Porro *Immodus* dux ab Engern, ex *Hyynna* comitiſſa à Scheyrn Bavara *Gerhaldum* produxit, ab Othone tertio *primum Sabaudiæ Comitem* creatum: *unde hodierni adhuc Sabaudiæ duces ritè deſcendere dignoſcuntur.*

WITIKYNDUS ſecundus, primi filius, *VVigberti* ac *VValdberti* frater germanus, Burggravius à Ludovico primo conſtitutus in Zorbekh, in tractu inter Salam & Albim, primus ædificavit *VVithyn*, quod hodie *Vitenberga* nuncupatur, adverſus Sorraborum Slavorum incurſiones unde rite *Marchiones de VVithyn* deſcendunt. Is vero ex *Nilada* Comitiſſa de Rochlicz genuit duos filios, *Fridericum* Burggravium de Zorbekh interfectum, & *Titgreymonem* Marchionem de Withyn, & Burggravium de Budczecz. Qui ex Boſteva Comitiſſa de Pleysben conjuge procreavit *Dietmarum*.

9.

WILHELMUS Marchio Thuringiorum fuerat, de de quo ſcribit *Lambertus* in belli Hungarici deſcriptione, geſti ab Henrico quarto, auxilio Andreæ regis adverſus Belam: *Rex* (inquit) *VVilhelmum Marchionem Thuringiorum, & Epponem Citicenſem Epiſcopum, cum duce Bohemorum & exercitu Bojarico illuc miſit. Sed Marchio & Epiſcopus priores Hungariam ingreſſi, non expectato Duce Bohemorum, cum Belo ſigna contulerunt, atq; infinitam multitudinem Hungarorum peremerunt.* Et iterum: Anno 1062. *VVilhelmus Marchio reverſus in Thuringiam, dum redire in Hungariam, & ſponſam ſuam cum magna opum ſuarum oſtentatione adducere parat, inter eundum,*

10.

dum, secunda mansione morbo correptus obiit. Sponsam ejus Vdalricus Marchio Carentinorum cognatus ejus accepit, Marchiam Otho frater ejus obtinuit. Sed is beneficia Moguntini episcopatus aliter obtinere non potuit, nisi promitteret decimas se de suis in Thuringia possessionibus daturum, & cæteros Thuringos, ut idem facerent, coacturum. Quæ res multorum malorum seminarium fuit, detestantibus omnibus Thuringis factum ejus & asserentibus mori se malle, quam patrum suorum legitima amittere.

11\. OTHO frater *VVilhelmi*, Marchio Thuringiæ post fratrem creatus ab Henricho quarto, cujus meminit quoque Lambertus chronographus: *Anno Domini* (inquit) 1067, *Otto Marchio Thuringiorum obiit, gaudentibus admodum Thuringis, eo quod ipse primus ex principibus Thuringorum, ut prædictum est, decimas ex suis in Thuringia possessionibus dare consensisset; & per hoc calamitatem maximam genti suæ invexisse videretur. Marchiam ejus Egbertus patruelis regis suscepit.* De quo Egberto proximo capite dicemus.

12\. DIETMARUS Marchio de Withyn, ex *VVilda* de Nordringem suscepit *Theodericum*.

13\. THEODERICUS Marchio de Withyn, Burggravius de Zorbekh, ex *Juditha* comitissa à Wasserburg progenuit *Fridericum* primum Burggravium Misniæ, *Dedonem* Marchionem à Withyn, *Eberhardum* Comitem de Ilenburg, *Hildam* Burggravij Misnensis conjugem, *Hildam* Comitis ab Ilenburg uxorem, & *Odam* Adalberto Schenkhio cuidam de Sommersberg nuptam. *Eberhardi* porro comitis de Ilenburg meminisse videtur *Lambertus Schaffnaburgensis* in suis Annalibus, de Henrici quarti gestes: *Lüyneburg quoq; oppidum* (inquit) *maximum Ottonis Ducis Saxonici, situm in confinio Saxonum & Luticiorum, occupaverat, militesq; lectißimos cum Eberhardo, filio Eberhardi Comitis de Ilenburch, imposuerat.*

14\. DEDI, Marchio de Withyn, Burggravius de Seuslicz & Lands-

& Landsperg, Comes ab Ilenburg & Bren, ex *Dietburgi* Brandenburgensi Marchionissa procreavit multos filios: videlicet *Fridericum* Antistitem Monasteriensem, *Theodericum* Marchionem de Withyn, Burggravium de Landsperg, cui uxor fuerat Ekhardi Thuringiæ Landgravij filia: *Chunradum* (quem susceperat ex *Otilia* Comitissa de Kaczenellenbogen) *Geronem* Marchionem Saxoniæ (quem ex *Berchta* Comitissa de Groycz genuerat) *Dedonem* secundum, Marchionem à Landsperg: *Thiemonem*, Marchionum Misniæ primum, & comitem de Vvithyn, & *Hyldam* duci Bohemiæ desponsatam. Porro hujus Dedi mentionem facit *Lambertus Scaffnaburgensis*, cum conjurationem principum Saxoniæ describit, contra Henricum quartum. *Erant in ea conjuratione principes* (inquit) *VVezel Magdeburgensis Archiepiscopus, Bucco Halberstadiensis Episcopus, Hezul Hildeshaimensis Episcopus, VVernher Mersburgensis Episcopus, Eilbertus Mindensis Episcopus, Immet Badenbornensis Episcopus, Fridericus Mimigardefurdensis Episcopus, Benno Misnensis Episcopus, Otto dux quondam Bojariæ, Vtto Marchio, Dedi Marchio, & omni Marchione animosior atq; implacatior uxor ejus Adela: Eckbertus Marchio Thuringorum, puer adhuc infra militares annos.*

GERO, Burggravius Saxoniæ de Landsperg, Comes de Seuslicz, *Dedi* primi, vel secundum alios *Theoderici* filius, ex Comitissa à Groitz vidua tres filios, & duas filias tulit: videlicet *Guntherum* Episcopum Cizensem, *Theodericum* Comitem de Camburg, *VVilhelmum* Comitem de Lauternburg, *Ottonem* & *Hermannum* Misniæ Marchiones. Filiarum *VVilla* Abbatissam egit in Gerbsteten, & *Terburgis* ibidem monialis fuit. Porro hujus Geronis mentionem facit Rhegino Prumiensis chronographus: *eodem anno* (inquit) *Gero marchionum nostri temporis optimus & præcipuus obiit.* Meminit ejusdem & Lambertus Schaffnaburgensis, in Henrici histo-

15.

ria quarti: *Erant duo* (inquit) *cujusdam Geronis filij, satis quidem edito loco nati, sed propter inopiam rei familiaris inter principes Saxoniæ nullius nominis vel momenti. Hi tempore deditionis ultra Albim fluvium refugerant, ibiq; rei eventum præstolabantur.* Et iterum: *postmodum vero fretus his quos deditione absolverat, quod eorum auxilio in Saxones, qui se læserant, iram suam donec ulcisci posset, consilium mutavit, & statuto die nuncios pro se in Salveld duci Othoni misit, qui ei dicerent, ut contractis quantascunque posset copiis, sibi in marcha Misenensi occurrerent, se per Bohemiam ducto exercitu adventurum: & filiis Geronis Comitis, qui imperitam multitudinem male auspicato ad arma concitassent, si Deus vota prosperaret, redditurum quod mererentur.* Hæc ille. Qui rursus de filijs hujus Geronis, *VVilhelmo, Ottone & Hermanno* scribens: Anno Domini 1061, inquit, *Andreas rex Hungariæ, videns Belem quendam propinquum suum regnum affectare, & Hungaros à se paulatim ad eum deficere, uxorem suam & filium Salomonem, cui Imperator filiam suam parvulo parvulam desponderat, cum multis opibus ad regem Henricum transmisit, petens, ut sibi misso exercitu subveniret, & donec rebus tranquillitas daretur servaret. Rex VVilhelmum Marchionem Thuringorum, & Epponem Zicensem Episcopum, cum Duce Bohemorum & exercitu Bojarico illuc misit: sed Marchio & Episcopus, priores Hungariam ingressi, non expectato Duce Bohemorum, cum Bela signa contulerunt, atq; infinitam multitudinem Hungarorum peremerunt.* Et iterum, scribens de anno Dominicæ in carnationis 1062: *VVilhelmus Marchio reversus in Thuringiam, dum redire in Hungariam, & sponsam suam, cum magna opum suarum ostentatione, adducere parat, inter eundum secunda mansione morbo correptus, obiit. Sponsam ejus Vdalricus Marchio Carenthanorum, cognatus ejus, accepit: Marchiam Otto frater ejus obtinuit.*

16. CHUNRADUS, Geronis ex Dedi frater, ex *Otilia* Comitissa

mitissa de Kaczenellenbogen suscepit filiam *Berchtradam*, conjugem *Berengarij* Thuringiæ Landgravij, Domini de Zangershusen.

DEDI secundus & junior, senioris ex *Adala* filius, Marchio de Landsperg, Burggravius de Zorbekh & Lusacz, Comes de Ilenburg, Bren, & Kaniberg: ex duabus conjugibus, *Oda* Comitissa de Orlamund, & altera Adelhaide Ducissa Brabantiæ, tulit *Dedonem* tertium, *Chunradum* tertium, ab Hungaris interfectum: & *Henricum*. Filiarum *Agnes* Palatino Saxoniæ nupsit, *Adelhaides* Marchioni Austriæ. Porro meminit hujus Dedonis non semel Lambertus Schaffnaburgensis, in historia Henrici quarti: *Filius* (inquit) *Vttonis Marchionis, & filius Adelæ derelictæ Dedi Marchionis, ambo teneræ ætatis, & longe adhuc infra pubertatis annos pueruli, cum in munitione cujusdam Eberhardi ministri regis custodirentur, magnum quoddam & posterorum memoria dignum nobilissimæ indolis documentum ediderunt.* Et iterum: *Cumq; sub idem ferme tempus Dedi Marchio longa ægritudine absumptus decessisset, marchias ejus Bohemiæ duci in præmium exactæ militiæ dedit. Tametsi uxor Marchionis Adala, filium suum, cui hæreditario successione Marchia debebatur, ei paulo ante pro se obsidem misisset. Et ipse Marchio post recuperatam pacem in Gerstungen, intemeratam semper erga regem, remq; publicam, fidem servasset.* Et iterum, de auxilijs regi Hungariæ missis disserens: *Regina Hungarorum, mater Salomonis regis, Duci Bojariorum Othoni dono dederat, cum eo suggerente atq; annittente rex filium ejus in regnum paternum restituisset. Cumq; eum dux Otto filio Dedi, Marchionis Dedi juniori in argumentum pignusq; individuæ dilectionis ad tempus præstitisset, illo (ut prædictum est) perempto, Regi, & per regem Lupoldo huic casu obvenerat.* Loquitur autem de gladio Athilæ, quondam Hunnorum regis, illius flagelli Dei.

17[illegible]

THIEMO

18. THIEMO, frater germanus *Geronis*, *Chunradi* & *Dedi* Junioris, senioris scilicet filius, primus Misniæ Marchio, & Comes de Withyn, ab Henrico quinto inauguratus, ex Ida Marchionissa Masoviæ filios genuit, *Chunradum* secundum, *Ekhardum*, & *Dedonem* tertium. *Mechtildis* filia nupsit *Geroni* Marchioni.

19. DEDI tertius, ex *Berchta* filia Wigberti Comitis de Groicz, filiam unicam suscepit, *Mechtildem* nomine, *Rolandi* Comitis de Babenberg uxorem.

20. CHUNRADUS tertius, filius *Thyemonis*, primus investitus Marchio Misniæ, ex *Luitgarde* Alberti Sueviæ Ducis filia progenuit quinque filios, & totidem filias: & ad postremum pertæsus vitæ illius, monasticen professus est in *Lauternberg* propria fundatione. Filiorum primus *Henricus* nomine ex *Sophia* Bavera procreavit duos filios, & unam filiam. Videlicet *Udalricum*, *Henrici* postremi Comitis de Withyn patrem: *Chunradum*, & *Sophiam* Burggravij Magdenburgensis conjugem. Secundus vero *Theodericus*, fundator Doberlingensis cœnobij, ac conditor castrorum Landsperg ac Schilda, post *Dorbergam* Polonam, ex *Kunigunde* Comitissa de Pleissen tulit duos filios& unam filiam: videlicet *Theodericum* Mersburgensem præsulem, *Cunradum* quintum interfectum in ludis Martialibus anno 1175, & *Gertrudim* Abbatissam in Gerbsteten. Tertius erat *Fridericus*, qui ex Hedvvige filia *Diepoldi* principis Bohemiæ nihil tulerat. Quartus erat DEDI, hoc nomine quartus, Comes à Rochlicz & Groycz, atavus S. Elisabetæ: qui ex *Mechtilde* de Humelspurg procreaverat unicam filiam *Agnetem*, ducis Meraniæ conjugem: & filios quatuor, videlicet *Philippum* Præpositum Xantonensem: *Theodericum* Præpositum Magdeburgensem, postea Palatinum Saxoniæ, qui ex *Mechtilde* Thuringa *Agnetem* unicam filiam tulerat: *Henricum* Comitem de Rochlicz:

Rochlicz: & Chunradum, qui ex *Elisabeta* Polona *Mechtildem* suscepit, *Alberti* Brandenburgensis uxorem, & *Agnetem* Henrico Palatino Rheni nuptam, & *Chunradum* postremum Comitem de Rochlicz. Porro de quinto filio *Othone*, qui stemma propagavit, seorsim suo mox loco dicturus sum. Itaque & filiarum *Gertrudis* desponsata Palatino Rheni, Babenbergæ S. Theodorum fundavit: *Adela*, primò Sueviæ Regis Daniæ, & deinde Alberti Marchionis Brandenburgensis conjux: *Sophia*, Gebhardo Bavaro, filio Lotharij Cæsaris nupsit: ODA Abbatissam egit in Zerbstet: AGNES Abbatissam in Quintelmburg.

21. OTTO, unus filiorum *Cunradi* tertij, qui genus propagavit, Marchio Misniæ & Lusaciæ, ex Hedvvige Alberti Brandenburgensis filia procreavit *Albertum*, *Theodericum*, *Adelam* Ottochari Bohemiæ Regis conjugem, *Sophiam*, Vdalrico Bohemiæ Principi desponsatam, & inde Burggravio Norinbergensi nuptam. Porro Otho mineras argenti prope Friburgum invenit, & monasterium *Altzel* fundavit, anno 1180. Cujus filiorum alter *Albertus*, ex *Sophia* Bohemiæ regis nata unicam filiam progenuerat, *Christinam*, Comiti de Lobdeburgh nuptam.

22. THEODERICUS, *Othonis* filius, hoc nomine tertius, ex Comite de Weissenfels Marchio Misniæ creatus, ex *Juditha* Hermanni Landgravij Thuringiæ filia procreavit *Henricum*, *Chunradum*, *Ottonem* secundum, & *Hedvvigem*.

23. HENRICHUS, filius *Theoderici*, suæ primus familiæ Thuringiæ Landgravius investitus, cum Comitum Aurelianensium, de quibus supra dictum est, familia defecisset, cum Misniæ interim quoque Marchio foret, tres conjuges in matrimonio habuit: *Agnetem* Bohemam, *Constantiam* Austriacam, & postremam *Nobilem de Malticz*. Ex quibus tulit filios quatuor, & duas filias, quæ monasticen in Weissenfels

 professæ

professæ sunt: videlicet; *Albertum* secundum: *Theodericum* quarrum, Pinguem cognomento, dominum de Landsperg: & *duos Fridericos*: quorum *Theodericus* Helenam Brandenburgensem in matrimonio habuerat. *Fridericus* unus *Theodo* cognomento, duxerat *Hildegardim* Bavaram: alter vero *Fridericus* dominus de Dresden, ex *Juditha* de Schvvarczenburg genuit filium *Apetonem*, Landgravium in Denneberg.

24. ALBERTUS, tres in matrimonio claras fœminas habuit: primam *Margaretham* Friderici Cæsaris secundi filiam: secundam, *Kunigundim* Comitissam de Eisenburg: & tertiam, *Adelhaidem* Comitissam de Cassel. ex quibus suscepit filios quinque, & unam filiam *Agnetem*, Ducissam Brunsvicensem: filios autem, *Fridericum* hoc nomine in stirpe sextum, qui familiam propagavit: *Fridericum* septimum, Comitem de Altenburg: *Henricum* & *Dietmannum*. Quorum hic ex *Gueta* de Henneberg nihil tulit, interfectus Lipsiæ à servo: ille vero ex *Hedvvige* Silesia pariter nullam prolem reliquit.

25. FRIDERICUS, hoc nomine in stirpe sextus, ex duabus conjugibus, *Agnete* Charentana & *Elisabetha* Comitissa de Arnschlag, genuit *Fridericum* Octavum.

26. FRIDERICUS octavus ex *Mechtilde* Ludovici quarti Cæsaris, Bavariæ ducis nata, progenuit *Fridericum* nonum: *Ludovicum* Episcopum Halberstadiensem, qui postea ad Archiepiscopatus Magdeburgensem & Moguntinum vocatus fuerat: *VVilhelmum*, *Balthasarem*, *Beatricem* Abbatissam in Scheuslicz: *Elisabetham* Burggravij Norinbergensis conjugem, Annam Rudolpho Saxoniæ Duci collocatam, & *Agnetem* Brunsvicensem. Quorum *VVilhelmus* Ludmillam Moravam nactus fuerat uxorem: *Balthasar* vero duabus junctus fuerat, *Margaretha* Nurmbergensi, & *Agneti* viduæ Brunsvicensis.

FRIDE-

27.

FRIDERICUS nonus hoc nomine, cognomento *Strenuus* ex *Catharina* Comitiſſa ab Henneberg genuit *Fridericum* decimum, *Georgium*, & *VVilhelmum* ſecundum, fundatorem Altenburgenſem, *VVilhelmum* ſecundum, *Annam* Brandenburgenſem.

28.

FRIDERICUS decimus, primus Elector Saxoniæ à Sigiſmundo Imperatore creatus, ex *Catharina* Brunſvicenſi procreavit *Fridericum* undecimum, *Henricum* tertium, *Sigiſmundum* Antiſtitem Herbipolenſem, *VVilhelmum* qui habuerat in conjugio *Catharinam* de Brandenſtayn, *Annam* Brandenburgenſem, *Catharinam* Munſterburgenſem, & alteram *Catharinam* Landgravio Haſſiæ nuptam.

29.

FRIDERICUS undecimus, Elector ſecundus ſui generis, ex *Margaretha* Auſtriaca, Friderici Cæſaris tertij ſorore, genuit *Arneſtum* Electorem, *Albertum* Ducem, qui familiam propagavit: *Albertum* Moguntinum Archiepiſcopum, *Arneſtum* Magdeburgenſem Epiſcopum, *VVolfgangum*, *Fridericum* & *Alexandrum*, qui in juventute obierant: *Annam* Alberti Brandenburgenſis conjugem, *AEmiliam* Ludovico Duci Bavariæ nuptam, *Heduvigem* Abbatiſſam in Quintelmburg, & *Partham* Abbatiſſam in Scheuslicz.

30.

ARNESTUS Elector Saxoniæ, ex *Eliſabetha* Bavara tulit *Fridericum* Electorem, fundatorem Academiæ Witenbergenſis: & *Joannem*, qui poſt Fridericum fuit elector: qui ex duabus uxoribus, *Sophia* Meklaburgenſi, & *Margaretha* de Anhalt, progenuit *Joannem Fridericum*, quem electionis jure Carolus Cæſar quintus privavit: & *Joannem Erneſtum*. Porro filij *Joannis Friderici* adhuc in humanis ſunt, ex Sybilla Juliacenſi nati, *Ioannes Fridericus*, *Erneſtus*, & *VVilhelmus*.

31.

ALBERTUS hoc nomine tertius, *Arneſti* electoris

frater germanus, undecimi *Friderici* filius, ex *Maria* Philippi Pomeraniæ Ducis filia, tulit *Fridericum* duodecimum, Commendatorem Teutonici ordinis: *Georgium* & *Henricum*. Filiarum *Catharina* conjuncta fuit Sigismundo Duci Austriæ in Tyroli, quæ postea Brunsvicensi Duci nupsit.

32. GEORGIUS, *Alberti* Ducis Saxoniæ, non Electoris, filius, ejus qui Maximilianum Cæsarem ex captivitate Flandrica liberaverat, Dominus tractus Lipsensis, & qui olim juvenis Frisiæ erat à Maximiliano Cæsare præfectus, ex *Barbara* Poloniæ Regis filia suscepit *Ioannem*, cui Hessa conjux fuerat: *Fridericum* decimum tertium, qui Mansfeldinam sibi conjunxerat: *Christinam*, Philippo Hassiæ Landgravio collocatam: *Magdalenam* Brandeburgensem: & quæ in juventute obierant, *Annam* & *Margaretam*.

33. HENRICUS, & ipse *Alberti* Ducis, non Electoris, filius, *Georgij* ducis de Lipsia frater germanus, primo Prussiæ Magister, deinde in divisione cum fratribus, Dresdam ac Friburgum nactus, ex *Catharina* Meklaburgensi suscepit *Mauritium* & *Augustum*, utrosque nostra ætate Electores Saxoniæ. Quippe *Mauritium* Carolus quintus Cæsar *Ioanni Friderico* substituerat, anno 1546. Et *Mauritio*, ab Alberro Brandeburgensi in acie occiso, anno 1552, *Augustus* frater successit, qui ex *Christiani* Daniæ regis filia genuit * *.

Hucusque Lazius.

RENERI

REINERI REINECCII DE PRIMIS MYSNIÆ MARCHIONIBUS, è Ditmaro ſummatim repetita, & deinde uſq; ad Conradum, Timonis F. deducta expoſitio, annexa Chronico Ditmari Merſpurgenſis, à ſe edito Francof. 1580.

COnveniunt ſententiæ in eo omnium, oriundos primos Myſniæ Marchiones à WIDECHINDO Magno fuiſſe. Solus *Fabricius* in Annalibus Myſnæ diſcrepans, à BRYNONE, Widechindi fratre, derivavit. Seriem eorum haberi continuam poſſe, negat *Brotuſius*. De quo diſſerere hic enodatius viſum non fuit. Me haud pænitet eorum ſequi ſententiam, qui primum inter Marchiones faciunt DITGREMI è *Friderico* F. pronepotem, quem eundem de progenitorum aliquot nominibus *Fridericum* appello. Hujus ſucceſſor & filius credi fortè RIDACUS poterit. Quo genitus CAROLUS cum ſententia OTHONIS II. Cæſ. ſucceſſione excidiſſet, eaque in ECCARDUM tranſlata eſſet, manet illa deinde filio ipſius HERMANNO. Hunc excepere rurſus familiæ Wettinenſis Comites, & ita excepere, ut per diverſas propagines Myſniam deinceps ſemper retinuerint. Forſitan autem & ECCARDUS ad Ditgremi poſteritatem pertinet, ita ut *Guntherum* patrem, *Friderici* filium, *Ridaci* fratrem, ſtatuamus. Ditmarus quidem illum Marchionem nominavit. Eſt & hoc minimè obſcurum WIDECHINDI Junioris poſteros in diverſas ſe familias diffudiſſe: quippe qui præter *VVettinenſes* Comites, & *Ileburgios* & *Merſeburgios* propagarint cùm nimirum à ſedibus diverſis denominatio-

 nes

mes etiam diversas usurparent. Certè de Mersepurgijs diserta hoc mentione Ditmarus retulit. Nec alia quàm agnatio extitisse caussa videtur, quod *Hermanno Eccardi* F. DEDO successit. Tametsi non negarim, majus huic vinculum matrimonio *Mathildis*, Hermanni F. allatum fuisse. Faciemus ergo *duas Marchionum Misniæ familias*, ab uno & eodem conditore *Ditgremo* deductas: primam & veterrimam FRIDERICI, quem *Ditgremus* pronepotem habuit; alteram DITTERICI, qui *Ditgremi* è progenitoribus *Ditmaro*, *Ditterico*, *Dedone* abnepos fuit. Atque ut res planior fiat, utranque à conditore WIDECHINDO Juniore repetemus, ita tamen, ut nuda eos nomenclatione referamus, quorum res gestæ à Ditmaro traditæ non sunt.

WIDECHINDUS, cognomento Junior, retinuit è paternis possessionibus tractum ad Salam, nomine & titulo *Comitis VVettinensis*, veteri consuetudine. Neque enim antiquitus Ducum filij Duces omnes nuncupabantur, sed is tantum, qui successionem exciperet, reliquis non altiorem quàm Comitum dignitatem usurpantibus. Unde hoc evenit, ut unius stirpis familiæ, ut nomina, ita & dignitates diversas gererent: qua de re passim in Annalibus exempla observare licet. Ditmarus à Widechindo conditam *familiam* non Wettinensem, sed *Budsetiam*, ab altero quodam provinciæ ipsius oppido, denominavit, pag. 71. vers. 55.

Ditgremus, VVidechindi F.

Fridericus

Fridericus.

Fridericus quem nobis ita appellare libuit, primus Mysnæ

Myſnæ Marchio ab HENRICO Aucupe Cæſ. creatus, primam itidem, quæ noſtra ſententia eſt, Marchionum familiam propagavit. Nati ergo fortè illo ſunt RIDACUS & GUNTHERUS. Nam quod plerique movere hîc dubium videntur, id totum in medio relinquo.

RIDACUS Myſnæ Marchio alter abeſt Merſeburgi, quo tempore HENRICUS Hezelo, Dux Bavariæ, Imperio, quod contra Othonem III. invaſerat, abdicato, à *VVagone*, præfecto BOLESLAI Boiemi cum exercitu per fines ejus deduceretur. Quod dum negligit, nec quicquam inde ſiniſtri ſuſpicatur, magno id mox diſpendio luit. Nam *VVago* cum Oppidanis Myſnenſibus urbis deditionem pactus, per eos *Ridacum* præfectum, ipſe *Fridericum* ad colloquium evocatum perimit, jamque occupatum illam præſidio firmat. Nec deinde Myſna ad Ridacum rediit, ſed in Boiemorum poteſtate uſque ad ECCARDUM permanſit. Huic enim ſponte ea rurſus ceſſit Boleslaus. Vixit apud Ridacum à puero DEDO agnatus è familia Budſetia, hoc eſt, Wettinenſi, de quo infrâ Ditmarus lib. 6.

Carolus amittit feudum, ut nominavit Ditmarus, ſeu bona dedita per calumniam, eamque fortunæ acerbitatem excelſo animo perfert. Moritur temporibus Henrici II. Cæſ. IV. Cal. Maii M. XIII. Ditmarus lib. 7.

Guntherus ex nobiliſſ. Turingiæ auſtralis natalibus, ut loquitur Ditmarus, hoc eſt, ut ego opinione auguror, Friderici F. Ridaci frater, geſſit multa pro OTHONE II. Cæſ. bella, uſus ad hæc opera ſtrenua ECCARDI F. gratiam tamen ex his meritis dignam non collegit: quippe qui à dignitatibus aliquandiu excluſus fuerit. Dedit temporibus ejus idem Imperator non ignobilem Epiſcopatui Merſeburgenſi ſaltum; qua quidem in expoſitione à Ditmaro Marchio nominatur. Reliquit liberos *ECCARDVM*, *Guncelinum*, & *Brunonem*.

nonem. Qua de re etsi planæ sunt Ditmari expositiones, libuit tamen hoc loco argumentum id unum repetere, quod *Guncelinum Hermanni* patruum vocat, hanc subjiciendo γνώμην: *Semper patrui in fratrum filios severi.*

Eccardus adolescit spe & fama indolis præclarissimæ: bellicis studijs sub patre assuescit, cum eoque pro OTHONE II. Cæs. bella multa conficit feliciter. Quocirca ita ab hoc diligitur, ut in Mysniæ Marchia, Carolo excluso, *Ridaco* surrogatus sit. Ea re quasi materiam uberiorem exercendæ virtutis sibi oblatam ratus, mox in *Boleslaum* Boiemum arma expedit, eumque cedere sibi Mysna compulsum, militem deinde, ut loquitur Ditmarus, retinet. Inde Milzenos (erant hi Soraborum gens in Mysniæ finibus) adoritur atque edomat: cum Boleslao Polono fœdus & amicitiam conjungit: bona quæ possideret deditia, hæreditaria impetrat, & fœlicissimo fortunæ arridentis successu eò usque progreditur, ut in Turingia communibus gentis suffragiis principatum promeruerit. Ubi rebus humanis excessit OTHO II. à filio & successore hujus OTHONE III. gratiam eandem init. Quem in Italiam secutus reversum inde & religionis causa in Poloniam cogitantem redux ipse excipit Mysnæ honorificentissime. Unde cùm Cæsaris in ipsum aucta benevolentia, hunc jam solus possideret, parem adhuc sibi *Gisilerum*, Archiepisc. Magdeburg. clam mordet: & vicissim ipse *Lotharium* Comitem urit, eosque dehinc sibi spiritus sumit, ut à morte Cæsaris Imperium affectavit. Ea de causa Frasæ Principum conventu indicto, adversantem sibi Lotharium quid adhoc institutum ipsum perpelleret, interrogare ausus, responso retunditur ejusmodi: *An non intelligeret, currui suo rotam quartam deesse?* Nec tamen sic quiescit; & comitijs in alterum Werlensem conventum rejectis cum ibi HENRICO Bavaro Cæsare designato, iterum rebus

rebus novis studeret, regios sibi in accubitu honores usurpat: ac tametsi ea re offensi animi plurimorum essent, eosdem tamen etiam Hildeshemij repetere audet. Inde Padebornam profectus, non pro spe accipitur, nec quod cum *Hermanno*, Duce Sueviæ, colloquium instituerat, succedit. Quare cùm domum rediturus, Northemium deflexisset ad *Sigefridum* Comitem, ab filijs hujus, è quibus *Henricum* cædi loris jussu Othonis III procurarat strui sibi insidias cognoscit. His elapsus, ab insequentibus de nocte dormitans opprimitur: & cum è comitatu ejus cæsis fidelissimis ipse pugnare pergeret fortiter, à *Sigefrido* hasta collum transverberatur, & lapsantis caput cervicibus abscinditur. Conditur honorifice Jenæ ad Salam. Ditmarus lib. 4. & seqq. ubi & elogium ipsius additur. E rebus prosperè cadentibus hoc etiam sibi sumsit, ut *Bennonem*, dignitatis equestris virum, excœcarit, ut idem Ditmarus lib. 4.

GUNCELINUS, præbet se Mysnensibus oppidanis seditiosè contra HERMANNUM, fratris filium, tumultuantibus ductorem, usus temporis opportunitate, quòd præsidij pars magna abesset. Atque occupata porta quadam, & in amicis *Hermanni* Breccione cæso, ad obsidionem ejus aggreditur. Hanc illam deprecantem discedere permittit, & urbem *Boleslao* Polono deditam, custodiendam accipit. Quàm cum ille deinde in bello *Henrici* Comitis, cui confœderatus esset, restitui sibi postularet, *Guncelinus* formidine novi ab *Henrico* II. Cæs. periculi, cujus interea militem præsidiarium receperat, id detrectat. Quapropter bello à *Boleslao* oppugnatur: Lumacia solo æquatur, & cùm Mogolena obsessa itidem in hostis potestatem perventura fuisset, callido commento hunc in Boiemiam & Bavariam avertit. Eam Cæsar defensurus, cùm in Milzenos progressus, nivibus impediretur, *Guncelino* præsidium novum Mysnæ relinquit: &

poſt Italicam expeditionem bello in hos renovato, Budiſſinam flammis abſumſiſſet, ni *Guncelinus* id provido conſilio impediiſſet. Dedita enim hæc paulo poſt fuit juſſu Boleslai: & ipſe firmius præſidium accepit. Nec tamen his meritis planè Cæſari reconciliari, & Polonicæ ſocietatis invidiam abolere potuit: ac ſævo odio ſemper ab *Hermanno* diſſedit. Cumque arma tandem ſumſiſſet uterque, infelici conatu Strelam tentat. Inde vehementer exacerbatur, Rochliciam captam in cineres redigit, ſed arcem ipſe ad Salam operis præclari amittit. Quarum rerum fama mox ad Cæſarem perlata, unà cum *Hermanno* Merſeburgam ad cauſam dicendam evocatur. Ibi multorum criminum accuſatus, & à Cæſare Majeſtatis damnatus principum interceſſione vita donatur, & aſſervandus *Arnolpho* Epiſcopo traditur, Ditmarus lib. 5. & ſeq.

Bruno præeſt Myſnæ, quo tempore *Guncelinus* Merſepurgi apud Cæſarem cauſam diceret: eoque damnato, munere illo uſque ad *Hermanni* adventum perfungitur. Ditmarus lib. 6.

Cum ECCARDO connupta fuit SVANEHILDIS, *Bernhardi* ducis Saxoniæ F. quæ ante cum Ditmaro Marchione Luſatiæ, fuiſſet: è qua liberi procreati *Lucarda*, natu maxima, HERMANNUS, ECCARDUS, GUNTERUS, &, quæ noſtra ſententia eſt, filia altera ODA. Nominat enim hanc Eccardi Marchionis filiam Ditmarus lib. 7. ut genita Eccardo filio videri nequeat.

HERMANNUS, facit de patris voluntate atque juſſu bellum *VVilhelmo*, Comiti Vinariæ, idque propter cædem filij ipſius geminam. Hoc proſpere geſto, & Vinarienſi facere imperata coacto, cum in eodem tempore triſtem de patris interitu nuncium accepiſſet, illico iſthuc cum matre advolat, & funus ejus deducit curatque honorificè, pergit deinde

deinde Mysnam: ab oppidanis precio corruptis ab *Boleslao* Polono, qui cognita Eccardi morte, populabundus Lusatiam & Mysniam invaserat, obsidetur seditiosè: atque in amicis *Breccione* peremto, *Ozerus* præfectus ad necem deposcitur. Id cùm per *Ditmarum*, dignitatis equestris virum, deprecaretur, & multitudinem, patris huic exprobrando beneficia, ut arma deponeret, aut discedendi sibi potestatem faceret, hortaretur, postremum solum obtinet, & urbs Polono deditur. Cum quo postmodo gratia reconciliata, etiam Cæsaris beneficio Budissinæ præfecturam accipit. Per id tempus familiariter cum *Bolislao* congressus, deniquè Fecialis ad bellum illi denunciandum ablegatur. Ideo minus benigne habetur, & Budissinam quandoquidem, quæ oppidanis induciarum tempore auxilia policitus esset, non mitteret, deditione amittit. Aliquanto post, quæ ei cum Guncnlino patruo esset, simultas recrudescit & in bellum erumpit. In quo bello Rochlicia exutus, cladem eam ita ulciscitur, ut arcem Guncelini ad Salam nobilissimam expugnatam vastarit, & in disceptatione apud Cæsarem causam obtinuerit. Cumqúe Guncelino tum in Mysnensi Marchia surrogatus esset, *Fridericus* Dedonis F. aliquanto post & Cunegundæ Augustæ intercessione, & principum suffragio, sibi eam impetrat, & deducente Cæsaris legato Mysnam redit. Ibi summa clementia usus, ignoscit ultro omnibus, idqúe adeo dextræ stipulatione confirmat. Ab eo tempore, cum ob crebras *Boleslai* Poloni injurias Cæsar bellum contra eum redintegrasset, huic nomen dat: nec multo post Cæsare propter adversam valetudinem domum regresso, cum JAROMIRO Boiemo & *Gerone* aliquantisper in armis manet, nulla tamen re memorabili gesta. Qua de causa cum fieri pacem Cæsar passus esset, ea rupta, *Boleslaum* evocantem visit: pacem denuo suadet: legatum illius pro-

pterea ad Cæsarem missum deducit, sed ut operam illam frustra insumserit: quia *Boleslaus* interea Boiemos ad defectionem solicitarat. Quo circa cum iterum ad bellum ventum esset, excipit *Geronis* Marchionis cadaver, qui in eo ceciderat, & cum fratribus *Eccardo* & *Gunthero* aliquo usque comitatur. Etenim Cæsaris mandato propere Mysnam regredi, eamque à *Misecone*, Boleslai F. defendere jussus, vix hostem irruentem antevertit. Quo post captum suburbium, atque incensum, eo ardore in urbis oppugnationem incumbente, ut de defensione fermè desperaret, subita Albis inundatione illum avertit. Quare firmius deinde ab Cæsare præsidium consequitur: instauratur suburbium, & tanquam collega ei *Fridericus* Comes adjungitur. Neque sic etiam hostis metu solutus, cadaver *Idonis* Episcopi, haud multo post mortui, Mysnæ detinet & sepeliri ibi mandat, urbis excidium, quod ille prædixerat, caveri ita posse ratus. Ubi tandem cum *Boleslao*, bellum in Russiam translaturo, pacificatio instituta est, ei actioni Cæsaris nomine Budissinæ cum *Ditterico* Comite adest. Jamque exinde pace fruens, de saltu quodam cum DITMARO, Eqiscopo Mersepurg. in contentionem venit. Quæ cum interventu Cæsaris dirempta esset, aliquanto pòst legatus in Poloniam proficiscitur: & cum interea cum *Ditmaro* simultas recruduisset, suos satellites & in illum & in *Gerbnem* Magdeburgium agere protervius permittit, Ditmarus lib. 5, 6, 7.

Eccardus oppugnat cum *Hermanno* fratre *Guncelinum*: eoque bello ex sententia confecto, post clandestinam cum *Boleslao* Polono amicitiam colit: fovet ejus speculatores, & denique absque *Henrici II.* Cæs. venia ad illum proficiscitur, & de Cæsare multa loquitur odiosius. Ideo ad causam dicendam evocatus, cum judicium damnationis metu detrectaret, bonis exuitur. Pòst tamen Cæsari ex quorundam

intercessione reconciliatur suaque recuperat. DITMARO Merseburgio occultè infestus, sylvam quandam ejus venationibus occupat, & suos ac fratris satellites grassari licentius permittit. Ditmarus lib. 6. & seq.

Guntherus memoratur à Ditmaro lib. 7.

Lucarda despondetur *VVernero*, *Lotharii* Comitis filio, quæ sponsalia patre pòst retractante, cum propterea ab Abbatissa Quedlinburgensi, quæ Imperij tum gubernacula teneret, conventus principum *Domberga* indictus esset, vi rapitur à sponso: itaque connubio assensa, etiam sponsus deinde, postquam Abbatissæ supplicavit, veniam promeretur. Ditmarus lib. 4. pag. 42.

Mathildis nupsit *Ditterico* Wettinensi, mater *Dedonis* & *Timonis*, ut Chronic. Mysn.

Oda collocatur *Boleslao* Polono, qui diu multumque eam ambivisset, idque sub id tempus, quo pace cum *Henrico II.* Cæs. facta, ille se ad bellum Russicum compararet. Ditmarus lib. 7.

ALTERA MARCHIONVM MYSNIÆ FAMILIA.

Ditmarus, alter *Ditgremi* F. secundæ Marchionum Mysn. familiæ conditor.

Ditericus, memoratur nomine tenus à Ditmaro lib. 6. Filios reliquit DEDONEM & FRIDERICUM.

Dedo vixit à prima pueritia apud RIDACVM Marchionem, agnatum. Ubi ex ephebis excessit, mirificè & animi & corporis robore enituit. Quo circa cum belli materiam quæreret, juvenili & temerario conatu Boiemos Cicensi agro immittit, & in reliqua præda etiam matrem abduci captivam patitur. Reconciliatur tamen aliquanto pòst OTHONI III. Cæsari, & ab summi ingenij commendatione gratiam ejus illustrem promeretur. Qua tempestivè usus Mersepurgii Comitatus partem à BIONIS à vita excessu impetrat, & *Zorbeci*

Burggrafiatum, qui antea Imperatorum beneficium fuisset & sibi & *Friderico* fratri hæreditarium facit. Mox ad conjugium animum appellit, & THITBVRGAM, *Theodorici* Marchionis filiam, uxorem ducit. Iamque ex tanto rerum successu majores sibi spiritus sumens, occulto in *Othonis* Cæs. successorem *Henricum II.* odio accenditur, & in reliquos principes palam injurias immittit. Quos inter cum VVERNERVM Marchionem ita Cæsari accusasset, ut sententia hujus jam condemnandus, vix *Burcardi* Palatini intercessione conservatus sit, tam obstinatè vexare illum pergit, ut subjectum ipsi *VVolmerstadium* oppidum exuri curarit, & ad *Tangermundam* usque excursiones fecerit. Vbi occurrente ei *VVernero*, cum suis profugientibus hostem fortiter exciperet, cum *Egilhardo*, qui solus apud eum mansisset, obtruncatur. Ditmarus lib 6. p.71.

FRIDERICVS imponitur ab HENRICO II. Cæsare *Mysnæ præfectus*, post exauctoratum & in vincula conjectum *Guncelinum*, hoc est, *Burggrafius* ibi primus constituitur, ut interpretatur in Annalibus Mysn. Fabricius. Quo munere etsi paulo post se sponte abdicavit, in fide tamen erga Cæsarem constanter permansit. Cumque prudentia, summa esset, & liberis maribus careret, possessiones suas ita *Ditterico*, fratris filio, legat, ut rationem ab hoc filiarum haberi voluerit. Ditmarus lib. 6. & seq.

Nascitur DEDONE & *Thitburga* DITTERICVS.

DITTERICVS, impetrat bonotum paternorum successionem ab HENRICO II. Cæs. intercedente pro eo Augusta cum reliquis principibus, *Ileburgum* ab *Friderico* patruo morituro certis conditionibus accipit: quæ res cum & à Cæsare rata haberetur haud multo pòst idem oppidum grave ab incendio subito damnum accipit. Vbi cum *Boleslao* Polono fieri Cæsar pacem permisit, actioni illi *Budißinæ* adest. Ditmarus lib. 7.

Fuit in Ditterici matrimonio MATHILDIS, *Eccardi* Marchionis F. unde in reliquis liberis nati DEDO & TIMO.

DEDO, Marchiam Mysnensem post *Hermannum* avunculum consecutus videtur, idque vel agnationis jure vel propter matrem. *Timonis* quidem illum fratrem extitisse, disertè Annales Gozecenses affirmant Habent historiam ejus Schaffnaburgensis & Vrspergensis. E filiis præcipuè memorantur:

Dedo — *Henricus* successor,
quo genitus est

Henricus cognomento Junior, quo mortuo cessit Mysnensis Marchia CONRADO, Timonis F.

Timonis historia extat in Chronico Mysnensi, & pertractatur carmine in Marchionibus Mysnensibus à Georgio Fabricio. Nascitur eo

CONRADUS, Mysnensem Marchiam post Henricum Juniorem vi & armis consecutus, deinde eam ad posteros propagavit: & *supersunt hodie è progenie ipsius Electores & Duces Saxoniæ* &c. Vide de historia ejus Chronic. Peg. ad annum 1123.

Hucusque Reineccius ad Ditmari Chronicon. *Quæ vero sequitur pars Genealogiæ, subnexa ab eodem est Historiæ Friderici Magni seu Admorsi, à Joh. Garzone conscriptæ* atq; *editæ Franc. 1580.*

Otho Dives

Dittericus

Constantia prima conjux — HENRICUS Illustris — Elizabetha Maltitia tertia conjux

Margarita Friderici II. Cæs. F. — Albertus — Cunegunda Isebergia
Apollonius nothus
Dittericus Sapiens — Helena Brandeburg.
Fridericus Tuto.
Fridericus Rigorosus

Dicemann9 — Jutta Hēneberg.
Agnes prima conjux — FRIDERICUS Magnus & Admorsus — Adelheidis Arnshagensis
Henricus Exul
Elizabetha

Fridericus Claudus.
Fridericus Gravis
Elizabetha.
Fridericus

Fridericus Strenuus

FRIDERICUS Bellicosus primus Saxon. Dux & creandis Impp. VII Vir.

PARS FAMILIÆ PRÆSENTIUM SAXONIÆ ELECTORUM, QUAM A MARCHIONIBUS

Misniæ & vetusta ac nobilissima WITICHINDI M. Saxonum & Angariorum regis stirpe Saxonica, nusquam interrupta sanguinis serie, Spalatinus & alij eum secuti derivant, ex Davidis Chrytræi Chronico Saxoniæ pag. 53. edit. Lips. 1593.

WITTIKINDUS magnus, à Carolo M. Imp. ad veram Christi religionem adductus, A. C. 785. ⊙ 807.

|

WITTIKINDUS JUNIOR Comes VVethini & Soraborum ad Salam & Albim

---

Ditgremus
Ditmarus
Ditericus tempore Ottonis I.

WITTIKINDUS stirpe regum Galliæ.

Dedo, Comes Mersburg. ab Ottone III. factus. ⊙ 1009.

Fridericus, Comes Ilenburgi ad Myldam. ⊙ 1017.

Dietericus II. tempore Henrici II. Pamberg ⊙ 1091.

Dedo hostis Henrici III. Imp.

TIMO, minimus natu inter sex fratres MARCHIO MISNIÆ ab Henrico IV. designatus. ⊙ 1091.

DEDO fundator monsterij Petersberg prope Halam 1120.

CONRADUS tempore Lotharij & Conradi III. Impp. ⊙ 1157.

OTTO Dives sub quo metalla Fribergensia cœperunt 1170. Lipsiam muro cinxit. Cœnobia, Portam ad Salam, & CELLÆ ad Myldam fundavit 1175. ⊙ 1189.

Dietericus III. fundavit Dobreluch in Lusatia ⊙ 1184.

Dedo, Cilliam monasterium condidit, 1174.

Albertus

Albertus patrem cepit, fratrem ejecit. ⊙ 1195.

Dietericus IV. à fratre pulsus, ducta Juditha Hermanni Landgr. Thuringiæ filia, ditionem recuperat, cum Misniam fratre Alberto mortuo, tres annos Henricus VI. Imp. tenuisset. ⊙ 1220. die 27. Febr.

HENRICUS ILLUSTRIS natus 1217. Marchio Misniæ & Landgravius Thuringiæ primus in hac familia A. C. 1248. confirmatus post transactionem cum Sophia, S. Ludovici & Elisabethæ filia 1263. ⊙ 1288. ætatis 71.

ALBERTUS degener Landgr. Thuringiæ, Uxor Margarita, filia Friderici II. Imp. fugiens mariti crudelitatem, ⊙ Francofordij in monasterio 1270. ipse vendita Adolpho Imp. Misnia tandem inops & exul Erfordiæ ⊙ 1314.

Dietericus V. Marchio Misniæ, fratris filios hæredes instituit, Weissenfeldense cœnobium condidit. ⊙ 1282. habitavit Landsbergæ.

FRIDERICUS Admorsus, post bella cum patre 1281. Imp. Adolpho 1294, & Alberto Imp. 1306. 1307. gesta, urbes Imperij Aldeburgam, Cygnæam & Chemnicium in compensationem damnorum & impensarum anno 1308. retinuit. ⊙ 1325.

Theodoricus.

FRIDERICUS Gravis, comitatum Orlamund & Vinariam ditioni adjecit 1345. electus Imp. 1348. ⊙ 1349. uxor Mechtild, filia Ludoici Bavari Imp.

FRIDERICUS strenuus cum conjuge Catharina Henrici Henebergẽsis filia, ditionẽ Coburgensem accepit, & Voitlandiam occupavit. ⊙ 1381.

Wilelmus I. unoculus Colditz & Ilenburg emit. 1398.

Balthasar Landgr Thuringiæ comitatum Kefernburg, postremo illius Comite in itinere ad terram sanctam defuncto cameræ suæ adjunxit 1385. ⊙ 1406.

Ludoicus Episcop. Halberst. & postea Moguntinus.

FRIDERICUS Bellicoſus conditor Acad. Lipſenſis 1409. primus Elector Saxoniæ à Sigismundo Cæſare creatus 1423. ⊖ 1428.

Wilhelmus II. dives. ⊖ 1425. fundavit Aldenburgenſe Collegium.

FRIDERICUS Pacificus, Saltzen Thuringiæ arcem à poſtremo hærede recepit 1409. ⊖ 1439.

FRIDERICUS II. placidus Elect. habuit ſororem Friderici III. Imp. Margaritam. ⊖ 1464.

Sigiſmūdus Episc. Herbipolenſis. ⊖ 1457.

Wilhelmus III. Landgr. Thuringiæ ⊖ 1483 uxor Anna filia Alberti Imp. ducta 1442 ⊖ 1462.

ERNESTUS elector ⊖ 1486.

Anna nupta Alberto Achilli Germ. 1458.

ALBERTUS dextera manus Imperij ⊖ 1500. 12. Sept.

FRIDERICUS III. ſapiens ſub quo Lutherus contra Pontificē ſcribere cœpit. ⊖ 1525.

Albertus Archiep. Mogunt. ⊖ 1484.

Erneſtus Archiep. Magdeb. ⊖ 1513.

Iohannes Bonus & conſtans ⊖ 1532.

Georgius ⊖ 1539. 17. April.

Fridericus

Henricus nat9 1473. 16. Martij ⊖ 1541. uxor Catharina filia Magni Ducis Megapolitani.

IOANNES FRIDERICUS Elector, Nutritius eccleſiæ & ſcholarum, captus à Carolo V. 1547 die 24. Apr. liberatus 1552. ⊖ 1554.

Ioh. Erneſtus Coburgæ ſepultus 1553.

MAURITIUS Elect. in prælio cū Marchione Alberto, ictu globi periit. 1553.

AUGUSTUS Elector Saxoniæ Mæcenas ſtudiorum & nutricius Eccleſiæ munificus ⊖ 1586.

Ioannes Fridericus Gothæ captus 1567. April. 13.

Ioannes VVilelmus dux Saxon. ⊖ 1573.

CHRISTIANUS I. Elector 1591. ⊖

IOANNES Caſimirus

Ioannes Erneſtus

Fridericus VVilelm9

Ioannes.

Chriſtianus II. Auguſt. 23. Septem. 1583. El. x.

Ioan Georgi9 I. natus 6. Martij 1585. Elect. XI.

Auguſtus.

Johan Philippus.

Fridericus Wilhelmus.

Wilhelmus.

Erneſtus.

Johan Georg. II. Elect. XII.

Auguſtus.

Chriſtianus

Mauritius.

FAMILIA VVITICHINDI

ex Vbbonis Emmij Append. Genealogica pag. 151. & 155.

THIADERICUS Saxo, Sichardi F. contra Carolum Martellum Francorum Principem bellum gessit.

- Wernechinus Dux Angrivariorum
  - BRUNO frater VVitichindi M. quem perperam VVigberti filiũ fuisse asserit Alb. Crantzi⁹
    - LUDOLFUS Dux Saxoniæ fundator Collegij Gandersheimensis
      - Tanquar dus
      - BRUNO cõditor aut instaurator Brunsvici in prælio contra Danos occubuit.
      - OTTO Magnus, Dux Saxoniæ post fratrẽ Brunonẽ grandæv⁹ imperiũ recusavit.
        - HENRICUS Auceps Imperator. — Mathilda nupta Hẽrico Aucupi
          - OTTO I. Imp.
          - BRUNO Archiep. Coloniensis
          - HENRICUS Rixosus
          - ADELHEIDIS nupta Hugoni — HUGO magnus Comes Parisiorũ, Abbas dictus, regum Galliæ rector.
  - VVITICHINDUS Magnus Dux Angrivariorum hostis perpetuus Caroli M.
    - VVIGBERTUS fundator collegij in VVildeshusen.
      - VVALBERTUS Bruno.
      - VVildeshusæ juxta patrem sepultus
        - THIADERICUS socer Henrici Aucupis
          - Mathilda nupta Hẽrico Aucupi
        - VVitikindus
          - ALMARUS ex quo MARCHIONES Montis ferrat. in Italia orti.
        - Immodus ex quo orti PRINCIPES SABAUDI.
    - VVITIKINDUS Iunior
      - Ditgrem⁹
        - Dietmarus
          - Dieteric⁹ stirps Marchionum MISNIAE.
      - VVitichidus Andiũ præfectus
        - ROBERTUS dux And.
          - ROBERTUS contra Carolũ Simplicẽ Rex
            - Hugo magnus Comes Parisiorũ, Abbas dictus, regum Galliæ rector.

Otto II Imp. filiorum natu minimus, cui nupta fuit Theophania Constantinopolitana.

Otto III. Imp. qui periit ἄπαις veneno interfectus in Italia anno 1002.

HenricusHezelo Ottoni II. Imp. adversans, Bavaria ab eo ejicitur.

Henricus II. Imp. sanctus BavariæDux obiit ἄπαις 1024.

Bruno frater Hezelonis

Bruno Marchio Saxoniæ

Ludolphus hæres Ottonis III. Imp. in Saxonia.

Hugo Capetus rex Galliæ stirps Sequentium Regum Galliae Sanguinis Saxonici

Otto Saxo origine, Egbertorum agnatus, DuxBavariæ, per Agneten matrem Henrici IV. Imp. & ab hoc eadem rursum exutus.

Egbertus Marchio Saxoniæ, patruelis Henrici IV. Imp. & eidem fidelissimus

Bruno Marchio Saxoniæ in Thuringia cæsus in prælio ab Ottone Thuringo 1057.

Henricus Crassus Comes Northeimius potens in Saxonia

Gertrudis amplissimarum ditionum in Saxonia post necem fratris hæres, nupta Henrico Crasso.

Egbertus Marchio, Saxoniæ postremo hujus familiæ, dominus Brunsvigæ, occisus in molendino prope Brunsvvigam.

Lotharius II. Imp. Saxo, Luderus Saxonibus dictus

Rixa nupta Lothario Saxoni Imp. opum paternarum & maternarum hæres.

HenricusSuperbusBavariæ&per conjugem ac matrem Saxoniæ quoq; Dux præpotens.

Gertrudis nupta Henrico Superbo Duci Bavariæ.

Henricus Leo Bavariæ & Saxoniæ Dux potentissimus.

Vnde Brunsvicensium, et Luneburgens. Duces.

Reineri Reineccii
IN HISTORIAM DE VIPERTO GROI-CENSI NOTATIO.

DE genere Viperti regio relinquo omnia in medio. Neque enim ubi locorum aut gentium majores ejus primi rerum potiti ſunt, vel alibi me legere memini, vel definiri de auctoris noſtri expoſitionibus poteſt. Quod ſi cui tamen eam ſequi conjecturam libet, oriundum Vipertum fuiſſe à Germaniæ populis antiquiſſimis, eoque Teutoniæ nomen alludere: quippe quod à Teutonibus profectum auctor ijs peculiariter accommodare tractibus videatur, quos alij Nordalbingis attribuunt, hoc eſt Holſatiæ, Stormariæ, Ditmarſiæ, quemadmodum ex Helmoldo planum fit, nihil reclamarim. Enimvero Ditmarſos à Teutonibus conditos, dubium nullum eſt, ac ſi dicas Teutonas riparios aut continentis incolas, nempe à regionis ſitu. Eſt enim & ipſorum & Saxonum lingua *Marsch* continens, & locus littoralis. Apparet autem familiam & majores Viperti varijs jactatos caſibus etiam fortuna varia rempublicam atque ipſam regiam dignitatem geſſiſſe, imò bellorum quodam indomito ſtudio ſedes crebrò mutaſſe. Hinc enim eſt, quod *Herlibo primus* Brandeburgi, quod *VVolfus* primum in Pomerania deinde in Dania conſedere. Nec improbarim conjecturam *Herlibone* genitos filios commune iſtud *Harlungorum* cognomentum à veterum Harlungorum memoria, quos ex Alſatia in ea loca tranſtuliſſe perhibetur Carolus Magnus & à quibus *mons Harlungorum*, hodie *Marianus* nuncupatus, in Annalibus celebratur, repetiiſſe. In iiſdem *Herliboni alteri* magnum cum accolis Henetis uſum, ſingularemque benevolen-

tiæ conjunctionem fuisse, augurari inde verisimiliter possumus, quod filium alterum Heneto nomine *Suetibor* appellari voluit. Qui ita in paterna vestigia successit, ut ex ejusdem gentis lingua & ipse filio suo nomen posuerit. Ad alterum Herlibonis secundi filium, Svetiboris fratrem, *VVolfum* ab adverso in Danis exilii casu regia ibi dignitas rediit, & idem tum familiæ *Balsamorum* regionem (nam ita Annales nominant) acquisivit: Quæ cum postea etiam Viperto F. mansisset, natus illo Vipertus alter, facta permutatione ab Vdone Stadensi *Grosicam* in Mysorum finibus comparavit. Minimè autem hîc nobis prætereundus scrupulus erat, quem plerique de Balsamorum regione sibi injecere. Nam Brotufius hoc nomine *Holsatiam* accipit: Qua in re quas vel rationes vel conjecturas sequatur, incertum est. Ego hoc quod ἐνστάσεις nullas habet, amplexari malim, nimirum *Balsamorum regionem* idem territorium esse, quod hodie etiamnum in *Marchia veteri* vocatur das Balsamerland/ oder Balsamer Weichbild/ à fluvio Balsamo, qui in agris collectus in alterum fluvium *Vchtam* infra *Stendaliam* se exonerat. Convenit enim historia Vdonis Stadensis: & includunt alij disertè Balsamorum regioni Stendaliam, Osterburgum, Arneburgum, &c. Accedit huc præterea, quod habet Helmoldus l. 1. cap. 89. de gentibus ab Alberto Vrso in desolatos Henetorum fines collocatis: *Australe*, inquit, *littus Albis eo tempore cœperunt incolere Hollandi advenæ, ab urbe Saleveldele* (rectius fortasse Soltvvedel) *omnem terram palustrem atq; campestrem terram, quæ dicitur Balsamerlande & Marschinerlande, civitates & oppida multa valde, usque ad saltum Bojemicum possederunt Hollandi.* Hactenus Helmoldus. Cæterum ut ad mentionem de majorum Viperti in Nordalbingis Teutoniæ regno redeamus, si quis huic forsitan inde fidem derogandam existimaverit, quod gentes istas à Carolo Magno bello subactas, exinde in Saxonum permansisse ditione, ac familiæ Billinganæ paruisse constat, is è contrario & ad

ea animum advertat, quæ de gentium iſtarum ferocia paſſim auctorum monumentis prodita ſunt. Inde enim fieri potuit, ut pacis leges tam ſtrictè non obſervarint. Quare ut vectigales tamen Francis quam Saxonibus fuiſſe non negarim, ita αὐτονομίαν eos retinuiſſe, multa docent. Neque à vero alienum eſt, eadem ex cauſa magiſtratus quos vellent legiſſe, atque in his etiam regiam dignitatem, forte veterum Saxonum exemplo, admiſiſſe. Dithmarſos quidem Henrici Leonis temporibus Comitem peculiarem habuiſſe, ex Helmoldi hiſtoria evidens fit. Et Nordalbingorum finitimis Obotritis Henetis nunc reges nunc Principes imperaſſe, certum eſt. Vt de Viperti majoribus id amplius ſuſpicer, regiam eorum dignitatem tantummodo arbitrariam extitiſſe, ſeu quæ à populi ſuffragijs abſque ullo hæreditariæ ſucceſſionis jure penderet. Eodem enim retulerim, quod ſedes toties mutarint, cum ſcilicet domi fortuna incerta ſtarent. Vt autem ſtirpis propago rectius intelligatur, ſtemma hic breviter ſubjicio.

FRA-

FRATRES

EMELRICUS Rex Teuton. | Ditmarus Verdunensis. | Herlibo Brandeburgensis.

Emelricus | Vridelo | Herlibo — N. filia regis Norvvegiæ.

Cognominati omnes Harlungi.

Wolfus Rex Daniæ | Svetibor

Otto. | Hermannus. | Vipertus — Sigena Gosuini Comitis F. | Scambor

Juditha prima conjux. — VIPERTUS Comes Groicēsis Marchio Lusatiæ — Cunegunda altera conjux | N.N. Filiæ duæ ἀνώνυμαι.

Vipertus — Cunegunda Cunonis Bichlingi F. | Henricus. | Bertha.

L. B. S.

ITerum mihi alloquendus es, Benevole Lector, atque monendus, occurrere in hoc Montis-Sereni Chronico, quam plurima loca obſcuriora, quæ quod unico exemplari MSto, tantum uſi ſumus, non licuit nobis integritati ſuæ, prout par erat, reſtituere: ne Typographi incuriæ fortaſſis imputes, quod vel librarij inſcitiæ, vel ipſius Auctoris oſcitantiæ, jure meritoque venit tribuendum. Quanquam nolimus diffiteri, tam in ea, quæ hic præmiſſa legis, quam ipſa deinceps Chronica, haud pauca typothetæ vitio irrepſiſſe σφάλματα, quæ tamen, in verum verborum ſenſum inquirenti Tibi, in emendando negotium haud poſſint exhibere. Unicum ſaltem hic producere viſum eſt, quod ob dictionis unius alteriuſve inſolentiam non tam facile animo cujuſvis ſeſe queat ingerere, quando pag. 190. lin. 28. ſcribit Auctor: *Legatum Pontificium, Præpoſitum in Bivera* appellaſſe per contemtum, *garzonem* & *peccatorem*; pro quibus ſubſtituas ex MSto velim, *Garrionem* & *Leccatorem*. Quandoquidem *Garrio*,

ex indicina cuiusdam Glossarij, est *leccator, qui multa loquitur:* uti & *scurra*, ein bove efft ein Lecker/ *i. e. vaniloquus, leccator, proprie qui sequitur curiam gratia cibi.* Quomodo etiam Britto apud Goldastum:

Tom. 1. Rer. Alem. part. 1. pag. 325.

Est epulo, scurra, leccator vel parasitus.

Cæterum & ex ipsa hac Chronicorum triga, stemmata Illustrissimorum Misniæ atque Lusatiæ Marchionum; Antiquiorũ etiam Saxoniæ & Summersenburgi Palatinorum, placuit eruere, atq; ipsorum Scriptorum verbis contexta, congruis locis interponere; Genealogia Veterum Thuringiæ Landgraviorum, cujus in Gozecensi usus, aliunde assumta. Quem universim à me qualemcunque hic præstitum laborem, si ea, qua spero, humanitate & benevolentia complexus fueris, præter THEODORICI ENGELHUSII, & JOHANNIS CHRAWSII Chronica Universalia, ante hos ducentos & ultra annos scripta, etiam ECCLESIÆ UNIVERSÆ CANONES à V. Cl. Christophoro Iustello antehac editos, sive ipsum CANONUM ECCLESIÆ ORIENTALIS CODICEM malis; *variantibus lectionibus, novisq; observationibus* illustratos, à me vel prima occasione expectabis. Interim hisce fruere, ac bene in Domino vale.

FAMILIA

FAMILIA MISNIÆ MARCHIONUM, EX CHRON. MONTIS-SERENI.

TIDERICVS Marchio Misnensis — *Mechtildis* F. Eckehardi F. Guntharii, March. Thuring. pag. 39.

DEDO II. Misniæ Marchio. *Adela* conjux ejus secunda.

THIEMO Comes Wetini, Uxor IDA F. Ducis *Ottonis* de Northeym pag. 103.

HENRICVS Marchio Misnæ. Vxor *Gertrudis de Brunesvvig.* pag. 203.

HENRICVS Junior Marchio de *Ileborg*, qui Côradum consanguineum suum lecto ferreo oppressum detinuit. pag. 5. & 204.

DEDO Comes fundator Ecclesiæ Montis Sereni. Vxor *Bertha* F. *Wiperti* Marchionis de Groitz. pag. 2.

CONRADVS Comes de Wetin, proprietatis & devotionis fraternæ fidelis hæres, ut & totius proprietatis HENRICI *Iunioris* Marchionis Misniæ. pag. 5. Marchio *Lusizensis* pag. 14. Dominus in *Rochelitz* pag. 17. Vxor *Lucardis* F. *Alberti* Suevi pag. 3. Fit tandem monachus in *Monte Sereno.* pag. 28.

OTTO Misnensis Marchio pag. 38. captivatur à Filio *Alberto*. pag 52. moritur 1189.

TIDERICVS Orientalis Marchio fundator Ecclesiæ in *Doberluge*. pag. 50. moritur 1184. — DOBERGANA Polonica uxor; — CVNIGVNDA superinducta.

CONRADVS in *torneamento* ictu lanceæ occisus anno 1189. pag. 40.

GERTRVDIS Gerbestadēsis monacha.

TIDERICVS Episcop9 Mersburgensis, legitimatus à Papa, pag. 71

HENRICVS Comes de *VVetin* obiit. 1181.

HENRICVS junior, mortuus an. 1187.

VLRICVS Comes de Wetin obiit 1206. Vxor *Hedvvig* filia *Bernhardi* Ducis.

HENRICVS puer obiit, 1217.

DEDO Comes de *Rochelitz*, post & Comes de *Groitz*, p. 18. Fundator monasterij *Cillenēsis* pag. 40 post mortē fratris *Tiderici* Orientalis Marchio moritur ventris incisione 1190.

FRIDERICVS Comes de *Brene* moritur 1182. Vxor Hedvvigis fundat monast. feminarum in Brene, 1201 moritur, 1210.

SOPHIA Abbatissa Quedlinburgensis. pag. 166.

FRIDERICVS Comes de *Brene* moritur anno 1221.

OTTO, FRIDERICVS

ALBERTVS qui patrem captivavit, moritur. 1195.

TIDERICVS primū Comes de *VVizenfels.* p. 63. post mortem fratris Marchia Misnensi ab Henrico VI. Imp. excluditur, pag. 65. sed eo mortuo obtinet. Marchiam quoq; *Orientalem* pro xv. millibus marcis, redimit pag. 92. moritur, 1220 Vxor *Iutta* F. *Hermanni* Thuring. Landgr.

MECHTILDIS nupta *Alberto* Brand. March. pag. 76.

CONRADVS Orientalis Marchio obiit 1210.

TIDERICVS Comes de *Sommerschenburg.*

HENRICVS ILLVSTRIS Misniæ Marchio, & extincta Landgraviorum Thuringiæ familia, primus in Misniæ Marchionibus THVRINGIÆ LANDGRAVIVS ET PALATINVS SAXONIAE.

VETERUM LUSATIÆ MARCHIONUM FAMILIA, EJUSDEMQUE CUM MISNIÆ MARCHIONIBUS COGNATIO.

TEMPORIBUS OTTONIS I. IMP.

FRATRES

GERO Dux & Marchio Orientalis sive Lusizensis, Burggravius Magdeburgi; *Marchionum sui temporis optimus & præcipuus*, Reginoni ad an. 965. *Defensor patriæ*, Dithmaro lib. 2 p. 19. Fundator Ecclesiæ *Gerinrode* ad silvam Harciniam.

SIFRIDUS Comes, fundator Ecclesiæ *Groninge*, in diœcesi Halberstadensi.

HIDDA soror nupta Christiano Marchioni.

(Gero:) HETVVIGA – SIFRIDUS, qui in juventute ante patrem obiit. HETVVIGA uxor Sigfridi, post obitum mariti monasterio *Gerenrode* à Gerone patre præfecta.

(Hidda & Christianus:) GERO Archiepisc. Coloniensis. — DITHMARUS Marchio, qui cum fratre fundat Monasterium *Dithmarisvelt*, post in *Northringen* translatum, & *Niemburg* dictum. — SVANEHILD filia *Hermanni* Ducis à Luneborg uxor *Dithmari*, & post mortẽ hujus, *Eckehardi*. — EKKEHARDUS Marchio de Thuringia, F. *Guntharii*.

(Dithmarus & Svanehild:) GERO MARCHIO Lusicensis

DITHMARUS Marchio Lusizensis.

ODO Marchio Lusizensis, in quo posteritatis propagatio cessavit.

(Ekkehardus & Svanehild:) MATHILDIS uxor *Dieterici* Misniæ Marchionis.

THIEMO Comes VVetini.

DEDO Comes, CONRADUS Marchio FUNDATORES MONTIS-SERENI.

GENEALOGIA MISNIÆ MARCHIONUM EX APPENDICE CHRON. MONTIS-SERENI.

TIDERICVS Comes, egregiæ libertatis Vir tempore OTTONIS I. pag. 201.

DEDO I. Comes Mersburgensis mortuo Bione. Vxor *Thieberga* F. Tiderici Marchionis.

FRIDERICVS, qui cum non haberet mares filios, sed tres filias *Hileburg* civitatem dat Tiderico fratris F. pag. 202.

TIDERICVS. Vxor *Machtildis*, F. Eckehardi Marchionis in Police occisi, pag. 39. & 202.

FRIDERICVS Magdeburg. Episc. p. 202. Sed qui rectius statuitur Monasteriensis.

DEDO II. cui ex prima conjuge *Oda* nati

THIEMO, Vxor *Ida* filia Ottonis Ducis de Northeim. p. 203.

GERO, Comes. Vxor *Bertha* vidua cujusdam Popponis, pag. 203.

CONRADVS, habuit tantum filiam,

RIDDAGVS, sine liberis mortuus

HIDDA, nupta Duci Bohemico.

DEDO in pueritia per posteriora confossus. pag. 202.

ADELHEIDIS nupta *Ernesto* Marchioni de Bavaria

AGNES *Friderici* Comitis uxor p. 207.

Ex *Adela* vero nata de Brabātia:

DEDO.

HENRICVS Marchio de Hileborg. Vxor *Gertrudis* de Brunesvvig. pag. 203.

HENRICVS Iunior, quo mortuo hæreditas omnis ad CONRADVM Thiemonis F. pervenit, p. 5. & 204.

CONRADVS Comes à paganis occisus.

DEDO Fundator Mōtis Sereni. Vxor *Bertha* F. Wiperti

CONRAD9 Marchio I. Misnensis & Lusicensis. Vxor *Lucardis* filia Alberti cujusdam nobilissimi de Suevia. pag. 3. & 204.

MATHILDA nupta *Gereni* Comiti de Bavaria.

MATHILDIS. pag. 204.

TIDERICVS Comes,

VVILHELMVS Comes de Camburg.

GVNTHER9 Episc. Zizēsis.

HENRICVS, in pueritia mortuus.

OTTO Misnensis Marchio.

TIDERICVS Orientalis Marchio.

DEDO Comes de Rocheliz.

HENRICVS Comes de Wetin.

FRIDERICVS Comes de Brene.

FILIAS quoq; SEX, reliquit

Vxor *HeidVVigis*, filia Alberti Marchionis de Saxonia. p. 206.

ALBERTVS, qui patrem captivavit.

TIDERICVS, stirpis Marchionum Misniæ propagator. Vxor *Iutta* F. *Hermanni* Landgrav. Thuring.

ADELA,

SOPHIA nupta Olrico Duci Bohemorum.

VETERVM THVRINGIÆ LANDGRAVIORVM FAMILIA:

Ex Historia Anonymi Scriptoris de Landgravijs Thuringiæ. Tom. 1. Pistor. pag. 913. & seqq.

LVDOVICVS dictus CUM BARBA ex stirpe Regum Franciæ progenitus, venit in Thuringiam anno MXXV. Vicedominus ejus terræ factus per Archiepisc. Mongunt. & per Imp. multorum beneficiorum Dominus. cap. XI. Vxor *Cæcilia de Sangerhusen*. cap. XII.

LVDOVICVS II. dictus SALTATOR, Comes Thuringiæ. Vxor *Adelheid*, vidua *Friderici III.* Saxoniæ Palatini cap. XII. Chron. Gozec. p. 219.

BERINGERVS Dominus in Sangerhusen. Vxor *Bertrada* F. *Conradi* fratris Thiemonis. Append. Montis Ser p. 203.

HENRICVS dictus RASPO. *Chron. Gozec.* pag. 234. cum facit filiũ *Ludov. II.* ex *Adelheid* Palatina.

LVDOVICVS III. Vxor *Hedevvig* F. *Lotharii* Imp. per quem etiam Princeps & *primus Thuring. Landgravius* declaratur. cap. XVIII.

VTTO Citizensis Episc. de quo vid. *Paulus Lang.* ibid. p. 785.

LVDOVICVS IV. ejus nominis, sed II. Thuring Landgrav. dictus FERREVS, quia semper armatus incessit, cap XX. Vxor *Iutta* F. *Conradi* Imp. cap. XIX.

LVDOVICVS V. tertius Thuring Landgrav. cui, quia filios non habuit, successit frater *Hermannus*. cap XXIIX.

HERMANNVS Comes Palatinus Saxoniæ à *Freder. Barbarossa* creatus. cap. XXV.

FRIDERICVS primus Comes in *Zigenhayn*. cap XXII.

Uxor prima — SOPHIA *Friderici V.* Comitis Palat. F. cap. XXVIIII. — altera SOPHIA ✶ F. Ducis Bavariæ cap. XXX.

HEDWIGIS nupta Comiti *Alsatia* cap. XXIX.

IVTTA nupta *Tiderico* F. *Ottonis* Marchionis Misniæ, unde natus est HENRICVS, cognomento *Illustris*, Misniæ Marchio, qui *extincta Landgraviorum Thuring. familia in HENRICO Rege Rom.* relictas ab illo ditiones occupat, primus in hac familia THVRINGIAE LANDGRAVIVS & PALATINVS SAXONIAE.

LVDOVICVS VI. maritus S. *Elisabetha*, patri in principatu succedens. cap. XXXVI.

HERMANNVS, qui adolescens obit. cap. XXXVI.

HENRICVS fratri succedens in principatu, REX Rom. post declaratus, sine hærede defunctus est. cap. LII.

CONRADVS factus Magister Ord. Teuton.

HERMANNVS mortuus ante Henricum patruum ætat. XVIII. cap. 49.

SOPHIA nupta Henrico Duci Brabantiæ unde natus HENRICVS *Infans Hassiæ* dictus, avitas ditiones, defunctis in ea masculis hæredibus, appetit: sed post multas dimicationes, *Thuringia Henrico Illustri* relicta, solam retinet *Hassiam*. Vnde LANDGRAVIORVM HASSIAE FAMILIA.

GENEALOGIA VETERVM SAXONIÆ PALATINORVM.

FRIDERICVS de nobilissima antiquorum Saxonum & Francorum prosapia. Chron. Gozec. p. 207. Vxor AGNES de VVimare. Ib. quæ juxta Append. Chron. Montis-Sereni p. 202. DEDONIS II. Misniæ March. fuit filia.

ADELBERTVS Archiepiscopus Bremensis, moritur MLXXII.

DEDO primus suæ stirpis Comes Palatinus p. 202. occisus à quodã clerico in Polerico in Polethe MLVI. Ei filius ex illegitimo matrimonio

FRIDERICVS Abbas monast. Gozecensis. p. 214. post Nienburgensis. 216. demum & Heroveldensis. 224.

FRIDERICVS II. qui monarchiam palatij post fratrẽ promeruit. p. 213. moritur MLXXXIIX 220. uxor *Hadevviga* de Bavaria.

FRIDERICVS III. Comes Palatinus, occisus MLXXXV. Vxor *Adelheit* filia Vdonis de Aleslephe. p. 216.

FRIDERICVS IV posthumus, educatus à Vitrico *Ludovico* Thuring. Com. II. p. 219. Privatus Comitia Palatina à *Friderico Seniore* Com. de Summersenburgh. p. 229. Vxor *Agnes*, Henrici Ducis de Limburg. F.

HENRICVS pro spe hæredis militiæ aptatus sed in adolescentia mortuus. pag. 234.

FRIDERICVS Canonicæ professioni in Magdeburg associatus, sed post mortem fratris inde retractus & *Sizzonis* Comitis F. desponsatus: hac dimissa rursus ad monasteriũ redire cogitur. p. 240.

SOPHIA uxor HERMANNI Thuringiæ Landgravij, fratris Ludovici V.; ad quem, post mortem Adelberti Summerseburgij, PALATINATVS Saxoniæ, *Henrico Leoni* ereptus, beneficio *Friderici Barbarossæ*, rediit, Anno MCLXXX.

ODA pag. 203. sive VDA, Latino nomine HILARIA. p. 221. nupta *Alberto* de Summersenburg. p. 203.

COMITES ET PALATINI SVMMERSEBVRGENSES.

ADELBERTVS cognominatus *Seveke*, de Summersenburg. pag. 203.

FRIDERICVS dictus *Senior*, qui *Fridericum IV.* consanguineum suum Comitia Palatina exhæredavit: factus PRIMUS in hac familia PALATINUS. pag. 229.

FRIDERICVS II. Comes Palatinus Saxoniæ & Summerseburgi, fundator monast. *Vallis S. Mariæ*, & monast. *S. Laurentii* prope Scheningam Advocatus.

ADELBERTVS, qui sine hærede obiit. p. 264.

ADELHEIDIS Abbatissa Quedlinburgensis.

STEMMA WIPERTORVM, COMITVM GROIZENSIVM, ET LVSATIÆ MARCHIONVM.

FRATRES

EMELRICVS Rex Teutuniæ. | HERLIBO I. Brandeburgensis. | DIETMARVS Verdumensis.

EMELRICVS | VRIDELO | HERLIBO II. Vxor F. regis de Vrvvege

ZVENTIBOR. | VVOLFVS Pomeranorum princeps: Vxor F. regis Daniæ. cujus fratribus post mortem patris occisis, regnum violenter invadit. pag. 242.

OTTO, una cum fratribus Dania expulsus. | HERMANNVS. | VVICPERTVS I. cui paterna hæreditate obvenit Balsamorum regio. Vxor *Sigena* F. *Gosvvini* Comitis de Leige. pag. 242.

VVICPERTVS II. qui permutat Balsamorum regionem cum *Vdone* March. Stadensi, & pro ea accipit *Groislam* ad Elstramfl. &c. p. 243 post Magdeburgi præfectus, & Marchio Lusizensis. pag. 255. Fundator monasterij PEGAVIENSIS. pag. 247. Vxor IVDITH F. *VVratislai* Bohemiæ regis. p. 247. moritur MCXXIV. | FILIA ἀνώνυμος nupta *Henrico de Leige.* | ALTERA F. nupta *VVernero* Seniori *de Velthem.*

VVICPERTVS III ante patrem mortuus. Vxor *Kunigunda* F. *Chunonis* de Bichilingen. pag. 249.

HENRICVS post mortem patris Marchio in Lusitz, & Præf. Magdeb. p. 258. obiit anno MCXXXVI. & quia hæredem alium non habuit, Marchiam & totam proprietatem ejus adeptus est CONRADVS Marchio Misnensis. frater *Dedonis* Fundatoris MONTIS-SERENI. pag. 14.

BERTHA nupta *Dedoni*, fratri *Conradi*, cujus filio *Dedoni*, anno MCXLIV. moriens, dedit proprietatem suã in *Groitz*. pag. 18.

INCIPIT

INCIPIT CHRONICA MONTIS-SERENI.

Consideranti mihi, rerum præteritarum notitiam utilitati legentium crebro proficere, nata est voluntas cum adjutorio Jesu Christi Domini hoc opus assumere, ut *annos a fundatione* Ecclesiæ nostræ, & *nomina Prælatorum*, & *successiones*, & *tempora*, & *gesta* ipsorum, colligerem, & narrationem de his, ut possem, competentius ordinarem. *Seniores* autem, qui, quod de his verum erat, scire poterant, & quorum dictis grandævitas fidem faciebat, principio hujus narrationis auctores habui. Nonnulla etiam talium ex *privilegiis* fundationis & aliorum Principum, & ex *Breviariis*, quæ in veteribus libris sparsim inveni coagitata, non sine studio congregavi. Verum quia per pauca hoc vel illo modo de his investigare potui, meumque erat propositum, ut annorum nullus narratione vacuus remaneret; hoc autem ex paucitate gestorum, quæ investigaveram, impleri non poterat; non inutile credidi, quia propria deerant, aliena mutuare, & ad eum, quem prædixi, effectum supplendum, *aliorum gesta & casus extrinsecos*, hoc est, ad propositum non pertinentes, dignos tamen memoria', nostris interserere: quod etiam usque adeo secutus sum, ut pene ubique aliena propriis, pro sola duntaxat delectatione legentium, permiscerem. Nemo autem pro eo, quod scriptorem fortassis juste

contemnit, si quid utilitatis ex hoc opere consequi valuerit, contemnendum pariter arbitretur; quia tritico in se contento vilitas cophini nihil derogat: nec aqua contemnitur, quam usibus hominum plumbi fistula subministrat.

ANNO itaque MCXXIV. Indictione II. præsidente summo Pontifice *Calisto* II., Pontificatus ejus anno VI. imperante *Henrico* ejus nominis V. imperii ejus anno XIII. sub *Rothero* XII. Magdeburgensi Archiepiscopo, Pontificatus ejus anno V. anno à fundatione Ecclesiæ Hallensis IX. *Dedo* Comes, filius *Thiemonis* Comitis & *Idæ*, Ecclesiam B. *Petri* in Sereno monte inchoavit; deputatisque in usum ibi Deo servientium ex proprietate sua reditibus, *Herminoldo*, tunc Gerbstadensi Præposito, loci ipsius procurationem commisit; quique administratione priori relicta, Sereni-montis primus est Præpositus constitutus. Verum quia Comes idem locum resurrectionis Christi visitandi votum habebat, recepta de Episcoporum consilio uxore sua *Bertha*, quam repudiaverat, quæ erat filia *VViperti* Marchionis de *Groiz*, proficiscens, fratremque suum *Conradum* Comitem totius proprietatis suæ, nec minus boni incepti, ordinans, promotionem ejus ipsi fideliter injunxit. Expletoque voto cum rediret, moriens partem ligni Dominicæ crucis Ecclesiæ jam dictæ transmisit; nimirum, ut credo, intelligens, antiquum hostem, qui jam ab illo loco per institutionem Dominici servitii deturbatus erat, per præsentiam ligni salutaris, in quo semel triumphatus est, efficacius debellari. Est autem crux permodica, argento inclusa, quæ ibidem usque hodie conservatur.

Anno MCXXIV. *Calistus* Papa II. obiit, cui successit *Honorius* II. qui & *Lambertus*, Hostiensis Episcopus. Eclipsis solis facta est III. Id. Augusti hora diei VI. *Fridericus* Comes de *Arnsberg* obiit. *Rudolphus* Marchio obiit.

Anno

Anno MCXXV. *Conradus* Comes de *VVetin*, fraternæ devotionis fidelis hæres, capellam *Lubechune*, ad quam pertinent XXVI. & capellam *Oztroe*, ad quam pertinent IV. mansi; præter hæc etiam de prædio suo CXX. mansos, Ecclesiæ B. *Petri* in Sereno-monte contulit, promotionis ejus evidenter curam sese gerere demonstrans: unde etiam non immerito fundatoris nomen hæreditavit. Uxor quoque illius, *Lucardis* nomine, quæ fuit filia *Alberti* cujusdam nobilissimi de Suevia, non minori erga locum ipsum solicitudine vigilabat, non solum mariti devotionem suis exhortationibus ad meliora semper incitando, verum etiam prædia, de suis pecuniis emta, ipsi Ecclesiæ conferendo. Ex quibus sunt quæ adhuc eadem possidet Ecclesia; in villa *Hizzendorp* XIIX. mansi: *Salzemunde* XIII. mansi: *Vdene* VI. mansi; *Buzedal* VI. mansi: *Pelli* II. Quædam vero per concambium aliorum bonorum post mortem ipsius alienata sunt.

Henricus Imperator V. obiit X. Kal. Junij. Hujus Duces contra Saxones, in loco, qui *VVelphisholtz* dicitur, pugnantes, victi sunt, anno MCXV. ubi maxima strages hominum facta est. *Luderus Gevehardi* Comitis filius, Dux Saxonum, *Moguntiæ* in regem eligitur. *Rotherus* XII. Magdeburgensis Episcopus obiit XIV. Kal. Jan. sedit annis VI. *Gumbertus* Havelbergensis Episcopus obiit.

Anno MCXXVI. dissensio inter *Conradum* Comitem de *VVetin*, & *Henricum* Misnensem Marchionem cognatum ipsius, qui etiam de *Ileburg* dicebatur, præter alias, præcipue tamen pro hujusmodi causa, exorta est. Accidit, ut quidam, occasione narrandi aliquid coram *Conrado* Comite, *Henrici* Marchionis mentionem faciens, eum cognatum ipsius appellaret. Comes vero cum contemtu respondit: *Eum, qui filius est coci, cognatum suum non esse.* Hujus autem sermonis occasio talis fuit: *Henricus* Marchio de *Ileburg* senior, pater

ter hujus, uxorem prægnantem fertur moriens reliquisse. Quod cum illa in sepultura ipsius, utero tumenti demonstrato, præsentibus indicasset, quia *Conradus* Comes Marchionis mortui hæres futurus erat, si filium non reliquisset, quidam ministerialium ejus hujusmodi rumorem divulgaverunt, quod ipsa, plumario ventri alligato, prægnantem se esse hoc artificio mentiretur. Quo illa cognito, die quadam universis mariti sui ministerialibus convocatis, in medio ipsorum, in loco eminenti, astans, devoluto ex humeris usque ad nates pallio, nudam se ostendit, dicens; ut ipsi, an vere gravida esset, judicarent. Postquam vero enixa est, rursus illi talem sparserunt rumorem, quod feminam peperisset, eamque pro filio cujusdam pauperculæ, quæ maritum habebat cocum, quæ & eadem hora pepererat, commutasset. Hac ratione Comes eum *coci filium* appellavit. Quidam ministerialium *Conradi* Comitis *Heldolfus* nomine, avus *Simeonis* & *Gevehardi* de *Zcurbeke*, in quodam colloquio, quod inter præfatum Comitem & *Henricum* Marchionem de *Ilenburg* in ipso castro agebatur, in Ecclesia B. Petri altare complexus, quasi ad probandum, quod *Henricus* pro femina commutatus fuisset, ita se obligavit, ut si idem filius esset *Henrici* Marchionis, ipse sui corporis perderet sanitatem. Quo rumore comperto Marchio admodum motus, ut suam injuriam vindicaret, omnibus suis fidelibus supplicavit. Quorum duo eundem *Heldolfum* diu insidiis appetentes, tandem opportune in itinere repertum aggrediuntur. Quos ille sibi instantes videns, quamvis suspectos haberet, tamen equo, cui insidebat, confisus, nec dum agnitis eis fugere devitabat. Sed cum jam prope essent, recedere volens, equumque calcaribus urgens, movere non potuit, sicque illis irruentibus captus, & oculis, naso, labiis, lingua, auribusque mutilatus, propriæ maledictionis effectum visus est probasse, quod

Henricus

Henricus Marchio non fuit pro femina commutatus. Quod verbum cum multis viciſſim ſibi referentibus ad Marchionis notitiam perveniſſet, cum & prius amici non fuiſſent, indignatione gravi permotus, bellum Comiti intulit, eumque captum, & in caſtro *Kirchberg* cuſtodiæ traditum, lecto ferreo, & multis malis uſque ad mortem ſuam oppreſſum, detinuit. *Luderus* Rex cum exercitu *Bohemiam* ingreſſus, repentina invaſione hoſtium plurimis ſuorum perditis, nec paucioribus hoſtium occiſis, cum paucis evaſit, ubi *Arnoldus* Merſeburgenſis Epiſcopus occiſus eſt. In hoc caſu Epiſcopus Hildenesheimenſis L. milites, quos in ea expeditione direxerat, dicitur perdidiſſe. Hoc accidit XII. Kal. Martij. *Rothero* Archiepiſcopo ſucceſſit *Nortbertus*.

Anno M C XXVII. *Henricus* Marchio obiit: cujus morte in caſtro *Kirchberg* nunciata, cum eam ex luctu familiæ *Conradus* Comes intellexiſſet, perſuaſis ſuis cuſtodibus dimiſſus, & ad *Luderum* Regem profectus, interventu *Richicæ* Reginæ, cujus erat cognatus, Marchiam Miſnenſem obtinuit. Præterea totius proprietatis *Henrici* Marchionis hæres effectus eſt. Eo tempore *Herminoldo* Præpoſito Romam ad *Honorium* Papam directo, Eccleſiam Sereni-montis in jus & proprietatem Romanæ Eccleſiæ, ſub annua penſione unius aurei, vel fertonis argenti, recipi, & in ea Ordinem Canonicorum regularium inſtitui, poſtulavit tali modo: *Domino beatiſſimo meritoq; venerabili, & in Chriſto honorando, Papæ Honorio, Conradus Marchio Miſnenſis, una cum uxore ſua Lucarda & filiis, debitam in Chriſto ſubjectionem. Quia Deus omnipotens, in cujus conſpectu ab initio cuncta poſtfutura ſunt præſentia, vos totius Eccleſiæ caput conſtituit, juſtum eſt veſtra auctoritate confirmari, quicquid aliquis de ſua poſſeſſione in jus Eccleſiaſticum obtulerit. Nos ergo veſtram obſecramus paternitatem, quatenus noſtram licet parvulam, oblationē ſtabilire non dedignemini, nec hæc aliqua uſurpationis*

pationis temeritate ad nos delata suspicemini. Obtulimus B. Petro, principi Apostolorum, pro remedio animæ nostræ & parentum nostrorum, ex prædio nostro hæreditario, locũ qui dicitur Mons-Serenus, *cum capella* Lobechune, *ad quam pertinent XVI. mansi, & cum capella in* Ostravv, *ad quam pertinent IV. mansi, & insuper de prædio nostro CXX. mansos, hac determinatione, ut Canonici sub regula B.* Augustini *ibidem Deo libere servientes, singulis annis unum Byzantium auri, vel fertonem argenti B.* Petro *in Roma persolvant, & post præsentem Præpositum in claustro suo, vel ubicunq; potiori parti placuerit, alium eligant: chrisma, oleum sanctum, consecrationes altarium vel basilicarum, ordinationes Canonicorum, qui fuerint ad sacros ordines promovendi, ab Archiepiscopo Magdeburgensi, in cujus sunt diœcesi, recipiant; siquidem gratiam atque communionem Apostolicæ sedis habuerit, & si ea gratis, ac sine pravitate, voluerit exhibere. Alioqui liceat eis Catholicum, quem maluerint adire Antistitem, & ab eo consecrationem & sacramenta suscipere: qui Apostolicæ sedis fultus auctoritate, quæ postulantur, indulgeat. Me vero, dum vixero, & post me seniorem de filiis meis, vel quemlibet hæredem meum seniorem, Advocatum habeant, cui nihil, nisi ad proprium velle, secularis servitij debeant. Prædictum etiam montem nulli unquam bellicosis propugnaculis munire audeant. Hæc omnia sigillo vestro, ut rogavimus, in posterum confirmate, & nobis, licet indignis, exoptabilem vestram benedictionem remandate.* Cujus petitioni Papa annuens, privilegium de his per præfatum Præpositum transmisit. *Charoldus* Comes Flandriæ in Ecclesia à suis servientibus occisus est. *Meinfridus* Sclavus de *Brandenburg*, occisus est. *VVilhelmus* Comes Pictavorum obiit. *Henricus* Dux Bavarorum *Gertrudem* filiam *Luderi* regis duxit uxorem. Eodem anno *Conradus*, frater *Friderici* Ducis Suevorum, machinantibus quibusdam principibus, regium nomen sibi tyrannice

rannice imposuit: propter quod à tribus Archiepiscopis, *Moguntinensi*, *Salzburgensi* & *Magdeburgensi*, & eorum suffraganeis, excommunicatus, & ab omni Ecclesia anathematisatus est.

Anno M C XXIIX. *Herminoldus* Præpositus, privilegium exemptionis ab *Honorio* Papa Ecclesiæ *Sereni-montis* missum, attulit, XI. Kal. Junij. *Conradus* tyrannus & *Fridericus* frater ejus, ab *Honorio* in die Paschæ excommunicati sunt. *Otto* Halverstadensis Episcopus Romæ ab *Honorio* Papa deponitur. *Erkenbertus* Corbejensis Abbas obiit. *Herminoldus*, primus Sereni-montis Abbas, obiit II. Id. Decemb. Sedit annis tribus & amplius, quod determinatum non est à senioribus. Post hunc electus est *Luderus* à fratribus illius temporis, contra placitum quidem *Conradi* Marchionis, quoniam Præpositus idem familiæ Marchionis *Alberti* de *Brandenburg*, consanguinitate jungebatur. Jamque gravis discordia inter præscriptos principes inflammata erat, & suspectus videbatur Præpositus, ne forte Marchioni *Conrado*, vel suis, in aliquo fieret onerosus. Præposituram tamen obtinuit. Hic majoris Ecclesiæ fundamenta jecit, eamque partem monasterii, quæ est à turri, usque ad arcem crucis, extruxit. Ante hoc autem fratres illius temporis celebrationem divinorum apud Capellam veterem frequentabant, habentes habitacula, suis usibus necessaria, ad occidentalem partem ejusdem capellæ. De hac siquidem capella nullus seniorum nostri temporis, quorum plerosque amplius quam septuagenarios vidi, ab aliquo suorum priorum, æque senum, compertum habuit, quis ejus ædificator vel dedicator fuerit: licet hoc, ut asserunt, non sine solicitudine à pluribus sit investigatum. Festivitas tamen dedicationis ejus ex antiqua consuetudine in Kal. Augusti celebris habetur. Est & hæc Ecclesia, sicut & major, principis Apostolorum nomine & opere

opere insignis, quod annuo jam dictæ festivitatis tempore fidelium illuc concurrentium testatur frequentia; qui varijs deprehensi incommodis seu periculis, ubi cum oblationibus ad limina Apostoli in hoc loco devenerunt, ab omni contrarij casus malitia, meritis ipsius, se sub celeritate liberari & voce & votorum persolutionibus testantur. Omnia autem ejus beneficia, quibus pro memoria sui nominis, quæ est in hoc loco, fideliter invocantibus, succurrere dignatur, scripto comprehendere, non minus inutile, quam impossibile credo: quippe cum in numerositate sui & discohærentia locorum, in quibus exhibentur, notitiam effugiant, & fastidiosis lectoribus incredulitatis vel detractionis peccatum valeant procurare. Pauca tamen veraciter comperta ad incitandam devotionem eorum, qui fideliter legent, licet per anticipationem, hîc inserere non omittam.

Ædificium capellæ crebris scissuris ruinam minari videbatur, placuitque Præposito *Ekkehardo*, ut adjecto extrinsecus novo muro fulciretur: intrinsecus vero rimæ patentes superducto calcis tegmine celarentur. Perfecto opere, superveniente cujusdam Sabbathi vespera, structuris illis, in quibus cementarij ad levigandum sanctuarium constiterant, super altare, & circumquaque, remanentibus; Parochiano, cujus nomen erat *Ebbeko*, necessitas obvenerat, ut sequenti die Dominica populo in majore Ecclesia missarum solemnia celebraret. Hoc itaque præordinato, cum circa horam crepusculi, accenso nocturnali lumine, hostio clauso discessit; regressus nocte media ad matutinas dicendas, omnem illam structuram ab altari remotam, & extra sanctuarium in uno loco compositam, celebrationi divinorum locum reperit præbuisse. Miratus admodum, cœcum, quendam *Reinherum* nomine, qui in vestibulo Ecclesiæ dormire erat solitus, requisivit, utrum strepitum aliquem in eadem capella noctis

noctis tempore sensisset. Illo cum juratione negante, se vel modicum motum sensisse, divinum illud opus fuisse, fideliter credendum est.

Conrado de *Cize*, tunc parochiano, teste didici, rusticum quendam, *Christianum* nomine, de inventione pecuniæ suffossæ apud Nobilem quendam *Fridericum* de *Crozuc* diffamatum, & ab eo captum, & cum alio compeditum, & in carcere positum, cum nomen Apostoli sæpius invocaret, vidit nocte quendam senem venerandi vultus & habitus astantem, sibique dicentem; *Sequere me.* Qui cum se non solum vinculorum, sed etiam convincti sui, quo minus illum sequi posset, impedimento detineri quereretur; ille ut excitato socio, atque ad egrediendum admonito, se sequeretur iterato præcipiens, præiensque, per angustum aditum sequentes eduxit. Cumque jam munitione relicta, extra villæ ambitum constituti, nexu compedis repente se carere mirarentur, ille ductor ei, cui apparuerat, ut se B. *Petri* patrocinio liberatos intelligerent insinuans, idque in Ecclesia nominis ejus, quæ in vicino esset monte, eos insinuare præcipiens, disparuit. Hæc ita gesta, eodem Christiano referente, prædictus parochianus se cognovisse fatebatur: ego ipsam compedem in Ecclesia suspensam vidi. Alium æque rusticum, opilionem officio, dominus suus, qui rebus suis inhiabat, captum custodiæ tradidit, ut, si quid haberet pecuniæ, tormentis extorqueret. Illo se habere negante, dorso ejus & natibus nudatis lardum, crebris hastulis insertis, hisque accensis, defluentem instillari præcepit. Territus miser auditu supplicij cum nomen B. *Petri*, & corde & ore crebro auxilium ejus petendo, repeteret, seque ipsum cum oblationibus annis singulis ad præfatam memoriam fideliter vovisset, cœpit igneas stillas lardi, ac si aquæ tepidæ, sine sensu doloris cujuslibet sustinere. Mirantibus qui aderant, dominumque ejus, ne amplius eum,

qui sic aperte divinitus esset adjutus vexare præsumeret, admonentibus; cum quidem ille, nec motu corporis, nec jactatione vocis signum aliquod doloris ostenderet, dimissus est. Idem autem pro solutione votorum suorum adveniens, hæc ita gesta, præfato parochiano, liberatori suo gratias referens, enarravit.

Mulier quædam paupercula vestem filij sui parvuli, cum gratiarum actione ad præfatam memoriam afferens, prænominato parochiano retulit, quod cum idem puer ægritudine vexatus, ita jaceret, ut utrum viveret an mortuus esset, omnino dubium remansisset; repente, postquam votum offerendi annuas B. *Petro* oblationes plena fide obtulit, cum vitæ viderit restitutum.

Memini me audivisse, unum de fratribus nostris, qui eo tempore adjutor erat parochiani, referentem; quendam cum naviculam argenteam ad altare obtulisset dixisse, se prius quam illius muneris votum fecisset, á maximæ tempestatis periculo liberatum.

Alius quidem se leprosum fuisse, & meritis B. *Petri* in hoc loco mundatum fuisse asserebat. Nolam, cujus signo hujusmodi homines eleemosynam solent petere, quam ipse vidi, ad altare obtulit, & cum fideli protestatione beneficij & gratiarum actione discessit. Hoc tempore *Thiderici* parochiani factum, ipso referente cognovi. Hæc occasione veteris capellæ dicta sufficiant.

Anno MCXXIX. *Luderus* rex Penthecosten *Quidelingenburg* celebravit, monasteriumque S. *Servatii* ipso instituente feria secunda dedicatum est ab Episcopis Hildesheimensi & Mindensi. *Albertus* Marchio *Hildegesburgh* quadam nocte cepit & incendit. *Spiram* rex secundo ob essam recepit. In commemoratione *S. Pauli* facta est commotio civium Magdeburgensium contra *Nortbertum* Archiepiscopum, eo quod

majorem

majorem Ecclesiam, quam pollutam audierat, nocturno tempore purificavit. Crescente itaque tumultu ascendit in superiora antiquioris monasterij cum Misnensi & Havelbergensi Episcopis, & Præposito majoris Ecclesiæ, ibique diu obsessus est, sævientibus atque objurgantibus eum civibus, quod altaria fregerit, & reliquias sanctorum furto abstulerit. Sed hunc divina gratia mirabiliter eripuit, & eos postmodum per censuram Ecclesiasticam coactos sibi subjecit.

Anno MCXXX. *Bertoldus* Hildesheimensis Episcopus obiit, pro quo *Bernhardus* ejusdem Ecclesiæ canonicus constituitur. *Vdo* Comes de *Franckeleve* ab hominibus *Alberti* Marchionis occisus est. *Conradus* de *Ekstide* apud Hallam à civibus ejusdem oppidi, cum alijs multis occisus est. *Honorius* Papa obiit, cui successit *Gregorius*, mutato nomine *Innocentius*: contra quem alter *Petrus Leo* electus est, mutato nomine *Anacletus*, & ambo una die consecrati referuntur. Ecclesia tamen tota in Pontificatum *Innocentij* consensit. *Henricus* Comes & signifer regis, frater *Ludovici* Comitis de *Thuringia* clam occisus est. *Burchardus* de *Luckenem* Comes Frisonum, à militibus Domini sui, voluntate ipsius in quodam cœmeterio occisus est. Hujus perfidiæ vindex *Luderus* rex, *VVincenburg* castrum ipsius fregit, & comitatum ipsius dedit *Ludevico* dicto de *Thuringia*. *Innocentius* Papa *VVirtzburg* à *Ludero* rege, & omnibus ibi congregatis, eligitur & confirmatur.

Anno MCXXXI. *Nortbertus* Magdeburgensis Archiepiscopus Ecclesiam in gratia Dei, in honorem S. Dei genitricis perpetuæ virginis, & S. Victoris martyris, de proprietate nobilis viri *Ottonis*, Comitis de *Crudorp*, fundavit, primosque lapides in fundamento Ecclesiæ, cum præfato Comite, propriis manibus imposuit; eundemque virum, seculo renunciantem, in Ecclesia, cujus fundator extitit, Canonicum fe-

cit, & in Diaconatus ordinem promovit. Primus Ecclesiæ illius præpositus extitit *Emelricus*, qui post breve transmarinavit: post quem *Evermodus* postmodum Ratesburgensis Episcopus, provisor loci ordinatur. Omnes autem ordinis illius clerici Magdeburgensis diœcesis votum Episcopo * & non suis Præpositis faciebant. Synodus generalis apud *Leodium* in quadragesima est habita, præsidente Papa *Innocentio*, præsente *Ludero* & regina *Richza*, ibique ab ipso Apostolico & omni Ecclesia ibi collecta, excommunicati sunt, *Petrus Leo*, *Conradus* tyrannus & *Fridericus* frater suus, cum omnibus illis faventibus. *Otto* etiam Halverstadensis Episcopus, ab Honorio Papa depositus, ibidem petitione regis & totius Ecclesiæ restitutus est. *Henricus* Magdeburgensis Præfectus, filius *VViperti* Marchionis de *Groitz*, Marchiam, quam patre suo defuncto *Adelbertus* à rege acquisierat, jure legali recepit, anno post mortem patris sui IIX. Rex in Saxoniam regressus, collecto exercitu Danos devicit. *Innocentius* Papa II. Synodum *Rhemis* celebrat. *Fridericus* Coloniensis Episcopus obiit.

Anno MCXXXII. Corpus S. *Godehardi* III. Non. Maji levatur, anno à depositione ipsius XCVI. *Ecbertus* Monasteriensis Episcopus obiit, cui successit *VVernherus* Halverstadensis Canonicus, fratruelis S. *Annonis* Coloniensis Episcopi. *Bruno* successit *Friderico* Coloniensi Archiepiscopo. *Cono* Ratisponensis & *Hermannus* Augustensis obierunt.

Anno MCXXXIII. *Conradus* Marchio de *Plözke*, in Italiam cum rege pergens, sagitta transfigitur; cujus corpus in patriam delatum, sepultum est *Kakelinge* cum parentibus suis. Rex mediante *Nortberto* Archiepiscopo II. Non Junij à Papa cõsecratur cum conjuge sua. Eclipsis solis facta est IV. Non. Augusti.

Anno MCXXXIV. *Adelbertus*. Comes successit *Conrado* Marchioni. Imperator celebrat Pascha *Halverstad*, ubi quidam

dam de Ptincipibus Danorum, *Magnus* nomine, hominium ei faciens, regnum Daniæ ab ipso suscepit, & postquam præstitit juramentum, Imperatori ad Ecclesiam procedenti, circulo decoratus aureo, gladium præportavit: qui in patriam reversus, à quodam *Henrico* occisus est cum V. Episcopis, & LXV. clericis. Pater etiam ejusdem in civitate *Nesvich* ante Ecclesiam cum suis occisus est. *Nortbertus* Magdeburgensis Episcopus obiit IIX. Id. Junij: sepultus est in Ecclesia S. Mariæ Magdalenæ, in qua ipse remotis Canonicis secularibus, Canonicos Præmonstratensis Ordinis instituerat. Imperator festum Apostolorum Petri & Pauli celebrat Magdeburgi, & *Conradus* ejusdem Ecclesiæ Canonicus, omnium electione, Imperatore consentiente, Archiepiscopus constituitur: qui etiam post *Rutherum* electus Episcopatum obtinuisset, nisi quod Abbas *S. Johannis de monte*, & major Præpositus restiterunt dicentes: non esse Subdiaconum eligendum. Imperator cum exercitu Sueviam intravit propter *Fridericum* Ducem & fratrem ejus Conradum; qui quoddam oppidum, *Vlma* dictum contra eum munierunt, & cives ad resistendum ei incitaverunt. Sed *Henricus* Dux Bavarorum Imperatorem præveniens, oppidum expugnavit, cepit & incendit, Duce & fratre suo *Friderico* inde fugientibus. Postmodum Dux à pluribus sibi faventibus derelictus, necessitate coactus, nudis pedibus Imperatorem adiit, & per Imperatricem gratiam ipsius obtinuit. Qui etiam per Legatum Apostolicum ibi præsentem ab excommunicatione VII. annorum eum absolvi fecit, præstito juramento, quod gratiam Imperatoris omni in posterum devotione mereretur.

Anno MCXXXV. dedicatum est monasterium Hallense à *Conrado* Magdeburgensi Archiepiscopo. *Ludovicus* Augiensis Abbas occisus est in Ecclesia à ministerialibus suis, per insidias (sicut fama fuit) *Vdalrici*, fratris *Friderici*, Comitis de

 Zolre

Zolre, qui ei successit, sed ipse eodem anno veneno vitam finivit. Imperator celebrat Penthecosten Magdeburgi, ubi *Othilricus* Dux Bohemorum, & Legati *Bolizlai* Ducis Polonorum, & *Godefridi*, Ducis Lovaniæ: Hungarorum etiam, & Danorum, nec non Slavorum, cum Principibus illuc venientibus adfuerunt. *Conradus* Misnensis Marchio Hierosolymam profectus est. Congregatio feminarum Canonicarum in *Lutere*, in regularem Ordinem S. Benedicti commutatur, & *Everhardus* de monasterio S. Johannis Magdeburgensi illuc cum Monachis primus Abbas mittittur, & eodem anno ab Imperatore & ejus conjuge, positis in fundamento primis lapidibus, novum monasterium inchoatur. Imperator assumtionem S. Mariæ in *Mersenburg* celebrat, ubi *Bolizlaus* Dux Poloniæ, & *Othilricus* Dux Bohemiæ cum cæteris Principibus adfuerunt, ubi etiam *Bolizlaus* gladiũ Imperatori reportavit. Imperator *Mülehusen* venit, ubi *Conradus* frater *Friderici* Ducis deposita tyrannide, Imperatoris pedibus provolutus, auxilio Imperatricis gratiam ipsius promeruit, & per *Conradum* Archiepiscopum Magdeburgensem absolutus est.

Anno M C XXXVI. *Conradus* Magdeburgensis Archiepiscopus petitione *Conradi* Comitis Misnensis, Ecclesiam *Nunnicensem*, quam pater & mater jam dicti Marchionis fundaverant, in nomen & dignitatem Abbatiæ, auctoritatis suæ privilegio confirmavit. Primus Ecclesiæ illius Abbas *Reinhardus* dicebatur. *Henricus* Marchio & Magdeburgensis Præfectus, filius *VViperti*, ad curiam pergens Moguntiæ moritur II. Kal. Jan. cui in comitatu Magdeburgensi successit *Burchardus* frater Archiepiscopi. Marchiam vero *Lusicensem*, quæ nunc Orientalis dicitur, Imperator *Conrado* Marchioni Misnensi concessit, qui etiam totius proprietatis hæres factus est, quia alium hæredem non habuit. Havelberga capta est à filijs *VVidikindi* & Ecclesia incensa. *Luderus* Imperator secundo Romam profectus est. Anno

Anno MCXXXVII. *Luderus* II. Sereni-montis Præpositus obiit x. Kal. Maji. Sedit annis IIX, mensibus IV. diebus XI. Post hunc, ordinatione *Conradi* Marchionis, electus est *Meinherus*, Hallensis Ecclesiæ Canonicus. Hic primum Ecclesiæ S. *Gereonis* Coloniensis Canonicus, mutato habitu in Ecclesia *Hallensi* conversus est: quem etiam frater suus carnalis *VVicmannus* nomine, ejusdem Ecclesiæ & ipse Canonicus, ad conversionem occasione tali secutus est. Accidit ut in ludo, qui vocatur puerorum, cui ipse intererat, puer quidam conculcatus moreretur; pro cujus rei pœnitudine seculum relinquens, fratrem secutus est, & cum esset Subdiaconus deinceps ad gradum altiorem noluit promoveri. *Meinherum* autem Præpositum secuti sunt plures ex senioribus Hallensis Ecclesiæ fratribus viri laudabiles, & per quos Ecclesia *Sereni-Montis* plurimum noscitur profecisse, tam in religione conversationis exemplo, quam etiam in libris, quos ibi conscripserunt. Ex quibus quartus, *Gerhardus* nomine, licet luscus, plures libros ipsi Ecclesiæ scripsit: *Missales* VI. *Plenarium* unum: *Lectionarium* unum: *Gradualia* quatuor: *Antiphonarium* unum: *Omelias* II. *Passionales* II. *Libros moralium* quatuor: *Matutinales* II. Librum de *cura pastorali* scripsit *Heidenricus*, postea Hallensis Præpositus. Omnia etiam Ecclesiæ hujus officia iidem fratres longo tempore administrantes, primi ei religionis imaginem impresserunt. Imperator nativitatem Domini celebrat in campestribus *Boloniæ*, & Pascha *Firmæ*. Deinde ingressus est *Apuliam*, ubi apud civitatem, quæ *Trana* dicitur, *Bruno* Coloniensis Archiepiscopus minuto sanguine tertia die defunctus est. Imperator vero transiens per *Romaniam* & *Campaniam Barum* civitatem venit, ibique Pentecosten celebravit, & in sancto die Papa, præsente Imperatore, missam in monasterio S. *Nicolai* celebravit. Ibi sepultus est *Bruno* Coloniensis Archiepiscopus, cui *Hugo* successit,

cessit, Decanus ejusdem Ecclesiæ, qui ibidem confirmationem & pallium à Papa suscepit. Eodem tempore obiit *Albertus* Moguntinensis Archiepiscopus. Imperator natalem Apostolorum *Melsiæ* celebravit: ubi *Hugo* Archiepiscopus phlebotomatus, quarto die obiit, ibique sepultus est. Eodem itinere *Adalbero* Basileensis Episcopus obiit. Imperator apud *Bredinam* villam in faucibus Alpium constitutam II. Non. Decembris obiit. Corpus ejus in Saxoniam relatum, *Luttere* sepultum est.

Anno M C XXXIIX. *Petrus Leo* Antipapa obiit. *Conradus* frater *Friderici*, Ducis Suevorum, à quibusdam Principibus in regem eligitur: Unde dissensio magna in reliquum exorta est. *Meingotus* Episcopus obiit, cui successit Ekki --- sus ejusdem Ecclesiæ Præpositus. *Lambertus* Ilseneburgensis Abbas, & Brandenburgensis electus, rediens à Roma, occisus est à latronibus. Cui successit in Abbatia *Sigeboto*, ejusdem Ecclesiæ monachus: in Episcopatu *VVicherus*, S. Mariæ Præpositus in Magdeburg. *Hugoni* Archiepiscopo Coloniensi successit *Arnoldus* Præpositus S. Andreæ. *Bolizlaus* Dux Poloniæ obiit, cujus filiorum senior *Bolizlaus*, gener *Conradi* regis, ducatum patris obtinuit. *Volcmarus* Abbas Corbejensis obiit, cui successit *Albero* frater Ducis *Henrici*. Castrum quod *Berneburg* dicitur, incensum est propter tyrannidem, quam exercebat inde *Eylica* Comitissa cum suis. Hæc fuit avia Comitis *Bernhardi*.

Anno M C XXXIX. *Conradus* rex natalem Domini *Goslariæ* celebrat, ubi & publicum conventum habuit, sed nihil ibi de reipublicæ utilitate tractatum est. *Conradus* Archiepiscopus Magdeburgensis auxilio Principum sibi faventium castrum *Bernhardi* Comitis *Plotzke* obsedit, cepit & destruxit *Henricus* Dux Bavarorum & Saxonum veneno occisus est XIII, Kal. Novemb. & *Lutter* juxta *Luderum* Imperatorem sepultus est.

Anno

Anno M C XL. *Ludevicus* Rex Franciæ obiit. *Otto* Bambergensis Episcopus obiit, qui *Pomeranos* convertit: cui successit *Eilbertus* ejusdem Ecclesiæ Canonicus. *Ludevicus* Comes de *Thuringia* & *VVilhelmus* Comes Palatij obierunt. *Sivvardus* Episcopus Mindensis obiit; cui successit *Henricus* Abbas ejusdem loci. *Godeboldus* Episcopus Misnensis obiit, cui successit *Rembertus* ejusdem Ecclesiæ Præpositus. Eodem anno destructæ sunt munitiones istæ: *Groningen*, *Anehalt*, *Gebelenze*, *VVithecke*.

Anno M C XLI. *Richsa* Imperatrix obiit. *Adelbertus* Episcopus Moguntinus obiit: cui successit *Marcolphus* Præpositus de *Aschafneburg*.

Anno M C XLII. *Conradus* Magdeburgensis Ecclesiæ Archiepiscopus XIV. obiit VI. Non. Maij, sedit annis VII. mensibus IX. diebus XXVI. Cui successit *Fridericus* custos majoris Ecclesiæ. *Marcolfus* Moguntinensis Ecclesiæ Archiepiscopus obiit; cui successit *Henricus* Præpositus majoris Ecclesiæ. *Otto* Halverstadensis Ecclesiæ Episcopus obiit. *Gertrudis* Ducissa obiit, filia *Luderi* Imperatoris. *Eylika* Comitissa obiit.

Anno M C XLIII. *Innocentius* Papa II. obiit, successit Wido, qui & Cælestinus, *Ekkelenus* Mersburgensis Episcopus obiit, cui successit *Reinhardus*. *Agnes* Marchionissa, mater *Conradi* regis obiit. *Conradus* Rex dedit *Conrado* Misnensi, & Orientali Marchioni, & uxori ejus *Lucardæ*, provinciam *Rochelez*.

Anno M C XLIV. *Cælestinus* Papa obiit; cui successit *Gerhardus* Cardinalis, mutato nomine *Lucius*. *Lambertus* venerandæ memoriæ primus Hallensis Ecclesiæ Præpositus, obiit V. Id. Febr. Sedit annis XXVI. Primus autem dicitur, quia illi Ecclesiæ in loco, qui nunc est, primus præfuit. *Adelgotus* siquidem Archiepiscopus, cum primum inchoandi hanc Ecclesiam propositum habuit, & Canonicos secundum regulam

B. Augustini in ea instituere disponeret, hujusmodi viros de quadam Ecclesia *Bavariæ*, quæ *Reidenbug* dicitur, unde & *Ordo Canonicorum regularium* per *Saxoniam* derivatus est, timore *Henrici* Imperatoris recedentes, inter quem & summum Pontificem longa discordia trahebatur, tanquam à Deo sibi transmissos suscepit, eosque in castro *Givekenstein*, data eis ejusdem castri capella, & uno, *Bervvigo* nomine, qui cæteris præesset, ordinato, qui etiam Ecclesiæ illius, de qua recedebant, Præpositus fuerat, per biennium detinuit. Infra quod temporis spatium *Bervvigus* defunctus est. Inde Archiepiscopus ad locum, ubi nunc Ecclesia est *Novi operis*, eos transtulit, & *Lambertum*, de quo hîc agitur, qui unus erat ipsorum, eis Præpositum feliciter ordinavit; qui mox divino timori se ex toto corde subjiciens, in regulari conversatione ita se exhibuit, ut in paucis annis plurimi, quorum plerique erant nobiles, & ex delicatis moribus, bonæ opinionis ejus odore tracti, ad locum illum, tanquam ad portum post naufragium, conversionis gratia festinarent. Ex qua re factum est, ut illa Ecclesia, inter ipsa fere suæ inchoationis primordia, numerositate personarum venerabilium, multis veteribus Ecclesiis præstantior haberetur. *Lamberto* Præposito successit *Fridericus*. Eodem anno obiit *Berta* Comitissa, uxor *Dedonis* Comitis, fratris *Conradi* Misnensis, & Orientalis Marchionis, XVII. Kal. Junij. Hæc proprietatem suam *Groitz* dedit *Dedoni* filio prædicti Marchionis, quem ipsa loco filij enutrierat. *Rodolphus* Comes de *Staden* junior, interfectus est à trans-Albanis Saxonibus, qui Ditmerschen dicuntur. *Sifridus* Comes de *Homburg* obiit: Quidam libri habent de *Bomeneburg*. *Salome* uxor *Bolizlai* Ducis obiit.

Anno M C XLV. *Conradus* Rex ad natalem Domini *Magdeburg* venit, & quia in comitatu suo *Hermannum* Comitem de *Sthalecke* excommunicatum duxit, à clero regali more

non

non est susceptus. *Lucius* Papa obiit; cui successit *Bernhardus* Cardinalis Abbas S. Anastasiæ, mutato nomine *Eugenius*. *Bertrada* Comitissa, & filius ejus *Conradus* Comes de *Honstein* obierunt.

Anno M C XLVI. *Lucardis* Marchionissa Serenum-montem venit, & à *Meinhero* Præposito devote suscepta, ibidem se phlebotomari fecit. Sequenti autem vel tertia die petitionem aliquam Præposito porrexit, de qua ille nolebat ei aliquatenus consentire. Pro qua re indignata *Gerbestad* recessit, ibique, ex motu animi, ut fertur, languorem incurrit, ex quo defuncta est, XIII. Kal. Julii, & in monasterio ipsius loci, consilio *Hojeri* Comitis de *Mansfeld*, qui tunc aderat, est sepulta. Eo tempore *Conradus* Marchio à peregrinatione transmarina rediens, cum in partes *Bavariæ* venisset, nuntium de morte uxoris accepit, statimque, ubi sepulta esset, sollicite requisivit. Quo cognito, simulque de eo, qui consilium dederat, comperto, graviter ferens cum juratione asseruit, se eum, ut suis eam manibus effoderet, compulsurum; quod ita factum est. Denique cum rediisset Marchio, *Hojerus* idem indignationem ejus erga se, & causam indignationis, intelligens, nec aliud, nisi reddito corpore Marchionissæ, gratiam ejus se impetraturum, nocte quadam, dimidio jam anno à sepultura ejus exacto, *Gerbestad* cum suis clam venit, persuasisque pecunia custodibus eam effodiens tulit, & *VVitin*, ubi ex condicto Marchio ejus expectabat adventum, adduxit: sicque sub ipsa nocte, prosequente Marchione, in *Serenum-montem* advecta, ibique sequenti die honorifice sepulta est. Porro Marchio in die sepulturæ ejus XIIX. mansos ad dotem trium altarium, quæ cum monasterio dedicandæ erant, *Beato Petro* pro requie defunctæ obtulit, *sex mansis singulis altaribus* deputatis. *Conradus* Rex cum conventum haberet, *VVladislaus* gener ejus ipsum adiit, & recepto ab eo *Poloniæ* du-

catu, fratres suos exhæredare conatus est. Denique cum reversus civitatem *Posnam* cum exercitu obsideret, fratres ejus collectis paucis ex improviso ei irruentes multos de exercitu ejus prostraverunt. Unde coactus est pacem cum eis firmare juramento. Sed ut patefieret perfidia ipsius, divino judicio terra in loco ipso juramenti, ut fertur, sanguinei fluminis patefecit abyssum. Postea post multas clades fratribus illatas à patria expulsus est. Rex vero collecto exercitu Poloniam ad restituendum generum ingressus est. Fratres autem ad resistendum parati semitas observantes regem ingredi prohibebant. Tandem consilio *Adelberti* & *Conradi* Marchionis, obsidibus vicissim datis, regem adeunt, & promissa pecunia patriam ab ipso suscipiunt, juniore fratre obside dato.

Anno M C XLVII. Eclipsis solis facta est VII. Kal. Novembr. media nocte: *Conradus* Rex cum *VVelpone* & *Friderico* Ducibus alijsque plurimis, tam Episcopis, quam Comitibus, multisque Christi fidelibus, cruce signatus, quorum numerus fuit DC. millia, ad partes transmarinas proficisci disposuit; sed traditione *Regis Graciæ* XIIX. diebus per loca deserta ducti, fame & siti ex parte maxima perierunt, insuper à paganis *Turcis* in hoc labore circumventi, plurimi interfecti sunt. *Ludovicus* etiam, Rex Franciæ, LX. millibus in ea expeditione perditis, cum paucis rediit. Hanc expeditionem promoverat *Bernhardus* Claræ-vallensis Abbas, qui hoc tempore floruit. Eodem anno magna multitudo signatorum contra paganos, aquilonem versus habitantes, profecta est, ut eos aut Christianæ religioni subderent, aut omnino delerent. Hujus expeditionis principes erant *Fridericus* Magdeburgensis Archiepiscopus, *Rodolphus* Halverstadensis, *VVernerus* Monasteriensis, *Reinhardus* Merseburgẽsis, *VVikerus* Brandenburgensis, *Anshelmus* Havelbergensis, *Henricus* Moraviensis, Episcopi:

Episcopi: *VVibolt* Corbejensis Abbas, *Conradus* Marchio, *Adelbertus* Marchio, *Fridericus* Palatinus Comes, *Hermannus* Palatinus Comes, cum alijs multis, quorum numerus erat LX. millia. In alia societate ejusdem expeditionis Principes erant *Albertus* Bremensis Archiepiscopus, *Dithmarus* Verdensis Episcopus, *Henricus* Dux Saxoniæ, *Conradus* Dux Burgundiæ, *Hartvvicus* princeps nobilis, cum alijs XL. millibus. Item Rex *Daciæ*, cum centum suorum provincialium millibus. Frater etiam Ducis *Polonorum* cum XX. millibus. Præterea navalis exercitus *Anglicorum* & *Coloniensium* & *Flandrensium*, cum ipsis simul terram paganorum ingressi, civitatem quandam munitissimam *Vlyxibonam* nomine, magno licet labore, ceperunt, interfectis paganis CC. millibus & D.

ANNO MCXLIIX. *Fridericus* Archiepiscopus, & alij quidam Principes Saxonum, cum Poloniæ Ducibus *Bolizlao* & *Mesicone* amicitiæ fœdus in Epiphania Domini celebraverunt, ubi *Otto* Marchio filius *Alberti* Marchionis, sororem *Polonorum* principum uxorem ducendam suscepit. In media quadragesima *Eugenius* Papa concilium *Rhemis* celebravit, ubi seductorem quendam, *Eris* nomine, qui se in *Gasconia* & finitimis regionibus Deum prædicaverat, errorem suum coram omnibus confessum, in caveæ captivitatem deputatum, perpetui exilij supplicio damnavit. In eodem concilio Magister *Giselbertus* scripta sua, quæ à quibusdam calumniabantur, auctoritate SS. Patrum magnifice defendit. Rex Romanorum, & Rex Franciæ *Damascum* obsederunt, sed *Hierosolymorum* rege ope sua eos fraudante, nihil dignum effecere.

ANNO M C XLIX. dedicata est *capella* Hallensis, quæ *Præpositi* vocatur. *Conradus* Rex, & Rex Ftanciæ, à peregrinatione redierunt.

ANNO M C L. *Conradus* Marchio de promotione Ecclesiæ *Montis-Sereni* sine oblivione solicitus, ex eo tantum im-

pediri videbatur, quod cum *Nimicensis* Ecclesiæ, quam parentes ipsius fundaverant, pietatis respectus curam postponere non sinebat. Considerans tamen hanc ipsam sibi pro rerum tenuitate non posse sufficere, quodque ex hac causa regularis ordo in ea institutus deficiendi argumentum diebus singulis capiebat, eam cum omnibus ad ipsam pertinentibus in proprietatem & usum alterius transferre, si esset possibile, cogitabat, ea videlicet ratione, ut divinum officium quod in hac annullatum erat, in illa copiosius suppleretur, simul etiam ne parentum suorum oblatio inutiliter deperiret. Hujus itaque negotij promovendi causa, legatos idoneos *Anshelmum* secundum Havelbergensem Episcopum, & *Gerhardum* Magdeburgensis Ecclesiæ majoris Præpositum ad *Eugenium* Papam destinavit, petens, ut, quod de Ecclesiis hisce facere ordinaverat, auctoritate Apostolica perficere permitteret. Cujus petitioni Papa annuens, ei de hoc rescripsit ad hunc modum. *Eugenius Episcopus servus servorum Dei, dilecto filio, nobili viro Conrado Marchioni salutem, & Apostolicam benedictionem. Literas nobilitatis tuæ benigne recepimus, & devotionem tuam, quam erga B. Petrum & Ecclesiam Dei ex eis te habere perpendimus, in Domino collaudamus. Nos autem tuum laudabile votum de Ecclesiis, pro quibus rogasti, adimpleri volentes, petitioni tuæ duximus annuendum. Unde venerabili fratri nostro Magdeburgensi Archiepiscopo per scripta mandavimus, ut secundum quod à nobis postulasti, studeat hoc effectum mancipare. Præterea dilectum filium nostrum A. Misnensem Præpositum, & Canonicos suos, habeas propensius commendatos: à pravorum hominum incursibus defendas, atq; in suis oportunitatibus juves & manuteneas. Datum Tusculani V. Non. Maii.* *Fridericus* itaque Archiepiscopus, quod in mandatis acceperat exequi studens, Ecclesiam *Nimecensem* in proprietatem & usum fratrum *Sereni-montis* transtulit, factumque hoc summi

ſummi Pontificis, nec non ſuæ auctoritatis munimine confirmavit.

Anno MCLI. *Meinherus* III. *Sereni montis* Præpoſitus obiit, V. Idus Jan. cum ſediſſet annis XIII. menſibus IIX. diebus XVI. Hic majorem Eccleſiam, quam anteceſſor ejus inchoaverat, conſummatam à *Friderico* Magdeburgenſi Archiepiſcopo dedicari fecit: cujus dedicationis annum invenire non potui. Poſt hunc electus eſt *Arnoldus*, ejuſdem Eccleſiæ Canonicus, vir idoneus quidem, & de quo futuræ utilitatis ſpes haberi poterat; ſed *Conrado* Marchioni non placuit, qui alium, *Eckehardum* nomine, Hallenſis Eccleſiæ Canonicum, famæ laudabilis virum, qui forenſi Eccleſiæ jam per annos XIV. præerat, mortuo Præpoſito ſubſtituere modis omnibus intendebat. Ardenti enim affectu religionem in Eccleſia Sereni-montis propagare deſiderans, hac aliter, niſi ſumto de Eccleſia Hallenſi Præpoſito, pro ſui poſſe non ſperavit, in qua præcipue regularis obſervantiæ ſtudium tunc vigebat. Hac autem ejus intentione agnita *Arnoldus* idem, hinc quidem conſiderans plus damni ex offenſa Marchionis Eccleſiæ ſuæ poſſe accreſcere, quam utilitatis ex eo, ſi ipſe in hoc, ad quod fuerat electus, perſiſteret; illinc autem fratrum, qui ſe elegerant & perſeverare hortabantur, inſtantiam attendens, dubitabat, quid mallet: ſicque hoc negotium per ſex pene menſes ſuſpenſum eſt. Solebant autem priores Præpoſiti hujus Eccleſiæ curam de manu Archiepiſcopi Magdeburgenſis accipere, ſponte an coacti neſcio; in quo tamen utrique rectiſſime reprehenduntur. Iſti ſiquidem, quod privilegio ſuo uti noluerunt; illi autem, quia ſcientes Eccleſiam ipſam ad ſummum Pontificem immediate pertinere, in alienam ſegetem falcem mittere præſumſerunt. Ex hac conſuetudine cum præfatus electus ad *Fridericum* Archiepiſcopum pro eodem negotio *Gevekenſtein*, ubi etiam Mar-

chio

chio & *VVicmannus* Episcopus Nuenburgensis aderant, venisset, *VVicmannus* Episcopus causa cognita ad consulendum ei ingerens dicebat, utile sibi videri & coram Archiepiscopo & Marchione insufficientem se, & paratum, si eis ita placeret, ut ab electione cederet, fateretur. Hac enim ejus humilitate Marchionem placandum, & ut persisteret consensurum. Ille autem cousilium tanquam utile simpliciter attendens, coram Archiepiscopo & Marchione insufficientiam de se testatur, etiam in hoc paratum, si eis placeret, ut ab electione cederet, fatebatur. De quo illi eum laudantes, placere sibi ut cederet, responderunt, tamen ille laqueatum se videns, quia referre pedem turpe judicabat, electioni renuntiabat, sicque *Ekkehardus* pro arbitrio Marchionis electus est & confirmatus. Idem autem *Arnoldus Luppoldisberge* postea Præpositus datus, Ecclesiam illam strenue gubernavit; ad cujus religionem conservationis probationem factum memorabile, quod à viris fidelibus didici, hic inserere non pigebit. Congregatio est sanctimonialium in eadem Ecclesia, quas Præpositus idem ad honorem cœlestis sponsi vigilantissime custodiebat. Ex his una junior antiquo hoste incitante seculum diligens, copiam recedendi, quam difficulter invenire poterat, requirebat. Quæ tali proposito æstuans, cum ex consuetudine Ecclesiastica in die resurrectionis Christi ad communionem accedere cogeretur, malæ voluntatis conscia, quod accipiebat non ausa sumere, per quinque annos, quos discedendi aditum quærens invenire non poterat, quinque portiones Dominici corporis reservavit, easque in vase mundo, prout poterat, diligentius reponens, in loco secreto terræ infodit. Tandem misericors redemtor miseratus miseram, & ut credo sepulturæ impatiens, quam semel resurgendo evaserat, Præpositum per visum de his, quæ agebantur edocuit. Videbat enim se in quodam secreto claustri

loco

loco ſtare, in quo foſſa pateret, & in ejus ima parte infans decentiſſimus nudus videbatur, qui manibus protenſis, Præpoſitum quaſi ut ſe educeret precabatur. Quo viſo ſomno excuſſus viſionem recogitans, quid vidiſſet, mirabatur. Die autem facto clauſtrum ingreſſus ſorores convocat, eiſque quod viderat enarravit, locum, qui oſtenſus fuerat, deſignans. Deinde quadam quaſi miſeratione ductus ex memoria viſionis eis, ut fodiendo in eodem loco terram patefacerent, præcepit. Quo facto, vas, quod infoſſum erat, reperiunt, quod ſublatum Præpoſitus aperiens, viſo quod continebat, ſtatim quid eſſet intelligere ſibi videbatur. Omnibus autem ingenti admiratione attonitis, vaſe in Eccleſia reverenter collocato regreſſus, infoſſionis ream ſub interminatione pœnæ requirere cœpit. Tunc illa miſera deprehenſam ſe videns, pedibus ejus proſtrata, in lacrymas amariſſimas & gemitum erupit, &, quid cogitaſſet, quidve egiſſet, exponens, omnes qui aderant, ad fletum uberrimum provocavit. Sicque poſt ſolutas miſericordiæ Redemtoris gratiarum actiones, pœnitentiam injunctam devote peragens, & partibus illis, quas repoſuerat, per vices communicata, tentatione qua urgebatur omnino caruit. Sed hæc longe poſtmodum facta ſunt. *Arnoldus* Colonienſis Epiſcopus obiit, cui ſucceſſit *Arnoldus* Cancellarius. *Richardis* Marchioniſſa obiit. *Ludevicus* de *VVippera* obiit. *VVernherus* Epiſcopus de Monaſterio obiit: cui ſucceſſit *Fridericus*.

Anno M C LII. *Conradus* Rex obiit *Fridericus* Dux Sueviæ in regem eligitur communi conſenſu in media quadrageſima: qui proximum Pentecoſte *Merſeburg* celebrans *Sveno* Regi Daciæ circulum regium conceſſit. *Lambertus* Comes obiit. *Hermannus* Comes de Wincenburg cum *Luchara* uxore ſua prægnante in ipſa urbe à ſuis occiſus eſt. *Fridericus* XV. Magdeburgenſis Epiſcopus obiit XIX. Kal. Feb. ſedit

annis IX. mensibus IIX. diebus XIV. Post hunc electi sunt duo, *Hazzo* Decanus, & *Gerhardus* Præpositus majoris Ecclesiæ. His autem aliquamdiu pertinaciter singulis pro parte nitentibus, *VVicmannus* Nüenburgensis Episcopus sequester illis accessit, modisque, qui in ejusmodi causis præcipue valent, præmissis videlicet & muneribus pluribus, utriusque partis electoribus abstractis, ut se eligerent, persvasit. Quo facto, vasallis Ecclesiæ fidelitatem ei jurantibus Episcopatum obtinuit. Pallium autem, quia de irregulari introitu apud curiam Romanam infamatus erat, biennio per nuntios suos obtinere non potuit.

Anno MCLIII. *Fridericus* Rex Saxoniam pacifice intravit. *Henricus* Moguntinus Archiepiscopus à Cardinalibus *Bernhardo* & *Gregorio* deponitur: cui *Arnoldus* Cancellarius substituitur. Item *Henricus* Mindensis Episcopus deponitur, cui successit *VVernherus*. Item *Bernhardus* Hildensemensis Episcopus ab Episcopatu absolvitur & moritur: cui successit *Bruno*. *Eugenius* Papa obiit, cui successit *Conradus*, qui & *Anastasius*. *VVicboldus* cum alijs multis in Fresia periit. *Irmingardis* Marchionissa obiit. Dux *Henricus*, & Marchio *Albertus*, discordantes, incendiis Saxoniam turbaverunt. *Fridericus* Rex coram nuntijs Apostolicis ab uxore sua propter notam adulterii separatus est.

Anno MCLIV. *Ekkehardus* Sereni-montis Præpositus ædificium claustri in australi parte majoris Ecclesiæ construere aggressus est in loco præcipiti & scopuloso, & in quo non nisi laborem & impensam perdere omnibus inspicientibus videbatur. Quantum autem laborem in hoc ædificio non perdiderit, sed impenderit, nunc inspicientibus palam est. *Fridericus* Rex Magdeburg Pascha celebrat præsente *Gerhardo* Cardinali. *Anastasius* Papa obiit, cui *Adrianus*, qui & *Nicolaus*, Albanensis Episcopus successit. *VVicmannus* uenburgensis

Episcopus

Episcopus & Magdeburgensis electus pallij impetrandi causa Romam profectus est. Papa autem, licet de introitu ejus agnovisset, tamen quia contradictor nullus apparuit, posito in altari B. Petri pallio, Episcopo, si canonice se sciret electum, ut tolleret praecepit. Quo haesitante, quidam Canonicorum ipsius *Tidericus* de *Hildeslove*, & unus militum, eum de haesitatione arguentes, pallium tulerunt, & Episcopo sumendum obtulerunt. Eo anno contigit rumor reliquiarum de *Hugisburg*. *Fridericus* secundus Hallensis Ecclesiae Praepositus obiit XVII. Kal. Maii: sedit annis X. mensibus II. diebus VII. Hic majoris Ecclesiae Magdeburgensis Praepositus fuit antea, & sub *Lamberto* Praeposito mutato habitu in Ecclesia Hallensi conversus, religionem, cujus studium, sub ejus magisterio fervere viderat, praelationis suae tempore torpescere non permisit. Huic successit *Conradus*.

Anno MCLV. *Fridericus* Rex Romam cum exercitu profectus, ab *Adriano* Papa in Ecclesia B. Petri in Imperatorem consecratur, & cum Romanis ipso die congressus, mille & quingentos ex eis occidit, victoriamque obtinuit. *Spoletum* ab ipso deletum est. *Anshelmus* Havelbergensis Episcopus *Ravennae* Archiepiscopus constituitur. *Sveno* Rex Danorum, à regni illius majoribus pulsus est: cujus regnum à *Canuto* & *VVoldemaro* nepotibus illius occupatur.

Anno MCLVI. *Conradus* Misnensis & Orientalis Marchio gratia divina se praeveniente, incertitudinem vitae suae considerans, timensque ne, si labenti mundo diu inhaerere voluisset, ipse quoque similiter ad lapsum traheretur; ipsum relinquere & monasterium petere stabili secum proposito diffinivit. Volens autem Ecclesiae, ad quam anhelabat, scilicet Sereni-montis, quam jam sufficienter, prout oportunum ei fuerat, locupletaverat, in futurum prospicere, *VVicmanno* Archiepiscopo & *Alberto* Marchioni de Brandenburg,

filijs etiam suis Ecclesiasticis & secularibus viris nobilibus & ministerialibus accersitis ad locum venit, ut in eorum præsentia, quod intenderet, consummaret. Primo itaque possessiones, quascunque vel ipse, vel uxor ejus, loco contulerant, per manus filiorum suorum, *Ottonis* videlicet Misnensis Marchionis, *Tiderici* Orientalis Marchionis, *Henrici* Comitis de Wittin, *Dedonis* Comitis de Rochelez, & *Friderici* Comitis de Brene, offerri fecit, ne aliqua de his post mortem ejus quæstio nasceretur. Est autem quantitas harum possessionum CXXCII. mansi & dimidius, exceptis quæ ad Numicensem pertinent Ecclesiam, quorum numerus est LXX. & dimidius, & excepta silva, quam in diversis locis noscitur contulisse. Deinde filiorum vel hæredum quemlibet suorum seniorem post se Advocatum loci ordinarium hoc modo statuit, ne advocatia ipsa ulli unquam jure feudi concedatur: & ne Advocatus aliquid servitii secularis extra placitum fratrum in rebus Ecclesiæ, quasi ex jure, sibi audeat usurpare: & ut filij ejus, quod etiam ipsi promiserunt, & ministeriales ipsorum, in hoc loco sepulturam haberent; nimirum certus ex hac causa in temporalibus Ecclesiam maxime promovendam. His ita dispositis, coram altari B. Petri veteris hominis vestibus exutus, & regularis vitæ habitu per manus Archiepiscopi *VVichmanni* vestitus, voluntariam paupertatem pro amore Christi amplexus est, cum magno favore Principum, quibus etiã uberrimas devotio lacrymas extorquebat, quod tantam in viro tali mutationem videbant, in quo videlicet divina gratia & misericordia sensum omnem supergrediens luce clarius apparebat. Tunc demum jam tyro Christi filios advocat, ecclesiamque suam, cujus jam membrum effectus fuerat, gratiæ ipsorum commendat, ut ei tanquam in qua patrem suum sive viventem sive mortuum haberi scirent & matrem, & in qua cum ipsis requieturi essent, opem suam ubique prætendere.

tendere non dissimularent. Hæc acta sunt die B. Andreæ Apostoli, quo die nemus in Orientali parte montis adjacens, extremam oblationem suam B. Petro obtulit. Vixit autem post conversionem mensibus duobus & diebus quinque. Nec hoc semper sine speciali Dei providentia actum credendum est, quod eum in initio conversionis suæ adhuc in fervore spiritus existente, de tentationibus hujus seculi Dominus liberare dignatus est. Timeri enim poterat secundum humanam fragilitatem, ne cum vidisset filios suos coram se principali gratia pollentes, & ministeriales suos divitijs seculi, & mundiali pompa fulgentes, si non actu, tamen animum á quiete monasterij, quam elegerat, vel leviter revocasset. Unde convenienter de illo dici poterat, quod in libro sapientiæ de talibus scriptum est: Consummatus in brevi explevit tempora multa. Raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus. Placita erat Deo anima ejus, propter hoc eduxit illum de medio iniquitatum. Mortuusque est Non. Febr. anno vitæ suæ LIX. Sepultusque est à *VVichmanno* Archiepiscopo in medio Ecclesiæ, ubi in dextra ipsius uxor ejus, & post eam in eodem latere, soror ejus *Mechtildis* mater Archiepiscopi, cujus anniversarius est XII. Kal. Feb. consepultæ sunt. Exequijs etiam ejus interfuit *VValo* Havelbergensis Episcopus, & *Albertus* Marchio, & *Herimannus* filius ejus, omnesque filij ipsius præter *Ottonem* Marchionem, & alij multi. Qui quoniam tulerat crucem suam, & Christum secutus fuerat, discipulum Domini fuisse nulli dubium est. Unde merito animam ejus in æterna requie collocare dignabitur: sicut ipse talibus promisit dicens: Amen, Amen dico vobis, qui reliquistis omnia & secuti estis me, centuplum accipietis, & vitam æternam possidebitis.

Fridericus Imperator *Halverstad* conventum habuit Kal. Maji. *Arnoldus* Coloniensis Archiepiscopus obiit: cui succes-

ſit *Fridericus*. *Hinricus* Dux *Freſiam* hoſtiliter ingreditur, ſed inactè revertitur. Imperator *Ratisbonæ* curiam celebrat, ubi ipſo mediante *Henricus* Dux Saxonum Ducatum *Bavariæ* obtinuit. *Henricus* Bavaricus marchiam illius terræ obtinuit. *Henricus* Dux habita cum Bremenſi Epiſcopo diſcordia, urbes & beneficia quæ voluit ab eo extorſit. Imperator in Pentecoſte reginam de *Burgundia* in uxorem duxit. *Hermannus* Comes Palatinus Rheni poſt longam guerram inter ſe & Epiſcopum Moguntinum in pace moritur. Relicta ejus ſeculo renuncians monaſterium petiit. *Henricus* Dux *Suenonem* Regem Daciæ expulſum reſtituit.

Anno M C LVII. *Evermodus* Præpoſitus de gratia Dei, cum eſſet vir bonus, ſuos præter uſum cogere voluit, ut in quadrageſima alternis diebus in pane & aqua communiter jejunarent. Propter hanc & alias cauſas, quibus eis gravis erat, amotus eſt. *Lambertus* Eccleſiæ illi Præpoſitus eligitur, vir tenuis ſcientiæ, ſed qui hanc inopiam virtutum copia redimebat. Præceſſerant tamen hanc electionem *Henricus*, qui poſtea *Rhode* factus Præpoſitus; & *Siboldus* poſt eum, qui fuit *Moguntiæ* major Præpoſitus, ſed quia nihil dignum in illa novitate fecerunt, prior eorum deponitur, *Siboldus* ſponte ceſſit, *Lambertus* confirmatur. *Brandenburg* à *VVichmanno* Archiepiſcopo & Saxonibus obſidetur & capitur, ubi occiſus eſt *VVernherus* Comes junior de *Veltheim*. Imperator cum Saxonibus *Poloniam* hoſtiliter ingreſſus ad deditionem eos compulit: *Burgundiam* jam ab imperio alienatam recepit. *Kanutus* Rex à *Svenone* dolo interimitur, *VVoldemarus* vero vulneratus vix evadit. Non multo poſt factum eſt bellum inter *Svenonem* & *VVoldemarum*: *Svenonis* pars vincit, & ipſe occiditur.

Anno M C LIIX. Imperator natalem Domini *Magdeburg* celebrat.

celebrat. *Vlricus* Halberstadensis Episcopus & *Albertus* Marchio cum uxore & alijs multis iter peregrinationis ad partes transmarinas susceperunt. Dux *Bohemiæ* concesso sibi ab Imperatore circulo rex nominatur. Imperator cum expeditione *Italiam* ingressus, *Mediolanum* obsedit. In hac expeditione *Anshelmus* Ravennensis Episcopus obiit. *Eckebertus* Comes de Bavaria occiditur. In ipsa expeditione *Fridericus* Coloniensis Archiepiscopus obiit. *Henricus* Dux cum exercitu Sclaviam ingressus, terram ferro & igne devastat.

Anno M C LIX. *Friderico* Coloniensi Archiepiscopo successit *Reinholdus* majoris Ecclesiæ Hildensemensis Præpositus & Cancellarius. *Henricus* Dux & cæteri Principes cum expeditione post Imperatorem Italiam ingressi sunt. *Henricus* Dux propter Christianitatis religionem propagandam Episcopos constituendi in *Sclaviam* & investiendi potestatem ab Imperatore accepit. *Adrianus* Papa obiit. Post hunc *Rolandus* Cancellarius à quibusdam Cardinalibus electus est, mutato nomine *Alexander*, & à *Gallicana* Ecclesia susceptus est & approbatus. Cujus electioni *Fridericus* Imperator, quia eum prius exosum habuerat, tam crudeliter obstitit, ut cum suis fautoribus *Octavianum* Antipapam è diverso statuerit, quem *Victorem* vocaverunt, in cujus papatum fere tota Ecclesia consensit propter favorem Imperatoris: qui etiam edicto publico præcepit, ut quicunque ad *Alexandrum* Papam pergentes inventi fuissent, detinerentur, spoliarentur, & supplicio subderentur. Cujus mandati executione multis malitiose utentibus, plurimi iter agentium tanquam *Alexandrini*, non solum rerum perditionem, sed etiam mortis periculum pertulerunt. Hinc itaque schisma grave & diuturnum in Ecclesia exortum est.

Anno M C LX. *Arnoldus* Moguntinensis Archiepiscopus ab hostibus suis ejusdem urbis civibus in Ecclesia B. Jacobi

cobi occiditur, ipsaq; Ecclesia cum omnibus ædificijs monasterij igne consumitur. *Henricus* Dux cum Marchione *Thiderico* terram Sclavorum devastavit, & principem eorum *Nicoloth*, qui & *Nicolaus*, trucidavit, & ipsos sibi subjugavit. *Vlricus* Episcopus Halverstadiensis in peregrinatione constitutus, propter favorem *Alexandri* Papæ ab *Everhardo* Cardinali Legato *Victoris* damnatur: in cujus locum *Gero* Præpositus surrogatur. Imperator cum *Mediolanensibus* congressus ipsos vicit, multisque eorum occisis, vexillum *B. Ambrosii* abstulit. *Henricus* Dux in *Sclavia* Episcopos instituit *Geroldum* in Aldenburg, *Evermodum* in Ratisburg, *Bernonem* in Magnopoli, qui translatus est in *Zverinensem* urbem. *Lampertus* Præpositus de gratia Dei obiit, cui successit *Guntherus*. Imperator generale concilium *Papiæ* indixit, cui *VVigmannus* Magdeburgensis Episcopus, cum magna multitudine cleri sui interfuit. *VVickerus* Brandenburgensis Episcopus obiit. *Crema* capitur & deletur.

Anno MCLXI. Imperator jam tertio invitat contra Mediolanenses, ubi *Bertoldus* Cizensis Episcopus obiit, cui successit *Udo*. Duo electi Moguntinenses deponuntur, & *Conradus* Saltzburgensis canonnicus regularis substituitur. *Bruno* Hildensemensis Episcopus obiit, cui successit *Hermannus*. *Gero* Halverstadensis Episcopus dignitatem ferendi pallium à *Victore* Antipapa accepit.

Anno MCLXII. Imperator *Mediolanenses* longa obsidione ad deditionem coëgit, civitatem destruxit, habitatoribus usquequaque dispersis. Eo anno fames magna facta est. *Fridericus* Comes de *Sommerschenburg* obiit. Imperator generale concilium *Bisunce* indixit, ubi nihil dignum memoria actum est.

Anno MCLXIII. *Henricus* Dux castrum Sclavorum *VVerle* obsidens ad deditionem coëgit. Divortium inter Ducem & ipsius

ipſius conjugem propter conſanguinitatem factum eſt, hoc ipſum Imperatore juramento firmante. Imperator *Maguntiæ* curiam celebravit, muros civitatis cum turribus deſtruxit, interfectores Epiſcopi quoſdam vita, quoſdam rebus ſpoliavit. *Henricus* Dux *Lubeke* congregationem clericorum inſtituit, eccleſiam ex lignis conſtructam in honorem S. Mariæ & S. Nicolai dedicari fecit ubi pacis gratia principes *Rugianæ* inſulæ ad dedicationem venerunt. *Poloni* filium Ducis ſui expulſi receperunt, curia eis ab Imperatore indicta. Fluvij inundantes pericula gravia hominibus & animantibus intulerunt. Imperator *Alpes* tranſivit.

Anno Chriſti M C LXIII. *VVichmannus* Archiepiſcopus peregrinationem ad partes tranſmarinas ſuſcepit. Tonitrua & fulgura intempeſtiva cum vento vehementi V. Kal. Martij extiterunt. Inundatio occidentalium fluminum multa hominum millia & animantium interfecit, & ædificia deſtruxit. In *Magnopoli* capta & occiſa eſt multitudo magna Chriſtianorum à *Sclavis* XIV. Kal. Martij. Diſcordia magna inter *Reinoldum* Colonienſem electum & *Palatinum Rheni* facta eſt propter caſtrum *Rineke*. Eccleſia de *Dei-gratia* dedicata eſt VII. Idus Octobris à *VVichmanno* Archiepiſcopo, cooperantibus *Gerungo* Miſnenſi, *Johanne* Merſeburgenſi & *Udone* Cizenſi, Epiſcopis, in honorem Dei genetricis & S. *Victoris* martyris & ſociorum ejus & S. *Pontiani* martyris, quem eodem die præfatus Archiepiſcopus ipſi Eccleſiæ dedit. *Victor* Antipapa obiit, cui ſucceſſit *VVido* Cremonenſis mutato nomine Paſchalis. *Conradus* III. Eccleſiæ Hallenſis Prapoſitus obiit: ſedit annis XIII. menſibus IIX. diebus II. Huic ſucceſſit *Heidenricus* ejuſdem Eccleſiæ Canonicus.

Anno M C LXV. monaſterium Sanctimonialium *Herſe* incenſum eſt. In curia *Nurenberg* ſtipendia itineris in *Lombardiam* adjudicantur. Imperator *Lombardiam* intravit, ſed ſine

effectu rediit. *Verona* rebellat, *Saxones* Pomeranorum provinciam vastant.

Anno M C LXVI. *Arnoldus* Abbas S. Johannis Baptistæ *Magdeburg* obiit, cui succeſſit *Sigfridus* de eadem congregatione per *VVichmannum* Archiepiſcopum intruſus. *Arnesberg* deſtruitur. *VVirceburg* ab Imperatore & Epiſcopis & Principibus Teutonicis obſidetur. *Paſchalis* Antipapa ſacramento præſtito confirmatur, & ab omni Clero, ut id fiat, decernitur. Milites Saxoniæ conjurant, ne jura anteceſſorum ſuorum infringi permittant. Factum eſt incendium Eccleſiæ Hallenſis. *VVichmannus* Archiepiſcopus & cæteri Principes Saxoniæ, contra Ducem *Henricum* provinciam turbant.

Anno M C LXVII. Filius *Conradi* regis filiam *Henrici* Ducis in matrimonium ſortitus eſt, cujus invitatione *Bohemus* in *Suevia* multa monaſteria & Eccleſias rapinis & incendio devaſtavit. *VVichmannus* Archiepiſcopus clauſtrum *Nienburg* & caſtrum *Vrakeleve* concambio ab Imperatore accepit. Idem Archiepiſcopus caſtrum, quod vocabatur vetus *Haldesleve*, & caſtrum *Niendorp* deſtruxit. Conradus Moguntinus Archiepiſcopus cum eſſet fautor *Alexandri* Papæ, propter vitandam communionem ſchiſmatici Papæ & Imperatoris malam voluntatem, relicta *Moguntia Sabinam* receſſit. Erat enim Sabinenſis Epiſcopus, & Rom. Eccleſiæ Cardinalis. In ejus locum Imperator *Chriſtianum* Merſeburgenſem Præpoſitum ſubrogavit.

Anno M C LXIIX. *Reinoldus* Colonienſis Archiepiſcopus obiit. Hic ſchiſmatis autor & roborator præcipuus fuit, primusque Imperatorem, ut judicium Eccleſiæ de electione *Alexandri* Papæ contemneret, inſtigavit. Quem quidem talem futurum eſſe, ipſe de ſe cum puer eſſet, prophetante, ordinator omnium Deus modo mirabili declaravit. Fertur enim, quod, cum in ſcholis *Hildenesheim* puer nutriretur,

quodam

quodam tempore Scholaribus, ut mos est, in meridie quiescentibus, iste inter cæteros dormiens repente hujusmodi vocem emisit: *Ego sum.* Quod cum sæpius repeteret, magister qui præsens erat, nec dormiebat, eum percontari studuit, dicens: *Quis es tu?* Tunc ille respondit: *Ego sum ruina mundi*, Exinde à coætaneis suis RUINA appellatus est. Huic Imperator, cum *Mediolanum* everteret, trium *Magorum* corpora, ibi reperta, dedit, quæ ille ad propriam sedem, scilicet *Coloniam*, munus eximium deportavit. *Reinoldo* successit *Philippus* Cancellarius. *VVichmannus* Archiepiscopus cum multis auxiliatoribus castrum *Haldisleve* obsedit, in quo, *Bernhardus* de *Lippa* cum multis alijs à Duce *Henrico* locatus provinciam civitati Magdeburgensi adjacentem rapinis & incendijs devastabat, ita ut nonnunquam etiam ad muros civitatis accedere non timeret.

Anno M D LXIX. In *Syria* quædam civitas terræ hiatu absorpta est. *Daniel* Pragensis Episcopus obiit, cui successit *Fridericus* de choro Magdeburgensi assumtus.

Anno M C LXX. *Gerungus* Misnensis Episcopus obiit in infirmitorio fratrum in Sereno-monte. Hic etiam Ecclesiam Sereni-montis magno semper affectu coluit, multisque eam suæ largitatis beneficiis affecit. Sepultus est autem in Ecclesia Misnensi. Huic successit *Martinus* ejusdem Ecclesiæ Canonicus. *Albertus* Marchio de *Brandenburg* obiit.

Anno M C LXXI. *Everhardus* Nuemburgensis Abbas obiit: cui successit *Sifridus* Abbas S. Johannis *Magdeburg.* priori tamen dignitate pariter retenta. Verum quia de *Nuemburg* Ecclesia loquendi se præbuit occasio, libet de exordio ejus aliqua hic inserere, cum pro honestate ipsius Ecclesiæ, quia videlicet regularis vitæ vestigia à viris Deum timentibus impressa in ea necdum penitus deleta sunt, tum etiam, quia ejus & Sereni-montis fundatores quædam consanguinitatis ratio vi-

tio videtur copulare. Temporibus denique primi *Ottonis* Imperatoris duo fuerunt fratres *Gero* Dux & Marchio, & *Sifridus* Comes. Horum soror *Hidda* dicebatur. *Gero* filium habuit unicum *Sifridum*, qui in juventute obiit, de cujus morte pater adeo turbatus est, ut Romam petens coram altari B. Petri arma deponeret, impetratoque S. *Cyriaci* à Pontifice brachio domum rediens, cum omni hæreditate sua ad Christum confugit, construens Ecclesiam, quæ *Gerenrode* ejus nomine dicitur, filiique sui viduam *Hervvigam*, quam ille annis VII. habuerat, à *Bernhardo* Halberstadensi Episcopo velatam, eidem monasterio præfecit: consummatisque feliciter omnibus XIV. Kal. Julij obiit anno DCCCCLXV. *Sifridus* quoque frater ejus in honorem B. *Viti* construxit Ecclesiam, quæ *Groninge* dicitur: *Hidda* vero nupsit *Christiano* Marchioni, qui genuit ex ea *Geronem* Coloniensem Archiepiscopum, & *Dithmarum* Marchionem. Hi fratres & mater ipsorum defuncto patre fundaverunt monasterium in honorem Dei genetricis in loco qui *Dancmarisvelt* dicitur, & est in confinio castri *Anehalt*, congregatis ibi fratribus Deo juxta regulam B. *Benedicti* servientibus, & præposito eis Abbate, qui *Hageno* dicebatur, quem etiam Imperatoris consanguinitas illustrabat. *Hidda* autem servandæ viduitatis habens propositum, & Deo devota existens, Dominicæ passionis locum studio devotionis petiit, ubi constituta, à Rege *Hierosolymorum*, quia formosa erat, adamata, in conjugium petebatur. Quod ipsa fortiter contemnens, cum regis instantia gravaretur, faciem suam, pro cujus decore molestabatur, dehonestare non timuit, nasumque sibi mire truncans, terreno amatori deformem se studuit exhibere, sciens interiori suo decori, quo cœlesti sponso placere satagebat nihil ex illius deformitatis vitio deperire. Hæc *Hierosolymis* mortua & sepulta est. Prius vero quam moreretur filijs mandavit, ut

locum suæ novellæ plantationis Dei genitrici non placere: sed eam alium elegisse, videlicet castrum ubi *Sala* & *Boda* fluvij convenirent. Verum quia castrum idem, quod tum *Northringen* dicebatur de hæreditate fuit *Geronis* Marchionis avunculi ipsorum, quam ille totam Deo tradiderat datis pro eo Ecclesiæ *Gerenrodensi* IV. villis, quæ omnes uno nomine *Polige* vocantur, ipsum redemerunt. Contigit autem inter hæc castrum ipsum à *Slavis* trans-albinis capi, quod *Dithmarus* Marchio, multis quidem suorum perditis, recuperavit, qui occisi partim ibi sepulti sunt: qui etiam nostris temporibus crebro cum armis suis, ita ut nec calcaribus carerent, reperti sunt. Tempore itaque *Ottonis* II. Imperatoris, Anno Domini DCCCCLXXV. *Dithmarus* Marchio & *Gero* Coloniensis Archiepiscopus, congregationem suam de *Dancmaris-velde* transtulerunt in castrum *Northringe*, quod nunc *Niemburg* dicitur, ipsamque Ecclesiam, ut firmiori eam stabilitate promoverent, Imperiali majestati pro tuenda ejus libertate tradiderunt. Abbas vero ille *Hageno* cum alijs transferri non consensit, sed Deo potius in solitudine servire volens, in loco priori remansit. Erat circa locum ipsum venatio publica Imperatoris. Cum itaque Imperator aliquando ad locum ipsum venaturus venisset, ibi prædictum Abbatem reperit; cujus audita intentione & laudata, locum quendam ejusdem solitudinis ad incolendum ibi dedit ipsi, quem ille *Hagenrode* de suo nomine appellavit: & est hodie præpositura attinens Ecclesiæ *Nienburgensi*. Dedit quoque idem Imperator Ecclesiæ Niemburgensi castellum *Grimmisleve* dictum, cum CCCC. mansis, quem secutus *Otto* III. dedit eidem Ecclesiæ civitatem, *Niemeze* vocatam, cum omni provincia ei attinente, quæ habet VII. millia mansorum. *Henricus* quoque hujus nominis II. Imperator dedit ipsi Ecclesiæ duas civitates, *Tribus* & *Lubichoh* dictas, istasque suas donationes privilegiis firma-

firmaverunt. *Conradus* quoque II. & *Henricus* III. Impp. præfatæ Ecclesiæ libertatem privilegiis, sicut hodie videri potest, roboratam, salvam reliquerunt. Post mortem vero istorum incertum, utrum ex negligentia Prælatorum, an ex oppressione Imperatorum, proveniens consuetudo privilegijs antedatis contraria inolevit, ut Imperatori *Saxoniam* advenienti xx. talenta de ipsa Ecclesia redderentur, insuper etiam regalis expeditio ei administraretur. Tempore vero *Friderici* Imperatoris *VVichmannus* Archiepiscopus avaritia stimulatus iniquum censum xx. talentorum, & servitium, & jus patronatus, quod Imperator in præfata Ecclesia habebat, datis ei de proprietate sua duabus in *Suevia* civitatibus, ab ipso redemit, salvo tamen omni jure, quod Ecclesia in suis possessionibus usque ad id temporis habuisset. Hoc itaque concambio vel mercatu facto, præfatus Archiepiscopus in festo Palmarum proximo, tanquam probaturus juga boum, quæ emerat, *Nienburg* advenit. Quale vero servitium exhibitum ei tunc fuerit ex eo perpendi potest, quod ipso die ad matutinalem comestionem, quæ puerorum tantum esse solet xv. esoces procurator Abbatis se asseruit expendisse. Accepto autem hoc gustu mercatus sui propter expensas sibi factas plurima Ecclesiæ ipsi bona superfluere reputans, civitatem *Niemeze* & provinciam ei attinentem, præterea *Tribus* & *Lubichob* civitates abstulit, easque Imperatori pro provincia, quæ *Dame* dicitur, dedit, promittens se ablata bonis alijs restituere velle: quod tamen minime cognoscitur. Vereor autem, ne tanta injuria, quam intulit matri misericordiæ, nunc sit ei causa miseriæ. Consanguinitas vero inter Nienburgensem & Sereni-montis Ecclesiarum fundatores ratio sic est: *Dithmarus* Marchio duxit filiam *Hermanni* Ducis à *Luneburg*, *Suanehildam* nomine, ex qua genuit *Geronem* Marchionem. *Gero* genuit *Dithmarum*; *Dithmarus* genuit *Odonem*, qui sine liberis obiit,

obiit, & in eo posteritatis propagatio cessavit. Hi omnes provinciæ *Lusizensis* Marchionis fuerunt, quæ nunc *Orientalis Marchia* vocatur. *Odonis* Marchionis meminit *scriptura passionis B. Adelberti*, ubi dicitur: *Odo pugnax Marchio lanceis vexillis terga vertit.* Mortuo *Dithmaro*, *Svanehildis* ejus relicta nupsit *Ekkehardo* Marchioni filio *Guntharij* Marchionis de *Thuringia*, qui *Nuenburgensem* fundavit Episcopatum, qui genuit ex ea plures filios & filias. Unam filiarum ejus, quæ ex matre soror fuit *Geronis* Marchionis, *Machtilden* nomine, duxit *Tidericus*, genuitque ex ea *Thiemonem* Comitem & fratres ejus. *Thiemo* vero genuit *Dedonem* Comitem & *Conradum* Marchionem Ecclesiæ Sereni montis fundatores.

Anno M C LXXII. Eclipsis Lunæ facta est in octava Epiphaniæ in plenilunio, & luna per quatuor fere horas non comparuit. In Februario crebra micuerunt vulnera. *Ludevicus* Landgravius obiit.

Anno M C LXXIII. *Ludevicus* Monasteriensis Episcopus obiit: cui successit *Hermannus* de choro Wirtzburgensi. *VVillimarus* Brandenburgensis Episcopus obiit, cui successit *Sifridus Adelberti* Marchionis filius, de Ecclesia S. Mariæ Magdeburgensi. *VVulradus* de *Griez* collecta transvonensium militum copia *Zpurcie* venit villam ipsam despoliaturus: quibus *Fridericus* Comes de *Brene*, & *Conradus* Comes, filius *Tideri* Marchionis cum paucis supervenientes, opprobriose eos fugere compulerunt, multis eorum vulneratis, pluribus vero captis. Hoc accidit XV. Kal. Febr.

Anno M C LXXIV. Imperator post assumtionem S. Mariæ *Longobardiam* cum exercitu intravit. *Eckehardus* Serenimontis Præpositus, destructo veteri sanctuario, quod pro sui brevitate congregationi erat inconveniens, (nam ubi modo chorum intrantes ad gradus inclinant, ibi ante majus erat altare) eam partem monasterij, quæ est ab arcu crucis, ædificare

ficare aggreſſus eſt. Ad operis hujus promotionem *Otto* Miſnenſis Marchio Advocatus Eccleſiæ duo juga boum, & carratam ferri, & centum modios, & x. marcas, annis ſingulis, donec conſummaretur, de ſuis reditibus deputavit. *Dedo* Comes de Groitz monaſterium *Cillenenſe* in honorem Dei genitricis fundavit, cui primus præfuit *Tidericus* Serenimontis Canonicus, ab *Ekkehardo* præpoſito miſſus, cui præfatus Comes ipſam Eccleſiam commiſerat promovendam.

Anno M C LXXV. (*Henricus* Dux *Aſchersleve* incendit. Landgravius caſtrum *Helpede*, inſidiis circumventum, cepit) *Conradus* Comes, filius *Tiderici* Marchionis, in exercitio militari, quod vulgo *Torneamentum* vocatur, lanceæ ictu occiſus eſt xv. Kal. Decembris. Tum enim idem peſtifer ludus in partibus noſtris ita inoleverat, ut infra unum annum XVI. in eo referantur milites periiſſe, pro qua re *VVichmannus* Archiepiſcopus omnes eos frequentatores excommunicationis vinculo innodavit. Comperta autem præfati Comitis morte, tunc in *Auſtriæ* partibus conſtitutus, miſſis nuntiis eum à ſepultura præcepit Eccleſiaſtica ſeparari. Tempore vero procedente, cum Archiepiſcopus idem convocatis ſuffraganeis ſuis, cum magna cleri frequentia conventum in Eccleſia Hallenſi haberet, pater occiſi Comitis & fratres ejus, *Otto* videlicet Miſnenſis Marchio, *Dedo* Comes de Groiz, *Henricus* Comes de Witin, & *Fredericus* Comes de Brene, cum multis nobilibus viris & miniſterialibus advenientes pedibus Archiepiſcopi ac totius cleri, cum magno ejulatu ac fletibus provolvuntur, poſtulantes, ut occiſo communionem concederet fidelium ſepulturæ, aſſerentes conſtanter, eum ante finem ſuum pœnitentem & abſolutum communionem Dominici corporis meruiſſe. Cum enim idem Comes vulnere debilitatus jaceret, contigit ſacerdotem quendam religio-

ſum

ſum tranſire, qui petentibus amicis ejus ad vulneratum accedens, magna ab ipſo inſtantia rogatus eſt, ut pœnitentiam ejus & confeſſionem ejus admitteret, & à vinculo eum excommunicationis abſolveret, fideliter promittens, ſi divina miſericordia ei vitæ ſpatium largiretur, nunquam ſe de cætero tali cauſa excommunicationis ſententiam meriturum, quin potius & de hoc, & de alijs ſuis peccatis, Deum ſibi modis omnibus placaturum. Super hoc autem ad militandum Deo cruce ſignari devote petiit, ut ejus contritio manifeſtius appareret. Sacerdos vero ille cordis in eo contriti ſigna percipiens, confeſſione ejus audita, pœnitentia injuncta, ab excommunicationis nodo eum abſolvit, ſicque reconciliatum Dominici corporis participem faciens, ſicut petierat, cruce ſignavit. Quibus peractis poſt modicum defunctus eſt. Cum itaque hoc Principes prædicti coram Archiepiſcopo & clero aſſererent, ſacerdos horum omnium executor, cum prius eſſet juramento obligatus, hæc confirmare, ut nulla remaneret dubietas, rogabatur. Quod ille alacriter implevit. Ipſi præterea principes, exigente hoc ab eis Archiepiſcopo, *in reliquiis juraverunt à torneamento in perpetuum abſtinere*, nec uſquam in omni ditione ſua hujusmodi exercitium permittere, hominesque ſuos & miniſteriales ab eo modis omnibus coërcere. Sicque demum Archiepiſcopus mortuo ſepulturam conceſſit, ſalva tamen ſedis Apoſtolicæ auctoritate. Unde factum eſt, ut tamdiu ſepultura careret, donec unus militum, familiaris ejus, *VVernherus* nomine, conſenſum de hoc ſummi Pontificis reportaret. Qui etiam transmarinam peregrinationem pro ipſo poſtmodum peragens, fidelem ſe ei manifeſtis indicijs, declaravit. Sepultus eſt autem in Sereno monte xv. Kal. Febr. ante introitum Eccleſiæ majoris occidentalem, juxta quam *VVernherus* idem poſtmodum tumulatus eſt. Obtulit autem *Ti-*

dericus Marchio pro anima filij sui B. Petro x. mansos in villa, quæ *Marcgrevendorp.* dicitur.

Anno MCLXXVI. Imperator cum Longobardis conflictum faciens, victoriam perdidit, licet multos eorum interfecisset.

Anno MCLXXVII. *Alexander* Papa in vigilia B. Jacobi præsentibus Cardinalibus & infinita multitudine Episcoporũ & Abbatum & Principum secularium & populorũ *Venetiæ* ante monasterium S. Marci Imperatorem in osculo reconciliationis suscepit, mortuo jam *Paschali* anti-papa, & *Johanne* qui ei successit deposito. Et hæc dies reconciliationis ab ipso Papa & Imperatore & clero & populo solemnissime peracta est. Hujus autem concordiæ reformandæ præcipuus cooperator fuit *VVichmannus* Archiepiscopus, cujus industria Imperatoris animositas ad tantam mansuetudinem deducta est ut in condemnationem erroris sui coram summi Pontificis pedibus prosterneretur. Fertur autem, quod cum sublevandi eum Papa moram faceret, *Tidericus* Orientalis Marchio, qui cum Imperatore aderat, quasi cum querela & redargutione exclamavit, *cur imperialem auctoritatem tantæ injuriæ subjecisset?* Papa vero idioma Teutonicum non intelligens, inquisivit, quid diceret Alemannus? Quod cum didicisset, festinus accedens, Imperatorem sublevavit, & ad osculum suum erexit. Sequenti die concilio celebrato, schismaticos omnes, & à schismaticis ordinatos anathematisavit; depositos quoque sui causa in gradum pristinum restituit. *Christianum* intrusum Moguntinum mediante Imperatore confirmavit. *Conradum* vero Saltzburgensi Ecclesiæ præfecit. *Ulricum* Halberstadensem *Gerone* deposito restituit. Inter *Ulricum* & *Henricum* Ducem gravis discordia exorta est. Castrum *Horneburg* ab hominibus Ducis funditus evertitur.

Anno MCLXXIIX. *Alexander* Papa à Moguntinensi & Worma-

Wormatiensi alijsque pluribus Episcopis & Principibus & viris nobilibus, quos Imperator cum ipso direxerat, *Romam* reductus, honorifice susceptus est. *Philippus* Coloniensis Archiepiscopus cum infinita multitudine ad repetendam hæreditatem *Ottonis* Comitis de *Asse*, sui nepotis, & *Christiani* Comitis de *Aldenburg*, contra *Henricum* Ducem venit: sed *VVichmannus* Archiepiscopus multo labore pacem inter ipsos reformavit. *Ulricus* Halverstadensis Episcopus, auxilio *Ottonis* Marchionis Misnensis & *Bernhardi* Comitis, urbem novam in quodam monte prope *Halverstad* construxit. Generale concilium ab *Alexandro* Papa indicitur.

Anno M C LXXIX. Concilium generale *Romæ* celebratum est ab Alexandro Papa, cui interfuerunt Patriarchæ tres, Archiepiscopi, & Episcopi & Abbates diversarum provinciarum, millenarium numerum excedentes: aliorum vero clericorum innumerabilis multitudo. Castrum *Horneburg*, reædificatum est. *Halverstad* ab hominibus Henrici Ducis cum omnibus Ecclesiis suis & monasterijs exusta est: in quo incendio tres majoris Ecclesiæ Canonici, pluresque presbyteri, aliorumque scolarium magna multitudo. Laicorum autem tam virorum quam fœminarum, exceptis puellis mille & amplius qui dignosci non poterant, perierunt. *Sclavi Lithevvizen* & *Pomerani* vocatione Ducis *Henrici* provinciam *Iuterbok* invaserunt, ipsaque vastata, & multis interfectis plures captivos, viros & fœminas abduxerunt. Abbas etiam monasterii, quod *Cinna* dicitur, qui & primus, tunc fuit interfectus. Henricus Dux *Calve*, & inde provinciam totam usque *Vrose* incendio vastavit.

Anno M C LXXX. *Ulricus* Halverstadensis Episcopus à Duce *Henrico* captivatus, multis pro absolutione sua & suorum feodis concessis & juramento firmatis dimissus & ad sedem propriam reversus est. Verum omnia quæ juraverat,

Apostolica similiter & Imperiali auctoritate, tanquam violenter extorta, irrita fieri jussa sunt. Imperator in octava Epiphaniæ *Herbipoli* curiam celebravit, ad quam *Henricus* tertio vocatus venire renuit. Quamobrem ex sententia omnium Principum reus majestatis damnatus est; omnisque ei hæreditaria proprietas & beneficiaria possessio abjudicata est. Horum vero malorum causa fuit Duci superbia ipsius. Fertur enim quod, cum Imperator *Mediolanum* obsideret, viribus suis jam valde attritis, Principes *Saxoniæ* ad locum, qui *Bartenkirke* dicitur, & est in introitu Alpium, evocavit, & ut negotijs suis auxilium ferrent, rogavit. Omnibus autem alijs hoc alacriter spondentibus, Dux, licet in prioribus expeditionibus fidelem se ei exhibuisset, hac tamen vice, quia jam cum *Longobardis* contra Imperatorem conspiraverat, suum ei prorsus auxilium denegavit. Imperator vero cum tanta humilitate, ei supplicavit, ut etiam pedibus ejus prosterneretur, cum quidem ille eum negligens, nec jacentem attolleret, nec in eo quod petebatur aliquatenus consentiret. Quod factum Imperatoris ei odium acquisivit, & utrum juste an injuste, lector judicet. Præter hæc autem inductu ejus *Sclavi* provinciam *Tiderici* Marchionis ingressi usque *Lubin* omnia vastaverunt. Quidam vero ministerialium ejus ad resistendum collecti à *Sclavis* fugati, nonnulli capti, plures etiam occisi sunt. Inter quos & *Tidericus* de *Bejerstorp* occisus XIII. Kal. Octobr. in Serenomonte sepultus est. Hujus itaque vulneris dolore Marchio stimulatus, Ducem, tanquam qui contra Imperatorem conjurasset, ad duellum coram Imperatore sæpius provocabat. Sed ille, male sibi conscius, Imperatoris præsentiam declinabat. *Sifridus* Brandenburgensis Episcopus filius *Adelberti* Marchionis, *Geilenhusen* coram Legatis Apostolicis ad Archiepiscopatum Bremensem translatus est. Frater quoque ejus

ejus *Bernhardus* Comes Ducatum *Saxoniæ* ab Imperatore obtinuit. *Ludovicus* quoque Landgravius Turingiæ, Comes Palatinus effectus est. *Henricus* Dux congregato exercitu Saxoniam aggreditur, folles *Goslerienſium*, incidit, officinas operis eorum destruxit, ipſosq; cives fame, multisq; aliis modis afflixit. *Ludevicus* Landgravius & frater ejus cum cccc. & eo amplius capti ſunt. *Bernhardus* Dux cum cæteris fuga elapſus eſt. Caſtrum *Northuſen* & monaſterium Sanctimonialium in eo ſitum igne conſumtum eſt. *Sifridus* Abbas S. Johannis Baptiſtæ Magdeburgenſis & Nienburgenſis ad *Hersveldiam* Abbatiam electus eſt, cui in Eccleſia Magdeburgenſi ſucceſſit *Henricus* ipſius Eccleſiæ filius: In Nienburgenſi vero *Heidenricus*. Imperator poſt feſtum S. Jacobi cum Orientalibus & Saxoniæ principibus *Henricum* Ducem aggreditur, & caſtrum *Lichtenberg* obſeſſum ad deditionem coëgit. *Ulricus* Halverſtadenſis Epiſcopus obiit, cui ſucceſſit, *Tidericus* de *Crozuc*, ipſius Eccleſiæ Canonicus. Plurimi fautorum Ducis in caſtris, quæ tenebant, timore Imperatoris ipſi ſe tradiderunt. Imperator Ducis urbes ædificare cœpit, unam in monte, qui dicitur *Biſchovesberg*, quæ ab Epiſcopo *Vlrico* incœpta erat, & intermiſſa: alteram *Hartisburg*, quæ olim ab Imperatore *Henrico* IV. ædificata, & à *Saxonibus* destructa eſt. Eodem tempore tradiderunt ei miniſteriales has urbes: *Hennenberg*, *Levvenburg*, *Reginſtein*, & alias plures. Imperator vero à Saxonia tunc recedens in nativitate S. Mariæ, ſtatuto in *Bavaria* novo Duce, circa feſtum S. Martini diſpoſuit redire. Dux autem abſente Imperatore collectis viribus, urbem Comitis Adolphi *Sigeberg* dolo cepit, cum pacem juramento firmaſſet, & velut confœderatus in caſtro receptus fuiſſet. Dehinc expulſa matre Comitis & qui cum ipſa erant, urbem ſuis fidelibus communivit. Imperatori reverſo in Saxoniam, *Hircesberg*, *Stoufenburg*; viri etiam nobiles

biles de *VValtingeroth*, de *Scartfelt*, de *Dannenberg*, de *Ilfeld*, ſe cum caſtris ſuis tradiderunt. *Cazamirus* Sclavorum Princeps repentina morte defunctus eſt.

Anno M C LXXXI. *VVichmannus* Archiepiſcopus *Haldensleve* civitatem ſecunda obſidione vallavit, priori ex hujuſmodi occaſione ſoluta. Civitas eadem in palude ædificata erat, triplici vallo & muro forti munita. Palus autem circa civitatem porrecta, non patens ſed ſub ceſpite latens erat, & ceſpes ipſe non ſolidus, ſed veſtigiis cedens, quaſi immerſionem deſuper ambulantibus minabatur. Super hunc machinæ multæ, diverſi generis, multo labore, & ſumtibus magnis, ad capiendam civitatem conſtruebantur. Interim vero hi, qui obſeſſi fuerant, ſtultum judicantes nihil per ſe agere, quoniam hujuſmodi materies flammæ admodum capax eſt, ceſpitem ex ea parte, qua extremo civitatis vallo jungebatur, obſeſſoribus ignorantibus incenderunt. Ignis autem ſubterraneo meatu ſerpens cito dilatatus eſt; qui cum ad locum machinarum veniſſet, ceſpes ſubter igne exeſus molem ſuperpoſitam ferre non valens repente ſubſidit, totaque illa ſtructura cadendo ſecuta, copioſum igni pabulum miniſtravit. Equi etiam plurimi in hujuſmodi cavernis ruentes in igne debilitabantur. *Philippus* etiam Colonienſis Archiepiſcopus huic obſidioni fortis auxiliator acceſſerat. Quatuor enim, ut fertur, loricatorum millia, viribus ſuis confiſus, aliquid dominationis in hoc negotio præ ceteris principibus, qui ſimul aderant, ſibi arrogabat. Ideo Orientales Principes, *Otto* videlicet, Miſnenſis Marchio, & fratres ejus, faſtum illius non ferentes, cum ſuis omnibus receſſerunt, volentes maxime ei inſultum hoſtium provocare: quod tamen non evenit. Quatriduo enim poſt illos remanſit, & ſic demum nullo ſe impediente ad propria remeavit. *VVichmannus* autem Archiepiſcopus & machinarum perditione,

ditione, & auxiliatorum diſceſſione debilitatus, obſidione ſoluta diſceſſit. Verum hi, qui in civitate erant, adhuc ſi poſſent eam amplius munire cogitabant. Cum enim fluvius *Ora* ex una eam parte præterfluens valde muniret, alium tamen fluviolum, qui *Bivera* dicitur, ad alteram ejus partem derivantes, inacceſſibilem penitus reddiderunt. Aquis enim circumquaque ſtagnantibus quaſi inſula videbatur. Sed hæc res civitati perditionem procuravit. Deprehenſum eſt enim ex hoc ſitu terræ conſiderato, quod ſi decurſus aquarum aggere jacto prohiberetur, civitas aquis ſurſum creſcentibus mergeretur. Hoc etiam ad obſidionem Epiſcopum mox revocavit. Labore itaque maximo infra tres menſes & duas hebdomadas aggere conſummato in tantum aqua excrevit, ut pene ſuper muros civitatis influeret. Tunc demum Epiſcopus naves armatorum plenas civitati juſſit applicari. Obſeſſi autem & jam captivati rebus ſuis deſperatis pacem ab ipſo petiverunt, & ſalvis rebus ſuis & corporibus civitatem ipſius tradiderunt poteſtati. Quod conſecuti, bono omine diſceſſerunt. Epiſcopus vero civitate potitus eam funditus evertit, utile nimis opus perficiens & valde ſuis poſteris profuturum. Inde *Magdeburgum* rediens cum magno gaudio cleri & populi, & divinis laudibus eſt ſuſceptus. *Henricus* Comes de *VVitin*, filius *Conradi* marchionis, obiit III. Kal. Septembr. ſepultusque eſt Sereno-monte ad ſiniſtram patris ſui. *Fridericus* Comes de *Brene* filius *Conradi* Marchionis obiit II. Non. Januarij, ſepultus & ipſe poſt patrem ſuum ad occidentem.

Anno M C LXXXII. Dedicatum eſt altare in ſeptentrionali parte majoris Eccleſiæ Sereni montis ab *Hugberto* venerabili Havelbergenſi Epiſcopo in honorem S. *Johannis* Apoſtoli, & Evangeliſtæ Kal. Auguſti. *Heidenricus* IV. Eccleſiæ Hallenſis Præpoſitus obiit III. Id. Julij. Sedit annis XIV. menſibus VI.

bus VI. diebus II. Huic successit *Arnoldus* ejusdem Ecclesiæ Canonicus.

Anno MCLXXXIII. Dedicatum est oratorium in australi parte chori, Kal. Augusti in honorem Dei genitricis à *VVichmanno* Archiepiscopo. *Henricus* Rex, filius Imperatoris, pro sopienda discordia, quæ erat inter *Conradum* Moguntinum Archiepiscopum, & *Ludevicum*, Landgravium Turingiæ, trahebatur, *Erfordiam* venit: ubi cum præfatis Principibus & alijs viris nobilibus ipsum negotium die B. Jacobi tractabat. Domus vero Præpositi Ecclesiæ Dei genitricis in qua convenerant tribus mansionibus super se vicissim ædificatis distincta erat: in cujus superiori parte colloquium agebatur. Plurimis autem ad audiendum ingressis domus, multitudinis pondere victa, ruptis trabibus repente subsedit, aliamque subterpositam dejiciens plurimos superstantium ad casum traxit, ex quibus nonnulli quidem casu vexati, quidam vero mortui sunt, quorum nomina sunt hæc: *Fridericus* Comes de *Aveberge*, *Henricus* Comes de Svvartzburg. Hi duo in cloaca, quæ erat in extrema parte domus, mersi sunt, *Gosmarus* Comes de Zigenhagen, *Ludovicus* Comes de Wartberge, *Gosmarus* Comes de Kirchberge, *Beringerus* de Meldinge. Iste fuit ministerialis, & quidam civitatis ministerialis, qui Vrtbode dicitur. Rex autem & Episcopus, qui in fenestra domus consederant, ruinæ periculum evaserunt, scalisque applicatis depositi sunt. Landgravius quidem ruinæ particeps fuit, sed sine læsione permansit.

Anno MCLXXXIV. Kal. Augusti, secundo dedicatum est monasterium Sereni-montis in honorem B. Petri ab *Everhardo* Episcopo Merseburgensi, *Hugberto* Havelbergensi, & *Balderamo* Brandenburgensi, Episcopis. Ipso die dedicatum est altare in septentrionali parte chori à præfato Merseburgensi Episcopo in honorem S. Johannis Baptistæ. Eo anno Im-

no Imperator in Pentecoste festivitatem magnam celebravit *Moguntiæ*, in qua *Henricum* Regem filium militem fecit, multis illuc Principibus convocatis. Ibi *Tidericus* Orientalis Marchio, filius *Conradi* Marchionis, ægritudinem incurrit, qua longo tempore detentus est. In vigilia vero B. Thomæ in Montem-Serenum adductus, in infirmitorio claustri decumbens, ingravescente eadem molestia v. Id. Februarij defunctus est. Hic ab uxore sua quæ soror erat *Mesoconis* Ducis Poloniæ *Dobergana* nomine, quæ & *Lucardis* vocabatur, de qua filios susceperat *Conradum* Comitem, & *Gerdrudem* Gerbestadensem Monacham, longo tempore separatus, aliam conjugem Conigundam nomine, Comitissam viduam *Bernhardi* de *Plozke*, quasi superinduxerat, ex qua genuit *Tidericum* Episcopum Merseburgensem. Hic etiam parochiam in *Hileburg*, & capellam ejusdem castri, quæ in honorem B. Petri consecrata est, (ad quam pertinet *Culsoë* villa, & silva quæ *Luch* dicitur, & duo molendina, *Gostemize* villa, *VVelpride* villa, *Nennevvize* villa, & quinque mansi in *Ride*) Ecclesiæ Sereni montis contulit, recipiens in concambio villam *Numik* cum parochiis suis, quas tamen parochias cum VI. mansis in decimatione beato Petro restituit, exceptis curtibus majoris ecclesiæ, quas ad villam *Numik Conrado* de *Moßiz* & uxori & filijs ejus jure feodali concessit. Molendinum etiam super fluvium *Mildam*, in villa quæ *Groiz* dicitur, præfatæ ecclesiæ dedit. Civitatem *Schildoë* in fundo ipsius ecclesiæ ædificavit, & in adjacentibus villis LX. ut fertur, mansos de proprietate ejus abstulit, quos tamen CXXX. mansis silvæ ad nigram *Alestram* restauravit. Affectu autem magno *Ekkehardum* præpositum & fratres Sereni-montis excoluit, quæ res eos à provincialium infestatione maximè tuebatur. Unde etiam idem præpositus inter cætera, quibus ei obsequiosus erat, vineam minorem in *Podegruz*, quæ *Marchionis* vocabatur, ad usus ipsius singulis

annis excolebat; quæ tamen eo defuncto ad ecclesiam reversa est. Dedit etiam beato Petro dorsale quoddam magnum, & duas marcas & dimidiam, ad opus calicis unius; qui postmodum à Comite *Vlrico* de *VVitin* apud Judæos *Hallis* impignoratus, cum quidam civitatis ipsius eosdem Judæos latrocinio invasisset, interfecto qui eum habebat, cum rebus alijs ablatus est. *Otto* etiam Misnensis Marchio, & *Dedo* Comes, fratres Marchionis prædicti, ad comparandos trium talentorum reditus, pro anima ipsius LX. marcas promiserunt: cujus pecuniæ partem mediam *Otto* Marchio statim solvit. Postmodum autem, cum *Ekkehardus* præpositus reditus quosdam in villa *Kokere* à *Dedone*, tunc Orientali Marchione emeret, quam villam ille ab ecclesia *Pigaviensi* redemerat, idem Marchio de pecuniâ sibi promissa XXX. marcas ecclesiæ & Præposito relaxavit. Sepultus est autem *Tidericus* Marchio post patrem suum in dextera *Friderici* Comitis fratris sui. Hic fundavit ecclesiam *Cisterciensis* ordinis in loco, qui *Doberluge* dicitur. Castrum etiam, quod *Landisberg* dicitur, construxit.

Anno MCLXXXV. V. Kal. Augusti, dedicatum est altare S. Crucis in Sereno-monte â *VVichmanno* Archiepiscopo. *Arnoldus* ecclesiæ Hallensis præpositus, vir bonus, & secundum Deum simplicitati studens, à seculi actionibus, quantum posset, abstinens esse decreverat, sapientiamque mundi, quæ nimirum apud Deum stultitia est, negligens, veram sapientiam sectari studebat, de qua dictum noverat: *Qui minorabitur, actu eam inveniet*. Pro qua re ei tanquam desidi, & commissæ administrationi minus idoneo, quidam de fratribus suis ei apud Archiepiscopum detrahebant. Nec erat inefficax derogatio eorum. Quia Episcopus alium de fratribus *Hugoldum*, curiæ suæ Capellanum, in locum præpositi substituendi jamdudum habens propositum, ut tædium ipsi faceret, gravem

se ei

se ei in causis quibuslibet exhibebat. Derogantes autem illi, Episcopi proposito concordantes, promotionem *Hugoldi* modis omnibus adjuvabant, ita ut etiam incantationes & horribilia quædam arcana, negocij promovendi causa tentare non abhorrerent, duce usi matre ipsius *Hugoldi*, quæ usum talium & peritiam habere ferebatur, justo Dei judicio ad hanc devoluti miseriam, ut qui talem virum, qualem non nisi à Deo datum pie quærentibus contemsissent, in quærendo alio non Dei, sed adversarij, se sperarent auxilio gubernari: Præpositus autem, satis ostendens dominandi cupidinem sibi nequaquam dominari, citò voluntati Episcopi satisfecit, resignatoque administrationis officio, ad privatæ vitæ quietem pristinam est reversus. Non autem ei successit alius, nisi is, quem fratres illi talibus, quibus dictum est, studiis meruerunt.

Anno M C LXXXVI. *Udo* Cizensis Episcopus obiit, cui successit *Bertoldus* Nüenburgensis Ecclesiæ Canonicus. Imperator malam voluntatem circa se Episcoporum Teutonicorum intelligens, *VVormatiam* eos convocans, machinationem contra Imperium eis objecit. Sed illi negantes, juramento se, præter *Moguntinum*, purgaverunt. *Coloniensis* autem nec venit, nec per alium pro se satisfecit. Imperator offensus, curiam ei *Straceburg* super expurgatione indixit.

Anno M C LXXXVII Pax inter *Urbanum* Papam & Imperatorem reformata est. *Saladinus* rex Damasci, Ægypti & Syriæ, cum multitudine infinitâ paganorum, terram Hierosolymitanam intravit. Cui occurrit Hierosolymitanus Rex cum Templarijs & Hospitalarijs militibus, & alijs Episcopis terræ, & omni exercitu Christianorum, *crucem Domini* habentes in comitatu. Divino autem judicio Christiani victi sunt. Patriarcha Rex & Episcopi cum toto ferè exercitu occisi sunt, & crux Domini capta est. *Saladinus* victor totam terram ob-

tinuit. Solam civitatem *Tyrum* filius Marchionis de *Monteferrato* de *Constantinopoli* adveniens salvavit. *Vrbanus* Papa obiit, cui successit *Gregorius* Cancellarius. Hic Imperatori & Principibus pro adjutorio terræ sanctæ nuncios misit. *Henricus* junior, Comes de *VVitin*, filius *Henrici*, filij *Conradi* Marchionis, obiit v. Kal. Januar. in castro *Gevekenstein*: sepultus verò est in Sereno-monte ad sinistram patris sui. Pro eo oblata est beato Petro villa *Terniz*, juxta villam *Nunik*, cum IIX. mansis; quam *Otto* Comes de *Brene* à *VValtero* præposito redemit, reditibus in villa *Clevvizz*, pro ipsa æquivalentibus, restitutis.

Anno MCLXXXIIX. Imperator, pro legatione Papæ, pro adjutorio terræ sanctæ, curiam *Moguntiæ* celebravit, ubi *Coloniensis* Archiepiscopus gratiam Imperatoris, se & civitate sua omni conditione remota traditis, obtinuit. Imperator in præsentia *Albanensis* Episcopi, Legati summi Pontificis, deinde filius ejus Dux Sueviæ, Lantgravius, & multi Episcopi, Duces & Comites, cum multis alijs nobilibus, & quatuor millibus virorum electorum, cruce signati sunt. Expeditio autem in annum integrum dilata est, & in die beati Georgij *Ratisbonæ* constituta. Civitas *Magdeburg* in vigilia Pentecostes penè tota exusta est. Monasteria etiam S. *Mariæ* & S. *Sebastiani*, cum parochijs & capellis XII. exusta sunt. *Otto* Sereni-montis canonicus ecclesiæ *Gerbestadensis* præpositus efficitur. *Otto* Misnensis Marchio à filio suo *Alberto* captivatus est, pro causa hujusmodi. Cum esset duorum pater filiorum *Alberti* & *Tiderici*, *Albertum*, qui major natu erat, Marchionem post se ordinaverat, juniori sufficientibus alijs deputatis. Mater verò juniorem plus diligens, marito persuadere conata est, ut foëda, quæ meliora habebat, ipsi assignaret. Ad postremum etiam, ut testamento mutato ordinationem de seniore factam in juniorem transferret. Ad

hoc

hoc cum Marchio inclinatus facere intenderet, eo comperto senior filius consilio, ut fertur, *Bernhardi* Ducis avunculi sui, & aliorum quorundam amicorum fidelium, patrem captum, in castro *Devvinde* tenuit, testamenti ab eo prioris exigens confirmationem, deputatis ei custodibus, quorum unus fuit *Conradus* Comes, filius *Dedonis* Marchionis, fratris *Ottonis* Marchionis. Unde etiam præsumtum est ipsum *Dedonem* captivationis ejus conscium fuisse. Imperator verò rem gestam audiens graviter accepit, certumque erat, quod morte *Alberti* factum vindicaturus fuisset, nisi eum peregrinationis suæ promovendæ intentio prohibuisset. Missâ tamen legatione, ei sub obtentu gratiæ suæ præcepit, ut patrem à captivitate relaxaret, monens etiam patrem, ut dissimulato dolore in gratiam filium suum revocaret. Filio verò suo regi *Henrico* injunxit solicitè, ne facti detestandi negligeret ultionem. Sicque Marchio solutus est, thesauris suis, quos plurimos habebat, à filio ex parte jam maxima devastatis.

Anno MCLXXXIX. Imperator Henrico regi filio suo Imperij procuratione relicta, peregrinis, juxta condictum, die beati Georgij *Ratisbonæ* collectis, inde cum ipsis per *Austriam* & *Vngariam* profectus, in octava Apostolorum *Danubium*, transiit, ubi Ungarorum & Græcorum regnum dividitur. Ubi in ripâ fluminis tentorijs fixis, exercitum diebus aliquot requiescere fecit. Deinde *Bulgariam* ingressus, maximis laboribus *Græciam* intravit. Rex autem Græciæ *Kirsach* nomine, *Saladino* regi paganorum contra Christianos confœderatus, receptis ab eo DCCC. sagittarijs *Turcis* in auxilium, Imperatorem à transitu regni sui modis omnibus prohibere intendebat, licet pax inter eos juramento firmata fuisset. Et primò quidem transeuntes silvam *Bulgarorum* peregrinos, latrocinijs tam diurnis, quam nocturnis, impetens, multis eos malis affecit: ad extremum verò fines *Græcorum* ingressos

 bello

bello manifesto invasit. Propter quod Imperator ei tanquam perjuro, cum etiam legatos peregrinorum de pace missos non solum captivavit, sed etiam incarceravit, nequaquam ultra parcendum decernens, *Græciam* totam cladibus implevit, igne eam & ferro devastans, innumerabilesque hominum cædes faciens. Cum itaque per sex continuos menses Græcia peregrinorum gladijs tradita vastaretur, tandem rex, perfidiæ suæ serò pœnitens, Imperatori nuncios de pace direxit. Cui Imperator non aliter consensit, nisi juramento iterato obsides adderet. Quod ille gratanter accipiens, juravit & obsides dedit, vicissim à nuncijs Imperatoris solo juramento recepto. Hoc factum est Dominica *Invocavit*. Pace firmata, Imperator ad portum maris, quod *brachium S. Georgij* dicitur, cum toto exercitu venit, ubi naves cc. à rege paratas invenit. A die verò Cœnæ Domini, usque ad tertiam feriam Paschæ, omnes prospere transierunt, ita ut nec unus homo de tanta multitudine periret. Erat enim numerus bene armatorum, præter vulgus, C. millia. Ab eo loco Imperator misit ad terram Teutonicorum, qui omnia quæ sibi evenerant, *Henrico* regi filio suo, & cæteris Principibus, nunciarent. *Otto* Misnensis Marchio obiit XII. Kal. Martij: primusque fratrum suorum, contra fidem patri datam, videlicet ut in ecclesia Sereni-montis omnes ei consepelirentur, in ecclesia *Cisterciensis* ordinis, cujus ipse fundator fuit, quæ *Cella* dicitur, sepulturam accepit. Uxor enim ejus, cum aliquando in Sereno monte hospitio fuisset excepta, & inter loquendum cum fratribus, qui illi forte aderant, de Advocatia ecclesiæ ipsius audisset, eam ad Seniorem de progenie Conradi Marchionis, de constitutione ipsius Marchionis, pertinere; rediens ad maritum, mirari se dixit, cur ecclesiæ illi tantopere prodesse conaretur, cum filij ejus jus advocatiæ in ea habituri non essent. Rectum sibi potius videri, ut ecclesiam propriam ipse construeret, in qua

qua tam ipsi, quam hæredibus suis, jus dominationis in perpetuum servaretur. Hâcque occasione ecclesia *Cellensis* fundata est. Idem vero Marchio, cùm esset advocatus ecclesiæ Sereni-montis, tanto ei affectu erat obnoxius, tantopere eam gravantibus infestus, ut aliquando fratrem suum *Henricum* Comitem de *VVitin*, qui *Ekkehardo* præposito gravis erat, locatis in itinere ejus insidijs, captivare disponeret: sed ille præmonitus vix elapsus est. *Ekkehardus* etiam præpositus, cum bona quædam à *Friderico* Comite de *Brene* emeret, pro c. marcis, quas in continenti dare debebat, villam *Rochtendorp* usque ad certum terminum ipsi impignoravit. Instante autem termino, cum pecuniam ipsam non haberet, ad Marchionem recurrit consilium quæsiturus. Marchio verò Comitem, qui ipsi in c. marcis tenebatur, pro solutione debiti sollicitavit, qui ei villam assignavit pro c. marcis, quam Marchio ad dotem altaris beati Petri in consecratione ejus obtulit, sicque ad ecclesiam reversa est. Centum etiam marcas ad emptionem bonorum in *Lubarisdorp* eidem præposito dedit, præterea ad opus monasterij, quod per x. annos tractum est, x. marcas annis singulis dedit, & c. modios frumenti, & carratam ferri, & duo juga boum: in alijs etiam loco ipsi largitatis & benevolentiæ suæ monumenta plurima derelinquens. *Tidericus*, Cellensis præpositus primus, obiit VII. Kal. Decembris. Huic successit alter *Tidericus* Sereni montis canonicus.

Anno MCXC. Imperator cum peregrinis *Laodicæam* veniens, quæ est terminus Græciæ, consilio principum obsides honorifice remisit. Inde *Turciam* ingressus, *Soldanus* rex Turcorum & *Melchin* filius ipsum primo latrocinijs valde afflixerunt, cum tamen ex illis multi singulis diebus interficerentur. Nam *Fridericus* Dux Sueviæ filius Imperatoris uno die cccc. ex eis occidit; quadam verò die plusquam c. millia repentè

pentè proſtraverunt: alijs autem ut evaderent nox adjutorium tulit. Ex peregrinis autem tres tantum ſervi occiſi ſunt. *Melchin* autem, congregata omni multitudine ſua, ſexcentis videlicet millibus equitum, peregrinos aggreſſus valdè vexabat. Illi autem fortiter reſiſtentes, adverſariorum ducentos occiderunt, alios autem in fugam verterunt. Imperator vero eos ſecutus, *Soldanum* cum multis nobilibus, qui *Meral* dicuntur, in *Iconium* compulit. Filius vero Imperatoris civitatem repentè aggreſſus cepit, in quâ innumerabilis multitudo hominum occiſa eſt. Imperator extrinſecus hoſtes invadens forti eos pugna vicit, quorum innumerabiles occiſi ſunt. *Soldanus* autem cum principibus ſuis in caſtro civitatis, quod erat fortiſſimum, receptus, nuncios Imperatori miſit, promittens, pacem ſe peregrinis per terram ſuam ſervaturum, ſi ipſe ab *Iconio* recederet. Quod Imperator amplexus, receptis ab eo obſidibus pacis, civitatem reliquit, tranſitaque tandem *Turcia Armeniam* intravit: occurreruntque ei legati *Leonis* Ducis Armeniæ, munera ei plurima deferentes. Tranſeuntes autem *Armeniam* venerunt ad quendam fluvium, quem propter aſperitatem viæ terreſtris Imperator tranſvadere cupiebat, ſed equo non ſatis confiſus, contra voluntatem omnium qui ſecum aderant, miſit ſe in fluvium, volens natando tranſire. Aliquandiu vero natans, victus aquæ impetu, in medio flumine merſus eſt IV. Idus Junij, luctum maximum omnibus peregrinis derelinquens. Translatus eſt autem à militibus in civitatem *Seleph*, ubi & inteſtina ejus humata ſunt, corpus vero *Antiochiam* delatum ibique elixatum eſt, & caro quidem in ipsâ civitate terræ tradita, oſſa verò *Spiram* reportata & tumulata ſunt. Porro *Fridericum* filium ejus Ducem *Sueviæ* exercitus omnis pro ipſo principem ſibi conſtituit, à quibus & militia, quæ de *Teutonica domo* appellatur, eodem tempore inſtituta eſt. *Henricus*

rex

rex ducendæ uxoris causa ad partes *Apuliæ* profecturus, *Dedonem* Orientalem Marchionem secum voluit proficisci. Qui iteneris illius asperitatem & aëris qualitatem corpori suo, quia crassus erat, contrariam sciens, pro tollenda intestinorum arvina medico adhibito, ventris incisione mortuus est, XVII. Kal. Septembris, & in ecclesiâ *Cillenensi*, quam ipse fundaverat, est sepultus. Continet autem scriptura, quæ anniversarium ejus repræsentat, quod oblatus sit pro ipso mansus unus beato Petro in Sereno-monte, & unus pro uxore ejus *Machtilda* Marchionissa, cujus anniversarius dies est XIII. Kal. Febr., quod hâc ratione verum est. *Tidericus* Marchio, frater *Dedonis*, *Groiz* possessionem quandam suæ proprietatis super fluvium *Mildam Cunigundi* Comitissæ & *Tiderico* filio ejus Mersenburgensi Episcopo dedit, quamdiu viveret, possidendam. Eo verò mortuo, cum inter *Ottonem* Misnensem & *Dedonem* Orientalem Marchiones proprietatis ejus divisio fieret, jus proprietatis præfatæ possessionis in partem *Dedonis* cessit, & post eum ad filios ipsius, *Conradum* scilicet, Orientalem Marchionem & *Tidericum* Comitem de *Summerschenburg* transivit. Tempore autem præcedenti, *VValtherus* possessionem memoratam à *Tiderico* Episcopo emit. Jus autem proprietatis à Marchione & Comite fratribus pro LX. marcis comparavit XXX. marcis singulis eorum deputatis: quorum tamen uterque X. marcas suæ partis remisit, ut duo mansi possessionis ejusdem pro parte & jure ipsorum asscriberentur, qui singuli mansorum illorum X. marcis constabant. *Conradus* Marchio etiam reliquas XX. marcas sibi promissas Præposito relaxavit, cujus tamen factum laudabile frater imitatus non est. *Albertus* Marchio, filius *Ottonis*, audito, quod pater suus partem pecuniæ in *Cella* repositam moriens dimisisset, ad locum venit, pecuniamque ipse à Monachis exegit. Erant autem marcæ CCC. millia de justis omnino proventibus, & quæ nihil iniqui mammonæ admixtum habebant,

quas Marchio pro remedio animæ ſuæ eccleſiis Dei deputaverat diſtribuendas. Monachi vero reſponderunt ſe depoſitum illud, ad quod prædictum eſt, conſervandum in fide ſuſcepiſſe, nec poſſe id tradere ad quodlibet indefaciendum, quin potius cum ipſo ad ejus aſylum velle confugere, cujus erat cuſtodiæ deputatum. Hoc dicto, pecunia tota in altari Dei genitricis poſita, eventum rei ſoliciti expectabant. Marchio vero, neglecta tantæ cuſtodis reverentia, ablatis omnibus diſceſſit. Nec mirum ſi mortuo patri violentus extitit, quem vivum non timuit captivare. Nec etiam fratri pepercit, ſed in bonis partis illius violentus exiſtens, paulatimque eum à caſtris, quæ ipſorum erant communia, excludens, exhæredare eum modis omnibus conabatur.

Anno MCXCI. *Henricus* rex à *Cœleſtino* Papa in Paſcha XVIII. Kal. Maji in Imperatorem conſecratur. *Tidericus* II. Cillenenſis præpoſitus obiit IV. Non. Aprilis. Hujus ſucceſſor factus eſt *Henricus* ex plebano eccleſiæ, quæ *Zuencene* dicitur. *Albertus* Leodienſis Epiſcopus occiditur, juvenis ætate, ſuis omnibus admodum carus; quia præter alia animi bona, quibus abundabat, ſingulorum moribus mirabili quodam moderamine ſe noverat conformare. Hic erat frater Ducis *Brabantiæ*, eratque vehemens opinio, interfectorem ejus Imperatori, ne durius aliquid dicatur, non diſplicuiſſe, quia timebat, ne Dux, ejus confiſus auxilio, novi aliquid contra Imperium moliretur. Tali autem opinioni etiam hoc fidem faciebat, quod Imperator mortem ejus non ſolum ultus non eſt, ſed etiam interfectores ejus à gratiâ ſuâ, poſt perpetrationem tanti ſceleris, non removit.

Anno MCXCII. *VVichmannus* XVI. Archiepiſcopus Magdeburgenſis obiit IIX. Kal. Septembris, vir gloriæ ſecularis appetitu detentus, quique in hâc aſſequenda plurimum proſperatus eſt in comprimendis adverſarijs quibuslibet. Victorio-

Victoriosus quippe, qui & viribus potens, & animo liberalis, & ad large dandum promptus erat, paci suorum temporum præcipuè studens. Obiit in possessione sua, quæ *Couze* dicitur. In eo etiam veritas sententiæ beati *Gregorij*, asserentis, *quod vis animæ ex subtilitate suæ naturæ nonnunquam futura præsentiat*, modo aliquo declarata est. Apud ipsum denique populus histrionum magni favoris gratiam obtinebat, & præsentia eorum valde erat ei delectabilis & jucunda. Ante quinque autem ferè menses, quam ex hac vita discederet, quadam die *Calve* positus, cum esset in prandio positus, quendam talium coram se intrantem conspiciens, vehementer exhorruit, eiq;, ut exiret, clamare cœpit. Ille verò ad jocum secundum consuetudinem hoc eum facere credens, ipse quoq; arridens se amplius ingerebat. Episcopus vero indignationis nimietate exagitatus, magno vocis strepitu, manuumq; agitatione, eum expelli præcipiens, omnes qui aderant in admirationem convertit. Mortuo autem eo, cum præsentibus, ut exenterari debuisset, visum esset, quia crassus erat; ille histrio in corpore ejus carnificis officio functus est, ventremque ejus cultro aperuit, & intestina ejecit, quæ in prædicta possessione humata sunt. Corpus autem sale infusum, ne æstu corrumperetur, *Magdeburg* adductum est. Sepultus est autem in majori ecclesiâ ante altare S. crucis. A morte autem *Friderici* Archiepiscopi, cui successit *VVichmannus*, usque obitum *VVichmanni*, colliguntur anni XLIII. ita tamen, si duos menses & XI. dies anni primi istius collectionis, qui restabant à morte *Friderici* usque ad incarnationem Domini, totius anni appelles nomine: & rursus quinque menses & duos dies ultimi anni, qui fluxerunt ab incarnatione Domini usque ad obitum *VVichmanni*, item totius anni nomine nuncupare velis. Post *VVichmannum* electus est *Ludolfus* majoris ecclesiæ Decanus. Cum eo autem denominatus fuit

Rocherus major præpositus à nonnullis canonicis: sed *Romarius* quidam ipsius Concanonicus denominationi ejus vehementer obstitit, cum irrisione asserens, *eum injuste ad episcopatum denominari, qui tertia ante hanc die filiam suam nuptiis tradidisset*; quod quidem verum erat. Idem tamen præpositus, salva repræhensibilium veritate, honestate præcipuus erat, ita ut in hoc ei nemo se facile comparaverit: cui assertioni quoddam ejus factum memorabile attestatur. Quadam namque die sedente eo ad ludum scacorum puer familiaris intravit, ministro qui promptuario ejus præerat, eique tunc adstabat, in aurem loquens, *nuncium cujusdam mulieris pauperculæ, quæ infirmabatur, modicum vini petere.* Præpositus autem casu verbum exaudiens, eidem, ut petenti vinum daret præcepit. Quo respondente, se vinum non habere, nisi in uno vase, quod nondum esset initiatum, ille nihilominus, ut daret, cum instantiâ præcepit. Servus autem reniti pertinaciter non ausus, quasi ut jussioni satisfaceret, egressus, nuncium cum indignatione vacuum rejecit. Vix autem horarum duarum spatio emenso, sonantibus circumquaque ecclesiarum signis, intelligens præpositus, hoc de exequiarum officio esse, misit qui inquirerent, qui esset, qui obiisset. Reversus nuncius indicavit, mulierem illam, quæ paulo ante vinum rogaverat, mortuam esse. Tunc præpositus, utrum vinum ei datum fuisset solicitè inquirens, non datum esse cognovit. Unde valde turbatus, accersito ad se vini ministro, ei ut dignus erat, cum vehementi indignatione exprobans præcepit, ut vinum omne quod haberet in terram decurrere faceret, dicens; *nihil de hoc unquam in suos usus sumendum, cujus pars minima Christo in paupere negata fuisset.* Ipsum denique ministrum à suo servitio removit, cum interminatione penè ei indicens, ne unquam de cætero in suâ præsentiâ appareret. *Ekkehardus* quartus Sereni-montis præpositus obiit

obiit VII. Kal. Febr. vir longævus & qui LXXX. excesserat. Verum diuturnitas vivendi corporis in eo robur valde attriverat, vigorique sensuum ejus non parum detraxerat, ita ut per V. annos, quos extremos in hac vita habuit, cum frequentiæ fratrum imbecillitas eum interesse non permitteret, extra claustrum privata mansione cum deputatis sibi necessarijs uteretur. Quæ res observantiæ regulari, quæ in annis prioribus cum ipso laudabiliter viguit, defectum irreparabilem procuravit, pravisque moribus, tanquam remoto obice, irrependi aditum patefecit. Sedit annis XLI mensibus. V. diebus XXIV. Incipit autem hæc computatio anno MCLII. die beati Jacobi minoris, quando videlicet idem præpositus primo in Sereno-monte receptus est: à quo die retrorsum usque ad obitum præpositi *Meinheri* VII. menses vacui relinquuntur, qui cum *Arnoldo*, qui ante ipsum electus fuerat, expensi sunt. Post mortem *Ekkehardi* præpositi, die sequenti fratres ad electionem collecti inter se divisi sunt. Nam pars eorum major *VValtherum* unum de fratribus, pars minor alterum, *Gotfridum* nomine, elegit. Licet autem uterque ad hoc opus esset idoneus, *VValtherus* tamen pro quibusdam causis utilior videbatur. Quia à puero ab antecessore regulariter enutritus, bonis pollebat moribus, cum alter jam provectior de seculo ad monasterium transisset; tum etiam quia in annis prioribus, cum in defectu esset præpositus *Ekkehardus*, ipse ejus vicarius, strenuè exteriora administrans, universis provincialibus, præcipueque principibus, notus & acceptus erat. Unde, quia in minori strenuus & fidelis apparuerat, etiam in majori futurus similis sperabatur. Cito autem & intra unius horæ spatium fratres, Dei gratia se præveniente, mediante *Ottone* Gerbestadensi præposito qui tunc aderat, ad concordiam sunt reducti, cum etiam *Gotfridus* electores suos, ut ad consensum alterius partis, utpote sanioris,

redirent, inſtanter & fideliter hortaretur: ſicque *VValtherus* communiter electus, cum Dei laudibus eccleſiæ præſentatus & confirmatus eſt. Sepultus eſt vero die dehinc altera *Ekkehardus* præpoſitus, in Aquilonari parte eccleſiæ, ante altare S. Johannis Baptiſtæ, â *Conrado* Merſenburgenſi abbate, præſentibus etiam *Vlrico* S. Mariæ Magdeburgenſi, & *Hugoldo* Hallenſi, & *Ottone* Gerbeſtadenſi, præpoſitis, alijsque pluribus eccleſiaſticis & ſecularibus viris, nobilibus & miniſterialibus. Tranſlata ſunt quoque eodem die oſſa *Meinheri* præpoſiti ab auſtrali parte chori, ubi dudum requieverant, & in ſiniſtra *Ekkehardi* præpoſiti tumulata.

Anno M C XCIII. *Hugoldus* Hallenſis eccleſiæ præpoſitus à *Ludolfo* Atchiepiſco deponitur, aſſignata ei ad privatos uſus eccleſia *Strouvene* cum ſibi attinentibus bonis. Huic ſucceſſit *Dudo*, de eccleſia S. Mauritij ejuſdem civitatis tranſlatus, cujus erat præpoſitus idem, & primus. Libet autem hic ejus occaſione *de principio eccleſiæ S. Mauricij* inſerere. Apparet enim in eo, quod Deus malis hominum voluntatibus ad impletionem ſuæ bonæ voluntatis utitur ordinatè. Temporibus itaque *Heindenrici* præpoſiti, fuit in eccleſia Hallenſi frater quidam *Rudolfus* nomine, *Scholaſtici* agens officium. Huic quadam die ſcholares ſui, quos provectioris ætatis plures habebat, manus injicientes, uſque ad fuſtigandum ipſum auſu nimis temerario proceſſerunt. Qui licet ultione emendatoria regulariter coërciti fuiſſent, quidam tamen divitum civitatis prædictæ fratres illius, quod acciderat graviter tulerunt admodum, nec tamen palam aliquid contra agere præſumentes, occultum ulſciſcendi aditum perquirebant. *VVichmanno* enim Archiepiſcopo, oportunitate captata de amplianda ſcilicet civitatis ſuæ, ſcilicet *Hallenſis*, honeſtate, ſermonem intulerunt, modum etiam ſuggerentes; videlicet ut novam in ea eccleſiam conventualem inſtitueret, quia hoc & ho-

& honeſtati civitatis proficeret, & inſuper ipſi æternæ retributionis Deum conſtitueret debitorem. Ne vero, ut ſolet, difficultas principij negotio dilationem pareret, de poſſeſſionibus ſuis ipſam ſe ordinaturos eccleſiam ſe promiſerunt. Valde tamen à ſimplicitate ſermonis eorum diſſonabat intentio, quoniam ipſi hoc facto nihil aliud, niſi detrimentum eccleſiæ *Novi-operis*, elicere conabantur, ſcilicet ut congregatione, ſicut volebant, noviter inſtituta, quicquid hujus incrementis accederet, hoc illi eccleſiæ deperiret. Tali igitur occaſione eccleſia S. Mauritij, quæ prius parochialis erat, tum in conventualem translata eſt à *VVichmanno* Archiepiſcopo anno MCLXXXIV. primuſque ei præpoſitus miſſus eſt *Dudo* de capitulo Novi-operis XIV. Kal. Junij, & cum eo alij fratres, quorum *Rudolphus*, de quo hic agitur, unus fuit. Tranſumto etiam *Dudone* ad matricem eccleſiam, *Rudolphus* idem ei ſucceſſit.

Anno MCXCIV. *Tidericus* Comes de *VVizenvels*, fratris ſui violentia diu preſſus, pro auxilio petendo ad *Hermannum* Turingiæ Lantgravium ſe contulit: quem ille aliquandiu ſuſpendit, dicens, ſe, ut Marchioni bellum inferret, occaſionem idoneam non habere. Habebat autem filiam jam nubilem. Comite verò petitionem jam ſæpius iterante, Lantgravius reſpondit, *ſi gener ejus fieri vellet, ſe ei modis omnibus ſuccurſurum.* Quod ille primò quidem, quia puella oculis ejus propter ſui deformitatem diſplicebat, renuit, ſed neceſſitate coactus tandem conſenſit, conjugioque facto, ex hinc auxilio Lantgravij fratre cœpit ſuperior apparere. Denique cum Marchio caſtrum novum in hoc, qui *Sibodenberg* dicitur, conſtrueret, Comes ſuperveniens ipſum fugavit, pluresque ex militibus ejus captivavit. Cum itaque jam manifeſtis Lantgravius inimicitijs Marchionem appeterer, ille in loco, qui *Reveninge* dicitur, militibus collectis, ipſe

quoque

quoque hostem se Thüringis ostendere modis omnibus intendebat. Cujus conatum Lantgravius anticipans, castra ejus cum suis improvisus irrupit, turbatisque omnibus, qui circa ipsum erant, eos ad fugam coëgit, non paucis eorum, licet aliquandiu viriliter recisterent captivatis. Marchio vero cum tribus vel quatuor socijs fugiens Serenum-montem venit, quorum equi horrendis vulneribus debilitati, signa certaminis ostendebant. *VValtherus* autem præpositus equos alios procurans, ipsum Marchionem cappa claustrali pro dissimulanda persona indutum, aliquanto viæ spatio *Lipzke* tendentem prosecutus est. Verum Marchio, licet his adversis, nihil à magnanimitate suâ alteratus reparandi belli firmum haberet propositum, non parum tamen eum Imperatoris, de qua erga se certus erat, dehortabatur indignatio, cujus ministeriales speciali cum bello jam appetere disponebant. Necessarium itaque credens, si id efficere posset, Imperatoris primò gratiam recuperare, ad partes transalpinas, ubi tunc Imperator constitutus erat, profectus est. Sed cum non solum recuperandæ gratiæ omnimoda ei difficultas esset facta, verum etiam vitæ sibi periculum impendere cognovisset, suis omnibus apud Imperatorem relictis, uno tantum comite sumto, fuga quidem propter insidias Imperaroris difficili usus, ad propria reversus est. Recogitans itaque, quoniam nulla nisi ardua virtus ipsi etiam Imperatori, si sic necesse esset, repugnaret, disposuit munitiones suas alias, præter *Lipzeke*, & *Chamburg*, & *Misnam* destruere; has autem viris & victualibus bello præparare, finali consilio ordinavit: certumque erat eum cladem maximam patriæ procuraturum fuisse, si non eum vitæ terminus prævenisset. *Gotfridus* Sereni-montis Canonicus *Rezovviensi* ecclesiæ præpositus datur.

Anno M C XCV. *Albertus* Marchio veneno, ut fertur, à quodam

quodam familiarum ſuorum *Hugoldo* nomine ſumpto ægritudinem incurrit. De *Vriberge* verò, uti ægrotare cœpit, *Miſnam* feſtinans, cum nec equo nec curru propter evidentiam morbi vehi poſſet, à viris in geſtatorio ad hoc ipſum compoſito portabatur. Verum emenſo unius milliaris ſpatio ingraveſcente moleſtia etiam portari non ſufferens in villa quadam *Henrichsdorff* depoſitus, ibique defunctus eſt IIX. Kal. Julij. Sepultus verò eſt in cella juxta patrem ſuum. Vxor quoque ejus paucis evolutis diebus eodem veneno extincta eſt. *Henricus* Dux de *Brunesvvich* obiit, ſepultusque eſt in monaſterio S.Blaſii, quod ipſe conſtruxit, juxta uxorem ſuam. Hæc fuit ſoror *Rikardi* regis Angliæ: de qua hos habuit filios *Henricum* Comitem-palatinum Rheni, *Ottonem* Imperatorem, *VVillehelmum* de Lüneburg, *Luderum* qui in adoleſcentia obiit. *Sifridus* Herſveldenſis abbas, Nienburgenſem abbatiam reſignavit ad cujus adminiſtrationem *Heidenricus* electus eſt.

Anno M C XCVI. *Tidericus* Comes in partibus tranſmarinis morte fratris ſui cognita, cum redire diſponeret, Imperatoris inſidijs adeo arctatus eſt, ut publice navem ingredi non auderet, ſed à fidelibus ſuis lagena incluſus, & navigio illatus, ſicque, donec in altum navis procederet, occultatus eſt. Imperator denique Marchiam Miſnenſem ſuis reſervans uſibus, fidelibus ſuis eam commiſerat procurandam, quæ etiam uſque ad mortem Imperatoris per eoſdem adminiſtrata eſt.

Anno M C XCVII. *Cæleſtinus* Papa obiit, cui ſucceſſit Innocentius hujus nominis tertius. *Henricus* Imperator hujus nominis VI moritur in Apuliâ anno Imperij ſui VII. regni verò X. Hic *Neapolim* & *Salernum* civitates prælio vicit, *Apuliam* & *Siciliam Calabriamq;* ſubegit: *Panormi* palatium obtinuit, theſauris infinitis refertum ex collectione Regum prio-

rum Siciliensium in tantum, ut priores divitias paupertatem putaret. Filiam regis Græcorum ibi captam fratri suo *Philippo* uxorem dedit. *Tidericus* Comes ad patriam reversus omnem hæreditatem paternam obtinuit & Marchiam Misnensem.

Anno M C XCVIII. *Philippus* ultimus filiorum Friderici Imperatoris in campis *Erpusfordiæ* à *Ludolfo* venerabili Archiepiscopo, cæterisque Saxoniæ, Sueviæ & Bavariæ principibus, in Regem eligitur Romanorum. Eodem tempore *Otto* Pictaviensis Comes, filius *Henrici* Ducis de Brunesvvich, à Coloniensi Archiepiscopo & Principibus Rheni ad Imperium evocatus est. *Odoacrus* rex Bohemiæ *Philippo* regi confœderatus, cum exercitu Moguntiam venit, transitoque *Mosella* fluvio, & *Ottone* rege, qui vadum ejus occupaverat, violenter pulso, *Bunnam* civitatem, reliquaque oppida & contermina, depopulatus est.

Anno M C XCIX. Factum est incendium ecclesiæ Serenimontis, in quo quidem præter utilium amissionem à pluribus superfluis & noxijs ædificijs locus ipse, purgatus est: atque utinam à causis incendij fuerit emundatus. Ut autem hi, qui hoc flagello castigati sunt, earundem causarum recognitionem ignorare non possent, judex æquissimus eos, impendente jam hujus animadversionis articulo, in excessu valde notabili labi permisit, ut videlicet se intelligerent culpis non levibus provocasse, quos in tanto conatu pœna superveniens invenisset. Quidam enim ex fratribus, cum eis potus communis displicuisset, die beati Felicis in cellarium ingressi violenter tantum inde vini abstulerunt, ut & sibi, & alijs sumere volentibus, ad prandium & in cœna, ex eadem copia ministrarent. Die verò clauso, & nocte ex parte aliqua jam transacta, cum adhuc vinum esset in ore ipsorum, ecce clamor factus est, qui incendium nunciaret. Ædificium enim

quoddam mansionis præpositi ex lignea materia, infirmitorio claustri à parte occidentali adhærebat, in quo miles quidam eadem nocte receptus hospitio, cum propter frigus vespertinum ignem copiosum construeret, ipsum accendit, ita ut, priusquam ipse hoc sentire potuisset, domus ignem conceptum à parte superiori flammis erumpentibus eructaret. Ventus vero subinde tanquam ad negotium promovendum exsurgens tanta vi torquebat incendium, ut parte claustri proxima necdum bene attracta, pars ulterior jam arderet. Sicque totam claustri & ecclesiæ majoris, præter turris superficiem, & ædificia eis adhærentia, ignis depopulatus est. Vetus tamen capella in medio pene periculo constituta, non sine admiratione multorum servata est. Poterat autem, si non Deus in ira misericordiæ memor fuisset, grandis ex oppressione hujusmodi, sub illa ruina trabium & saxorum, pro ereptione rerum quarumlibet, diversantium miseria provenisse, quorum omnium nemo, non dico periit, sed nec leviter quidem læsus fuit, cum etiam luna clare splendens discurrentibus deserviret. Aberat tunc *VValtherus* præpositus in partibus Poloniæ, ad colloquium quoddam à *Conrado* Marchione evocatus. Rediens verò, & personas omnes à periculo per Dei gratiam servatas agnoscens, de perditione ædificiorum parum doluit, sed de excessu fratrum admodum turbatus est: quos nimirum bene agentes, male flagellari potius voluisset. Nec tamen factum, sicut oportuerat, ultus est, tum propter numerositatem reorum, tum propter parentes unius ex ipsis, qui capitaneus facti erat, de quo ad dicendum in sequentibus locus opportunior reservatur. Ex eodem tempore, usque ad reædificationem claustri, fere biennio *domus hospitum* fratribus præbuit mansionem. Nullum autem hujus occasione mali necessariorum suorum defectum fratres sustinere coacti sunt; nec quenquam eorum ad locum alium,

propter intolerantiam expensarum, præpositus voluit destinare. Sed non similiter religio claustralis integritate sua gavisa est: imo vero perditionem ædificiorum tanta ruina morum subsecuta est, ut veraciter quis religionem cum claustro dixerit conflagrasse. Quia enim flagellandi noluerunt suscipere disciplinam, evenit modo miserabili, ut ex medicamento, quo curari debuerat morbus, sumeret incrementum. Horum autem probatio, qualesque ex his fructus provenerint, diligentiæ lectoris ex consequentibus apparebit. *Conradus* Moguntiensis Archiepiscopus de peregrinatione transmarina rediens, non biennio supervixit. Qui dum ante paucos obitus sui dies languens ad mensam comesturus consedisset, paululum obdormiens & in extasi factus, repente turbatis vocibus exclamavit, *indignum esse, ut Dominus Siffridus de Eppinstein tales injurias præsumeret irrogare.* Cumque querelas iteraret, & circumstantes de qualitate injuriarum eum interrogarent, manum ad sinum reducens, *nunquid*, ait, *non videtis, quam dedecorosa profusione vestem meam contaminaverit?* Qui statim ad se rediens, futuri schismatis maculam, ecclesiæ suæ per ipsum *Sifridum* inferendam, significari prædixit. Mortuo denique ipso, *Luppoldus* Wormatiensis Episcopus pro eo eligitur: sed quia *Philippo* regi favebat, cui summus pontifex adversabatur, electionem ejus Papa cassavit, & prædictum *Sifridum*, à tribus tantum electum, misso ei per nuncios suos pallio, consecrari præcepit.

Anno M CC. *Albero* Præpositus de *Lusinitz* de dilapidatione rerum ecclesiæ suæ, & incestatione fœminarum, quibus præerat, multipliciter infamatus, à *Bertoldo* Nuemburgensi Episcopo ab administratione remotus est, & successit ei *Marcvvardus* Sereni-montis Canonicus. *Henricus* tertius Cillenensis ecclesiæ Præpositus obiit, cui successit *VVilhelmus*, Sereni-montis canonicus. *Dudo* Hallensis Ecclesiæ

præpo-

præpositus, fratrum suorum importunitatem non ferens, administrationem suam resignavit, & deinceps usq; ad terminum vitæ suæ vixit privatus. In locum autem electi sunt duo de eadem ecclesia, *Appollonius* præpositus de *VValbeke*, & *Conradus* custos Hallensis: sed partibus concordantibus *Appollonius* obtinuit. *Conradus* Herbipolensis Episcopus, *Henrici* Imperatoris, & post ipsum *Philippi* Regis Cancellarius, eidem regi in suspicionem venerat, eo quod parti *Ottonis* Regis consentire pro favore summi Pontificis ferebatur. Hinc occasione & consequendi sumpta fiducia, *Henricus* majoris ecclesiæ Magdeburgensis Decanus Concellarij officium ambiebat, & pro eo apud Regem cœperat negotiari: quod Cancellarium non latuit. Fertur autem quod comperto ejus conatu annulum ei aureum miserit, mandans *gemmam ejus contra morbum perfidiæ multum valere*. Ille autem callide respondit: *mirari se cur ea ipse carere voluerit, qui maxime hoc remedio indigeret.* Cum itaque Decanus, prædictum agens negotium, die quadam ad Regem pergeret, *Gerhardus* frater Cancellarij, cognomento Uberbein/ juxta claustrum *Haldisleve* ex insidijs cum armatis ei occurrens, oculos ejus eruit, ut ad scriptoris officium, ad quod anhelabat, deinceps inutilis haberetur. Idem tamen *Gerhardus* præter pecuniariam quam Decano postmodum exhibuit satisfactionem (nam duas marcas ei solvisse dicitur) tanta pœnitentiæ humilitate Deum placare studuit, tantumque divinæ gratiæ consecutus est, ut etiam diem mortis suæ feratur non ignorasse; quod ex facto illius colligi potest. Denique cum in monasterio *Hilburgerodes*, quod ex proprietate majorum ejus fundatum erat, moriturus ægrotaret, die beatæ Mariæ Magdalenæ ad missæ celebrationem in ecclesiam se portari rogavit, ibique sago superpositus, cum in fine Evangelij legeretur: *Fides tua te salvam fecit, vade in pace*; animam reddidit. *Everhardus* Merseburgen-

ſeburgenſis Epiſcopus obiit, pro quo electus *Tidericus* ejusdem eccleſiæ Canonicus, filius *Tiderici* Marchionis.

Anno MCCI *Heiduvigis* comitiſſa, vidua *Friderici* Comitis de *Brene*, monaſterium fœminarum in villa *Brene* cepit, XIIX. Kal. Septemb. Hæc in annis prioribus, adhuc viro ſuo vivente, *Ekkehardi* Præpoſiti & fratrum Sereni-montis familiaritatem conſecuta, defuncto marito poſtulavit ab iiſdem, ut in parte aliquâ montis ædificium ſibi conſtruere permitterent, in quo ipſa à tumultu ſecularium tempore requieſceret oportuno. Sed quia hoc impetrare non potuit, pro eo quod famæ ſuæ negligens eſſet, & laſciviam ſectaretur, à priore voluntate alterata, cum prius iiſdem fratribus favorabilis admodum extitiſſet, extraneam ſe eis & malivolam cæpit exhibere; ac poſtremo ut repulſæ ſuæ permaclesiæ nentem rependeret ultionem, in detrimentum illius ecnovum hoc monaſterium inchoavit. Primus autem eidem monaſterio præfuit *Meingotus* de eccleſia Hallenſi. *Heidenricus* Nienburgenſis Abbas obiit, cui ſucceſſit *Hermannus* de eadem congregatione. Terræ motus fuit. *VValtherus* Sereni-montis Præpoſitus cum *Conrado* Marchione, qui pro *Philippo* Rege apud *Innocentium* Papam legatione functus eſt, Romam profectus, magnamque ſummi Pontificis gratiam conſecutus, privilegium exemptionis eccleſiæ ſuæ renovari petiit, & obtinuit, fratribusque licentiam publici & communis uſus carnium impetravit. Eſt autem hoc ejuſdem licentiæ reſcriptum. *Innocentius Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Præpoſito & Conventui Sereni-montis ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Expoſuiſti nobis, fili Præpoſite, in noſtrâ præſentiâ conſtitutus, quod cum eccleſia veſtra ſit in excelſi montis cacumine conſtituta, & diſtet non modicum à locis illis, in quibus piſcium conſuevit abundantia inveniri, non poteſt vobis congrue in eſu piſcium provideri: propter quod humiliter poſtulabat*

labas à nobis, ut vobis infra septa ecclesiæ vestræ vescendi carnibus licentiam præberemus, cum & necessitas postulet & utilitas hoc requirat, quia sufficientiam piscium absq; magnis impensis habere nequitis, & abstinere tam à piscibus, quam à carnibus, gravissimum reputatis. Nos igitur devotionem vestram in Domino commendantes, quod sine speciali licentia nostra consuetudinem ecclesiæ vestræ noluistis infringere, præsenti vobis pagina respondemus: quod cum regula beati Augustini, quam estis professi, vobis esum carnium non inhibeat, sed concedat, vos secundum tenorem regulæ, nisi voto vos astrinxeritis speciali, ab esu carnium penitus abstinere, carnes certis & statutis diebus, dummodo sine scandalo fiat, de nostra licentia commedatis. Sic autem id moderate fieri concedimus, quod & regularis ordo servetur illæsus, & vos videamini non ad saturitatem, sed ad necessitatem, potius postulasse. Datum Laterani XI. Kal. April. Pontificatus nostri anno V. Ejus Romanæ profectionis socius *Tidericus* Mersebergensis electus, qui pro eo, quod non erat de legitimo matrimonio natus, non videbatur sine licentia summi Pontificis posse promoveri. Sed interventu *Conradi* Marchionis Papa eum legitimavit, &, ut consecrationem ab Episcopo *Hildenesheim* acciperet, præcepit; quia *Ludolfus* Magdeburgensis Archiepiscopus pro favore *Philippi* regis gratiam sedis Apostolicæ non habebat. *Apollonius* Hallensis ecclesiæ Præpositus administrationem illius ecclesiæ resignavit, priori scilicet de *VValbeke* servata, & successit ei *Conradus* custos Hallensis.

Anno M CC II. *VValtherus* Præpositus de partibus rediens transalpinis XVII. Kal. Junij Serenum-montem advenit, privilegiumque exemtionis, quod obtinuerat, secum exhibens, fratribus, tam de sua salute, quam de prospero successu, magnæ lætitiæ causa effectus est. Elapsis inde paucis diebus, eis de licentia comedendi carnes innotuit, ut & sub certa

forma

forma fieri hoc ordinavit: videlicet, ut tribus tantum diebus in hebdomada, die dominica, feria tertia, & quinta carnibus uterentur. Tribus autem hebdomadibus ante festum S. Johannis Baptistæ, si occurrerent infra ipsum & octavam Pentecostes, & à festo S. Martini, usque ad natalem Domini, à carnibus abstinerent, diebus tamen Dominicis exceptis, & per totum *Adventum* ad nonam comedentes lacticinijs uterentur. In Dominica vero *Circumderunt* carnis privium haberent, reliquis diebus usque *Esto mihi* lacticinia comedentes: & hanc formam requisito omnium à maximo ad minimum beneplacito & consensu in perpetuum in ipsa servari Ecclesia districte præcepit. *Conradus* Herbipolensis Episcopus & Cancellarius occisus est. Hic *Ekkehardum* quendam nobilem civem Herbipolensem exaltaverat, cujus consiliis in quibusque negotijs, quia justi tenax erat, eique fidelissimus, utebatur. Duo quoque fratres, quorum nomina sunt *Henricus* & *Bodo*, de *Ravensburg*, quorum avunculus erat *Henricus* de *Calathin*, Marschalcus regis *Philippi*, cives erant ejusdem civitatis: inter quos & prædictum *Ekkehardum* discordia diu tracta hunc finem habuit, ut *Ekkehardus* idem ab iisdem interficeretur. In cujus facti ultionem Episcopus, cum quidem illi personaliter evasissent, ædificium ipsorum, quod in civitate habebant munitum, funditus evertit: vinum LX. ut dicitur carratas effudit, omniaque, quæ illorum erant, vastavit. Nec vero illi impune se lædi patiebantur, sed è contra Episcopo, quæcunque poterant, damna vel contumelias irrogabant. Sed non erat dubium Episcopum cum omnimodo illorum detrimento se ulturum fuisse, si non eum ipsorum audacia prævenisset. Rebus enim suis desperatis, cum nec regis quidem petitio Episcopum ab impetu cohibere potuisset, avunculo, qui vir erat crudelis ingenij, eos ad malum incitante, die quadam hora vespertina cum aliquibus armatis clam

tis clam civitatem ingressi, Episcopum ad Ecclesiam euntem aggressi, occiderunt, opus nimis temerarium perficientes. *Philippo* autem regi Herbipolim venienti occurrit clerus omnis cum multitudine populi de interfectione Episcopi conquerentes, & manum ejus, quam ille, cum occideretur, capiti opposuerat, & quæ abscissa fuerat, cum vestibus cruentis ostendentes, & cum multis lacrymis cantantes Responsorium: *Videns Jacob* &c., regisque super his judicium implorabant. Et rex quidem compassibiliter lacrymatus est, sed tamen judicium facere dissimulavit: alijs dicentibus, eum de morte Episcopi, propter hoc quod in parte *Ottonis* sentire cœperat, non vere doluisse: alijs vero asserentibus, eum timore Marschalci à ferenda contra homicidas sententia impeditum. Non autem iidem maligni etiam cœlestis regis judicium evaserunt. Tempore enim schismatis quod inter *Innocentium* Papam & *Ottonem* Imp. ortum est, cum *Otto* Herbipolensis Episcopus, sicut & cæteri Episcopi, excommunicato Imperatori oppositus esset, illi collectis in civitate armatis pluribus Episcopum expulerunt, juvenem quendam, Ecclesiæ ipsius canonicum, alterius ipsorum filium, pro eo auctoritate Imperatoris instituentes. Episcopus vero militibus collectis mature quidem civitatem recuperavit, illos autem, equis & armis, & omnibus quæ in civitate habebant, relictis, nudos fugæ præsidium quærere coëgit. Deinde castrum *Ravensburg* obsedit, cepit & destruxit. Omnibus autem, quæ illorum erant, rapinis & incendio devastatis, tam illi duo fratres malorum Capitanei, quam cæteri qui parricidij participes extiterant, vagi & profugi effecti, diversis cladibus attriti sunt; alij quidem interfecti, alij vero divinitus cœcati, seu alijs morbis gravibus correpti, & ad mendicitatem publicam deducti, miserandum de se spectaculum præbuerunt. *Hermannus* Thuringiæ Landgravius *Philippo* regi fidelitatem juravit: de-

inde hortatu Innocentij Papæ ad *Ottonem* rediit, secumque regem Bohemiæ *Odacarum* à *Philippo* defendere persuasit.

Anno M.CC III. *Otto* Rex benedictionem regalem à quodam Cardinali Episcopo, Apostolicæ sedis Legato, Coloniæ accepit. Idem vero Legatus *Ludolfum* Magdeburgensem Archiepiscopum multis comminationum literis ad partem Ottonis deflectere conatus est. Sed quia hoc efficere non potuit, exercitum Bohemorum & Thuringorum, cum alijs regis auxiliatoribus ad oppressionem Episcopi evocavit. Qui venientes in confinio Merseburgensis & Hallensis oppidi consederunt, & per IX. hebdomadas totam adjcaentem provinciam depopulati, cœmeteria, Ecclesias, & ecclesiasticas personas, multis damnis & contumelijs affecerunt. Tantus autem eorum timor omnes invaserat, ut nec in civitate *Magdeburg* se tutos credentes, ad partes trans-albinas res suas cum uxoribus & filijs deportarent. Cum vero die quadam pars aliqua ipsorum ad prædandum *Vonam* fluvium transissent, *Otto* Comes de *Brene* cum paucis socijs armatis, revertentibus in confinio castri *Landisberg* occurrens, CCCC. ex eis prostravit, inter quos & nobilis quidam, quem valde planxerunt, occubuit, cæteri fugere sunt compulsi; & ex illo die discurrere cessaverunt: Videns autem Cardinalis se contra Archiepiscopum nihil proficere: cum & personaliter evocatum multis eum verborum contumelijs affecisset, inobedientiam ei exprobrando, & delirum senem appellando; illo, quia vir erat literatissimus, omnes assertiones ejus efficaciter evacuante, eum excommunicavit; ipseque cum rege *Coloniam* rediens, cæteros ad propria quemque redire permisit. *Constantinopolis* à peregrinis S. sepulchri & Venetianis, ordinatione *Philippi* regis, propter socerum ipsius regem à Græcis expulsum; obsessa & capta, prædaq; ejus inter victores divi-

divisa est. Ibi *Conradus* Halverstadensis Episcopus, qui unus fuit peregrinorum, multiplicem ornatum Ecclesiasticum in indumentis pontificalibus, & rebus alijs consecutus, multis & maximis reliquijs ibidem acquisitis, Halverstadensem Ecclesiam insignivit: ad quarum venerationem dies proxime sequens Assumtionem Dei genetricis deputata est, multis undique ad ipsam celebritatem concurrentibus: quando & reliquiæ ipsæ aspectui omnium, vel etiam contactui, exponuntur. & advenientes peccatorum suorum, auctoritate Apostolica, consequuntur remissionem. Ex eo tempore, captionis videlicet urbis, Græci ad communionem Romanæ Ecclesiæ redierunt. *Otto* comes de *Brene* obiit x. Cal. Januarij Sepultusque est à matre in Ecclesia *Brene*. Pro eo oblatus est beato *Petro* in *Sereno-monte* mansus unus in villa *Chlevviz*.

Anno M CC IV. *Philippus* Rex collecto forti exercitu *VVizense* obsedit omni circumjacente provincia depopulata. Landgravius autem Regem Bohemiæ ad auxilium suum multis precibus advocavit. Qui adveniens consideratis copiis Regis, qui ab obsidione recedens, ei occurrebat, congrediendi fiduciam non habebat. Erant enim in exercitu Regis, præter milites qui ipsius erant speciales, *Ludolphi* Archiepiscopi expeditorum pugnatorum xxx millia, *Tiderici* vero Marchionis Misnensis milites quidem M D peditum autem C M. Accensis itaque focis plurimis, quibus suam præsentiam mentirentur, relictis omnibus, quæ oneri esse poterant, Bohemi totam fiduciam ad fugæ præsidium contulerunt. Diluculo autem fuga eorum cognita, Rex electos pugnatores post eos occupandos direxit, qui ad undecimum milliarium insequentes reversi sunt. Lantgravius auxilio nudatus ad gratiam Regis se contulit, fidemque illi servare, datis obsidibus, juramento firmavit. *Philippus* Rex dimissis auxiliatoribus Goslariam cum suis regreditur; ubi cum Rex *Otto*

militibus collectis cum ipso congredi tentaret, *Henricus* Palatinus, frater ipsius, ad *Philippum* transiit, præstitâque ei fidelitate, Advocatiam Goslariensem ab eo promeruit. *Tidericus* Merseburgensis, electus *Hildenesheim* ab *Hartberto* Hildenesheimensi, & *Dithmaro* Mindensi, *Nortberto* Brandenburgensi, & *Hellemberto* Havelbergensi, Episcopis, in Dominica post jejunium decimi mensis in Episcopum consecratus est. Moram vero ejus consecrationi fecerat, quod *Otto* Rex transitum ei noluit concedere, nisi episcopatum suum ab ipsó reciperet: à qua tamen conditione liber, postea conductum Regis per *VValtherum* Sereni-montis Præpositum, & *Rudolphum* Stiderburgensem Præpositum, impetravit.

Anno MCCV. *Ludolphus* Magdeburgensis Ecclesiæ Archiepiscopus obiit XVII. Cal. Septemb. Pontificatus sui anno XIII. vir strenuus & Ecclesiæ suæ utilitatibus efficaciter intentus. Gratiam vero summi Pontificis, priusquam moreretur consecutus, & ex ejus mandato communioni Ecclesiæ restitutus est. Post eum, ex arbitrio *Conradi* Halverstadensis Episcopi, electus est *Albertus* majoris Ecclesiæ Magdeburgensis Præpositus, eo tempore *Coloniæ* in scholis constitutus. *Philippus* Rex Aquisgrani à Coloniensi Archiepiscopo, qui tunc in gratiam ejus rediit, & per quem ipsam civitatem recepit, benedictione Regali consecratus est. Propter quod etiam idem Episcopus à Domino Papa excommunicatus est, aliusque in locum ejus electus. *Albertus* Brandenburgensis Marchio filiam *Conradi* Marchionis Orientalis majorem, duas enim habebat, *Mechtildem* nomine, duxit uxorem; cujus nuptias *Tidericus* Comes de Summerschenburg in castro *Groiz* cum magna gloria & expensarum copia celebravit. His nuptijs *VValtherus* Sereni-montis Præpositus à *Conrado* Marhione vocatus interfuit, indeque rediens statim ægritudinem incurrit, de qua & mortuus est II. Cal. Septemb. Sedit annis

annis XII. mensibus VII. diebus V. Sepultusque est in dextera antecessoris sui à *Tiderico* Merseburgensi Episcopo. Vir iste plurimum à Domino gratiæ consecutus, & si non usque quaque irreprehensibilis, talibus tamen, quales nunc ecclesia patitur, prælatus dissimilis cognoscitur exstitisse. Fuit enim, prout se nostrorum status habet temporum, laudabiliter religiosus, & quantum ab exteriorum occupatione negotiorum vacare potuit in congregatione, choro, & refertorio, assiduus, nec aliud sibi licere judicavit. De commissorum sibi utilitate indeficienter solicitus, moribus temperatus, quales *disciplinatos* vocare consuevimus, quæ duo severitatis aliquid moribus ejus admiscuisse videbantur. Disciplina enim & solicitudine gravis non facilis erat ad risum, nec favores hominum verbis, quæ non intenderet, aucupabatur. Unde & à quibusdam, qui hanc in eo causam perpendere nesciebant, superbus judicatus est. Honestate non mediocriter pollebat, sed plus alijs, quæ acceperat, verecundiæ in eo donum enituit, quæ etiam in eo ex vultu gratia, qua non carebat, modo quodam decentior videbatur. Poterat ejus industria religionis ruina maxima ex parte restaurata fuisse, si non eum & sua & aliorum negotia, & maxime *Conradi* marchionis Orientalis, cujus rebus promovendis valde erat deditus, retardassent. Emit autem Ecclesiæ suæ in villa *Othmarisdorp* V. mansos & pratum unum: *Kokere* III. mansos: *Groiz* IX. *Kobirshagen* VII. molendinum *Türgovve* construxit, cujus fundum *Vlricus* Comes de Witin pro calice aureo, qui pro ipso inpignoratus apud Judæos Hallis perditus fuerat, Sancto Petro dedit. Allodia etiam *Groiz*, & *Lubacisdorp*, ædificavit, in quorum altero multitudinem armentorum, quorum numerus fuit CL. cum alijs pecoribus aggregavit, de quorum usu commodum magnum fratribus præstabatur. Vineam novam in *Podegrüz*, quæ major est, plantavit. Duæ enim aliæ antecessorem ipsius auctorem

auctorem habuerunt. Omnia claustri ædificia post incendium reparavit. Ædificium curiæ, quæ *Præpositi* vocatur, construxit. Ambitum emunitatis claustri muro amplexus est: à parte meridiana, ad cujus introitum primus portam fecit, cum prius usque ad *Domum hospitum* & usque ante *Dormitorium* fratrum, accessus transeuntibus patuisset. Parietem chori occidentalem cum omni suo opere ædificavit, & præter hæc multa opera utilia per diversas Ecclesiæ possessiones fecit, quæ superfluum est enumerare. Hujus viri terminus Ecclesiæ Serenimontis multorum malorum principium fuit. Denique cum eo mortuo fratres omnes, quinque tantum exceptis, fratrem ipsius carnalem, *Iohannem* nomine, in Præpositum elegissent. Illi excepti alium *Tidericum* nomine, qui tempore incendij in ablatione Vini capitaneus fuerat, elegerunt. Erat iste filius *Hermanni* Camerarij de *Landisberg* habebatque fratres clericos, *Bertoldum* Merseburgensem Præpositum, & *Henricum* ejusdem Ecclesiæ Camerarium, qui fratri postmodum in Præpositura successit. Laicos vero *Hermannum* de *Rosinvelt*, *Ottonem* de *Zvvirze*, & *Fridelhelmum*: universisque ministerialibus, qui de *Landisberg* appellabantur, alijsque pluribus provincialium, consanguinitate proxima jungebatur. Propter quod à primævo tempore à Prælatis & magistris cæteris delicatius enutritus, & in quadam sui æstimatione habitus, ipse quoque ex alieno favore, non ex virtute propria se metiens, magnum aliquid de se jam dudum sentire, & dominandi cupidine se teneri, signis quibusdam erumpentibus declarabat; videlicet derogando majoribus, & de mala eorum administratione ratiocinando, & meliora de se, si unquam eum posse contingeret, promittendo. Si qui etiam pro suis excessibus forte regulariter corriperentur, his quasi compatiendo & nonnunquam pro eis litigando, & iniquitatem judicantium accusando, commessationes & potationes

sui

sui similibus intempestivas procurando, & cum eis jucundis quibusque & ludicris insistendo, quibus rebus stultorum animi quam maxime capiuntur. Electus itaque, licet propositum obtinendi, propter suorum paucitatem, nullam haberet fiduciam, cum eis *Iohannes*, votis & solemnitate debita præcedentibus, prælationis honore, cum summa omnium gratia, potiretur, aliquandiu tamen restitit; donec amicorum ejus quibusdam, præcipueque *Conrado* Hallensis Ecclesiæ Præposito, adnitentibus, *Hospitalis pauperum* procuratione sibi commissa, ad fratrum rediit unitatem; qui post electionem privatus remanere deforme nimis & contemtibile judicabat. Ad hoc primum tempus fratres Sereni-montis Appellationis, & verborum Decretalium, eis hactenus ignotorum, usum habere cœperunt: quarum rerum præfati *Tiderici* electores, à *Bertoldo* Mersenburgensi Præposito, & *Henrico* ejus fratre informati, auctores fuerunt. Ad sepulturam *VValtheri* Præpositi super sigillo Ecclesiæ appellantes, ne quid videlicet vel pro parte adversa, vel contra ipsos, nomine capituli scriberetur.

Anno M CC VI. *Iohannes* Sereni-montis Præpositus administrationis suæ tædio fatigatus, cum onus ejus deponere cogitasset, singulis privatim fratribus suam aperire cœpit voluntatem, dicens, *se, utpote procurationis prorsus inexpertum, tantis rebus gubernandis non sufficere, nimisq; dolere, si pro eo tantum, ut ipse Præpositi nomine & honore gauderet, status Ecclesiæ laudabilis deperiret: pro quo divinum posset formidare judicium.* Licet autem pro se hæc allegaret, nulla tamen ratione ad resignandum, nisi privatæ vitæ commodo, trahebatur. In omnibus enim, quæ curæ domesticæ poscit necessitas, in nullo fratre suo Præposito minor erat, excepto eo (si tamen etiam hoc in talibus necessarium judicatur) quod linguæ officium expeditum non habebat. Nam tantum balbus erat, præ-

propere, &, ut de talibus dici solet, ingutture loquens, in quotidiana locutione minus bene intelligebatur. Si autem cum mora aliquanta eum loqui contingebat, non valde in eo defectus hujusmodi apparebat. Rogabat vero singulos, ut in locum suum *Rudolphum* Stiderburgensem Præpositum eligerent, qui pro experientia rerum (nam illam Ecclesiam novem annos rexerat) eos posset se melius gubernare. Verum cum fratrum, qui eum in principio elegerant, nullus ei ad propositum consentiret, adjecit; *Deponendæ administrationis intentionem se indeclinabiliter concepisse, & si absolute id faceret, gravem eis de electione prælati posse discordiam oberiri. Ideoq; esset melius, ut in personam prænominatam, quia esset idonea, consentirent.* Omnibus itaque ejus instantia pluribus tamen pro ejus reverentia & dilectione, qua eum nec in petitione prorsus irrationali contristare volebant, deflexis, nono à morte *VValtheri* Præpositi mense, & ipsius mensis die XII. sequenti videlicet Ascensionis Domini die fratribus à voti vinculo absolutis, administrationem resignavit, & *Rudolphus*, qui tunc præsens erat, pro ipso, ut petierat, electus est. Huic in Ecclesia *Stiderburgensi* successit *Otto* de *Schoninge*, *Martinus* custos campanam de L. centenarijs fudit, quam *Hellembertus* Havelbergensis Episcopus consecravit, *Petronellam* nominans. *Hellembertus* Havelbergensis obiit, cui successit *Siboto* de *Steintale* Decanus. *Vlricus* Comes de Witin, filius *Henrici*, filij Marchionis *Conradi* Senioris, dysenteria laborans, obiit in castro *VVitin*, IV. Cal. Octobr. relinquens filium *Henricum* ex filia *Bernhardi* Ducis, *Hetvvige* nomine, sepultusque est in Sereno-monte in sinistra *Friderici* Comitis patrui sui de *Brene*. Pro eo oblati sunt beato Petro agri in villa *Lethniz*.

Anno M CC VII. *Hermannus* Niemburgensis Abbas administrationem suam resignavit, in cujus locum *Fridericus* ejusdem Ecclesiæ Præpositus est electus. Ecclesia major Magdeburgensis

deburgensis cum claustro die Parasceve, quæ fuit XII Cal. Maji igne deleta est. Sequenti Sabbatho *Engelhardus* Nuenburgensis electus in Presbyterum, & die Sancto Paschæ in Episcopum, ab *Alberto* Magdeburgensi Archiepiscopo consecratus est. *Tidericus* Comes de *Summerschenburg*, filius *Dedonis*, filij *Conradi* Marchionis Senioris, cognito, quod *Vlricus* Comes de *VVitin* adhuc vivens pecuniam uxori suæ & filio servandam in monte-Sereno deposuisset, eam ablaturus hac ratione, quia tutor pupilli erat, feriâ secunda Paschali ad locum venit, scrutatusque ecclesiæ Secretaria, in quibus ipsam pecuniam se reperturum speraverat, non invenit, quia Rodolphus Præpositus molitione ejus præcognita, nocturno eam tempore inde sublatam, fecerit diligentius occultari. Erat autem summa ut ferebatur CC marcæ. Cum itaque inveniendi desperatione ab inquisitione cessans jam abire disponeret, quidam de fratribus quorum unus fuit *Tidericus* supra memoratus, ad eum accedentes, locum ei ubi, quod quærebat, occultatum erat, monstraverunt. Qui inventum aufferens depositum, *Herbipolim*, quo eum *Philippus* Rex cum alijs Principibus evocaverat, profectus est. Die dehinc quarta, septimana Pentecostes, quæ fuit Idus Iunij, mortuus est, sepultusque in Ecclesia Cillenensi juxta patrem suum. Oblati sunt pro eo tres mansi beato Petro in villa quæ *Kukukisdorp* appellatur. *Tidericus* Cellerarius novum organi instrumentum fecit: Vetus enim incendio ecclesiæ periit.

Anno M CC IIX. *Rodolphus* Sereni-montis Præpositus, *Ileburg* in domo parochiani ægrotans, obijt feria III Palmarum, quæ fuit IV Non. April. Eodemque die domum reductus, die Cœnæ Domini sepultus est in australi parte chori ante lavatorium sacerdotum. Hic à *Friderico* Comite de *Brene* XIV. mansos in villa *Niendorp*, partim pecunia, partim aliorum bonorum commutatione redemit, quod factum,

etsi aliquid in persolutione pecuniæ difficultatis, multùm tamen utilitatis cognoscitur habuisse. Ex eo enim tempore fratres longe melioribus quam prius pane & cerevisia uti coeperunt, beneficio tritici, quod de ipsis mansis solvebatur. Comes etiam ecclesiam ipsius villæ cum quatuor mansis ei attinentibus beato Petro dedit, hoc se velle insinuans, ut defuncto *Hervvico* Mersenburgensi canonico, qui etiam tunc tenebat, fratrum usibus, modo aliquo qui esset conveniens, aptaretur. Emit item Præpositus IV. mansos in villa *Groiz* ab *Ottone* de *Pouch* seniore. Post mortem ejus fratres omnes, exceptis electoribus *Tiderici*, iterato *Iohannem* concorditer elegerunt. Sed nec illi excepti vacabant, suum rursus eligentes Præpositum, ab unitate recedere non timuerunt. Ipse quoque electus, licet paucioribus quam prius electoribus niteretur, (hâc enim vice tantum tres habebat) non tamen tam facile, ut antea, quiescere passus, sed ex officio hospitalis, cui præerat, equos habens, discurrere, & per se agere cœpit; adeo ut *Albertus* Archiepiscopus *Conrado* Orientali Marchioni pro ipso scriberet, admonens, ut favorem suum ipsi impenderet, asserens quod *trium sacerdotum rationabilis eßet electio.* Miror autem quare non & alterius partis rationabilem asseruerit electionem, quæ cum fratribus minoribus plus quam XV sacerdotes habebat: nisi forte, quia illi præpositum, plenitudine potestatis utentem, jam habentes, ejus testimonio non egebant. Marchio itaque die quodam itineris occasione ad locum veniens, habens in comitatu *Fridericum* Comitem de *Brene*, & plures ex *Tiderici* parentibus eorum inductus suasione à præposito & conventu petitionem exegit, ut contra ipsum *Tidericum* & ei cohærentes nihil innovarent, donec per se ad negotium tractandum posset accedere, quia hoc ei ad præsens non vacaret, & ut illi medio tempore de his quæ ad regularem disciplinam perti-

tine-

tinerent, non ad Præpositum, sed ad Priorem, respectum haberent. Sed cum pluribus elapsis diebus caussam neglectui daret, & illi suâ libertate gaudentes pro velle viverent, & insuper verbis sæpe Præposito & fratribus injuriosi existerent, Præpositus *Tiderici* Marchionis Misnensis adjutorium, contra eorum insolentiam postulavit. Qui missis nuncijs, eos á consortio fratrum fecit & ab ecclesia removeri. Quod factum *Conradus* Marchio, quia advocatus erat Ecclesiæ, non bene ferens, eos per suos nuncios remisit. Postmodum tamen & ipse personaliter accessit, adhibito secum *Tiderico* Merseburgensi Episcopo, multis opinantibus *Tidericum* propter expulsionis injuriam eo die Præpositum futurum. Fratribus autem petentibus ut privilegium, quod *VValtherus* præpositus ipsius adjutorio impetraverat, recitaretur, Marchio consensit: auditoque quod ibi contineretur, *quod is qui à fratribus omnibus, vel à parte majori & saniori, in præpositum electus fuerit, obtineat*; consilio habito *Tiderico* & suis præcepit, ut in electione cæteris suis fratribus concordarent. Et hunc finem habuit secunda electio *Tiderici*. Veruntamen Præposito, usque ad vitæ ipsius terminum adversari, tam ipse, quam sui sodales minime desierunt. Inter hæc mortuo *Hertvvico* Mersenburgensi Canonico, *Iohannes* Præpositus Ecclesiam *Niendorp* uni de fratribus commendavit, volens eam juxta placitum donatoris fratrum usibus applicare. Evoluto tempore aliquanto Archiepiscopus Ecclesiam ipsam *VValthero* cuidam Ecclesiæ majoris Decani filio concessit, dicens donationem ejus ad se devenisse, quia Præpositus eam infra legitimum terminum personæ tali, quali oportuerat, non locasset, quoniam curam parochialem habere claustralibus non liceret; eumque per archidiaconidia, *Conradum* videlicet Hallensem Præpositum, in possessionem misit, de quo erat opinio, quod ipse ad hæc Archiepiscopum inci-

incitasset. *Iohannes* vero Præpositus rumore comperto motus animo, maturè die altero *Niendorp* venit, & Walthero jam abeunti occurrens, & cur ecclesiam suam contra jus occupasset, inquirens, manu injecta violenter eum de equo deposuit, & nisi hic qui circa ipsum erant, eum continuissent, certum erat, quod nequaquam sine gravi contumelia recessisset. Ei tamen ire permisso interminatus est, ne de cætero occasione simili villam ipsam intrare præsumeret, alioquin passurum, quod non sperabat, veraciter affirmabat. Hoc facto permotus Archiepiscopus contra Præpositum, tanquam pro violenta manus injectione in clericum in canonem incidisset, denunciationis gladium eduxit, quo eum sine dissimulatione ferire cæpit, qua-qua-versum excommunicatum eum præcipiens denunciari. Eo tempore *Simeon* de *Dibele* miles capellam, quam in Sereno monte supra sepulturam uxoris suæ in Septentrionali parte majoris Ecclesiæ construxerat, dedicare volens, Archiepiscopum ad locum invitavit. Quem cum fratres cum processione solemni vellent suscipere, non consensit, nisi prius absolverentur, præstito juramento, quod starent ejus mandato, quoniam excommunicatos eos, pro communione Præpositi asserebat. Qui mandato gravari timentes diu renuerunt; donec consilio eorum qui aderant accedente, præcipue tamen *Simeone*, ne in expensis quas copiose procuraverat, damnificaretur, suppliciter rogante, consentiente Præposito per *Sibodonem* Episcopum Havelbergensem, sine omni gravamine absoluti sunt: qui tamen Episcopus constanter dicebat hoc ab eis exigi non debuisse, quoniam etsi præpositus juste forsitan excommunicatus fuisset, conventum pro ejus communione hoc vinculo non teneri. Sicque acephala, id est sine capite, Præposito videlicet, facta processione, in suscepto Archiepiscopo, ab eodem Archiepiscopo, & *Sibodone*

done Havelbergensi & *Baldvvino* Brandenburgensi, Episcopis capella dedicata est, II. Cal. Octobris. *Philippus* Rex à Palatino de *VVitelingesbach Bavenberg* occiditur: necis ejus *Ekkehardus* Bavenbergensis Episcopus, & frater ejus Marchio de *Andesse* consocij ferebantur. Sive autem hæc opinio vera fuerit, sive non, certum est Episcopum periculum à fidelibus Regis timentem, propter hoc diebus plurimis exulasse: fratrem vero ejus suis omnibus exspoliatum, & Marchiam ejus à Duce Bavariæ occupatam. Palatinum vero *Henricus* de *Calathin*, Marschalcus Regis, postmodum interfecit. Post mortem *Philippi*, *Otto* Rex communi consensu Principum in Romanorum Imperatorem electus est. Ab hoc *VValtherus* prothonotarij officium consecutus, honoris novitate delectatus, ecclesiæ *Niendorp* renunciavit, & *Iohanni* Præposito reconciliatus est. Archiepiscopus etiam, priori indignatione deposita, denunciationem ejus revocavit, & injuriam eum passum publice protestatus est. Sicque demum præpositus ecclesiam illam uni de fratribus concessit, qui eam sine cujuslibet quæstionis scrupulo possedit.

Anno M.CC.IX. *Tidericus* Misnensis Marchio colloquio in Sereno-monte quibusdam fidelium suorum indicto ad locum venit. *Tidericus* vero ejusdem Ecclesiæ canonicus jam commemoratus, & quidam de fratribus ei cohærentes, *Arnoldo* cuidam clerico Marchionis non bono persuaserunt consilio, posse eum ecclesiam *Niendorp* adipisci, si Marchio pro ipso petitionem porrigere voluisset. Ille consilio credulus, Marchionem ad petendum induxit; cui cum nec præpositus, nec fratrum aliquis acquiesceret, exceptis qui consilium dederant, hi enim statim consenserunt, indignatus vehementer inquisivit, an sciret quis esset, qui peteret, & utrum ei aliquid negare, ac per hoc malam ejus voluntatem mereri sibi crederent expedire. Fratres autem reniti non

valentes, quoniam petitiones Principum coactionem habent, Præpositum invitum admodum turbatum *Arnoldo* ecclesiam concedere permiserunt. Consiliatorum vero fuit intentio, ut consensu speciali devotos se principi mentirentur, & si exauditus non fuisset, ipsius ex parte una, si vero exauditus fuisset, Comitis ex parte altera offensam Præpositus lucraretur, & in ultimo quidem intentione fraudati non sunt. *Conradus* orientalis Marchio *Lubus* castrum soceri sui *VVlodislai* Ducis Poloniæ, propter multas quas ab eo patiebatur injurias, obsedit. *VVlodislaus* vero obsidionem vi solvere volens, collecto exercitu copioso, Marchioni mandavit, se ei altera die congressurum. Vespere autem diei præcedentis *Oderam* fluvium cum suis omnibus transgressus, improvisus super venire hostibus moliebatur. Vnus vero eorum, qui *Supani* dicuntur, vehementer ei coepit obsistere, monens ne tempus pugnæ statutum præveniret, quia hoc factum nullius rectius, quam infidelitatis posset nomine appellari. Quem cum Dux timiditatis argueret, & fidelitatis, qua ei teneretur, commoneret, respondit: *ego quidem ad pugnam pergo, sed scio me patriam meam de cætero non visurum.* Habebat autem Ducem belli Pythonissam quandam, quæ de flumine cribro haustam nec defluentem, ut ferebatur, ducens aquam, exercitum præcedebat, & hoc signo eis victoriam promittebat. Nec latuit Marchionem adventus eorum, sed mature suis armatis & ordinatis occurrens, forti congressu omnes in fugam vertit, Pythonissa primitus interfecta. Ille etiam Supanus viriliter pugnans cum multis alijs interfectus est. Et nisi hora tardior fugientibus præsidium attulisset, cruentam nimis victoriam fieri contigisset. Multi tamen ex eis cum fugerent, mersi in paludibus ferebantur. Marchio vero post victoriam reversus, castrum cepit, tutoribus ejus suspendio condemnatis. *Otto* Rex ab Innocen-

nocentio Papa III in Imperatorem consecratur. Primi prædicatores genti *Prutenorum* missi sunt. *Elizabeth* Marchionissa, uxor *Conradi* Marchionis, soror *VVlodislai* ducis, obijt IV. Non. Aprilis, sepultaque est *Doberluge*. Hæc beato Petro præter multa alia bonæ voluntatis indicia XIIX. marcas obtulit.

Anno M. CC. X. *Conradus* Marchio Orientalis, filius *Dedonis*, filij *Conradi*, Marchionis senioris, obijt, II. Non. Maij, sepultusque est *Cillene* apud patrem suum: Vir audax & in armis strenuus, largus & fidelitate præcipue famosus. Ecclesia sereni-montis turbatione non minima fluctuabat. *Tiderico* enim ejusque socijs machinationibus novis assidue Præpositum impetentibus, cum fratres alij, præcipue juniores, inconsulta animositate se ejs opponerent, frequentes & asperæ inter eos verborum pugnæ excitabantur. Illis quidem occasionem nullam, si qua eis forte porrecta fuisset, obmittentibus, quin Præpositum detractationibus lacerarent; de mala enim administratione culpantes: Istis autem obsequium se Deo præstare arbitrantibus, si eum, quem injuriari certissime noverant, etiam litibus tuerentur. Sed non eo modo servitur Deo, quia in scissura mentium Deus non est. Inter hæc unus de fratribus senioribus, qui quidem alias laudabilem ducebat vitam; sed derogantibus facile credebat, cum petitionem ejus aliquam Præpositus non admisisset, & pro hac re turbaretur, ad animum ejus turbatum accessit Tidericus sæpe-dictus, perditionis filius, & fermentum omnis turpitudinis, docens nullo erga eum affectu teneri Præpositum, sed solummodo voluntati juniorum inclinatum, qui ut pro eo litibus deservirent, eos, ut ipse posset perpendere, ad placitum vivere non vetaret; persuasit homini, & ita eum à priori intentione subvertit, ut palam adversarium se Præposito demonstraret. Non parum autem aucto-

auctoritatis parti suæ apud extraneos, qui causam veraciter nesciebant, tali socio acquisivit, quibus jam prorsus irrationabilis non videbatur ejus motus, quem talis viri probaret assensus. Cum vero & alius quidam de junioribus ad partem ejus declinasset, tantâ fiduciâ uti cæpit, ut ad *Tidericum* Marchionem Misnensem, ad quem advocatia loci mortuo *Conrado* Marchione devenerat, crebro curreret, & Præpositum accusaret, petens, ut ecclesiæ illi mature consuleret, alioquin in brevi ad extremum desertum per negligentiam Præpositi foret ventura. Et ne forte à Præposito pro hujusmodi discursu gravaretur, literam quandam cum sigillo Marchionis Præposito missam exhibuit, cujus tenor fuit, *velle Marchionem, ut Tidericus & ejus socij, qui ibi nominatim exprimebantur, pro ecclesiæ suæ negotiis liberè ad ipsum irent & redirent, nec debere eos propter hoc quicquam gravaminis sustinere.* Vtrum autem hæc litera subreptitia fuerit, an vera, incertum est. Præpositus tamen propter illam nec plus nec minus patiens fuit, sed eodem modo semper æquanimiter toleravit. Tanta autem instantia cooperantibus amicis suis accusationem promovit, ut ad cognoscendam causam Princeps accedere cogeretur. Verum quod illo tempore inter ipsum, & filios *Bernhardi* Ducis avunculi sui *Henricum* Comitem Ascahriæ, & Albertum Ducem, discordiæ vigebant, cavens, ne eorum pateret insultui, cum c & xxx militibus, die natali Apostolorum, Serenum-montem venit, ita contra Præpositum animo concitatus, ut nullus dubitaret eum administratione removendum. Aderant cum eo Episcopi duo *Tidericus* Mersenburgensis & *Philippus* Razispurgensis. Aderat quoque fortis Præpositi adversatrix conjunx Marchionis, contra ipsum ob querimonias *feminarum conversarum*, quæ *sorores* appellantur, vehementer incitata, propter quoddam earum ædificium superfluum & nocivum, & de

quo

quo non ſemel locus fuerat, infamatus, quod Præpoſitus deſtruxerat, in quo grave eum feciſſe damnum eccleſiæ querebantur. Harum etiam apud Principem legatione *Tidericus* functus eſt. Quomodo non vir iſte flagellum in ſe Dei cognoſceret, contra quem etiam propter feminarum illarum deliramenta Principes commovebantur? Propter quod patientiæ ſemper ſtudebat, nē malitiæ alienæ per impatientiam auctor exiſtere videretur. Verum *Philippus* Epiſcopus, cum de toto negotio à fidelibus Præpoſiti plene fuiſſet inſtructus, veſpere ad Marchionem accedens, eum diligenter de ſingulis expedivit, oſtendens omnem eum motum illorum adverſus Præpoſitum non ex zelo Dei, ſed ex radice malitiæ principium ducere, eumque ab indignatione ex parte maxima revocavit. Veruntamen Marchio talia ſe de Præpoſito auditurum arbitrabatur, propter quæ non poſſet ab ejus gravamine temperari. Die ſequenti Præpoſito cum fratribus in domo capituli congregatis Marchio cum Epiſcopis & tribus nobilibus *Guncelino* de *Crozuc Conrado* de . . . . & *Burchardo* de *Manſuelde*, & quibuſdam miniſterialibus intravit. Conſedentibus autem omnibus, accuſatores iſti in medium procedentes, advocatum à Marchione petierunt *Ekkehardum* Merſeburgenſem canonicum, qui erat conſanguineus *Tiderici* in quo etiam non parum, quia competenter literatus erat, confidere videbantur. Marchio reſpondens, inconveniens ſibi videri, ut *Ekkehardus*, cui ignota eſſet regularis ordinis diſciplina, cauſæ illius advocatus exiſteret; eligerent potius unum de fratribus ſuis, vel ipſi pro ſe, ut poſſent, melius loquerentur. Tunc frater ille ſenior jam dictus inquiſivit; an ſecundum jus eccleſiaſticum eis juſtitiam de Præpoſito ſe promitteret exhibere? Marchio audiens jus eccleſiaſticum, veloci intellectu conjecit, quod erat verum, eos aliquid cauſæ criminalis obje-

ctare velle: & respondit, se confessionis audiendæ officium nonhabere, nec de peccatis sibi judicium usurpare, sed si de dispendio rerum suarum aliquid haberent dicere, ut hoc ad emendationem veniret, se modis omnibus cooperaturum. Illi vero protulerunt scripturam, accusationes Præpositi multiplices continentem, quarum aliquæ parum quidem rationis habebant, sed tamen malitiam accusantium non celabant: Quædam vero satis erant graves, sed ad Præpositum non pertinentes, licet ad eum violenter detorquerentur. Quis enim rectum sapiens, si, verbi gratia, Prælati cujusque subditus quilibet ipso ignorante, & quantum potest prohibente, fornicationem, vel aliud peccatum grave, commiserit hoc Præposito dixerit imputandum, ita ut pro eo ipse criminalis culpæ reus teneatur? Propter quod etiam audientibus cunctis accusationes illi valde displicuerunt, ita ut diceret, eos digne tali loco detrudendos, in quo solis aspectus eis per anni spatium negaretur. Omnibus autem objectis à Præposito dissolutis, cum etiam Marchio nonnulla ipsum præveniens improbaret, considerans illos ad hoc niti tantum, ut, si fieri posset, Præpositus gravaretur; quia tamen de defectu præbendæ inter cætera non siluerunt, benigne Præpositum admonuit, ut de hoc quantum posset fratribus suis satisfaceret: tum quia ipsi hoc cotidiano Dei servitio mererentur, tum ut eis malignandi contra se accusationem de cætero amputaret. Cum vero etiam Præpositus de illis querimoniam deponeret, respondit Marchio, rectius eum de subditorum excessibus in capitulo suo tractare secundum sui ordinis disciplinam: sicque discedens illius colloquii finem fecit. Præpositus considerans proterviam sibi adversantium sua nutriri patientia, die altera fratres ipsos de his quæ contra ipsum & ecclesiam suam commiserant in capitulo arguere cæpit. Illi autem contra stimulum calcitran-

citrantes, ad præsentiam Marchionis appellaverunt, & contumaciter de capitulo recesserunt. Præpositus vero missis post eos fratribus benigne eos commonere studuit, ut se Deo pro suis excessibus humiliantes, ad pœnitentiam redirent, nec se à fratrum, suorum consortio amputarent. *Philippus* quoque Episcopus qui post discessum Marchionis in loco remanserat, à Præposito & fratribus rogatus, ad melius eos exhortando diutius laboravit. Sed cum admonitione nullatenus flecterentur, Præpositus consilio Episcopi excommunicationis contra ipsos sententiam promulgavit, præcipiens etiam eis victualia denegari, sicque pariter ab Ecclesia recesserunt. Frater autem ille senior aliquantis evolutis diebus cum humilitate reditum petens, cunctis gratulantibus receptus est, licet rancorem conceptum usque ad finem visus fuerit tenuisse: Cæteri autem diversis Tiderici amicis eos colligentibus, hospitia mutantes diutius remanserunt. Inter hæc Præpositus duos de fratribus ad gradum sacerdotij promovendos *Alberto* Archiepiscopo Magdeburgensi destinavit, quod Tidericum non latuit, sed etiam ipse & duo ejus socij pariter affuere, rogantes Archiepiscopum & capitulum ne ordinarentur, dicentes, eos in suum judicium promoveri. Petebat autem pro eis *Albertus* Decanus, qui *VValtheri* filij sui veterem adhuc videbatur in Præposito injuriam vindicare. Consilium autem capituli fuit ut Archiepiscopus missos ordinaret, quia si hoc propter istorum vanam suggestionem non faceret, isti secundum suum privilegium libertatem haberent à quocunque vellent Episcopo ordinari, quo facto tantum juris ei in illa ecclesia deperiret. Sicque remotis contradictoribus illi ordinati, & ab Archiepiscopo cum literis commendatitijs ad suam ecclesiam remissi sunt. Amici vero Tiderici minis multis Præpositum attentabant, qui etiam ab ejus injurijs, ubicunque ad eorum venisset præ-

 sentiam,

ſentiam, videlicet in placitis provincialibus, vel aliis locis, ubi eum diverſari eccleſiæ ſuæ cogebat neceſſitas, minime temperabant. Sed cum ille propter hoc in nullo à ſui rigore propoſiti laxaretur, cum nulla eis de Marchione fiducia remanſiſſet, tandem ad preces convertuntur, primo quidem hoc obtinere volentes, ut abſolute & ſine pœna qualibet reciperentur, & *Tiderico* Hoſpitalis officium redderetur. Quod cum penitus impetrare non poſſent, tandem eo contenti fuerunt, ut cæteris cum diſciplina debita receptis, *Tidericus* tantum nudis pedibus & habitu nigro veniam petens, nihil pœnæ alterius ſuſtineret. Poſt-inde autem multis pro eo petentibus, & præcipue Tiderico, Merſenburgenſi Epiſcopo, Præpoſitus ei officium hoſpitalis reddere coactus eſt. Sed cum nec dum ab ejus vexatione ille quieſceret, tandem conſilio habito eum in parochiam *Ileburg* deſtinavit, fratre, qui eam prius tenuerat in Hoſpitalis officio collocato. *Tidericus* Marchio Miſnenſis Marchiam orientalem pro XV. millibus marcis ab Imperatore redemit ex quibus X. millia ſolvit, quinque vero Imperator ei remiſit. *Hetvvigis* Comitiſſa de *Brene* obijt XI. Cal. Martij, ſepultaque eſt in Eccleſia ſua *Brene*, Pro eo oblatæ ſunt beato Petro XV. marcæ.

Anno MCCXI. *Conradus* Hallenſis Eccleſiæ Præpoſitus, cruce ſignatus ad partes trans-marinas proficiſcens in itinere obiit in portu, qui *Ancona* dicitur: ubi & *Albertus* Decanus Magdeburgenſis, & multi alii ejuſdem peregrinationis ſocii, obierunt. Huic ſucceſſit *Poppo* ejuſdem Eccleſiæ canonicus. *Gothefridus* quoque Præpoſitus de *Rezovve*, adminiſtratione ſua reſignata, canonicus Sereni-montis, ad clauſtrum quoddam ſui ordinis *Lenin* nomine, non quidem in habitu, ſed in loco ſpecialiter ſibi deputato manens, ſe contulit, ubi & mortuus eſt. Pro quo prædictus *Poppo* electus, & in præpoſituram, inductus, audita morte Præpoſiti *Conradi*

radi pedem retraxit, à voto sororum, & cura suscipienda interim se suspendens, & attentans tam per se quam per alios, si forte in ejus locum sibi daretur copia succedendi. Quod consecutus, suo promovit consilio ut Ecclesiæ, ad quam primo electus fuerat, unus de suis Canonicis *Ericus* nomine, quo libenter carebat, in Præpositum eligeretur. *Fridericus* Nienburgensis Abbas obijt, cui successit *Gernotus*. Hic in Ecclesia Elvvardisdorp nutritus, inde recedens *Nienburg* hospes collectus est. Vbi cum pueris aliquandiu præfuisset, à *Friderico* Abbatte in capellanum assumptus, & ab eodem Præposituræ officio prælatus, ei in abbatia advena successor factus est. *Otto* Imperator cum in consecratione sua, ut fieri solet, jurasset, se bona Imperij conservare, & à quolibet detenta repetere velle, *Viterbium* & quasdam alias civitates, quas antecessores sui beato Petro contulerunt, hac ratione cepit impetere, quas etiam multis & gravibus damnis affecit. Præterea *Henricum* Regem Siciliæ, *Henrici* Imperatoris filium, persequi & expugnare aggressus est, eumque regnum suum de manu ejus accipere compellebat. Pro his causis ab *Innocentio* Papa excommunicatus est. Fertur autem, cum in Sicilià moraretur, somnium vidisse, quod ursus parvulus lectum ejus, cum ipse in eo quiesceret, ascendisset, qui paulatim ita crevit, ut ipsum de lecto eiiceret, & solus lectum occuparet. Quod cum fidelibus suis retulisset, ipsi hoc super eodem Rege Siciliæ interpretati sunt, quod videlicet pro eo esset imperium habiturus. *Iohannes* Sereni-montis Præpositus ex multa animi turbatione, cujus ei cottidiana sibi adversantium insultus causa fuerunt, ægritudinem incurrens decubuit. Cumque dietim deficientibus in eo viribus morbus augeretur, sciens pulsanti Domino aperiendum esse, ad mortem æquanimiter ex ipsius voluntate perferenda se studuit præparare. Cui etiam hoc præsentis vitæ tæ-

tæ tædium generaret, quod cùm per eos, cum quibus, & pro quibus, salvari sperandum ei fuisset, ad salutis periculum duceretur. Deinde memoria retinens, quoniam judicabit Dominus extrema terræ, hoc est, unum-quemque hominem, secundum ea, in quibus eum finis invenerit: faciem ejus devota & fideli confessione præveniens, evocatis ad se fratribus, omnes generaliter, deinde nominatim eos, quos adversarios habuerat, soliciter rogavit, ut ea, in quibus per ipsum aliquando gravati fuissent, pro vera caritate ex corde sibi remittere dignarentur, quod ei se facere fideliter testabatur, ac eum sacri olei unctione & Christi corporis communione ad communem exitum præpararent. His cum devotione debita consummatis, vestiri se petijt & calciari, sicque à circumstantibus à lecto levatus, ipsis juvantibus supra cilicium cinere aspersum sternitur, in eo suæ vocationis horam desiderans exspectare. Cum vero in hoc stratu pernoctasset, & die sequenti per signa sudoris erumpentis evasurus speraretur, fratribus rogantibus imo cogentibus, ad lectum reduci se permisit, qui ejus salutis desiderio tenebantur. Tempore vero non longe ante hoc exacto, aliud in eo malum apparuerat, à quo tamen per Dei gratiam medici fidelis adjutorio liberatus est. In toto enim corpore, etiam in volis pedum, cutem per loca crebra rumpebat, & ipsæ rupturæ sanie plenæ quasi cauteria videbantur. Febre itaque per sudorem terminata, nasus ab interiori parte paulatim nigrescens, in hoc malo totus occupatus, & omnino à capite separatus, magnæ deformitatis spectaculum intuentibus exbibebat. Nec deerant etiam medicinæ artis periti qui veneni hæc esse signa manifesta testarentur. Igitur cum infirmari Præpositum *Ileburg* nunciatum fuisset, *Tidericus* statum ejus cotidianis nuncijs studuit explorare, quem desperari audiens, ipse quoque personaliter advenit, & olim

lim sibi attentato negotio nunc totis viribus insistebat, multis & diversis promissionibus, parti suæ fautores conciliando; quorum etiam rebus prospere cedentibus in tantum auctus est numerus, ut pene adhuc Præposito vivente confideret se eligendum. Verum, cum, sicut dictum est, febre liberatus, naso perdito victurus crederetur, hoc ei pro crimine cœperunt obijcere, dicentes se nolle habere Præpositum denasatum. In quo tamen divinæ voluntati, licet diversa fuerit voluntatum qualitas, concordabat. Nam quod Deus quoque justa & bona voluntate non esse diutius Præpositum voluerit, declaravit, quem tertio illius mutilationis die ab hac luce subtraxit. Obijt autem feriâ quarta hora vespertina die martyrum Perpetuæ & Felicitatis; atque utinam ad perpetuam abierit felicitatem. Sedit annis III, mensibus XI, diebus IIII, sepultus vero est à *Poppone* Præposito in dextera *VValtheri* Præpositi fratris sui. Hujus temporibus *Fridericus* Comes de *Brene* propter rancorem, quem de Ecclesia *Niendorp* habuit, quædam bona in villa *Lubarisdorp* & locis vicinis, quæ ecclesia *Sereni-montis* diu possederat, cœpit repetere, di[c]ens, ea suæ proprietatis esse, & sine suo consensu vendita fuisse. Pro his dedit ei Præpositus L. marcas. Ab eodem Comite emit tres mansos pro LXX. marcis. Magnam etiam partem pecuniæ, quam *Rodolphus* Præpositus pro villa Niendorp reddere tenebatur solvit; & inter hæc domi omnibu[s] bonis abundavit.

Post humationem *Iohannis* Præpositi die sequenti, quæ fuit sexta feria septimanæ *Lætare Ierusalem*, fratribus in capitulo collectis, Prioris hoc fuit consilium, ut exhortatio & electio, donec post solemnitatem Paschalem differretur, ne forte ejus occasione aliqua inter ipsos turbatio in sacro tempore proveniret. Sed illi qui de *Tiderico* eligendo jam concordaverant, isti consilio non consenserunt. Sicque ad eorum

rum instantiam electione facta fratres inter se divisi sunt. Prior enim & alij cum eo XII. unum de fratribus *VVichnandum* nomine elegerunt. Erant autem isti, qui *Iohanni* Præposito usque in finem familiarius adhæserunt: alii omnes vicenarium numerum excedentes, multiplicati enim erant super numerum, *Tidericum* elegerunt. Isti nihil aliud, nisi electionem suam ipso jure roboratam indissolubilem judicantes, partem alteram, utpote infirmam, ad consensum suum deflectere conabantur, & instanter hoc agebant, adeo ut simul omnes coram illo procedentes eos ab electione sua quæ stare non posset, cedere postularent. Illi vero cum eis similem reverentiam exhibuissent, similia ab eis petentes, verentes tamen, ne numero confisi aliquid violenter agerent, electionem suam appellatione sua interposita munierunt, & ita ab invicem recesserunt, uno ex eis, qui Tiderico â primo conatu suo cooperatores exstiterant, dicente: ut considerarent, quod electus ipsorum vir talis, & cujus parentibus hac occasione ecclesiæ obligatis, bonum maximum incommune eis procuraturus esset, jam tertio ab illis maxime, à quibus etiam nunc conventus, rejiceretur, ea sola caussa, quia scirent, se potestate, qua hactenus super eos injuste se extulissent, faciente ejus justitia cariturus, & ut pro his etiã indignari addiscerent, quod illi pauci tot inique opprimere molirentur. Alter vero hoc electum suum admonebat, ut memoria retineret, non idcirco eum ab illis electum, ut cum illi honoris caussa extiterint, postmodum confirmatus nunc sibi adversantes in dignitatibus & commodis agere, se autem privatos & abjectos vivere patiatur. Erat autem in parte altera Prior, & proximus ei senior Parochianus capellæ veteris, Hospitalarius qui electus, Custos, Cellerarius, Parochianus de Numic, Parochianus de Zaubicke, ad quorum officia plærique istorum aspirabant: nonnulli autem ipsorum non

non propter iſta ſed pro ſolo odio quorundam fratrum alterius partis in electione *Tiderici* conſenſerant, ſcientes eum Præpoſitum factum occaſione inventa ab eorum gravamine nullatenus abſtinere. Talibus cauſis, ſcilicet ſpe commodi vel honoris conſequendi, & pro privatis odijs vindicandis, vir ille electus; neque enim Dei cauſſa eligi potuit, qui Dei timore ſemper vacuus, & dominandi cupidine plenus fuit. Talem enim fuiſſe nulli meliùs quam electores ſui noverant, ſed eis ob cauſas prædictas maximè idoneus videbatur. Miror autem conſiderantibus electionis rationem, ſi non horrenda videtur ejuſmodi electio. Eligere namque aliquid, eſt ipſum optimum judicando è numero aliorum legere, id eſt *tollere*. Verbum verò electionis ſimile eſt verbo jurationis. Cum enim dicitur: *In nomine patris & filij & Spiritus ſancti, eligo talem in patrem ſpiritualem & Præpoſitum:* tale eſt, ac ſi diceretur: *dico per Patrem Filium & Spiritum ſanctum, talem optimum hominum mihi videri ad eccleſiam regendam, tàm in ſpiritualibus, quàm in temporalibus*; ut pater ſpiritualis ad ſpiritualium, Præpoſitus ad temporalium, proviſorem pertinere videatur. Quamvis in communi ſermone nomine Præpoſiti utrumque intelligere ſoleamus. Propter hoc væ aſſumenti nomen Dei ſummi in vanum, & per invocationem tanti nominis aliud quam gloriam Dei quærenti, & ob hoc inutilem & nonnunquam noxiam ſcienter electionem facere non timenti. Verum iſti licet finem cauſæ magnoperè deſiderarent, tamen uſque ad Paſcha quieverunt. Interim diverſis *Tiderici* amicis partem alteram attentantibus, ſi ad compoſitionem faciendam eos vellent admittere, non conſenſerunt: ſed unum de numero ſuorum feria III. Palmarum ad *Tidericum* Marchionem deſtinantes rogabant, ut eis & eccleſiæ ſuæ in hoc negotio provideret, electionem alteram impediendo, cum & ipſe virum illum ad regimen eccleſiæ minus idoneum non

ignoraret, quod etiam Marchio fatebatur. *Tidericus* verò, metuens ne conatus ejus per Marchionem impediretur, die Parasceve ad Priorem accedens dicebat, se cum dolore pensare, diuturnitatem illius dissensionis valde damnosam esse, se omnino ad rei finem tendere & *Tidericum* Merseburgensem Episcopum, ut fini adesset, invitare velle; petebatque ut literas invitatorias sigillo ecclesiæ sigillaret. Prior verò nihil aliud his verbis significari credens, nisi quod ab electione cedere vellet, & se consilio Episcopi submittere, literis illis sigillum apposuit: quod ille callidè consecutus, fratribus alterius partis ignorantibus, ad secundam feriam Paschalem Episcopum ex parti capituli invitavit. Eo tempore *Albertus* Archiepiscopus contra Imperatorem sedis Apostolicæ legatus fuerat constitutus, ad quem duo de Electoribus Tiderici venientes petebant, ut parti ipsorum adjutor fieri dignaretur. Quo, de modo adjutorij ab eis inquirente, talem modum suggesserunt, ut electo ipsorum curam porrigeret, eique præposituram confirmaret, quia hoc eum ratione legationis suæ posse facere videretur. Archiepiscopus respondit: se non ignorare quantum juris in ecclesia ipsorum haberet, etsi hoc ipsi forsitan scire nollent, nec aliqua ratione jus sibi summi Pontificis usurpare.

Anno M CC XII. *Tidericus* Merseburgensis Episcopus, à capitulo *Sereni-montis* se invitatum credens, feria II. Paschæ ad locum venit. Eo anno solemnitas Paschalis evenerat in die Incarnationis Christi, Die sequenti, hora diei tertia, omnes *Tiderici* Electores, adjunctis sibi pluribus laicis, fratres, qui omnes in parte ipsorum sentiebant, ad Episcopum convenerunt, petentes, ut numerositate eorum considerata, electioni ipsorum favorem suum impenderet, addentes se, quod jure facere deberent, in facto suo velle præcedere, electo suo solemnitatem debitam impendendo. Episcopo autem

autem hoc non esse sui consilij dicente, nimis stultè eos agere, & ut quiescerent potius exhortante, illi ab eodem recesserunt, & eodem itinere claustrum ingressi secundùm quod ipse electis eis ordinaverat, assumtis scolaribus, quorum magister partis ipsorum erat, elevatis in cantum vocibus, electum suum ducentes, ad Ecclesiam festinabant. Quorum unus, qui tamen præcipuus negotij executor fuerat, nescio unde corde motus, alteri cuidam loquens, *vererise* dixit, *ne ille sublimis cantus flendi eis causa fieret.* Tantus autem fuit eorum impetus, ut per duo ostia ecclesiæ, quæ ad claustrum ducunt, simul irruerent, processionis ordine non servato. Custodes etiam tam ad ostia quàm ad signa de suo numero, ne quod à parte altera impedimentum surgeret, & unum fratrem laicum in pulpito, qui populum ad Dei laudes pro electo sibi Præposito commoneretur, & ipse primus canere inciperet, ordinarunt. Sicque clero & populo concurrente, & signis consonantibus *Tidericus* ad faciem patroni ante altare producebatur. Inter psallendum verò clerici dextrum, & laici fratres sinistrum chorum tenebant; quod monstrum nunquam prius in ecclesia visum est. Ad quod tamen figurandum istos fortassis antiquum Romanorum induxit exemplum, qui aliquando pro sui paucitate servos ad militiam assumere sunt coacti, licet isti legitimarum personarum numero abundarent. Fratribus sane laicis in electione Prælatorum nihil unquam juris fuit: nec ad solemnitates hujusmodi admittebantur, tantum electo simpliciter obedientiam promittebant. Verum isti numerum extrinsecus tantopere requirentes, parum se de causæ suæ justitia confidere declarabant. Fratres vero alterius partis, etsi possent nihil tamen ineptè contra agere molientes, quidam turbati se subtrahebant, quidam vero illis admixti finem negocij exspectabant. Episcopus præsentiam suam supervacuam esse considerans, & se fraude quasi ad spectandam in-

 eptiam

eptiam invitatum intelligens, graviter tulit, & refectione festivè percepta discessit, *Tidericus* itaque omnibus suis fœminis etiam sororibus, per quas non parum adjutorij parti ejus accessit, voto sibi obligatis, de cætero pro Præposito se gerebat. Denique Cellerario misso nuncio mandabat, ut claves cellarij & coquinæ, quas ille remotis eorundem officiorum fratribus, tulerat, sibi præsentaret. Quod cum ille renueret, alium pro eo Cellerarium ordinavit, sic quod per biduũ in Præpositi dignitate se exhibens feria quinta *Ilenburg* profectus est. Nuncius interea hujus solennitatis ad fratrem illum, qui alterius partis legatione apud Marchionem fungebatur, & nec dum ab eo recesserat, directus est. Marchio statim rumore comperto fratrem ipsum ad quendam fidelem suum *Tidericum* de *Sladebach*, qui ab eo tempore castrum *VVittin* tenebat, destinavit, mandans ei ut personaliter accedens ad locum, omnia quæ à *Tiderico* innovata fuerant, irritaret, ipsumque ab omni præpositi excluderet potestate. Mandaverat etiam omnibus ejus fautoribus victualia denegari, à quo cum frater ille, ne hoc majoris discordiæ causa fieret, revocavit. Ille itaque juxta mandatum adveniens novum Cellerarium ab officio removit, vetere restituto. Cui etiam claves curiæ Præpositi præsentari fecit, rebus *Tiderici*, quæ illuc erant comportatæ, exportatis, fratribus etiam laicis in officijs constitutis præcepit, ut si gravamine carere vellent ei & non alteri obedirent. Hac itaq; mutatione facta *VVitin* reversus, unum post se servorum suorum relinquens, per quem, si quid novi surgeret, scire posset. His autem *Ileburg* nunciatis, *Tidericus* videns difficultatem sibi factam, ab accessu claustri interim sibi abstinere melius judicavit. Veruntamen quidlibet adgredi quam ab incepto cedere, apud se irrevocabiliter diffinivit. Nec defuerunt inter hæc fratribus in claustro constitutis contentiones & pugnæ verborum, his qui e-

rant

rant partis ejus hoc fixe proponentibus, quod si eorum Præpositum aliquid, quod non sperarent, à Marchione pati contingeret, nequaquam se ab alterius partis gravamine temperarent. Consilio itaque fratris sui *Henrici* Mersenburgensis Præpositi & aliorum quorundam amicorum animum Marchionis per *Ekkehardum* Mersenburgensem Canonicum suum consanguineum attentare cœpit, si eum ad suum consensum posset aliquo modo inclinare. Quid multa, flexus Marchio Priori mandavit & capitulo, ut in Dominica qua cantabatur, *Jubilate Deo*, sex de partibus singulis *Lipzke* ad ejus præsentiam mitterentur, cum quibus de causa Præposituræ tractare vellet. Prior partis suæ quinque senioribus fratribus secum assumtis profectus est. Tidericus verò duobus tantum junioribus domi relictis alijs omnibus suis comitatus venit. Episcopi qui cum Marchione aderant, *Engilhardus* Nüenburgensis, & *Tidericus* Mersenburgensis de verbo Marchionis à partibus exegerunt. Quo compromisso collocuti Marchioni redierunt, *Tidericum* Præpositum esse debere ex arbitrio pronunciantes, & ut ab eis qui essent præsentes alterius partis in continenti eligeretur præcipientes, quod sic factum est. Episcoporum sane alter Mersenburgensis, postmodum hujus arbitrij non parum pœnitens, pro voluntate Marchionis sententiam se tulisse, cuidam familiarium suorum confessus est, eumque pro consensu suo accepisse pecuniam testabatur. Ipse etiam Marchio, eo tempore quo *Ekkehardus* apud eum negociabatur, cuidam clericorum suorum LX. marcas sibi pro Præpositura Sereni-montis quasi jocando retulit oblatas fuisse. Idem annis singulis vinum, quod fratribus superesse poterat, emere solebat, ex quo mercatu tempore quo *Iohannes* Præpositus obiit fere CCC. marcas reddere tenebatur. Cujus debiti cum ejus *Conradus* Episcopus de *Sichem* petente capitulo postea commo-

neret, totum ſibi dimiſſum eſſe reſpondit. In ipſo autem inſtanti quo arbitrium promulgandum fuit, cum cunctari aliquantum Marchio videretur, & familiares ejus ſecreto cum Tiderico crebrò colloquerentur, frater ille ſenior, quem Tidericus à familiaritate Johannis Præpoſiti averterat, cujus erat nomen *Hartmodus*, ſuſpectum habens negocium, anſa familiaritatis quæſivit ab eo, quæ eſſet cauſa horum colloquiorum, & pro qua re Marchio cunctaretur. Ille autem, tum pro reverentia, viri tum etiam inquiſitionis inſtantia, verba quibus veritatem convenienter palliaret non inveniens, ægrè quod verum erat reſpondit, cauſam, prout vellet, terminari non poſſe niſi in continenti c. marcas Marchioni promitteret ſe daturum. Hæc frater ille poſt modicum, rebus inter ipſum & Præpoſitum aliter quam tunc ſe habentibus, fatebatur. Uxorem etiam Marchionis & quoſdam familiares ipſorum expertes donationis non fuiſſe compertum eſt. Sed has omnes difficultates *Henricus* Merſenburgenſis Præpoſitus, utpote vir literatus & prudens, breviter abſolvit, dicens: *fratrem ſuum non Præpoſituram, ſed gratias comparaſſe Marchionis, pecunia.* Viderit tamen ipſe utrum rectè appellaverit gratiam, non gratis datam. Tidericus itaque Præpoſitus confirmatus, habens in Comitatu Ecchardum Marchionis nuncium, domum venit, collectiſque f atribus ejus qui de parte altera reſtabant, idem nuncius verbis Marchionis præcepit, ut in electione aliis concordarent, aut de loco ipſo ſibi emigrandum cognoſcerent. Illi conſortio fratrum ſuorum carere malum maximum judicantes licet contra ſuam conſcientiam, eligere quam recedere maluerunt. Poterat Eccleſia Sereni-montis alterum æquè fortaſſis utilem & minori conſtantem pretio Præpoſitum habuiſſe: ſi non æquiſſimus ille rerum ordinator hujus importunitate victus, atque utinam non iratus, hoc nomen eum conſequi permiſiſſet.

Albertus

Albertus Archiepiscopus Apostolicæ sedis legatus Imperatorem crebro excommunicatum denunciabat, & ne quis eum Imperatorem appellaret, sub pœna excommunicationis prohibebat. Nec verò Imperator ei parcebat, omnia quæ illius & suorum erant quantum poterat devastando, quamvis & ipse nonnunquam ex parte Episcopi damni aliquid pateretur. Tanta autē fuit & hujus in denunciando, & illius in devastando, constantia, ut rectè quidam dixisse laudetur: *quod Episcopatus Magdeburgensis, ab Ottone Imperatore & Alberto Archiepiscopo constructus, ab Ottone imperatore & Alberto Archiepiscopo destrueretur.* Æquivoci enim erant costructores & destructores: licet Archiepiscopus non aliunde destructor fuerit, nisi quod occasionem præbuit destruendi. Eo maximè tempore Ecclesia Magdeburgensis *Ludolfi* Archiepiscopi sensit industriam in ædificatione castri *Hunoldisburg*, quod præcipue excursus Brunesvvicensium frenabat. Imperatore itaque, ut solebat, devastante *Magdeburg* adjacentem provinciam, Episcopus militibus collectis cum eo congredi tentavit. Imperator talium peritissimus, cum & audacia & corporis viribus parem non haberet, adventu hostium cognito paulatim cessit, eosque insequentes longiùs à civitate protraxit. Deinde cum impetu ad eos convertens omnes in fugam convertit ccc. ferè militibus captivatis, quæ pugna maximum Episcopo damnum procuravit: cum ipse pro captivis solvere cogeretur: & Imperatore, quicquid solvere poterant, ab eis non negligenter extorquente.

Anno M CC XIII. Cum Ecclesia *Hilseneburg* Abbate careret, *Albertus* Archiepiscopus ratione legationis suæ, quia *Fridericus* Halverstadensis Episcopus, Imperatori favens, excommunicationis jugum ferebat, in cujus diœcesi est illa Ecclesia, *Hartvvicum* Pigaviensem Monachum ei Abbatem dedit. Quem cum monachi recipere nollent, Archiepiscopus

pus eos excommunicationis vinculo innodavit. Sed cum difficile inveniri potuisset, timore Imperatoris, qui ipsius sententiæ literam Hilseneburgensibus exhibet, Hartuicus cognatum *Henricum* de *Rekkin* Sereni-montis Canonicum eum ad se tacito negocio vocavit, quem permittente Præposito ad se venientem cum eisdem literis destinavit. Qui exhibitis literis factione monachorum captus, & suis omnibus exspoliatus est. Interim monachi misso cum suis literis nuncio, *Tiderico* Præposito de Henrico conquesti sunt, quod Ecclesiam suam exhibitione illarum literarum, ad perturbationem maximam produxisset. Præpositus occasionem non negligens, (nam Henricus unus fuerat electioni suæ adversantium) eum, cum in castro *VVernigerode* captivus teneretur, communione sua suspendit, & ab ingressu claustri, si redierit, arceri jussit; cum tamen regula nusquam aliquem à societate fratrum projici jubeat, nisi quis peccans emendatoriam vindictam non curaverit sustinere. Henrico vero cum pace redeunte, Præpositus eum ab ingressu claustri prohibere conatus est. Quod cum implere non posset, eò quod plures de fratribus ei faverent, districtè eum præcepit ab omnibus evitari. Cujus motum ille mitigare cupiens, nudis pedibus in veste nigra scopam ferens, cum Priore & quodam alio fratre seniore, pedibus ejus prostratus petebat, ut si quid peccasse ostensus fuisset, de hoc eum in claustro pœnitentiam agere pateretur. Præpositus verò nihil his mitior factus, cum ille à claustro abesse nullo modo consentiret, egit ut per *Hartmannum* quendam villicum Marchionis ab Ecclesia pelleretur. Qui veniens, & cum armatis claustrum ingressus, hora refectionis Henricum de refectorio protractum, extra claustrum à suis servientibus educi fecit: sicque ille discedens magnam fratribus tristitiam dereliquit, cum etiam eos, qui ei faverant, gravari à Præposito contigisset.

Erat

Erat autem ſtudium ingens his qui Præpoſito adhærebant, ut eos, qui in electione diverſæ partis fuerant, à ſuo conſortio removerent, in qua intentione etiam eis Præpoſitus concordabat. Henricus itaque à *Sifrido* Pegavienſi Abbate patruo ſuo receptus, Archiepiſcopo quam paſſus erat injuriam initiavit. Archiepiſcopus vero, legationi ſuæ contumeliam in hoc irrogatam affirmans, cum occaſione facti ſui gravari illum contigerit, Præpoſitum de receptione ejus crebrò ſtuduit commonere. Sed cum nec monendo nec petendo quicquam proficeret, ejuſdem legationis auctoritate excommunicationis contra eum & quoſdam collaterales ipſius, qui maximè ei in hoc facto cooperatores extiterant, ſententiam promulgavit.

Anno M CC XIV. *Henricus* de *Rêkkin* Sereni-montis Canonicus expulſus, cauſæ ſuæ oportuno tempore captatæ in Sabbato Paſchali Præpoſito ad benedictionem foris aſtante venit, & prius appellatione interpoſita literam Archiepiſcopi excommunicationis ſententiam continentem ei porrexit, quam cum ille non reciperet, miniſtris ſimul adſtantibus & poſt eos ſingulis fratrum exhibere curavit. Nullo autem eam recipiente, ipſe in medio Eccleſiæ ſtans, excelſa voce recitare cœpit, Præpoſito è diverſo benedictionem foris ſublimiter pronunciante: Intellectum tamen eſt quid illa litera contineret. Poſt recitationem Henricus exiit, & finito baptiſmi officio Præpoſitus ad pulpitum eum excommunicatus excommunicavit, & omnes ei conſentientes, credens aliquos fratrum hujus facti conſcios extitiſſe. Henricus autem extra Eccleſiam occultatus, explorabat, utrum Præpoſitus poſt ſententiam celebraret: de quo certificatus itinere ſuo diſceſſit. Familiaribus verò Præpoſiti conſilium dantibus, ſequenti ſecunda feria *Magdeburg* ad præſentiam Epiſcopi veniens, ad cautelam abſolvi poſtula-

vit. Quem ille juxta formam Ecclesiæ absolvi fecit, sed præstito juramento: absolutoque, ut Henricum reciperet, præcepit sub debito juramenti, quod ipse minimè complevit. Henricus cum literis Archiepiscopi, causam suam Papæ significantibus, Romam profectus judices contra Præpositum impetravit. Eo tempore, indicto ab Innocentio Papa *Romæ* generali concilio, universi Ecclesiarum Prælati ad profectionem se parabant. Præpositus vero sicut & pleriq; alii ad concilium prævenire cupientes, ut cõmodior ei copia fieret sua negocia promovendi, cum à judicibus Henrici citatus fuisset, appellavit, & copiosa sumta pecunia Romam profectus est. Et de causa quidem appellationis apud summum Pontificem siluit: referebat autem, se subditum quendam habuisse, qui cum officium cellerarii sibi contra ejus voluntatem usurpare voluisset, & ex hac causa lites concitare cœpisset, ipse eum à consortio fratrum & ab Ecclesia rejecisset: petebatque, ut si talis ad ejus veniret præsentiam, accusationem ejus non reciperet, sed potius eum ad Ecclesiam suam compelleret redire, quia eum pœnitentem recipere paratus esset, metuens ne, si Henrico audientia data fuisset, ejus ineptiæ publicarentur. Et ut efficaciter, quod intenderat, consummaret, Notarium quendam non parva conduxit pecunia, ut huic negocio præesset, & se Henrico, si veniret, pro se adversarium exhiberet. Cui etiam alium Marchionis Clericum de *Niendorp*, qui præsens erat, & post eum in curia remanebat, adversarium ordinavit. Aliorum autem quæ petijt nihil potuit impetrare. Erant autem hæc: *ut in die dedicationis Ecclesiæ suæ populus adveniens indulgentiam haberet*: & *ut Papa ei unum Episcoporum terræ suæ, quem eligere maluisset, vice sua judicem ordinaret*: & *ut ei in caussis Ecclesiæ suæ excommunicandi concederet potestatem.* Præpositus à curia recedens, Henricum se insequentem *Boloniæ* invenit, missoque

ſoque ad eum quodam civitatis magiſtro, tentabat ſi cum eo in concordiam redire poſſet: in quo ille nulla ratione voluit conſentire. Cum verò in præſentiam Apoſtolici veniſſet, volens Papa ut ad Eccleſiam ſuam rediret, literas, per quas reſtitueretur, ſuggerente Præpoſiti notario dari ei præcepit. Henrico autem inſtanter audientiam ſibi dari poſtulante, Papa motus ejus inſtantia & cauſa cognita juſſit, *ut literas datas dentibus ſcinderet*, quod literis caſſatis fieri ſolet; jam enim, alijs etiam referentibus, de ſtatu Eccleſiæ Sereni-montis Papa cognoverat, & Henricum de ſingulis ſubtiliter interrogabat, ita ut expreſsè de nemore monti proximo, quod Præpoſitus nimis damnosè incidi & vendi fecerat, an ita eſſet percunctari ſtuderet. De omnibus autem, quæ ille vera fatebatur, juramento ſibi fidem facere compellebat, ac ſic demum literas ei dari mandavit, quibus Præpoſitus redire ad concilium cogebatur. Aliàs etiam pro Abbate Pigavienſi contra Marchionem literas impetravit. *Arnoldus* vero Clericus Marchionis impedire eum volens & non valens, de eo quod adverſatus ei fuiſſet pœnitentiam agens, reconciliari eum ſibi humiliter poſtulavit. Henricus de partibus rediens Trans-alpinis *Herbipolim* venit, ibique *Arnoldum* qui ſe præceſſerat invenit. Cumque inde recederet, priusquam *Pigaviam* pervenire potuiſſet, ejus Arnoldi traditione ab hominibus Marchionis captus, & ſuis omnibus ſpoliatus atque in caſtro *Hagenesberg* incarceratus, aliquamdiu detentus eſt. Et hic caſus Præpoſitum à neceſſitate redeundi ad concilium liberavit.

Tempore quo Præpoſitus Romam proficiſci parabat, & cum eo *VVillehelmus* Cillenenſis Præpoſitus, *Tidericus* Marchio *Zurbeke* conſtitutus, eis, ut in die profectionis ſuæ ad ſe venirent, mandavit, intendens ut ablatis omnibus quæ haberent, eos ab itinere prohiberet, quoniam hujuſ-

modi expensas supervacuas asserebat. Præpositus conatu ejus per quosdam suos amicos cognito, diem profectionis præveniens, solus ad eum accessit, diuque ei familiariter collocutus, eum ad suum placitum inclinavit. Exiit autem talis rumor quod XL. vini carratæ, quas Marchio de recenti solvere tenebatur, Præposito licentiam impetrassent. Denique cum post profectionem ejus Prior & capitulum unum de fratribus pro quibusdam Ecclesiæ caussis ad principem destinasset, ille rumoris veritatem explorare cupiens, eum tam de veteri quam de novo studuit commonere. Marchio respondit se totum debitum persolvisse: quod autem nec ante, nec post solverit, & quod Præpositus nunquam exegerit, certum est. Imperator cum Rege Franciæ pugnâ commissâ victoriam perdidit, multis ex parte ejus captis, & plurimis ex utraque parte occisis: ex quo tempore nomen Teutonicorum satis constat apud Gallicos viluisse. *VVernherus* de Ecclesia S. Mauritij, Hallensis primus Præpositus, *Lipzke* missus est. In civitate Hallensi factus est concursus ex hujusmodi caussa. Presbyter quidam ex vicarijs parochiani Ecclesiæ forensis, *Petrus* nomine, egit arte quam ipse noverat, ut ad imaginem quandam crucifixi, quæ in ipsa erat Ecclesia, sanitates conferre ægris adventantibus putaretur. Quo rumore diffamato, provinciarum omnium circumjacentium populis ad civitatem confluentibus, tanta fuit offerentium multitudo, ut infra paucos menses, quibus illa duravit insania, præter oblationes ceræ, supra CL. marcas sit sacrificium computatum. Ex his cesserunt in partem Archiepiscopi, ut fertur, LXX. marcæ, reliqua in usus Ecclesiæ *Novi operis* sunt recepta. In tantum verò etiam prudentes viros eadem delusio dementavit, ut non solum *Poppo* Præpositus assidua prædicatione virtutes quæ ibi fierent, populis intimaret, & contradicentes vel irridentes

post

post excommunicationis quoque sententiam prohiberet: sed etiam *Conradus* de *Sichem* horum veritati publicè in suis sermonibus testimonium perhiberet. Interim servitii sui tempore exacto, Presbyter à civitate recessit, & omnis ille virtutum effectus cum eo pariter emigravit. Constat enim nihil ibi talium postmodum accidisse.

Anno MCCXV. *Fridericus* rex Aquisgrani die beati Iacobi coronatus est & cruce signatus. *Christianus* primus post beatum *Adelbertum* genti Prutenorum Episcopus consecratus est. *Tidericus* Episcopus Mersenburgensis mortuus est IIII. Idus Octobr. pro quo ex arbitrio *Conradi* Episcopi de *Sichem*, & duorum Canonicorum Mersenburgensium, *Ekkehardus* ejusdem Ecclesiæ Canonicus electus est. Oratorium S. *Augustini* in *Sereno-monte* dedicatum est à *Conrado* Episcopo de Sichem V. Idus Octobris. Synodus Universalis Romæ in Ecclesia Salvatoris, quæ *Constantiniana* vocatur, mense Novembri celebrata est, Præside *Innocentio* Papa III. Pontificatus ejus anno XVIII, in qua fuerunt Episcopi CCC XII. inter quos erant Patriarchæ duo, Constantinopolitanus & Hierosolymitanus. Antiochenus languore detentus misit suum vicarium Anteradensem Episcopum. Alexandrinus, sub Sarracenorum dominio constitutus, fecit quod potuit; misit pro se Diaconum germanum suum. Primates autem & Metropolitani fuerunt LXXI. Abbates & Priores ultra DCCC. Absentium vero Archiepiscoporum & Abbatum non est numerus comprehensus. Legatorum verò, regis videlicet Siciliæ in Romanum Imperatorem electi, Imperatoris Constantinopolitani, Regis Franciæ, regis Hungariæ, regis Hierosolymitani, regis Cypri, regis Arragonensis, nec non aliorum Principum & magnatum & civitatum, aliorumque locorum ingens affuit multitudo. *Sifridus* Abbas Pigaviensis *Henrico* de *Rekkin* Montis-Sereni Canonico expulso in concilio

commissionem obtinuit, cujus exemplar hîc inserere libuit pro testimonio veritatis. *Innocentius Episcopus servus servorum Dei dilectis filijs Præposito S. Nicolai A. Cellerario & H. Canonico Magdeburgensi salutem & Apostolicam benedictionem. Cum olim ex literis venerabilis fratris Alberti Magdeburgensis Archiepiscopi Apostolicæ sedis legati, quam ex conquestione dilecti filij Henrici Canonici Ecclesiæ montis-Sereni Magdeburg. diœcesis, nostro fuisset Apostolatui reseratum, quod Tidericus ipsius Ecclesiæ Præpositus eundem Henricum, pro eo quod nostras & ejusdem legati detulerat literas, ab eadem Ecclesia turpiter expulisset, faciens quosdam laicos ad hæc specialiter convocatos in eundem manus injicere violentas, & quosdam de fratribus suis, quia noluerunt tyrannidi consentire, punire graviter præsumsisset, & insuper cum complicibus suis, post excommunicationem à præfato legato pro ipso in eosdem prolatam, divina non fuisset veritus officia celebrare, quodque, postquam à jam dicto legato fuit juxta formam Ecclesiæ absolutus, memoratum Canonicum ad suam Ecclesiam revocare nullatenus voluisset, licet hoc ipsi ab eodem injunctum fuisset sub debito præstiti juramenti, vobis dedimus in mandatis, ut si res taliter se haberet jam dictum præpositum ut Canonicum memoratum benignè reciperet & tractaret, monitione præmissa per censuram Ecclesiasticam appellatione remota compellere curetis, ipsi & complicibus ejus pro præfatis excessibus pœnam Canonicam nihilominus inflicturi, ut ea docente cognoscerent, quod temerarium esset contra stimulum calcitrare. Cum autem, sicut ex vestrarum intelleximus continentia literarum, Præpositum ipsum auctoritate mandati nostri peremtorie citassetis, ut vestro se conspectui præsentaret, jam dicto Canonico super his quæ præmisimus responsurus ipse nec venit nec pro se misit idoneum responsalem, veruntamen quidam Clericus, nullis tamen exhibitis literis, comparuit coram nobis, qui pro eo à vobis in nullo gravato sedem Apostolicam appellavit. Licet autem appellationem ipsius reputassetis frivolam & inanem, quia tamen intellexistis, eundem ad sedem Apostolicam accessisse,*

cessisse, ut in præsentia partium plenius veritas appareret, jamdictum cum vestris Canonicum literis processum vestrum continentibus ad nostram præsentiam transmisistis. Nos igitur ejusdem Canonici compatientes laboribus & expensis ipsum ad vos duximus remittendum, per Apostolica vobis scripta mandantes, quatenus si res ita se haberet ad locum & beneficium suum restituentes eundem, non permittatis ipsum super his à quoquam indebitè molestari, nihilominus Præposito à dictis & suis complicibus de illatis injurijs sibi competenter satisfieri, facientes contradictiones per censuram Ecclesiasticam appellatione postposita. Cæterum quoniam Præpositus memoratus de Simonia, dilapidatione, perjurio & alijs multis criminibus dicitur infamatus, & quod etiam excommunicatus divina celebrare præsumserit, ac insuper ante confirmationem à nobis obtentam administratione Ecclesiæ Montis Sereni, tam in Spiritualibus quam in temporalibus se impudenter ingessit, à quibusdam de fratribus Ecclesiæ coram seculari judice obedientiam exigens & extorquens, discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus inquisita super his diligentius veritate, quod canonicum fuerit, appellatione postposita, statuatis, facientes quod statueritis per censuram Ecclesiasticam firmiter observari. Quod si non omnes &c. Acceptis itaque his literis, Henricus, priusquam per eas aliquid agere potuisset, summi Pontificis morte præventus est.

Anno MCCXVI. *Ekkehardus* Episcopus Mersenburgensis Electus, consecratur die S. Bonifacij, qui tunc fuit in octava Pentecostes, ab *Alberto* Magdeburgensi Archiepiscopo, *Brunone* Misnensi & *Balderamo* Brandenburgensi Episcopis, & *Conrado* Episcopo & Monacho de Sichem. Innocentius Papa III. obijt, vir strenuus & literatus & qui in multis caussis honori & utilitati Ecclesiæ cognoscitur præfuisse. Huic successit *Honorius* III. Ecclesiæ montis-Sereni gravis turbatio nata est ex hujusmodi caussa. Tidericus Præpositus fratribus illis, quos in electione sua adversarios passus fuerat, impor-

importunum se consueverat exhibere, & causas, pro quibus eos justè persequi videretur, nonnunquã confingere, ita ut aliquando in capitulo dicere non erubuerit, quod à quibusdam amicis suis veraciter audivisset, timendum sibi esse, ne ab his vitæ periculum sustineret. Totus enim contra ipsos ejus motus facilè ad minus in superficie mitigari potuisset, si illi suo eum arbitrio in his quæ agere voluisset relinquentes, mulcere adulationibus voluissent: quibus tantum delectabatur, ut per eas à sibi faventibus ad permittendum eis quid libet duceretur. Verum quia hoc ab istis consequi non poterat, qui non solum ei non adulabantur, sed etiam ubicunque contra utilitatem & honestatem Ecclesiæ aliquid agere voluisset, fiducialiter resistebant, non solum ipse eos persequi, sed & numerum eos impugnantium augere studebat, juvenes immaturæ ætatis propter hoc ipsum emancipando, & ad sacros ordines promovendo, quod tamen non usquequaque pro ejus arbitrio procedebat: quia illorum nonnulli, postquam libertatem consecuti fuissent, consideratis causarum circumstantiis, ei adversantium numero jungebantur. Tanta autem erat libertas ad libitum vivendi his, qui ei contra non suos militabant, quod duo ipsorum, quorum alter fuit filius fratris ipsius *Hermanni de Rosinvelt*, in tantam exarsisse feruntur insaniam, ut in cameram quandam, quæ erat in extremitate claustri à parte occidentali constructa, mulieres introducendi consuetudinem facerent, ut securè possent suas miserias augmentare, quæ res maximè Dei consuevit iracundiam provocare. Talis enim iniquitas *ex adipe* prodire dicitur, hoc est, ex superabundantia & securitate. Quod cum non solum familiæ, sed etiam provincialibus, notificari cœpisset, Præpositum latere non potuit, de quo etiam cum Priore & aliis quibusdam sæpe conquerendo tractabat, ita ut aliquando cum uno ipsorum secretò

cretò ad conſiderandum locum acceſſit, ubi mulieres fama vulgabat introduci. Diſſimulabat tamen ſicut de omnibus electionis adjutoribus, & quibuslibet ſibi adulantibus, facere ſolebat, vel memor beneficii, vel adulationibus delectatus, vel etiam, quod minus verum non eſt, ut ſi forte aliqui ipſorum contrariari ejus ſententiæ cœpiſſent, haberet unde ora eorum obtundere potuiſſet. Cum itaque aliquando à ſervientibus clauſtri diffamatum eſſet, mulieres ad locum illum introductas fuiſſe, rumore in tantum dilato, ut in villis & caſtris circumjacentibus de eodem facto etiam cantaretur, cum & mulier ipſa, ut conſuetudo talium eſt, quaſi pro jactantia, ad clauſtrum ſe fuiſſe, cunctis audire volentibus teſtaretur: Præpoſitus die quadam fratribus in capitulo congregatis, nullo de hac re verbum movente, dicebat, iniquè agere eos qui fratres ſuos de cauſis turpibus mala voluntate compoſitis infamarent, quod nuper factum eſſet, declinans omnino rem verbis manifeſtioribus aperire. Quidam enim familiarium illorum, quos infamia pulſabat, ei ſuggeſſerant, rumorem illum à quibuſdam ſibi adverſantibus confictum pro odio eorum, qui libenter ei ſervirent. Licet autem Præpoſitus hoc non fictum, ſed potius verum eſſe crederet, volebat tamen ſibi ſuaderi, ut crederet fictum eſſe, & ut diſſimulationem ſuam, quæ nimirum erat damnabilis, ſibi excuſaret, conſcientiæ ſuæ vim faciens, ſe ipſum quod non credebat credere compellebat. Volebat vero per illum ſuum tractatum hoc efficere, ut his, quorum verebatur inſultum, de hac re quidquam loquendi audacia tolleretur. Sed aliter quàm putabant evenit. Denique quidam ipſorum ex hoc magis moti, quod ipſe cauſam, de cujus correctione pro timore Dei & honeſtate Eccleſiæ ſuæ tractare deberet, ſupprimere conaretur, reſponderunt; fruſtra ſibi ſuper hac re ſilentium imponi, quæ per ora omnium pro-

vincialium volveretur, petebantque ut de camera illa vindictam Deo faceret, quia de ea frequenter infamia nata esset, quod ipsi non aliunde magis, quam ex ipsius narratione didicissent. Præposito autem cum indignatione negante, se de hac re quicquam scire, nec aliquid ab eo de hoc auditum fuisse, illi eum Prioris, cum quo de hac re tractaverat, testimonio convicerunt. Vnde magis motus, & pene quid ageret nesciens, dicebat se conscientiam puram declarare velle, quia judicio illorum hujus facti conscius videretur, & stola sumta reos tacitis nominibus excommunicationis vinculo innodavit, præcipiens Priori, ne in confessione secreta eorum reciperet, nisi peccatum suum publicè faterentur. Ad se autem post iram reversus, graviter tulit, se pro illorum instantia tulisse sententiam, eosque die sequenti incusavit, quod ipsi fratres suos infamassent, & ut de hoc Deo & sibi & capitulo satisfacerent, præcepit. Illis autem pro eo, quod se non fecisse sciebant, pœnam sustinere recusantibus, eos excommunicavit, præcipiens eos à fratribus evitari. Hinc orta est inter fratres gravis dissensio, plurimis eorum dicentibus, injustè eos gravari, qui Dei causam exequi viderentur, nonnullis etiam, ut eos vitarent, nulla ratione consentire volentibus. Verum illi, ne turbationem augerent, à celebratione divinorum se subtrahere decreverunt. Hæc in adventu Domini gesta sunt. Porro familiares eorum quos opinio reos judicabat, in familiam illam falsa dicta esse contendebant, eamque excusantes, alterius facti, de quo melius taceretur, vestire pallio nitebantur. Neque vero ipsa sibi excusatio, diversis diverso modo excusantibus concordabat, nec videbant excusantes suis se conatibus impediri. Si enim nihil factum erat, quare excusando laborabant, ubi enim mali conscientia non est, excusatio necessaria non est. Vbi vero excusationem prætenderis, ostendis te ha-

te habere aliquid,quod excusatione indigeat,colorari igitur aliquid factum erat. Sed cum excusatio ipsa, præter hoc quod in rei veritate scitur, falsa fuisse etiam alio modo, scilicet sui diversitate, seipsam impugnans, destrueret, nonne tibi videtur id quod fama clamabat verum esse. Fratrum verò illorum, qui à Præposito gravabantur, (erant autem tres) unus ad Marchionem profectus, de violentia Præpositi conquestus est, nec tamen causam gravaminis ei etiam cum instantia requirenti voluit indicare, ne fratres suos infamasse apud principem videretur. Petebat autem ut Præpositum per nuncium suum ab eorum vexatione compesceret, per quem etiam posset ei caussa competentiùs intimari. Marchio eum *VVitin* ad *Tiderikum* de *Sladebach* cum suis literis destinavit, mandans ei ut causam sibi insinuandam cognosceret, & si posset amico fine terminaret alioqui eam suæ juberet audientiæ reservari. Prævenerat autem fratrem illum nuncius Præpositi de ipso & sociis suis Marchioni querimoniam faciens, & petens, ut eos, quia sibi obedientes esse nollent, ab aliorum præciperet consortio removeri. Marchio respondit se neminem ejicere, nec ut ipse quenquam ejiceret, pati velle. Militem verò de suis fidelibus, *Elegerum* nomine, qui caussam, prout posset, convenientius terminaret, misit: Sed ne fratres illi in aliquo gravarentur interdixit. *Elegerus* villico quodam Marchionis, *Vlrico* nomine, cum aliis armatis, propter discordiam quæ inter Marchionem & Principes Transvannenses vertebatur, assumto, Dominica qua cantatur *Gaudete*, ad locum venit, & ipse inermis, cæteri verò armati, quidam etiam in nudis loricis claustrum ingressi, duos de fratribus illis, quia tertius à Marchione nec dum redierat, coram Præposito & capitulo, pro qua causa Præposito inobedientes essent, minaciter percunctati sunt. Illis autem pro se loqui volentibus,

 Præ-

Præpositus audientiam non esse eis dandam dicens, iracundiæ præcipitatione impulsus, causam illam nudis verbis expressit, addens illos hoc de suis fratribus confinxisse, scilicet quod mulier ad cameram illam introducta fuisset, & hac occasione misera illa fabula tota in auribus laicorum illorum effusa est. Consilium autem Præpositi cum illis tale fuit, ut duos illos terroribus tentarent, quod facere non dissimularunt, præcipientes eis ex parte Marchionis ut Præposito satisfacere maturarent, alioqui scirent à fratrum suorum consortio removendos vel certè incarcerandos, & Marchionis præsentiæ reservandos. Cumque in hujusmodi negotio magna diei parte consumta illi nihil à suo Præposito remolliti, alter ad recedendum paratus esset, alter verò vim potius exspectare velle se diceret; Elegerus fines mandati transire non præsumens, Præpositum cum nihil proficeret, ut ad concordiam cum eis rediret, & ab excommunicatione eos absolveret, hortabatur. Præposito hæc se facere promittente, si jurarent stare mandatis ejus. Illi petebant ut à Priore & fratribus inquireretur, utrum eos talem absolutionis modum antecessorum suorum auctoritas docuisset. Priore vero respondente, hæc ipsorum consuetudinem non habere, nuncius, ut eos sine juramento absolveret, postulabat. Quod cum se nulla ratione facturum diceret, ille indignatus, cum suis discessit, caussa in medio remanente. Porro Præpositus conatum suum inanem esse videns, graviter tulit, seque jam de facili contemni posse considerans, pro eo quod ejiciendi à claustro sibi adversarios copia ei videretur ablata, in quo maximè ejus erat fundata fiducia, convocatis fratribus iracundia stimulatus, recessurum se, nec de cætero quamdiu inobedientes illos & excommunicatos ibi esse cognosceret rediturum, nec in aliquo eorum necessitatibus provisurum; animi motum gestu corpo-

corporis exprimens, minabatur. Quia verò plerique de fratribus junioribus à communione illorum abstinere nullatenus patiebantur, ut de his quoque vindictam caperet, quia erat in jejunio Decembris, alios eis inferiores in sacris ordinibus supponere conabatur, quod tamen per Dei gratiam efficere non potuit, Episcopo Mersenburgensi, à quo promovendi erant, causis aliis à faciendis ordinibus impedito. Duravit autem hæc dissensio usque post circumcisionem Domini: post quod tempus Præposito jam de Merseburg, ubi natalem Domini celebraverat, reverso, *Tidericus* de *Sladebach* ipsum, & tres illos fratres, ut causam illorum, secundum Marchionis mandatum, cognosceret, *VVitin* evocavit: & adnitente *Poppone* Hallense Præposito, qui ibi aderat, negocium ad hoc usque tractando produxit, ut illi eo modo, quo Prior faciendum diceret, absolutionem petentes à Præposito absolverentur, & hoc fine totam discordiam terminaret. Die sequenti, quæ fuit vigilia Epiphaniæ Domini, Prior assumto Præposito Hallensi, juxta condictum fratribus illis dixit, ut in habitu quotidiano venientes veniam peterent & absolutionem. Deinde de suo tàm ipse quàm Præpositus cum instantia eos rogabant, ut scopam pariter secum exhiberent. Et hoc facto tàm ipsi quàm hi qui eis communicaverant, à Præposito absoluti ad concordiam redierunt.

ANNO MCCXVII. Hujus anni die primo hoc est, IIX Kal. Aprilis obiit *Henricus* puer, Comes de *VVitin*, filius *Vlrici*, filii *Henrici*, filij *Conradi* Marchionis Senioris, anno ætatis suæ XII. sepultusque est in monte-Sereno in sinistra patris sui. Pro eo oblati sunt beato Petro duo mansi in villa *Richenbach*. Magna hunc puerum gratia Deus prævenisse cognoscitur, quia usque ad vitæ terminum calculi morbo castigatus est, & priusquam hæreditatis paternæ, quæ non us-

quequaque justa erat, dominatum acciperet ex hac vita sublatus est. *Tidericus* Sereni-montis Præpositus gravi debitorum pondere, quod ipse sibi alligaverat, pressus, stulto nimis & noxio cum quibusdam sibi familiaribus consilio inito, XXIV. mansos, quos *Rodolfus* Præpositus à *Friderico* Comite de *Brene*, etsi difficulter admodum tamen utiliter, emerat in villa *Niendorp*, eidem Comiti inconsulto capitulo obtulit redimendos hoc modo, ut ipsorum mansorum precio computato à cc. marcis quos Iudæis reddere debebat, quosque ignorantibus fratribus mutuo acceperat, eum absolveret, & reliquam partem reditibus aliis compensaret. Eo tempore castrum *VVitin* ad jus Comitis, pacto inter ipsum & *Tidericum* Marchionem facto contigit devenire. Conventione autem inter Præpositum & Marchionem facta, Præpositus die quadam fratribus in capitulo insinuare cœpit, quod Comes ei de bonis prædictis emendis instaret quia eis ad castri sui servitium carere non posset. Volens autem ut coactionem etiam quadam ex parte Comitis intelligerent, dicebat Comitem hoc asserere, quod tempore primæ emtionis illorum bonorum talis inter ipsum & conventum fuisset facta promissio, ut partem residuam conventus tempore emeret consequenti, quod etiam privilegium contineret. Vnde vellet, ut juxta promissum emtionem diutius non differret. Hæc autem à se ipso ad sternendam negotio viam, ut tamen salva Dei gratia exprimatur veritas, componebat. Quomodo enim est credibile, tam contrariis modis principem pro se agere voluisse. Si enim bona Ecclesiæ emere necesse habebat, cur bona sua Ecclesiam emere compellebat. Fratribus verò dicentibus, illud privilegio non contineri, consulto privilegio, illud ibi non haberi inventum est. Quasdam præterea difficultates ab amicis suis expressas proferebat, quibus, quòd amissio illorum bonorum

eis

eis Comite mortuo immineret, ostendere conabatur. Insuper advocatiam bonorum eorundem, quam bonis venditis, Comes se non vendidisse affirmabat, ipsum Comitem *Burggravio* de *VVitin* concessisse dicebat: à quo utique gravem essent violentiam toleraturi. Sicut autem, qui pugili sæpe congreditur, quâ parte ferire velit ex ejus gestu solet cognoscere, ita fratres ex assiduis tractibus, quasi ex congrediendi consuetudine, omnes Præpositi conatus facilè intelligentes, responderunt; quod si bona illa vendendi, sicut sibi videretur, haberet propositum, sciret eos sibi in eo nullatenus consentire. Ille verò tale propriè se non habere dicebat, sed tamen ista eis, ut voluntatem Comitis & scrupulos in bonis ipsius latentes cognoscerent, intimaret. Nec de hac re de cetero verbum movit: sed inde ad Comitem abiens, juxta modum præscriptum, negotium terminavit. Reditus autem alii, quos Comes recompensavit, habentur in villa *Provostinhagen* & *Richenbach*. in *Szoberiz* quidem xxv. chori, hoc est *VVischepele* triticum, reliquis verò duabus vi chori siliginis & xix marcæ fertone minus. Porrò mansi de *Nienborch* in foribus ecclesiæ positi solvebant lxxx. choros de quatuor generibus frumenti, & servitium rusticorum.

Anno MCCXIIX. Fames magna facta est, quæ priori anno inchoata tantum invaluit, ut modius siliginis qui vulgo *Heimece* dicitur, tribus marcis & non nunquam cariùs venderetur. Hujus temporis necessitatem ecclesia Sereni-montis præ cæteris experta est. Cum enim multæ provinciales ecclesiæ rebus hac longè inferiores nullum in se famis haberent vestigium, in ista tantùm viguit, ut fratres die quadam panem quò ad prandium uti debebāt mutuare in villis circumjacentibus cogerentur. Quadam verò vespera pane deficientes, incœnati manentes, omnium vicinorum suorum fabu-

fabula sunt effecti. Tunc etiam hordeaceo & avenatico pane uti didicerunt: quibus priorum Prælatorum temporibus siligo nonnunquam intolerabilis videbatur. In aliis quoque eorum cibarijs tanta erat tenuitas, ut, quod dictu verecundum est, eos non semel in die lacticiniorum solo pane cerevisia remollito, vel fece calida contentos esse oporteret. Quoddam verò verbum ferebatur, quòd hi, qui ex ore Præpositi illud audiverant, recitare solebant, eò videlicet tempore quô electores sibi conciliabat, illis eum promisisse se, *quod si fieret Præpositus, ita eos procurare vellet, quòd contra ipsum vociferari compellerentur.* In quo promisso hoc tempore verax apparuisse cognoscitur, licet cùm promitteret, aliter hoc intelligi voluisset.

Anno MCCXIX. Nova ecclesiam Sereni-montis quassabat turbatio, cujus principium tale fuit. Præpositus *Tiderico* parochiano Capellæ veteris officium Hospitalis, cùm ille hoc appeteret, concessit, Parochiam vero ab eo receptam alteri juniori, *Ottoni* nomine, commendavit. *Otto* parochianus factus, *Tidericum* de quibusdam parochiæ rebus ablatis, & nonnullis sibi retentis, primò per se, deinde per Præpositum cœpit impetere, pro qua re ab invicem dissiluerunt, cum priùs speciali concordia jungerentur. Marcam etiam unam, quam ex veteri consuetudine Camerario in dedicatione ecclesiæ de sacrificio ipsius diei Tidericus dare tenebatur, usque ad tempus, quo ipse à parochia recessit, quod fuit circa festum Michaëlis non dedit, ad cujus redditionem à Præposito arctabatur. Habebat idem unum de fratribus familiarem, qui cùm timoris Dei & suæ famæ negligens esset, multipliciter excedebat, ita ut etiam ad villas circum-jacentes noctib⁹ eum fama discurrere testaretur: sed patrocinio *Tiderici* tutus esse videbatur. Erat hic duorum alter, propter quos in causa Cameræ superiùs posita turbatio facta est.

est. Hunc enormiter vivere Præpositus, multis eum accusantibus, non ignorabat: sed propter patrui sui gratiam accusationem dissimulatione solita negligebat. Verum rancore inter Præpositum & *Tidericum* causæ *Ottonis* orto, Præpositus etiam hujus ineptias de cetero nō dissimulandas decernens, pro his eum disponebat impetere, intendens etiam, ut erat opinio, eidem causæ, si posset, *Tidericum* involvere, quia de eo quoque propter omninodam illius familiaritatem sinistræ suspicionis habere aliquid videbatur. Tidericus verò tum pro his, tum pro prioribus, non nihil solicitus, conatum ejus quem jam senserat prævenire cupiens, fratribus illis quos Præpositus adversarios deputabat quosque pro hac re continuis VII. annorum labore attriverat, à quibus se pro nonnullis, quæ per ipsum & propter ipsum passi fuerant, minus diligi certus erat, satisfactionis verbis per quosdam alios interpositos reconciliatus est: eisque quid haberet propositi indicavit, non aliud tamen ab eis petens, nisi tantùm ne se ei adversarios exhiberent. De quo certior factus die quadam, quæ fuit vigilia Apostolorum, cum Præpositus eum in capitulo de marca Camerario reddenda alloqueretur, in medium processit, & super damnis quæ Præpositus ecclesiæ suæ plurima intulisset, ad præsentiam summi Pontificis appellavit. Poterat Præpositus improviso ejus insultu in admirationem duci, vel etiam terreri, sed litigandi consuetudine, quâ seipsum & sibi subditos vexare consueverat, appellationem quasi familiare aliquod alloquium attendebat. Experimento autem sciens, valde eum ex officio hospitalis ad agendum contra se adjuvari posse, ipsum officium ei interdixit, quod etiam incontinenti fratri alteri commendavit. Sed tamen Tiderici diligentia præventus est. Duos enim equos de eadem domo ante horam capituli ad locum tutum, suis servandos usibus,

destinavit. Paucis evolutis diebus Tidericus de suo acturus negotio egressus est. Præpositus quoque Merseburg ut à suo fratre Præposito consilium caperet, profectus est. Inde rediens, juxta datum consilium, fratribus in capitulo collectis, scire se velle dicebat, qui essent ipsorum Tiderici faventes, quoniam ille hunc rumorem, quòd majorem capituli partem sibi faventem haberet, in locis pluribus divulgasset. Præcepitque singulis sub debito obedientiæ, ut si appellationi ejus consentirent, aut non, inquirenti sibi, ita, vel non, simpliciter responderent. Cumque plures requisiti se consentire negarent, quidam contra suam conscientiam absolutè negare nolentes, videri sibi illum super causa necessaria appellasse, & si quid communiter utile promovere posset, in hoc se ei, & non in alio, consentire se responderunt. Præposito autē gladio præcepti imminente, ut absolutè negarent vel affirmarent, ad aliud responsum induci nullatenus potuerunt. Vnde eos, tanquam illum, qui appellaverat, pro adversariis habere cœpit: quos tamen in hac causa sibi adversantes nullo modo expertus fuisset, nisi districta inquisitione suam eos conscientiam prodere coëgisset. Erant ipsi, non solùm ex contradictoribus, sed etiam ex primis electionis ejus fautoribus, adunati. Pluribus enim suorum jam dudum valdè displicere cœperat, propter omnimodum tam exteriorum quam interiorum defectum, ex ejus culpa ecclesiæ impendentem: quod tamen plerique eorum callide occultabant: tum ne privatis fortè commodis privarentur, tum per experientiam impetus ejus, quò inconsideratè contra adversarios suos ferebatur. Nonnulli verò, quod deterius est, post tergum eum lacerantes, si fortè, quod in cotidiano usu erat, litem cum aliis eum movere contingeret, contra ipsos ei, obliti verecundiæ assistebant: non quidem gratis, sed ad placitum vivendi sibi tali obsequio licentiam pro-

curan-

curantes. Interim *Tidericus*, incertùm verò, an audacis incoepti pœnitens, an amicorum suorum inductus consicio, ad *Tidericum* Marchionem accedens, ei de Præposito & damnis ecclesiæ suæ conquestus est, simul etiam quòd ipse super his appellaverat, indicavit. Marchio super appellatione indignatus, ne eam persequeretur, interdixit. Ad ejus verò instantiam *Conradum* Episcopum de *Sichem* patruum ejus, & *Ekkihardum* Episcopum Mersenburgensem suis rogavit literis, ut ad ecclesiam *Sereni-montis* personaliter accedentes, de causa illa, prout eis videretur utilè, ordinarent, mandans etiam Præposito, ut per eos terminari negotium consentiret. Episcopi diem 11. Kal Augusti, qua petitioni Principis satisfacerent, statuerunt. *Tidericus* quoque die illa proximè præcedente, hora jam tardiore, venit, ut in crastinum Episcoporum se præsentiæ exhiberet. Præpositus verò adventu ejus cognito, equos, quos ille de hospitali sumptos in suis habebat usibus, auferre volens, cum fratribus sibi familiaribus non sine impetu excurrit. Videns autem eos per inermes auferri non posse, quoniam fratres Tiderici *Conradus* & *Iohannes* & servientes ipsorum, qui cum eo advenerant, evaginatis gladiis hoc prohibere parati erant: ipse per se vocem, qua vulgari voce ad arma evocari populus solet, cum clamore sæpius edere cœpit. Ad quam tota familia cum armis concurrit, nec non & institores, qui juxta consuetudinem ad celebrationem Dedicationis jam plures fuerant congregati. Quidam etiam juniores de numero fratrum *Tiderico* faventium tumultu evocati procurrentes è claustro, defensoribus equorum juncti sunt. Porrò collaterales Præpositi, alii lapidibus, alii armis quibusdam raptis, magnis perstrepentes vocibus, ad tollendos equos eos, qui erant de familia, hortabantur. Tam verò illi quàm hospites qui convenerant, fratres contra se altrinsecus di-

visos videntes, simul etiam *Tiderici* fratres attendentes, à quibus occasione hujusmodi fortassis inposterum gravari potuissent, violenter aliquid agere verebantur. Sicque illis quiescentibus, & equos abduci sinentibus omnis ille conatus Præpositi ad nihilum deductus est. Fratres verò qui cum Tiderico aderant, multis tam à Præposito quàm à suis verborum contumeliis affecti, cùm tumultu finito ad claustrum regredi voluissent, præclusam sibi januam invenerunt, ad hoc eorum æmulis nitentibus, ut si noctis tempore foris eos manere contingeret, & ipsi quietem perderent, & major contra eos Præposito daretur occasio malignandi. Difficultate itaque facta unus ipsorum murum iuxta infirmatorium fratrum transgressus per ecclesiæ januam ceteros intromisit. Eo tempore *Albertus* Archiepiscopus & *Ekkehardus* Mersebur gensis Episcopus ad ecclesiam *Novi-operis* accesserant, pro cujusdam causa turbationis, quam hîc inserere non pigebit. Femina quædam insaniæ non obscuræ adprædictam ecclesiam conversionis, quantum ad habitum, intentione veniens, primò, ut ad tempus aliquod more hospitis colligeretur, & cum sororibus ecclesiæ, quarum una mater ipsius erat, mansionem acciperet, dato officialibus expensarum pretio impetravit. Erat tunc ibi quædam Præpositi neptis *Popponis* de ecclesia quæ dicitur *Steterlingenburg*, cui illa obsequiosa cœpit existere, ut per eam rei quam intendebat aditum præpararet. Evenit itaque aliquando de conversione ejus sermonem moveri, Præposito ad consensum ejus & quibusdam fratribus inclinatis. Quibus etiam, ut fertur, per quosdam Archiepiscopi notarios negotium promoventibus, ejus præcepto ad magnum ecclesiæ illius malum à Præposito recepta est. Verùm cùm receptioni ejus nonnulli fratrum vehementer obsisterent, illa neptis Præpositi graviter ferens, quòd post ejus consensum aliqui reclamare præsumerent,

rent, procaciter eis obloqui & verborum cœpit injurias erogare. Vnde illi permoti legationi scriptæ sigillum ecclesiæ, incertum unde illud habuerint, imprimentes, eamque conventui illius feminæ destinantes, de ea conquesti sunt, ut ad suam revocaretur ecclesiam postulantes. Quam literam illa à suo conventu cum sigillo sibi transmissum Præposito cum gravi querimoniâ & indignationis lacrymis demonstravit. Præpositus magnæ iracundiæ stimulis mœstatus, Archiepiscopo de fratribus illis conquestus est. Quos ille inquisitione facta confessos, de consilio Episcopi Merseburgensis, cujus favorem sibi Præpositus conciliaverat, qui eos falsarios dicebat, tanta districtione punivit, ut præter alias quas sustinere compulsi sunt pœnas, toto corpore usque ad femoralia nudi scopas ferentes diebus Dominicis cruces præcedere cogerentur, & per diversas sigillatim ecclesias ad agendam pœnitentiam distributi nunquam de cetero ad suam ecclesiam, nisi revocante Præposito, præceptum acciperent redeundi. Nunc ad propria recurrendum est. Præpositus sequenti die tumultus prædicti, qui fuit vigilia Dedicationis ecclesiæ, manè *Hallis* profectus, Archiepiscopo & *Merseburgensi* Episcopo se prosternens, cum gravi querimonia omnem *Tiderici* causam cœpit evolvere eumque multipliciter infamare: & cum ad locum tumultus hesterni venisset, dicebat, fautores *Tiderici* mores claustri transcendisse, & super se armatos cultris & securibus excurrisse, pro qua re, si ipsi hoc dignum judicarent, celebrationem divinorum in præsentia ipsorum se velle suspendere memorabat. Episcopi, si res ita se haberet, dignè eum hoc agere responderunt. Inter hæc verò Tidericus advenit, Episcopum Merseburgensem, ut ad causam tractandam juxta condictum accederet, rogaturus. In quem ille propter ea quæ à Præposito audierat vehementer infectus, dicebat se ad cau-

ſam ubi cultris & ſecuribus ageretur nullatenus acceſſurum. *Conradus* interim Epiſcopus de *Sichem*, Tiderico de *Hallis* reverſo, adveniens, cùm *Merſeburgenſem* venturum non eſſe didiciſſet, dolens quòd conturbationem eccleſiæ poſt ſe relinqueret, diſceſſit. Præpoſitus autem à conſultatione Epiſcoporum rediens, cùm jam veſpertinum celebrandum eſſet officium, fratres convocat, à celebratione divinorum eos ceſſare præcipiens, niſi ſe illi à quibus tantum fuiſſet paſſus contumeliam abſentarent; volens intelligi eos in Canonem incidiſſe. Quibus in hoc nulla ratione acquieſcentibus, tantæ ſolennitatis conſideratione, & multorum petitione, inter quos *VVillehelmus* Cillenſis Præpoſitus coram ipſo proſterni volebat, induci non potuit, ut ſententiam revocaret. Sicque veſpertinum & matutinale officium nocte illa omiſſum eſt. Die tamen ſequenti miſſæ celebrationem fieri conceſſit, cui ſolus ille abſens fuit. Archiepiſcopus verò ipſo die adveniens veſpertinum officium cum fratribus præſente Præpoſito celebravit, quâ peracto, convocatis eis dicebat, quod ſi voluntas eorum eſſet, ad informandam inter ipſos concordiam ſe vellet interponere; addens, quòd, licet eccleſia illa juri ſuo pertinens non eſſet, tamen cùm in annis prioribus ex oportuno ejus ſtatu diœceſis ſua ad modum honeſtata fuerit, & ſui ipſius & multorum judicio nimis eſſe vituperabile, ſi ruinæ ejus jam jamque imminenti non aliquo conſilio ſubveniret. Præpoſito verò ad conſenſum veniente, ut per ipſum cauſa tractaretur: Tidericus & fratres partis ejus per hoc ſolùm à conſenſu ſe retardari reſponderunt, quòd cauſa ad Marchionis advocati ſui notitiam ex eorum querimoniâ veniſſet, & ignorarent, utrum per alium, quàm per ſe tractari pateretur. Nam ſi hoc ei contrarium non eſſet, libenter ſe acquieſcere conſilio Pontificis affirmabat. Ille reſponſum eorum approbans,

bans, causam quandam Marchionis & *Sifridi* Abbatis *Pigaviensis* in assumtione Dei genetricis *Pigaviæ* tractandam memorabat, ubi ipse adesse deberet, jussitque ut permittente Præposito aliqui ipsorum die prædicta de hac re Marchionem consulturi ad locum illum accederent. Sicque demum, ut medio tempore Præpositus in quiete & tranquillitate eos agere sineret, ordinans, non parvum commodum eis præstitisse visus est. Porrò isti contentionis suæ causam considerantes, hanc videlicet, quòd Præpositum damna ecclesiæ suæ multiplicia non sine fratrum injuria irrogasse asserebant ut ea primitùs demonstrare possent, singula scripto distinguere curaverunt. Erant autem hæc, quod inconsultis fratribus mansos ecclesiæ vendidisset, nemora succidisset, vinum pro pecunia infœdasset, & de hoc privilegia occultè cum sigillo ecclesiæ præbuisset. Ad hæc diligenti computatione facta ostendere parati erant, quòd in vino, quod annis singulis natum erat, & aliorum venditione bonorum, & pecuniam quam à diversis mutuo acceperat, præter annuos ecclesiæ reditus, IIM. & DCL. marcas in octo annorum spatio percepisset, exceptis aliis, quæ eorum notitiæ non patebant, & tamen fratres in rebus necessariis inopiam sustinerent, adeo ut tam sacerdotes, quàm alios altaris ministros crebrò sine camisiis & femoralibus contingeret ministrare: defectum similem in aliis indumentis sæpissimè tolerantes. Die verò prædicta quidam ipsorum *Pigaviam* accedentes, Præposito etiam illuc adveniente, in præsentiam Marchionis venerunt. Qui cùm verbo illi de Archiepiscopo noluisset consentire, ne fortè occasione tali aliquid in ecclesia illa juris sibi inposterum arrogaret, illi querimonias suas ei ad plenum verbo significandi copiam non habentes quod propriis impediretur negotiis, scripturam querimonias ipsas continentem ei porrexerunt, petentes ut otiosus

sibi eam faceret recitari. Marchio diebus aliquot eos detinens, cùm causæ discutiendæ se vacare non posse conspiceret, redire eos præcepit, promittens quòd auditores eis *Popponem* Hallensem, *Marquardum* S. Mauritii, ... Nuemburgensem, *VVillehelmum* Cillenensem, & *VVernherum* de *Lipzke*, Præpositos destinaret & secundum ea quæ ab illis audiret, inter eos proculdubio judicaret. Illi autem, quamvis per prædictos se potius impediendos quàm promovendos certissimè præviderent, quod etiam Marchioni exponere non neglexerunt, tamen ordinationi ejus obstinatius resistere non audentes, reversi sunt. Cumque negotium totum ad præsentiam illorum qui mittendi erant, crederent differendum, Præpositus repentè eos, qui partis Tiderici in vespertino illo tumultu de claustro exierant, cœpit impetere, eos, ad sui læsionem asserens excurrisse, novoque corrigendi modo, priusquam reatum faterentur vel convincerentur, vel satisfactionem promitterent, continuato sermone pœnam, quam nos ferre vellet, exposuit. Intendens sicut quidam judicabant, ut eos auditu penè territos contra pœnitentiam induraret, & consequenter contra eos tanquam contumaces posset sententiam jaculari. Illis autem de exitu quidem intempestivo satisfactionem promittentibus, de intentione verò eum lædendi omni modo, quo fratres ipsorum judicarent, se expurgare volentibus, ipse purgationem eorum se non admittere cum indignatione respondit, & utrum pœnam, quam innotuisset, ferre vellent, minaciter inquisivit. Renuentibus eis, statim intentionem suam facto declarans, manu ad tergum porrecta, stolam ibi occultatam protulit, & priusquam appellationis clypeo se munirent, excommunicationis eos gladio percussit, tam in divinorum celebratione quàm rebus aliis, à cæteris fratribus districtè eos præcipiens evitari. Accidit autem,

tem fratribus à divinorum celebratione cessantibus, cùm videlicet illi se absentare voluissent, Comitem quendam de *Velsekke Ernestum* nomine ad locum venire. Hic à quibusdam Præpositi familiaribus inductus ad sopiendam illam discordiam, se cœpit interponere, & tam Præpositi quam fratrum illorum animos suasionibus attentans, tantùm profecit, ut Præpositus promitteret se eos absolvere si tantùm uno die pœnitentiam injunctam servare voluissent. Sicque illis in hoc acquiescentibus, motus ille sedatus est. Deinde *Tidericum* absentem quidem & quasi in perfectionis suæ promotione extra occupatum, Præpositus excommunicavit, pro eo quòd equos hospitales abstulisset, & vinum & quasdam res alias ad cibum pertinentes de domo illa vendidisset qudoq; marcam illam, quam Camerario dare tenebatur fratrum suorum usibus subtraxisset. Et ne quis ei redeunti fortassis communicaret, districtè omnibus interdixit. Hæc circa festum nativitatis Dei genetricis gesta sunt. Instante verò appellationis ejus termino, qui fuit in festo S. Michaëlis, fratres illi, qui causam cum eo communem sibi fecerant, judicantes eum tædio negotii profectionem suspendere, hoc secum diffinivêrunt, ut si infra terminum præscriptum proficisci negligeret, ipsi eum tanquam excommunicatum cum ceteris evitarent. Quod ille intelligens graviter tulit, citò tamen consilium, quo, sicut dici solet, spinam de pede suo evulsam illis infigeret, invenit, mandans eis & suo & amicorum suorum judicio, bonum non esse ut solus illud iter acciperet, velle se ut socium de numero suo ei darent, quia & ex duorum ingenio plus elicitur consilii; & si ipse ægritudine vel alio casu detentus fuisset, ille in promotione causæ succederet. Præterea testis ei esset quo studio ipse in illo negocio desudaret. Laudandum consilium : intentio tamen ejus secundum illorum opinionem fuit, ut qui tanto

labori se subjiceret, inter eos non invento, quod quasi certum habebat, ipse culpa in eos refusa, se modo aliquo à causæ illius vinculo expediret. Verum illi secum collocuti omnem causæ circumstantiam considerantes, quantum videlicet damni ecclesiæ suæ intus & extra ex culpa Præpositi provenisset, quantisque ipsos ei resistentes laboribus subjici contigisset, hocque solum perfectioni sui operis deesse, quòd querimoniam suam nec dum innocentiam sedi Apostolicæ detulissent, quæ res per nullum meliùs quàm per ipsum, utpote res habentem, impleri posset, labori ejus sine magna difficultate socium invenerunt. Zelum enim Dei habebant, licet non secundum scientiam. Quid sit enim *non secundum scientiam*, consequentibus Apostoli verbis exponitur; *quià* scilicet *ignorantes Dei justitiam & suam volentes constituere, justitiæ Dei non erat subjecti*. Iustitia enim Dei idem Deus justus peccatis exigentibus talem eis rectorē dederat, secundum quod dicit: *Dabo tibi reges in furore meo*: cujus justitiæ isti voluntate subjecti non erant, quia ejusdem rectoris sui depositioni modis omnibus intendebant, sua justitia hoc se facere justè pro eo quòd esset inutilis judicantes, magisque eligentes Dei ordinationi resistere, quàm seipsos accusare; cùm utique rectius eis fuisset de peccatis suis, quibus inutili subjici meruerant, pœnitentiam agere, eum tanquam à Deo datum æquanimiter tolerando, & ab ipso datore remedium expectare. Vt enim dicit beatus *Gregorius* lib. moral. xxv. *Dum salva fide res agitur*, id est, quamdiu actio Prælati fidei contraria non est, *virtutis est meritum si quicquid prioris est toleratur*. Et ut subditis fortassis Zelum Dei habentibus ejusdem zeli moderamine erga Prælatos tenendum ostenderet, continuò subjecit; *Debet tamen humiliter suggeri, si fortasse valent, quod sibi displicet, emendari. Sed curandum summopere est, ne in superbiam transeat justitiæ inordinata*

nata defensio, ne dum rectitudo incautè diligitur, ipsa magistra rectitudinis humilitas amittatur. Iuxta hanc lineam se dirigant, qui Prælatis suis inordinatè aliquid agentibus resistere consuêrunt, ne si ab ejus rectitudine distorti inventi fuerint, inde pœnam sibi acquirunt, unde remedium expectabant. Igitur *Tidericus* dato sibi comite, & per eum excusandi occasione sublata, vix tandem ægrè expeditus die martyrum Sergii & Bachi profectus est. Eo tempore Papa, Romanis ab eo discordantibus *Viterbis* morabatur. Præpositus verò cùm *Tidericum* prius, ut dictum est, excommunicasset, etiam socium ipsius, cùm jam profectus esset, licet antè appellasset, eidem sententiæ innodavit. Post horum duorum recessum Prælati illi à Marchione missi advenientes, cum eis qui erant residui fratribus, de causa Præpositi & ipsorum tractare cœperunt. Auditis verò eorum querimoniis, & responsione Præpositi, commune sibi cum Præposito hoc negotium reputantes, ut in illo se ipsos tuerentur, querimonias quidem, quibus tota conclamabat provincia nihil habere ponderis, esse verò difficile & prorsus intolerabile tam Præposito quam omnibus Prælatis ut nihil præter subditorum suorum bene-placitum agerent, aut de singulis quæ egissent rationem ipsis redderent, judices æquissimi responderunt. Nec tamen causam in lite relinquere utile videbatur, ne ipsæ frivolæ & sine pondere querimoniæ iteratò ad Marchionis notitiam deferrentur, cujus nimirum de his suæ dissimilem fore sententiam verebantur. Ideoque fratribus illis suadebant, ut litigandi intentione deposita, appellationis consensui renunciarent, & ipsis mediantibus se concordari cum Præposito paterentur. His verò ad compositionem quidem faciendam eorum voluntati acquiescentibus, ut saltem usque ad duorum, qui profecti erant reditum à vexatione Præpositi respirarent, sed verbo renunciandi omnino contradicentibus, illi ipsum

verbum, ne impedimentum eorum intentioni faceret, dissimulantes, eisque ut nudis pedibus scopas ferentes coram Præposito veniam peterent injungentes, & è diverso, ut Præpositus hac satisfactione contentus, eis reconciliaretur decernentes, illam visi sunt discordiam terminasse, & hoc quidem XI. Kal. Novemb. gesta sunt. Porrò *Tidericus* & ejus socius circa principium Februarii de partibus transalpinis cum mandato summi Pontificis redierunt, quo de *VValkinride* & de *Riddageshusin* & de *lapide S. Michaëlis*, Abbatibus injungebatur, ut de veritate eorum, quæ Præposito ab his objicerentur, inquirerent, & causam ipsam regulariter terminarent: revocantes in irritum, quicquid post appellationem contra prædictos, vel eorum fautores, à Præposito invenissent temerè attentatum. Abbates, juxta quod in mandatis acceperant, missis Præposito literis præceperunt, ut fratribus suis convocatis die beati Georgii ipsorum in ecclesia Sereni-montis præstolaretur adventum, ubi de injuncto sibi essent negocio tractaturi. *Gernotus* Nienburgensis Abbas cum *Henrico* Comite *Ascharia*, filio *Bernhardi* Ducis pro-advocatia ecclesiæ suæ longi temporis habens discordiam, ab hominibus ejusdem Comitis oculis erutis cœcatus est: cui etiam cum iidem linguam conarentur abscindere, recurvato eam sagittæ ferro eique infixo trahentes, illo violenter retrahente, scissam per medium reliquerunt. Vnde cum postmodum prorsus impeditum haberet loquendi officium, adhibito medico partem linguæ scissam truncari, eamque ad modum naturalem informari fecit. Ante hac autem, tempore nuper elapso, unus de fratribus ecclesiæ Nienburgensis obierat, quem Abbas pro eo quòd inter res ipsius, quas moriens dimisit XIX nummos invenerat, extra cœmiterium sepulturæ tradi jussit, ipsosque denarios super eum jactari à dicentibus: *pecunia tua tecum sit in perditione*;

ditione; mandans insuper, nequis pro eo orationem privatam vel publicam celebraret. Nocte verò, quæ diem mutilationis Abbatis antecedebat, frater idem mortuus alteri cuidam fratri in somnis visus est in claustro deambulare, vas aliquod ferens prunis ardentibus plenum, cui cùm casu Abbas, ut videbatur, occurrisset, prunas ipsas in faciem ejus jactavit & disparuit. Die altera, visione jam per plurimos divulgata, fratres inter se jocose quidem interpretationem ejus hanc asserebant, quòd videlicet frater ille exacturus esset de Abbate de illata sibi contumelia ultionem. Cùm verò de casu Abbatis nuncium accepissent, non sine admiratione visionis illius recordati sunt. Hoc ideo commemorare libuit, ut intelligatis, non semper Prælatorum sententiam Dei judicio approbari, sed ipsos sæpius pro eo, quòd potestate sibi à Deo commissa non ad corrigendos sed ad gravandos, ut non dicam damnandos, subditos abutuntur, homines videlicet non peccata persequentes ultionis divinæ sententiam promereri. Rusticum etiam quendam ex jussu Abbatis captivatum, judex villæ Nienburgensis in vinculis diu detinuit, causa tali contra ipsum composita, quæ mortis esset sententia puniendæ; hoc Abbate intendente, ut timore sententiæ rebus suis se redimere festinaret. Cùm verò ille innocentiæ suæ conscius ad dandum pro se aliquid induci non posset, & diu maceratus ad magnum corporis venisset defectum, judex de ipso Abbati suggessit, petens, ut eum à vinculis relaxaret. Illo nolente sed potius, ut juxta causam contra ipsum compositam de eo judicaret, præcipiente, invito & plurimùm dolente judice rota confractus est. In eodem autem campo, quo ille accepit sententiam: Abbatem postmodum contigit excœcari, credo ut ex hoc intelligeret, se ad tanti reatus pœnitentiam commoveri.

Bernhardus Comes de Lippia, vir seculi actibus deditus, post multa bella, inter quæ rapinis & incendiis multis injuriosus extiterat, Deo inspirante, animo habituque mutato, in quadam ecclesia novella, quæ primitus *Hosevvinkele* dicebatur, primùm Cistertiensis ordinis monachus, demum ejusdem loci Abbas factus, ac deinde cuidam Provinciæ *Livoniensi* Episcopus electus, & à filio suo Episcopo de *Vtrecht* consecratus est. Cum quo etiam sequenti anno alium filium suum *Bremensem* Archiepiscopum consecravit.

Anno MCCXX. Abbates de *VValkinride* & de *Lapide S. Michaëlis* die beati Georgii *Serenum-montem* venerunt tertio videlicet *Riddageshusin*, quòd interesse non posset, sed quicquid illi rationabiliter agerent, hoc ratum haberet nuncio & literis affirmante. Quæ verò in horum præsentia gesta sunt, ex scripto ipsorum, quod subjectum est, melius declaratur. *Fridericus Dei gratia de VValkinride, Conradus de Riddageshusin & Tidericus de lapide S. Michaëlis Abbates, universis, ad quos præsens scriptum pervenerit, notum esse volumus, quod cùm à summo Pontifice acceperimus in mandatis, ut ad reformandum statum ecclesiæ Sereni-montis, super quibusdam articulis de Præposito ejusdem ecclesiæ à suis subditis ipsius auribus intimatis, inquireremus diligentius veritatem, ad locum ipsum accedentes, partes, ut ad bonum pacis redirent, multipliciter hortabamur, quæ tandem se post allegationes multimodas P. Novi-operis in Hallis & VV. in LipZke Præpositorum, H. monachi in VValkinride, & A. montis-sereni canonicorum regularium arbitrio submiserunt, tam in nostras quàm ipsorum arbitrorum manus fideliter promittentes, vel quòd omnes, vel eorum tres, partibus præciperent observandum, ipsi modis omnibus adimplerent: nobis nihilominus hac auctoritate concessa, ut per censuram ecclesiasticam compesceremus, siqua partium eorum statutis præsumeret obviare. Nos igitur, ut in negotio liberius possent*

proce-

procedere arbitri memorati, excommunicationis vinculo innodavimus partem, quæ eorum arbitrio ausu temerario contrairet. Forma igitur arbitrii hæc: Dominus Tidericus Præpositus Sereni-montis quos se dicit excommunicasse, ad abundantem cautelam in continenti debent absolvi sine pœna. Reliquum arbitrii dominis delegatis & eorum fratribus, & hujus ecclesiæ conventu præsentibus promulgabitur in capitulo. Dominus T. & Dominus C. tam pro se, quàm sibi faventibus, coram Præposito venient petentes, & Dominus Præpositus levabit, & in osculo pacis pro omnibus recipiet. Dominus Præpositus pro se sigillum habebit: conventus pro se sigillum habebit: sub sigillo ecclesiæ Præpositus nihil scribet sine consensu conventus, & è converso. Dominus Præpositus summam pecuniæ, quam Dominus Marchio debet huic ecclesiæ, vinum scilicet & mansos seu curtes ad consilium conventus bona fide, quæ recuperare potest, recuperet. Inposterum verò possessiones ecclesiæ aut vinum, sine consensu capituli in beneficiare non præsumat. De personis in collegium fraternitatis recipiendis, tam in viris quàm in fœminis, nullum recipere præsumat Dominus Præpositus sine consensu capituli, maximè sacerdotum. Dominus Præpositus de rebus ecclesiæ violenter ablatis in quoslibet laicos judiciariè canonicam debet expetere ultionem. Dominus Tidericus de Crozuk *comparavit quasdam imagines ad ornatum altaris, quas si habet, bona fide restituat. Omnis rancor inter fratres cessare debet: & hinc inde objecta omnino sint sopita, & si quis ea revocare vel tractare præsumserit, pœnæ arbitrii subjacebit, si fuerit convictus. Dictum est, quod Dominus Præpositus negligens fuerit circa disciplinam claustralem. Adhoc dicit arbitrium, quòd nemo claustrum egrediatur sine licentia Præpositi, vel Prioris, ad cavendam infamiam. Siquis egrediatur pro inobediente judicator. Clausuris & proprietatibus careant. Ianua claustri, cum janua scholarum, firmiter claudatur de nocte, clavis etiam mittatur Priori. Actum in Monte-Sereno Anno Dominicæ*

minicæ incarnationis M CC XX VII Kal. Maii. Hunc finem habuit contentio occasione Tiderici excitata, quæ Sereni-montis ecclesiam decem mensibus inquietavit. Ex hoc quidem arbitrium ad reformandum in melius ejusdem ecclesiæ statum sufficiens fuit, efficiens verò prorsus ad aliud non invenitur, nisi ut eis, pro quibus factum est, salutis ex eo periculum procreetur, quod tamen de ejus observatione non provenire certum est. Ecclesia autem major *Halverstadensis* consecratur sequenti die Assumptionis Dei genetricis à *Friderico Halverstadensi, Sifrido* Hildesheimensi, *Conrado* Mindensi, Havelbergensi & *Christiano* Pruciæ Episcopis, anno, postquam à Duce *Henrico* exusta est, XLI. Caput S. *Mauricii* ab *Alberto* Archiepiscopo ablatum è *Magdeburg*. Castrum *Tuch* ab eodem Archiepiscopo contra *Tidericum* Marchionem ædificatum est. *Fridericus* Rex ab *Honorio* Papa III. in Imperatorem consecratur Romæ, in die beatæ Ceciliæ cum summa pace. *Tidericus* Misnensis & Orientalis Marchio, filius *Ottonis*, filii *Conradi* Marchionis Senioris, obiit XIII. Kal. Martii, sepultusque est in cella juxta patrem suum. *Albertus* Archiepiscopus, rogatus à *Tiderico* Præposito, in quatuor temporibus quadragesimæ primitùs in ecclesia Sereni-montis clericorum ordines celebravit.

Anno M CC XXI. *Poppo* Hallensis ecclesiæ Præpositus à Prælatis capituli Goslariensis in patrem electis *Tidericum* Sereni-montis Præpositum excommunicavit pro hujusmodi causa. *Tidericus* Marchio Orientalis, filius *Conradi* Marchionis senioris, hortatu *Ekkehardi* Præpositi Sereni-montis, ad servitium patrum jam dicti capituli, in die exaltationis S. crucis, reditus duorum talentorum dedit in villa *Storcviz*, sub hac forma, ut per manus Præpositi Sereni-montis, qui pro tempore fuisset idem, redditus eis annis singulis ministrare-

ſtraretur; & ſi celebrationem illius capituli quocunque modo deleri contingeret, eccleſia Sereni-montis ipſa bona liberè poſſideret: & hoc factum privilegio confirmavit. Præter hæc autem quidam fidelium, pro bonæ voluntatis arbitrio, tantum de rebus ſuis ad idem opus annis ſingulis, quamdiu vixêrunt, dare conſuevêrunt, ut ſumma v. marcarum colligeretur, de quibus eis, qui ad capitulum die prædicta conveniſſent, Præpoſitus ſerviebat. Annis verò pluribus evolutis, & eisdem datoribus mortuis, ſoli Marchionis reditus remanſerunt, de quibus cùm *Tidericus* Præpoſitus aliquot annis juxta priorum ſuorum conſvetudinem ſervire negligeret, propter bonorum illorum, ut ipſe aſſerebat, à bellantibus devaſtationem, Prælati illi coram Patre capituli Præpoſito Hallenſi ſæpius conqueſti ſunt, injuriam tamen ei parte aliqua irrogantes, quoniam ab eo ſupra duo talenta etiam hoc, quod ab aliis fidelibus addi conſveverat, quodque eis defunctis dari ceſſaverat, exigebant. *Poppo* verò Præpoſitus, cum eum priori anno ab officio ſuſpendiſſet, quod tamen nunquam ei ſicut oportuit ſignificavit, ſequenti anno ad conquerentium inſtantiam hoc adjecto, quod biennio à capitulo ſe ſubtraxiſſet, excommunicationis contra eum ſententiam promulgavit, cujus rei poteſtatem eum habere Prælati illi aſſerebant ex quibusdam verbis, quæ in privilegio Eugenij Papæ, quod de confirmatione capituli Goslarienſis dedit, continentur, hæc probantes; quæ ita ſe habent: *Fratres quoque qui de noſtris clauſtris aſſumti in alijs eccleſiis ſunt conſtituti Præpoſiti, aut in poſterum ſtatuentur, ſi forte in ipſis, aut in religione, ſive in ordine canonico, deliquerint, aut circa ſuos ſubditos negligentes extiterint, licitum ſit Præpoſitis hujus conventus eos pro exceſſibus ſuis corrigendis monere, & ſi poſt eorum monitionem reprehenſibilia ſua mutare nulla-tenus voluerint, ſeverius corripere.* Hoc quod hîc dicitur *ſeverius corripere*, illi ita

interpretati sunt, id est *excommunicare*. Quæ interpretatio etiamsi vera esset, tamen ex diligenti loci illius consideratione longè ad aliud cognoscitur pertinere. Diebus dehinc effluentibus, cum Præpositus Hallensis denunciationem differret, quidam de fratribus Sereni-montis familiaritatem ejus habentes, de compositione inter ipsum & *Tidericum* Præpositum, non jussi quidem, tractare cœpêrunt. Ad quod ille eis consentiens, ad Serenum montem venit, illisque mediantibus negotium tractare cœpit. Tidericus Præpositus de consilio fratrum suorum compositionem libenter se admittere respondit, si tamen ille voce & scripto fateretur, suam quam contra ipsum tulisset sententiam nullam esse, nec aliquid firmitatis habere potuisse. Præpositus verò Hallensis qui hoc modo componere volebat, ut ille absolutionem ab eo petens acciperet, à se istud exigi audens, graviter accepit, nec aliquatenus in hoc se assensurum respondit, & *Tiderico* Præposito ad sedem Apostolicam appellante, eum excommunicatum fratribus denunciavit. Verùm *Ekkehardus* Merseburgensis Episcopus, comperto quod acciderat, utrumque ad se vocavit, & verbo illo, cujus occasione *Poppo* Præpositus excommunicandi autoritatem sibi arrogabat, cum viris literatis diligenter excusso, ostendit eum inanem sententiam protulisse, & ad hoc produxit negocium ut Præpositus Hallensis, & Pater Patrum capituli Goslariensis, & viva voce, & literis fateretur; sicque eos ad priorem concordiam revocavit. Porrò forma literarum talis est: *Poppo Dei gratia Novi-operis in Halle Præpositus & Pater Patrum capituli Goslariensis omnibus præsentem paginam inspecturis gratiam in præsenti, & gloriam in futuro. Noverint universi quod nos sententiam excommunicationis, quam de consilio capituli Goslariensis in venerabilem fratrem nostrum Tidericum Præpositum Montis-Sereni pertulimus, nulla præcedenti absolutione, in præsentia Domini Ekkehardi Merseburgensis Episcopi, dicimus non tenere; & ad ma-*

jorem rei certitudinem hanc nostram paginam sigillo Domini Episcopi petimus insigniri. *Henricus de Vrideberge* Halverstadensis ecclesiæ canonicus, clericatu rejecto miles factus, castrum quoddam in confinio civitatis *Qutdelingeburg* ædificare cœpit, quod *Henricus* comes de *Regenstein* obsedit & cepit, & XXIV. homines in eo deprehensos decollavit. *Damiata* civitas à paganis recuperatur. *Bresuiz* castrum ædificatur. *Fridericus* Comes de *Brene*, filius *Friderici*, filii *Conradi* Marchionis senioris, in partibus trans marinis infirmatus, ad vitam *Templariorum* se transtulit, defunctusque est die beati Galli in civitate quæ Teutonicè *Akrus* dicitur. Reliquit autem duos filios *Ottonem* & *Tidericum*, & duas filias. *Wernherus* primus Præpositus de *Lipzke* obiit XVI. Kal. Martij: cui successit *Willehelmus*, qui à capitulo Sereni-montis in numerum fratrum susceptus est.

Anno MCCXXII. *Poppo* Novi operis, & *Otto* S. Mauricii Hallensis Præpositi, XVII. Kal. Iunij à Sereno monte in *Pruciam* profecti sunt. *Henricus* Præpositus de Goslaria, cognomine *Minneke*, *à Conrado* Hildesheimensi Episcopo de hæresi Manichæorum convictus, depositus & in custodia diutina detentus est. De inundatione aquarum ex pluvia in villa *Isleve*, & in vicinis villis, CCL & ampliùs homines perierunt, II Kal. Augusti, & ædificia plurima eversa sunt. *Gozwinus* Misnensis S. Afræ Præpositus obiit: cui successit *Albertus* Sereni-montis canonicus. Civitas *Misna* incendiô deleta est in vigilia S. Bartholomæi: Oratorium S. Mariæ Magdalenæ in Aquilonari parte majoris ecclesiæ Sereni montis ab *Ekkehardo* Merseburgensi Episcopo die beati Galli dedicatum est. Colloquium inter *Honorium* Papam & *Fridericum* Imperatorem, in Epiphania Domini in *Verona* indictum est, ad quod multi de universis provinciis, tam ecclesiastici quam seculares viri inter quos etiam *Tidericus* Sereni montis, & *Wilhelmus* Cillenensis, Præ-

posiri, xiv. Kal Novembr. profecti sunt. Sed cùm colloquium in aliud tempus delatum fuisset, *Tidericus* Præpositus Romam processit, commissionesque plures de ecclesiæ suæ negotiis impetravit. Quoddam etiam suis viribus majus tentare ausus est, videlicet, ut ei Pontificialibus uti Papa permitteret: quod nullâ ratione potuit obtinere, licet magnis petitionem muneribus prævenisset. Obtinuit autem indulgentiam xx. dierum, omnibus ad dedicationem ecclesiæ suæ, quæ est ad vincula S. Petri, advenientibus. Præterea potestatem excommunicandi, omnes, qui ecclesiæ suæ violenti existerent. Sed hanc literam per *Henricum de Rekkin* Sereni - montis canonicum, quem Præpositus expulerat; contigit impediri. Is enim Præpositum proficiscentem insecutus, sed ægritudine in via detentus, cùm jam Præpositus redire disponeret, Romam venit; & per quendam Papæ Camerarium, ut ad respondendum sibi detineretur, obtinuit, Præpositus verò intelligens, quia si litem cum eo ingressus fuisset, usque ad finem negotij remanendum sibi esset, insuper carens, quippe qui in prædictis negotiis promovendis profusus extiterat: xc. enim marcas tunc dicitur expendisse: Præterea conscientia stimulante judicium reformidans, cùm ea, quæ Henricus ei objicere parabat, non ignoraret, per magistrum Jacobum pœnitentiarium cujus sibi favorem non paucis marcis redemerat, cùm etiam infirmari videretur, ut à Camerario prædicto abeundi licentiam acciperet, impetravit, constituto tamen pro se procuratore *Iohanne* quodam Episcopi Herbipolensis clerico. Eo tempore Papa usque ad desperationem infirmabatur, ita ut à multis etiam mortuus diceretur, nec facilè cuiquam ad eum erat accessus, quæ res maximè Præposito recedendi copiam procuravit. Henricus enim de verbo Apostolici eum detinere satagens, in præsentiam ipsius venire non potuit, licet tres marcas pro uno introitu cubiculariis obtulisset. Tanta autem ad

recedendum Præposito fuit festinatio, ut literas prædictas, scilicet, de indulgentia, & potestate excommunicandi, quæ eâ die ad audientiam deferendæ erant, non expectaret, sed nocte discedens cuidam magistro *Luthero*, Nuenburgensis ecclesiæ canonico, relinqueret promovendas. Quas cum Henricus in audientia recitare audiret, literam quidem indulgentiæ modis omnibus amplexus transire permisit: excommunicationis autem literæ, quæ in ejus præjudicium impetrata videbatur, contradixit. Tenor enim talis erat, quòd Papa inter cætera affirmabat, ex insinuatione Præpositi se didicisse, quòd quidam Prælati terræ suæ excommunicatos ipsius manu tenerent, in ipsius præjudicium & gravamen, contra quos Præposito potestas ferendæ sententiæ conferebatur, qui articulus Henrico suspectus erat propter patruum ipsius *Sifridum* Abbatem Pigaviensem, qui eum expulsum collegerat, & hôc modô litera illa suspensa & sequenti die à magistro contradictarum scissa est. Præpositas verò paucis post festum Purificationis diebus domum reversus est, absolutione profectionis suæ in *Pruciam* sub testimonio literarum pœnitentiarij impetrata, quia ad subsidium terræ illius cruce signatus erat. Modus autem absolutionis erat, ut tres marcas annis singulis terræ illi solveret, donec xx. marcarum numerus expleretur. Terræ motus magnus per omnes trans-Alpinas provincias usque *Romam*, præterea *Venetijs*, & in pluribus aliis maritimis civitatibus, factus est, qui die media Natalis Domini incipiens usque in octavam ejus duravit, de quo multorum ædificiorum ruinas & hominum oppressiones contigit provenire. Sanguis etiam cum pluvia postmodum descendere visus est.

Anno M CCXXIII. *Henricus* de *Rekkin* Sereni montis canonicus, de consensu procuratoris Præpositi causæ suæ judicibus impetratis, ad Pascha rediit de partibus trans-Alpinis

cum mandato summi Pontificis, cujus continentia talis erat:

Honorius Episcopus Servus servorum Dei dilectis filijs S. Mariæ Magdalenæ & de Gratia Dei, diœcesis Magdeburgensis Præpositis, & magistro Alberto canonico Misnensi, salutem & Apostolicam benedictionem. Cùm olim tam ex literis venerabilis fratris nostri Magdeburgensis Archiepiscopi Apostolicæ sedis legati, quàm ex conquestione dilecti filij Henrici canonici montis sereni Magdeburgensis diœcesis felicis recordationis Innocentij prædecessoris nostri Papæ fuisset apostolatui reseratum, quòd Tidericus ipsius ecclesiæ Præpositus eundem Henricum, pro eo quòd ipsius prædecessoris nostri & dicti legati detulerat literas, ab eadem ecclesia turpiter expulisset, faciens quosdam laicos & clericos ad hoc specialiter evocatos in eundem manus injicere violentas, & quosdam de fratribus suis, qui ejus noluêrunt tyrannidi consentire, punire graviter præsumsisset, ac insuper cum complicibus suis, post excommunicationem à præfato legato pro ipso in eosdem prolatam, divina non fuisset veritus officia celebrare; quodque, postquam à jam dicto legato fuit juxta formam ecclesiæ absolutus, memoratum canonicum ad suam ecclesiam revocare nullatenus voluisset, licet hoc ipsi ab eodem injunctum fuisset sub debito præstiti juramenti: præfatus prædecessor noster dilectis filiis Præposito S. Nicolai A. cellario & H canonicis Magdeburgensibus suis dedit literis in mandatis, ut si ita esset, jam dictum Præpositum, ut canonicum memoratum benignè reciperet & tractaret, monitione præmissa per censuram ecclesiasticam, remota appellatione, compellere procuraret, ipsi & complicibus ejus pro præfatis excessibus pœnam canonicam inflicturi, ut ea docente cognoscerent, quàm temerarium esset contra stimulum calcitrare. Cùm autem, sicut idem prædecessor noster ex ipsorum intellexit continentia literarum, eidem judices Præpositum ipsum auctoritate mandati apostolici peremtoriè citassent, ut eorum se conspectui præsentaret, jam dicto canonico, super his, quæ præmisimus, responsurus, ipse nec venit, nec misit pro se idoneum responsalem. Verumtamen quidam clericus, nullis tamen exhibi-

tis

tis literis, comparuit coram eis, qui pro eo ab ipsis in nullo gravato sedem apostolicam appellavit. Licet autem appellationem ejus reputassent frivolam & inanem, quia tamen intellexerunt, eundem Præpositum ad sedem apostolicam accessisse, ut in præsentia partium meliùs vel pleniùs veritas appareret, jam dictum canonicum cum suis literis processum eorum continentibus, ad nominati prædecessoris nostri præsentiam transmiserunt. Sæpefatus prædecessor noster, ut ejusdem compatiens laboribus & expensis, ipsum duxit ad eosdem judices remittendum, dando eis per suas literas in præceptis, ut si res taliter se haberet, ad locum & beneficium suum cannoicum restituentes, eundem non permitterent ipsum super his à quoquam indebitè molestari, nihilominus à dictis Præposito & suis complicibus de illatis injuriis sibi competenter satisfieri, contradictiones per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Ceterum quoniam Præpositus memoratus de Simonia, dilapidatione, perjurio ac aliis multis dicebatur criminibus infamatus, & quòd etiam excommunicatus præsumsisset celebrare divina, ac insuper ante confirmationem obtentam in administratione ecclesiæ montis sereni tam in spiritualibus, quàm in temporalibus se impudenter ingesserat, à qubusdam defratribus ejusdem ecclesiæ coram seculari judice obedientiam exigens & extorquens; eisdem dederat in mandatis, ut inquisita super his diligentiùs veritate, quod canonicum esset appellatione postposita statuerent per censuram ecclesiasticam firmiter observari, ita quòd, si non omnes mandatis exequendis possent apostolicis interesse, duo ipsorum ea nihilominus exequi procurarent. Dicti verò judices licet in præfato negotio usque ad citationem partium processissent, per eos tamen negotium ipsum terminari non potuit, propter ipsius obitum mandatoris. Quare præfatus canonicus fatigatus diutius laboribus & expensis à nobis humiliter postulabat, ut super his providere sibi paterna solicitudine dignaremur. Ne igitur occasione hujusmodi justitiæ derogetur, discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus in eodem negotio juxta jam dicti præ-

decesso-

decessoris nostri mandatum sublato appellationis obstaculo ratione prævia procedatis. Quòd si non omnes his exequendis potueritis interesse, duo vestrûm ea nihilominus exequantur. Datum III Kal. Martij. Pontificatûs nostri anno VII. Harum auctoritate literarum priori die ante octavam apostolorum Præpositus à præscriptis judicibus peremtoriè citatus est, terminum habens octavam beati Laurentii, & locum monasterium *Nienburg* propè *Salam*. Castrum *Bresüiz à Ludovico* Landgravio destruitur. *Woldemarus* rex Daciæ à comite *Henrico* de *Zwerin* cum uno filiorum suorum captus, & primò in castro *Lenszin*, postea *Dannenberge* detentus est. *Sifridus* Pegaviensis Abbas vir strenuus, & qui in multis ecclesiæ suæ cognoscitur profuisse, maximè in conservanda ejus libertate, tam in spirituali jure quàm in seculari, pro quare multis desudans laboribus etiam vitæ suæ periculum nonnunquam expertus, quorum omnium principium à falsis ejus constat fratribus pullulasse. Denique cum factus Abbas eos ad regularis observantiam disciplinæ coartaret, cogitans Deo se pro eis redditurum rationem illi in ejus odium excitati, eum apud *Everhardum* Merseburgensem episcopum de mala administratione frequentiùs accusavêrunt, ita ut pro eorum instantia, licet ei semper obsequiosus extiterit, ad suam eum præsentiam venire præciperet, administrationis sua redditurum rationem, monachis nonnullis pariter evocatis. Ecclesia enim Pigaviensis, quamvis à prima sua fundatione exempta fuisset & libera; Prælatis tamen ejus jure suo uti dissimulantibus vel non audentibus, vel etiam quod salva eorum reverentia dictum sit, nescientibus, sine obstaculo Episcopis Merseburgensibus ancillabatur, donec veniret cui repositum erat opus istud, homo natus ad laborem *Sifridus* Abbas, ut, quamvis per multos labores, ejus industria in libertatem propriam respiraret. Monachis itaque querimonias suas contra eum exaggeranti-

rantibus, intelligens ab episcopo se gravandum, priusquam feriretur prætenso clypeo se muniens, ad sedem apostolicam appellavit seque & ecclesiam suam tuitioni committens summi Pontificis soluto colloquio discessit. Porrò episcopus super novo ejus ausu in admirationem ductus, unum de monachis quem familiariter diligebat, quo etiam Abbas pro capellano utebatur, qui Abbate discedente apud episcopum remanserat, cui erat nomen *Thiemo* de *Colditz*, secretè & cum instantia rogavit, ut sibi proderet, si sciret, qua fiducia nisus Abbas appellare præsumsisset. Illo respondente quod fiducia exemtionis hoc fecisset, cujus videlicet privilegium haberet. Episcopus majori rogabat instantia, ut dè hoc eum certificaret, ipsum ei si posset privilegium exhibendo. Quod cùm ille clavem cistæ in qua continebatur privilegium habens promisisset, & promissum persolvisset, episcopus lectum privilegium, ut dicitur, in ignem projecit: de cujus exustione non parvum sibi contentionis incendium suscitavit. Præfatus autem *Thiemo* cùm custodis fungeretur officio, & alii quidam monachi officiales ecclesiæ Pigaviensis, consilio cum Episcopo inito, duos currus ab Episcopo missos ornamentis onerantes ecclesiæ, omnia Merseburg transtulêrunt & Abbas monachos quidem illius facti auctores, suis privatos administrationibus, de cetero contra se invalidos reddidit. Ipse verò Romam profectus cum Episcopi nunciis contra se missis, qui eum contra jus à subjectione Mersenburgensis ecclesiæ resiluisse querebantur, longò tempore coram summo Pontifice contendit, tandemque de eorum consensu judicibus impetratis reversus est. Episcopus verò judicum sententia, ut omnia, quæ de ecclesia Pigaviensi ablata erant, ad locum ipsum reducere cogebatur, postmodū cum Abbate de jure suo litem habiturus, quod ille usque quaque injuriosum reputans, sed tamen contra stimulum calcitrare

trare non valens ea ad *Portensem* ecclesiam deduci fecit, judicibusque eum ampliùs cogere dissimulantibus, à loco illo ab Abbate sublata *Pigaviam* reducta sunt. Verùm quia privilegio non restituto ecclesia Pigaviensis adhuc exspoliata ostendebatur, Episcopi contra Abbatem conatus supervacuus videbatur. Contentione autem inter eos per annos plurimos perdurante, Abbati magnum rebus accessit divinitùs procuratum. Contigit enim translationem fieri corporis *S. Ottonis* Bavenbergensis Episcopi, cujus reliquias cùm Abbas impetrasset, & ecclesiam ex lignis in ejus honorem juxta civitatem Pigaviensem construxisset, tantus illuc fidelium concursus factus est, ut DCCC. marcæ de sacrificio primi anni computarentur. Durat autem usque hodie concursus idem, etsi offerentium videatur numerus decrevisse. Non autem Abbas circa tanti boni patronum negligens erat, sed primò ipsum oratorium ligneum à duobus Cardinalibus, qui tunc apostolicæ sedis legatione in Teutonia fungebantur, dedicari fecit: deinde paludem, in qua constructum erat, sumtibus magnis desiccans, circa ipsam ecclesiam decentem ex coctis lateribus ædificavit, reditusque quantos poterat tempore oportuno loco ipsi acquirens, regulares in eo canonicas instituere intendebat, habens de hoc ex promissione summi Pontificis potestatem. Fiducialiter itaque eo contra Episcopum agente ille tantum expensarum pondere lassatus est, ut ad *Henricum* Imperatorem confugeret, & pedibus ejus prostratus, adjuvari se contra Abbatem postularet, de multis eum accusans, & etiam contra Imperatorem eum agere affirmans, tantumque ejus animum concitavit, ut latinis verbis, *mortis eum esse filium*, proclamaret, præcipiens quibusdam suis fidelibus, quorum unus *Cuono de Mincenberg* dicebatur, vir crudelitate famosus, ut ubicunque inventus fuisset, eum perimere procurarent. Postmodum tamen consilio & auxilio *Tiderici de* *Mule-*

Mulehusen Camerarii Imperatoris gratiam ejus recuperavit, qui Abbati consanguinitate proxima jungebatur. Perpendens verò judices suos personæ Episcopi contra justitiam reverentiam habere, appellans de latere Papæ judices postulavit, missique sunt ei Decanus de *Tridento* & magister *Prænestinus*, quibus negocio diligentiam adhibentibus ad hoc productum est, ut ab utraque parte testes producerentur. Quibus auditis & attestationibus scriptis & utrique parti assignatis, priusquam in præsentia summi Pontificis publicarentur, *Everhardus* Episcopus & vivendi & litigandi finem fecit. Et sciendum Abbatem inter ista nequaquam malis domesticis caruisse. Nam *Thiemo de Colditz* monachus sæpe dictus custodia se privatum dolens, *Henrico* fratri suo secretè persuasit, ut missis armatis Abbatem captivaret, scilicet ut eum officio suo restitueret compellendum. Quod illi perficientes, & in vicino nemore seminudum & incibatum per triduum eum detinentibus, ut monachum restitueret, compellebant. Sed cum nec verbis minacibus, nec gladiis evaginatis promissionem saltem ab eo extorquere valuissent, quarto die peditem eum redire Pigaviam permiserunt, confessi postmodum, factum istud Thiemonis consilio consummatum: propter quod à fratrum expulsus consortio, dignam sui facti mercedem consecutus est. Alio dehinc tempore quidam monachorum, conspicati domum quandam firmam in confinio claustri, fratrum usibus ædificatam, occupaverunt, communemque cellarium exspoliantes omnia ad victum pertinentia in eam contulêrunt, militesque & servos armatos quos conduxerant in ea locantes Abbatem expellere nitebantur. Advocatia ecclesiæ Pigaviensis immediatè ad Imperatorem pertinet, nec jure fœdi cuiquam conferri potest, sed habet potestatem eligendi Abbas, ad quantum temporis spacium voluerit, quemcunque sibi viderit expedire. Quam libertatem *Si-*

fridus Abbas ecclesiæ suæ multis laboribus & expensis primò à *Friderico*, postmodum à filio ipsius *Henrico*, & nostris temporibus à *Friderico* Henrici filio, datis sibi privilegiis acquisivit. Tempore igitur, quo hæc gerebantur, *Fridericum* quendam *de Groitz* ex Imperatoris fidelibus advocatum habens, ejus auxilium contra monachos invocavit. Qui collectis auxiliatoribus ad dictum accessit Abbatem, sed priusquam aggressionem faceret armatis qui intus erant collocutus persuasit ut ablatis rebus suis abscederent, quorum plerique ei hominio tenebantur. Monachi eorum præsidio nudati in nullo segniores apparebant, sed per fenestras domus pugnanter astantes, eos qui voluissent accedere lapidibus proturbabant. *Fridericus* verò cuppam altero ejus fundo excusso super currum stabilitam lignis siccis repleri fecit pice & resina & lardo pariter introjectis. Quibus succensis præcepit suis ut currum ante se impellentes domui applicarent. Pugnatores verò illi incendio territi & fumo vexati, à parte altera ubi domus aggerem habebat, terræ molliciis desilientes, fuga elapsi sunt, & hoc fine destructa domo, tumultus ille clausus est. Verùm monachi cum universaliter Abbatis odio tenerentur, & viderent, quòd manifestis conatibus jugum ejus à cervicibus suis non possent excutere, de morte ipsius negociari cœperunt. Nam die quadam Abbate cum suis ad prandium consedente unus ipsorum, *Tobias* nomine, cibum aliquem delicatè paratum ei attulit, sed cùm aliquantum à conspectu ejus recessisset, repentè in gemitum cum fletu erupit. Quem cùm Abbas revocari præcipiens, cur fleret interrogasset, respondit; id eo se flere quia ministerio cibi illius venenati mortem ei certissimam procurasset. Abbas verò ipso cibo, de quo nondum gustaverat, & omnibus quæ in mensa erant projectis, territus surrexit, monachum verò consolatus est dicens; se ei pœnitenti hanc culpam remittere, quia

ille

ille non se facti illius auctorem, sed aliorum fuisse nuncium fatebatur. De quibus tamen Abbas inquisitionem facere non curavit. Præpositura est ecclesiæ Pigaviensis in loco qui *Zcholene* dicitur, cui Abbas monachum præfecit, ad quem cum aliquando venisset, ille gratanter, ut videbatur eum suscipiens & diligenter procurans, inter cetera cibum delicatè ipsi duntaxat soli præparatum ei apposuit de quo Abbas modicum gustans, eum fratri suo *Henrico de Rekkin*, qui pater fuit *Henrici de Rekkin* Sereni-montis canonici, & ibi aderat, misit, & ab illo ad alios pervenit: cujus effectum breviter omnes, qui inde gustaverant experti sunt. Et Abbas quidem ad desperationem usque infirmatus, *Dei* adjutorio evasit. Frater verò ejus & duo cementarii & quatuor exinde pueri mortui sunt. Monachum verò tanti, ut putatur, mali auctorem non solùm ab illa administratione, sed etiam ab ecclesia Pigaviensi Abbas removit, ipse verò in cibis sumendis postmodum cautior fuit. Numerati sunt autem ultra XXVI. quos pro hujusmodi causis, diversis fertur temporibus expulisse, quorum paucissimi ante vitæ ejus terminum recipi potuerunt. Odii verò, quô erga ipsum tam pertinaciter movebantur duplex fuit causa. Vna quidem, quia illicitorum nulla eis sub illo erat licentia: altera, quia officia ecclesiæ eos administrare nullo modo permittebat, quia, cùm olim ea administrassent, de his contra eum armati, multorum malorum causas & principia inventi sunt procurasse. Sed nec ex *Everhardi* Episcopi morte ne impugnantium se monachorum expulsione malorum terminum ei habere concessum est. Denique post mortem *Henrici* Imperatoris, *Philippus* rex advocatiam Pigaviensem *Tiderico* comiti de Summerschenburg, qui etiam de *Groiz* dictus est, contra privilegia ipsius ecclesiæ concessit, qui eam procaciter usurpans, & cives Pigavienses sibi violenter servire compellens, nec ab ipsius Abbatis

injuriis temperavit. Nam & ab hominibus ipsius aliquando captivatus est, & ab ipso ab ecclesia Pigaviensi expulsus, per annum integrum in castro *Wirbene à Bernhardo* Duce *Saxoniæ* receptus, cum suis commoratus est. Accidit autem ut officiales comitis vinum de vinea Abbatis, quæ est in villa *Hilpertiz*, auferrent, *Groiz* ad castrum comitis deducendum. Quo comperto, Abbas eos, qui circa se erant armatos misit, ut eos, si esset possibile, prohiberent. Habens verò dextrarium electum, qui etiam propter ipsum notissimus erat, unum servorum suorum, qui *Bruno* dicebatur, habitu suo hoc est cappa indutum, in eo misit, præcipiens, ut ille signum ducens ceteros anteiret. Illis itaque cum vino jam recedentibus, viri Abbatis eos cum festinatione insecuti sunt. Quorum unus post tergum respiciens, & signiferum illum capparum videns, equumq; agnoscens, Abbatem venire vociferatus est. Tantus autem repentè metus custodes illos invasit, ut relictis curribus, priusquam in aliquo hostes experirentur, solum fugæ præsidium quærerent, cùm tamen eis, quos fugiebant, numerò longè præstantiores fuissent. Isti verò curribus cum vino ablatis, *Wirbene* reversi, nõ sine jucunditate ab Abbate suscepti sunt. Hæc ideo commemorare libuit, ut intelligatur, nomen Abbatis non nihil ponderis habuisse, eumque etiam hujusmodi adjutoriis uti solitum fuisse, non tamen ad nocendum, sed ad nocentes cavendum & repellendum Postmodo discordantibus inter se *Tiderico* Misnense Marchione & *Tiderico* comite, Abbas favore Marchionis animatus *Pigaviam* reversus est, militibusque in civitate locatis violentiæ comitis cœpit resistere; Donec pertinaciter reluctandò eum contra se redderet segniorem, quamvis eo vivente nunquam quieta gavisus fuerit libertate. Mortuo comite *Conradus* Marchio frater ejus advocatiam Pigaviensem, quam cum ipso a Rege *Philippo* sibi concessam receperat, invasit, sed tamen

à per-

à personalibus Abbatis injuriis abstinuit, quia filium ejus in baptismo susceperat; quod ipsum tamen multis marcis si esset possibile, se velle redimere adhuc vivente fratre dixisse fertur, omnibus hoc ita interpretantibus, quòd si talis eum non tenuisset occasio, à corporali ejus læsione nullo modo temperasset. Movebatur enim pro fratre carnaliter, quia ille in obtinendo proposito Abbate inferior videbatur, maximè autem pro quodam verbo, quod Abbas minus cautè protulerat, Comitem scilicet *apostatam* appellando. Idemque denique Comes ecclesiæ Magdeburgensis canonicus existens, etiam ad Subdiaconatus gradum promotus erat. Accidit autem cùm in scholis esset Parisiis, ut contentione inter Burgenses & clericos orta, servientes ipsius ad auxilium clericorum ab eo missi homicidium committerent, pro qua re de sua promotione desperans, clericatum dicitur rejecisse. Post mortem *Conradi* Marchionis, qui triennio tantum fratri supervixit, *Tidericus* Marchio Misnensis modis omnibus ambiebat, ut ipse ecclesiæ Pigaviensis advocatus eligeretur, quod cùm Abbas sibi non convenire sciens facere negligeret, ille ex fautore & amico in hostem mutatus, valdè eum vexare cœpit, multa & damna & injurias irrogando. Ad extremum verò ante castrum *Groiz*, quod ei hæreditario jure obvenerat, villam muniens, forum instituit telonium & monetam omnibusque provincialibus ab illa parte tam emere quàm vendere volentibus ne *Pigaviam* pergerent interdixit. Abbas verò judicibus contra eum à sede apostolica impetratis, Episcopo & Decano & Scholastico *Herbipolensibus*, omnem ejus conatum evacuavit. Iudices enim testibus ejus auditis pro ipso tulerunt sententiam eique *Brandenburgensem* Episcopum executorem dedêrunt. Qui *Groiz* adveniens, convocatis castrensibus & villanis, forum, teloneum & monetam, in loco illo haberi auctoritate apostolica interdixit, omnesque qui in ipsa villa ad

ad jus forense residentiam facerent, eadem auctoritate excommunicationis vinculo inodavit. Verùm cùm adhuc Abbas Marchionem de damnis ab eo, & ab his quorum hæreditatem perceperat, sibi illatis impeteret, quæ usque ad VII M. & D. marcas computaverat & propter hoc tota terra Marchionis interdicto ponenda esset, *Albertus* Archiepiscopus partes suas interposuit, & ut ipsius & *Nuemburgensis* & *Mersenburgensis* Episcoporum, *Engelhardi* scilicet & *Ekkehardi*, arbitrio negocium committeretur, à partibus impetravit. Ipsique partibus convocatis arbitrium promulgantes, sententiam de foro *Groiz* prolatam confirmaverunt, & Marchioni, ut Abbati pro damnis illatis D. marcas daret, sub pœna excommunicationis præcepêrunt: Statuentes insuper, si ita necesse esset, successores ipsorum ab hæredibus Marchionis sub eadem pœna pecuniam ipsam repeterent, Abbatis successoribus persolvendam: sicque omnibus qui aderant gaudentibus, Marchio & Abbas se vicissim in pacis osculo receperunt. Et Abbas quidem à multis laboribus, quibus pro ecclesia sua per XXX. & ampliùs annos decertaverat, ab hoc tempore respiravit, magnum inter omnia mala solatium favorem sedis Apostolicæ semper habens. Nam & *Cælestino* primitùs, & post eum *Innocentio*, ac demum *Honorio* summis Pontificibus gratus admodum extitit & acceptus, quorum privilegiis ecclesiæ suæ libertatem ita munivit, ut omnibus eam expugnare volentibus redderet inaccessam. Denique *Tidericus* Mersenburgensis Episcopus, qui *Everhardo* successit, hoc ita esse sciens, toto tempore episcopatus sui, quem ultra X. annos tenuit, induci non potuit, ut litem contra Abbatem, quam antecessor suus pendentem reliquerat, suscitaret. *Ekkehardus* autem episcopus ei succedens cùm esset juvenis & juris peritus, contemtibile nimis judicans in toto negotium omittere virum experiri voluit, sed accepto magnanimitatis ejus gustu, citò à pro-

proposito resiluit. Tempore namque, quo *Gernodus* Nienburgensis Abbas cœcatus est, *Albertus* Archiepiscopus cum eodem Mersenburgensi, & aliis suis suffraganeis episcopis, in hoc convenit, ut propter casum memoratum in toto archiepiscopatu Magdeburgensi divinorum celebratio omitteretur. Hac ratione præfatus Episcopus Abbati literas destinavit, quarum principium tale fuit: *Ekkehardus Dei gratia Mersenburgensis Episcopus Sifrido Abbati Pigaviensi salutem*, addito deinceps mandato, *ut, tam in monasterio, quàm in civitate celebrationem omitteret divinorum.* Abbas verò ei respondit in hunc modum & rescripsit: *Domino Ekkehardo Mersenburgensi Episcopo Sifridus Dei gratia Pigaviensis Abbas salt. pur, salt & una avant.* Sunt autem hæc verba Gallica, & sic sonant in Latino: *Salutem pro salute & una salt & una plus.* Post salutationem verò adjecit: *Ex sicca & cruda salutatione vestra cognoscimus, quid de his, quæ intrinsecus latent, perpendere debeamus. Sciatis autem non pro mandato vestro nos à divinorum celebratione cessaturos, cùm ab omni Episcopi jurisdictione simus exempti, sed magis pro reverentia & dilectione Domini Archiepiscopi, cui nos semper fideles exhibere volumus & devotos.* Licet autem episcopus his literis valdè moveretur, tamen nec factum unquam publicavit, nec tale aliquid deinceps attentavit. Abbas sanè nulli voluptati seu levitati deditus erat, quippe quem nec istis vacare adversitatum & negotiorum stimuli permittebant. Nam rebus utilibus semper intentus, licet interdum ab actione quiescens dum agenda studiosè disponeret, etiam in otio negotio non carebat. Habitus ei tam in forma quàm in genere cum subditis communis erat, qui in nullo ab exemplari veterum discrepabat ut videlicet seculi conformitatem prorsus abhorreret & religionem exprimeret & necessati corporis non deesset, ut nec tegumento quidam capitis alterius modi quàm ex ovium pellibus usus fuisse inveniatur. Audiant quæso hoc exemplum

salt. pur, salt & una avant.

nostri temporis Prælati, qui tot novitatibus, ut eas tædiosum & ridiculosum sit enumerare, primi tamen habitus simplicitatem non solùm ipsi corrumpere, sed etiam subditis permittere non verentur. Qui etsi pro Dei timore id non agant, tamen ut saltem Prælatorum ad subditos manifesta esset distantia, miror cur eosdem subditos à talibus non compescant. Sed utinam nos solius habitus deformatio accusaret. Decubuit autem Abbas ultima sua ægritudine die beati Iacobi patroni sui, mortuusque est IV. Non. Augusti cum sedisset annos XXXIX. *Tidericus* Sereni montis Præpositus ad dedicationem ecclesiæ suę concurrentibus XX. dierum indulgentia impetrata, hoc quaqua versum tam per se, quàm per alios, studuit divulgare: in quo ejus intentio, quam de eadem indulgentia obtinenda habuerat, considerare volentibus prodebatur. Rebus namque, quarum administrationi erat præpositus, ad infirmum statum ex ejus maximè negligentia deductis undecunque sibi providendum judicans, etiam de opere pietatis questum facere aggressus est, ut videlicet occasione prædicta crescente concurrentium multitudine etiam offerentium numerus augeretur. Et in concurrentium quidem numerositate consilii sui effectu fraudatus non est: Vtrum autem & offerentium, ipse viderit. Constat enim CC. & XL. talenta ceræ hoc anno de consueto sacrificii pondere defuisse. Post mortem *Sifridi* Abbatis Pigaviensis *Henricus de Rekkin* Sereni montis canonicus, de consilio amicorum suorum, mediante *Ekkehardo* Mersenburgensi Episcopo, causæ suæ, quam contra *Tidericum* Præpositum habebat, post tres hebdomadas & X. annos quàm inchoata fuerat, renunciavit & Præposito reconciliatus est sub hac forma, ut ipse quidem ad ecclesiam suam rediens & in capitulo veniam petens, sine omni pœna à præposito reciperetur: Præpositus verò se eum injuriasse excommunicationis tulisse sententiam, sed quia

præ-

præcessit appellatio ab ipso apostolicam, legatione interposita, sententiam nostram nihil firmitatis dicimus habuisse. Hæc sequenti die assumtionis beatæ virginis Mariæ gesta sunt. Non parvum autem ex his erga subditos morum Præpositi datur judicium, quia videlicet utrum justè an injustè id ageret non curans, citò in eos excommunicationis sententiam jaculabatur, tantum ut per hanc in causa qualibet eos sibi substerneret; unde eveniebat, ut sententia ejus eadem facilitate contemneretur, quâ proferebatur. Quidam Præpositorum Capituli Goslariensis supra reditus, qui in privilegio *Tiderici* Marchionis expressi sunt, ad servitium diei in quo capitulum celebratu videlicet exaltationis S. Crucis, à *Tiderico* Præposito pecuniam exigebant, contra quos ille judicibus à sede Apostolica impetratis eos citari fecit, sibi super exactione indebita rrsponsuros. *Poppo* verò Hallensis ecclesiæ Præpositus ab eo petiit, ut usque ad diem Capituli memorati à causæ executione quiesceret, promittens se elaboraturum, ut negocium ibi fine amicabili clauderetur. Partibus itaque ad Capitulum *Goslariam* convenientibus obtinuit, ut arbitrio se submitterent, electique sunt arbitri ex parte quidem Præpositi *Willehelmus* Cillenensis & *Willehelmus* de Lipzke Præpositi, & *Gerhardus* Sereni montis Canonicus: ex parte verò altera *Iohannes de Richinberge*, Rudolfus S. Johannis Halverstadensis & de *Bruneshusin* Præpositi, qui concordantes tale protulerant arbitrium ut præpositus, qui eo anno copiosum ei procuraverat servitium, sequenti quoque anno, quasi pro pœna defectus priorum annorum, simile exhiberet; deinceps verò tam ipse quam successores ejus duas tantum marcas ad Capitulum venientibus præsentantes, nullam supra hæc exactionem à quolibet paterentur. In eodem capitulo statutum tunc fuit, ut jejunium sextæ feriæ nullius festi occasione solveretur, excepto festo Natalis Domini, si in ea feria eveniret.

niret. *Henricus de Rekkin* Sereni monticus Canonicus *Romam* profectus est pro hujusmodi causa: *Sifridus* Abbas Pigaviensis patruus ipsius olim eum novellæ *S. Ottonis* ecclesiæ Præpositum constituere volens, nunquam ejus consensum ad hoc potuit inclinare. Infirmitate verò sua ultima detentus finem suum suspectum habere cœpit, eum evocavit, & quibusdam amicis suis præsentibus, devotioni ejus, qua ei semper studiosè & nonnunquam periculosè collaborasset, gratias agens petebat, ut bono eam fine terminaret, quippe cùm ipse eum relicturus in proximo videretur, nec petitionem ejus ultimam pro causa præmemorata duceret contemnendam, cùm magno eum hujus rei teneri desiderio certum haberet. Ille verò, quia amicorum morientium petitiones ad obtinendum efficaces solent existere, consensurum se promisit, tantùm ne ei tristitiam generaret. Abbas Deo gratias agens quòd hoc obtinuisset, statim eum ecclesiæ *S. Ottonis* Præpositum instituit, & in spiritualibus & in temporalibus, monacho cuidam *Henrico* nomine, qui procurationem ejusdem ecclesiæ dudum commissam habebat, præcipiens, ut cum aliis, quos simul mittebat, eum in possessionem Præpositutæ suæ duceret, omnemque ecclesiæ familiam ei, utpote domino suo obaudire præciperet, cunctis ei tam ecclesiæ quàm aliorum locorum clavibus assignatis. Hæc tertio ante mortem Abbatis die peracta sunt. Abbate verò mortuo, præfatus *Henricus* monachus in Abbatem electus est, vir priori quidem prorsus dissimilis, sed qui monachis absque jugo vivere volentibus idoneus videbatur, unde & in electione ejus tanta festinatione usi sunt, ut cùm Abbas tempore noctis obiisset, ortum diei ad eligendum nullatenus expectarent: ipse quoque quasi vicissitudinem eis respondens, officia ecclesiæ, ad quorum administrationem Abbas eos non admiserat, statim eis distribuit, quod etiam adhuc vivente Abbate dicitur promisisse.

Is itaque cum eisdem suis electoribus consilio, ne factum Abbatis de ecclesia S. Ottonis durare permitterent, per quod tanta bona eorum usibus deperirent, præsertim cùm ille hoc in ægritudine desperata & jam penè moriens ordinasset, ideoque esset revocabile: quibusdam ipsorum destinatis, Henricum de ecclesia S. Ottonis violenter eiecit, unum ex eis loci ipsius instituens provisorem. Ad hoc etiam misso nuncio *Tidericum* Præpositum Pigaviam venire rogavit, ut Henricum excommunicationis subjacere sententiæ quam olim contra ipsum tulisse dicebatur, ex ipsius confessione cognoscens, institutionem in tali persona factam causam esse faciliùs demonstraret. Præpositus venire non differens eum se excommunicasse confessus est, & ille consequenter juxta ejus confessionem excommunicatum publicè denunciabat. Sed illa festinatio Præposito confusionis aliquid procuravit. Paucis enim evolutis diebus cùm Henrico reconciliaretur eum famæ suæ, quam per illam confessionem læserat, restituere compulsus est, missis eidem electo literis, quarum forma talis est: *Reverendo & in Christo dilecto Domino Henrico Electo & Capitulo Pegaviensi, Tidericus Præpositus Montis-sereni cum devotis orationibus & obsequio sinceram in Domino caritatem. Innotuit nobis, quòd cùm apud vos essemus, occasionem sumentes ex verbis nostris, post discessum nostrum Dominum Henricum & confratrem nostrum & Præpositum S. Ottonis, de excommunicatione graviter infamastis, cùm tamen vobis eum non denunciaverimus excommunicatum: hoc tantùm vobis suggerentes, quod aliquando sententiam excommunicationis contra eum tulerimus. Sed quia constat appellationem præcessisse, legitimè ab eo interpositam, idcirco dicimus sententiam nostram nihil firmitatis habere potuisse. Hinc est quod honestatem vestram modis quibus possumus duximus exorandam, quatenus intuitu juris, & pro Domini Præpositi reverentia præfatum Dominum Henricum benignè & fraternè tractantes,*

 ctantes,

ctantes, ipsum tanquam virum honestum & catholicum habeatis, favendo ei, quod semper apud vos orationibus nostris & obsequio volumus promereri. Henricus itaque super violentia sibi illata ad præsentiam summi Pontificis appellavit Præposito permittente, & cooperante: nam quatuor marcas ad supplementum expensarum ei dedit. Romam tendens sequenti die beati Mauricii à *Sereno monte* egressus est. Rebus inter hæc ecclesiæ *Sereni-montis* dietim in pejus vergentibus *Tidericus* Præpositus de consilio familiarium suorum aliquos de fratribus locis aliis partiri disposuit pro conservandis videlicet expensis, asserens etiam illorum transmissione idoneè se à colligendis hospitibus excusari, quo tamen factô & suæ & subditorum suorum famæ non parvam maculam acquisivit. Negotio interim in eo procedente, ut de eorum, qui transmittendi erant, mansionibus ordinaret, fama hujusmodi circum quaque citò provincialibus cunctis innotuit, multis dolentibus quàm maximè, eumque destructorem publicè clamantibus, eique maledicentibus pro eo, quòd talem ecclesiam, quam priores ipsius in magna honestate & rerum copia gubernassent, ipse ad tantam deduxisset inopiam, ut ad Dei servitium in ea congregati sustentationem de amplis ejus reditibus uon haberenr. Quià verò feminas quoque conversas emigrare proposuerat, plerique hæc audientium consueto laicis more loquentes dicebant, moniales illas à monachis stupratas esse, quibus jam pariendi tempus instaret, eas pro crimine occultando occasione penuriæ ad loca alia destinari. *Ottonis* autem Comitis de *Brene*, qui tunc advocatus loci erat, ministerialium quidam cum ipso Comite adhuc puero ad locum accedentes, fratribus convocatis Præposito tunc absente propositum ejus valdè esse reprehensibile demonstrabant, ipsosque rogabant & hortabantur, ne ei ad recedendum aliquatenus consentirent, quibusdam ipso-

ipsorum, qui in congregatione feminarum consanguineas habebant, dicentibus, se nullo modo, ut ad se pertinentes quoquam transmitteret, permissuros. Præpositus dehinc rediens fratres ad consilium illorum inclinatos &, quæ ab illis dicta fuissent, intelligens, latenter quidem pavidus, sed audaciam verbis prætendens dicebat, nunquam se illorum timoreà proposito recessurum: nec tamen diu simulatæ inhærens constantiæ, sed statim sermone in aliud converso, illos quoque sibi consuluisse asserebat, ut expensas minus sumtuosas tam in cibo quàm in potu habere assuesceret, quod etiam facturum se policitus, in promisso verax inventus est. Denique cùm jamdudum fratrum servitia, quæ sic vocare consuevimus anniversariis fidelium & diebus sanctorum festivioribus deputata liberè subtraxisset, nunc etiam quotidianæ eorum procurationi cœpit detrahere, carnesque, quas in esum diebus alternis solebant percipere, eis diebus tantùm Dominicis semel & tenuiter ministravit. Potus verò modis variis alterabatur, interdum videlicet de coctione baccarum lauri, qui modus festivior erat, non nunquam radicum urticæ, crebrò enulæ campanæ, præcipuè cujusdam herbæ ignotæ, quam Præpositus myrtum appellabat, quam tamen myrtum non esse omnes, qui myrtum noverant, testabantur. Alii herbam mortiferam esse dicebant. Alii nec herbam, sed surculos radicum arboris, qui vulgariter vichtin dicitur, quia in locis colligebantur, ubi hujusmodi arborum sylvas fuisse constabat. Quicquid verò illud esset, decoctione ejus fratribus uti necesse fuit, vel sitis miseriam sustinere. Ejus verò sapor ita extitit extraneus, ut plures ex fratribus antequam usum habere potuissent, decoctione aquæ simplicis uterentur, neque enim ut quondam vini habebant remedium, quod Præpositus, eis prorsus irrequisitis, ita pro suo detrahebat arbitrio, ut si quo
anno

anno non ultra L. vel LX. carratas vinea attulisset, vini eos nec meminisse quidem, ut sic dixerim oporteret. Hinc itaque crebræ inter eos dissensiones oriebantur, quoniam hujusmodi defectuum experientia non omnibus usque quaque communis erat, sed eis tantùm quos adversarios Præpositus deputabat, si qui videlicet super his in querelæ vocem erumpere præsumsissent, cùm his quoque qui Præposito familiariùs adhærebant, causas discordiæ cumularent. Quidam enim ipsorum, quorum capitaneus erat fratris Præpositi filius, cujus supra in causa cameræ mentio facta est, pro suo viventes arbitrio ceteris fratribus, tam juniotibus quàm senioribus graves solebant existere, ut in eos non solùm verbis sed etiam manibus excederent, quibusdam etiam interfectionem, quod dictu est horribile, minitantes, nec ipsum quidem Priorem, si vel occulte quicquam de eorum tractasset excessibus, expertum talium relinquentes. Hæc quidem de junioribus intolerabilia ut erant, judicantes, maximè cùm Præpositus illos à talibus non compesceret, hujusmodi consensum inter se fecerunt, ut contra illorum violentiam opera se vicaria tuerentur. Vnde factum est, ut quoniam illi ab istis duplici numero vincebantur, à priori animositate penitus repressi nihil de cetero talium attentarent: sed tamen ipsa sua repressione acriùs incitati contra eos, qui se represserant, quia suis non poterant Præpositi viribus utebantur. Quicquid enim à quoquam illorum propter quotidianum defectum murmurantium dictum fuisset, quòd derogationem Præpositi vel tenuiter redoleret, statim ejus notitiæ deferebant, de quo ille vindictam sumere quantùm poterat non negligebat. Singulorum etiam excessus, quos ante plures annos cognitos dissimulaverat, ut justam videretur ultionis habere materiam replicando, non nunquam verò etiam falsis eos, criminibus infamando. Maximè

ximè verò id agebat, ut unanimitatem eorum, per quàm suos despectui haberi videbat, terrore dissolveret, eosque cum illis ad concordiam revocaret: sed propositum non obtinuit, quoniam isti quantò magis impetebantur, tantò sibi strictiùs adhærebant, ne divisi malis quibus libet vel ab eo vel à suis illatis facilius subderentur. Concordare autem causis discordiæ non cessantibus, difficile eis videbatur, cùm videlicet necessaria & consueta tam in victu & in vestitu sibi subtrahi, hisque alios delitiosè uti, illorum quoque mala non modica à Præposito non solùm dissimulari, sed etiam defendi, sua verò interdum minima exaggerari, seque pro his gravari conspiceret. Prætereа cùm ipsi pro talibus à querelis temperare non possent, illique easdem querelas, delatiònis habentes materiam, incessanter contra ipsos Præpositum incitarent, ad hoc etiam impatientia stimulati, eumque, quem ut patrem honorare debuerant, contemnebant, graves non nunquam ipsi verborum contumelias irrogantes, ejusque interdum justæ correctioni contumaciter repugnantes. Licet autem ipse ad gravandum eos occasione qualibet ex se ipso promtus semper existeret, certum tamen est eum familiarium suorum delationibus ad malum sæpius incitatum. In his præcipuus esse credebatur cellarius Otto nomine, cui magno favore Præpositus erat obnoxius, vir elatæ mentis & dubiæ veritatis. sed qui hæc ipsa animi vitia verbis mollibus occultare noverat, & cui ad hoc agendum vox ipsa naturaliter infirma satis utiliter serviebat. Hic cùm primùm ad tale promotus fuisset officium, sicut à non nullis consideratum est, favorem fratrum studiosè sibimet cœpit conducere, rerum mutationem jam tunc cogitans, eorum procurationi tam cotidianæ quàm festivæ diligenter intentus, adeo, ut aliquando die festiviori ferculorum, quæ eis ministrabat, usque ad denarium numerus tenderet, ad quod perficiendum paro-

chiæ quoque cui præerat officio juvabatur. Fratrum verò juniorum animos his rebus ita sibi devinxit, ut, quod ei erat valdè delectabile, crebrò circa ipsum collecti providentiam ipsius collaudarent, ejusque provisioni gratias agerent, quorum plærique tempus venire, quo ipse Præpositus fieret exoptabant. Verum post modicum hac ejus ficta benevolentia cum rebus quibus præerat deficiente, illorum quoqve erga eum devotio lassabatur, & dilectio paulatim transibat in odium & contemtum, quoniam & in aliis rebus eum alium quam se ostenderet, experiebantur. His enim, quos dudum aliis graves extitisse prædictum est patronum se exhibebat, Præposito pro eis contra alios suggestiones faciendo, eosque occultè, ut dicitur, animando & consilia ministrando. In his itaque, licet magnopere latere desiderans, experimento cognitus, tempore procedente, cùm necessaria fratribus præscripta modò subtrahi cœpissent, eis in querelam publicam contra Præpositum excitatis, ipse quoque palam adversarium se eis exhibuit, non solùm quia insolubili quadam obligatione ipse & Præpositus quasi cohærebant, sed etiam, quia ab eis, quorum favorem maximè expetierat se contemni graviter ferebat eos verò qui partis erant Præpositi colligens, eisque rerum omnium quas aliis subtrahebat copiam exhibebat, contra alios Præpositum variis dilationibus incitabat. Ne autem ipse cum aliis gravamina procuraret, hujus studii mercede, Deo judice, fraudatus est, imò confusionem ex eo viro prudenti & qui honestatem diligeret importabilem reportavit. Nam cum exercitio aleæ omnisque generis ludorum deditus fuisset, tempore, quo de bona promissione laudabilis videbatur, alios quoque de fratribus in his rebus socios sibi studuit adhibere. Ipse verò cum quibuslibet tam domesticis quàm extraneis, qui similibus studebant, diebus crebrò noctes continuans, damnosè nimis talibus insistebat.

ſtebat. Deniquealii xv. quidam xx. non nulli xxx. marcas ludo eum perdidiſſe infra unius anni ſpacium affirmabant. Qui rumor per cunctorum ora provincialium cum volveretur, Præpoſitum quoque non latuit, ſecularibus quibuſdam viris eum redarguentibus, cur talia non compeſcendo eccleſiam ſuam dehoneſtari non minùs, quàm damnificari permitteret, cùm quidē ipſe hæc ſurdis auribus pertranſiret. Fratres enim tam Prior quàm alii ſermones de his & ſimilibus ad ejus familiares pertinentibus cum eo quicquam tractare ſuperfluum iudicabant, ſcientes eum accuſantibus, quàm accuſatis potiùs indignari. Cùm itaque aliquando unus de fratribus cujus præ cæteris in præfato negotio familiaritate Cellerarius uſus fuerat, ſed quem tunc intenſiùs perſequi videbatur, ipſo de quadam Præpoſiti derogatione accuſante gravare diſponeret, & ille quoniam teſtibus idoneis convinci non poterat, accuſationem ipſam per obedientiam requiſitus negando diſſolviſſet, de exceſſu alio, in quo eum olim ſe deprehendiſſe aſſerebat, videlicet de ludo aleæ, eum cœpit impetere ſatisfactionis ab eo debitum repetendo. Manſio ſanè, quæ curia Præpoſiti appellabatur, ipſo quoque digrediente, eo tempore quaſi gymnaſium fuit alea, ſcacchis, teſſeris globisque ludentium, *Ottone* ſignifero & quod his ſtudiis competebat, quodam ejus ſerviente vini vel medonis venalitatem ibidem inſtituente, quaſi taberna publica videbatur. Vbi die quadam frater ille, non tamen ludens, deprehenſus, ſuſpicionem ipſam à ſe protinus abſtergere curavit, Præpoſito, cujus tunc favore potiebatur, ne ſibi indignari debuiſſet, neve ſiniſtram de ſe ſuſpicionem habere vellet, humiliter ſupplicando, ipſo eum ut ſecurus eſſet hilariter adhortante. Igitur à Præpoſito ſibi malum paratum intelligens, ut ejus auctorem non neſciens, culpatus omnem illam inſignem narrationem de cellerario cœpit evolvere, dicens eum potiùs argu-

endum & puniendum, qui tale damnum rebus communibus intulisset. Præpositoautem ut taceret præcipiente, cùm non acquiesceret, excommunicationis contra eum statim sententiam promulgavit. Fratribus autem, qui, ut jam dictum est, contra familiarium Præpositi violentiam se vicissim tuebantur, quorum hic unus erat, sententiæ reclamantibus, tumultu facto Præpositus à consensu se abripiens, relicto capitulo egressus est. Quem cum *Otto* sequeretur, illi inordinatis in eum vocibus uti cœperunt, alii furem, alii sacrilegum, alii Iudam traditorem, alii aleatorem publicè inclamantes. Sequenti die Præpositus auctores tumultus illius mansuetè satis redarguens, monens ut à talibus temperantes essent; contra opinionem quidem omnium & suam consuetudinem, cùm & prolatam excommunicationis sententiam pridie facillimè relaxasset, non communi paci, sed cellerario tantum hac lenitate consulens, ne fortè districta facti illius examinatione motu aliquo concitato ille infamis ampliùs redderetur. Et ut ab omni parte plenam securitatem procuraret, eidem in virtute præcepit obedientiæ, ne quis de cætero criminationes illas, quas ille injustè passus fuisset, præsumeret iterare. Hoc autem ejus studium pro tuendis familiarium suorum excessibus, ex alio quoque ejus facto cognosci potest. Vnus fratrum, quos adversarios deputabat, in congregatione feminarum sororem habens carnalem, cuidam familiarium ejus indecenter ad hærentem, naturali zelo ductus Præposito de hac re non semel conquestus est, petens ut eandem sororem suam à familiaritate, in qua esset mali suspicio, coherceret. Præpositus verò aliud quàm ille petebat exsequens, ab instantia conquerendi, cùm verbis non posset, verberibus cohercere curavit, dicens ecclesiam ex illis querelis damnum incurrisse, cùm ille, ut pro se aliquid diceret, eloquentiæ adjutorium non haberet. Nec defuit inter ista fratribus odiorum

diorum

diorum infelicitas, quibus ita contra se altrinsecus accensi erant, ut quidam partis Præpositi in divinorum celebratione proximis sibi in choro alterius partis fratribus pacis osculum publicè denegarent. Tales eo tempore fructus peccatis exigentibus ecclesia Sereni-montis de Prælati sui, filij peccati, moribus colligebat. *Henricus de Rekkin* Sereni-montis Canonicus x. Kal. Martij de itinere Romano reversus, literas ecclesiæ suæ à sede Apostolica impetratas attulit, quarum exemplum subjectum est.

Honorius Episcopus servus servorum Dei venerabilibus fratribus Magdeburgensi Mogontino & Coloniensi Archiepiscopis & eorum suffraganeis & dilectis filijs Abbatibus, Prioribus, Decanis, Archidiaconis, Præpositis & alijs ecclesiarum Prælatis per Magdeburgensem & Coloniensem provinciam constitutis salutem & Apostolicam benedictionem: Non absque dolore cordis & plurima perturbatione didicimus, quòd ita in plærisque partibus ecclesiastica censura dissolvitur, & canonicæ sententiæ severitas enervatur, ut viri religiosi, & hi maximè, qui per sedis Apostolicæ privilegia majori donati sunt libertate, passim à malefactoribus suis injurias sustineant & rapinas, dum vix invenitur, qui congrua illis protectione subveniat, & pro fovenda pauperum innocentia se murum defensionis opponat. Specialiter autem, dilecti filij, Præpositus & canonici monasterij Montis-Sereni ordinis S. Augustini, quod ad Romanam ecclesiam nullo pertinet mediante, tam de frequentibus injuriis, quam de ipso cotidiano defectu justitiæ conquerentes, universitatem vestram literis petierunt Apostolicis excitari, ita ut videlicet eis in tribulationibus suis contra malefactores eorum promta debeatis magnanimitate consurgere, quo ab angustiis quas sustinent & pressuris vestro possint præsidio respirare. Ideoque universitati vestræ per Apostolica scripta mandamus atque præcipimus, quatenus illos, qui possessiones vel res seu domos prædictorum, Præpositi & canonicorum, vel hominum suorum, irreverenter invaserunt, aut ea injuste detinuerunt, quæ ipsis ex testamento decedentium relinquuntur, seu in eos contra Apo-

postolicæ sedis indulta sententiam excommunicationis seu interdicti præsumserint promulgare, vel decimas laborum de terris habitis ante concilium, quas propriis manibus aut sumtibus excolunt, seu nutrimentis eorum, spretis Apostolicæ sedis privilegiis extorquere monitione promissa, si laici fuerint publicè candelis accensis excommunicationis sententia percellatis: si verò clerici vel canonici regulares seu monachi fuerint, eos appellatione remota ab officio & beneficio suspendatis, neutram relaxaturi sententiam, donec jam dictis Præposito & canonicis plenè satisfaciant, & tam laici quàm clerici seculares, qui pro violenta manuum injectione anathematis vinculo fuerant mandati, cùm diocesani episcopi literis ad sedem Apostolicam venientes, ab eodem vinculo mereantur absolvi. Villas autem, in quibus bona prædictorum Præpositi & canonicorum vel hominum suorum per violentiam detenta fuerint, quamdiu ibi sunt, interdicti sententiæ supponatis. Datum Laterani Nonis Ian. Pontificatus nostri anno IIX. Willehelmus secundus de *Lipzke* Præpositus ad Præposituram *Drubicensem* translatus est, cui in priori ecclesia successit *Ekkehardus* ejusdem loci Canonicus.

Anno MCCXXIV. *Sophia* Quedlinburgensis Abbatissa filia *Friderici* Comitis de *Brene*, filii Marchionis *Conradi* Senioris, magnorum & non paucorum excessuum rea deponitur. Viros enim quosdam malignos & latrocinantes in castro *Quedlingeburg* pro sua ut dicebat, tuitione colligens, turresque monasterii instar castelli munitas pro domicilio eis permittens, impudenter his res ecclesiæ impendebat, & fœda conferebat, cùm illi pacem provincialium cotodianis incursibus perturbarent. Civium præterea Quiddelingeburgensium ditiones pro suspicione, quod civitatem *Hojero* Comiti de *Valkinstein*, cum quo ipsa de advocatia ejusdem civitatis litigabat, tradere vellent, captivatos tam diu afflixit, donec filios suos conservandæ ei fidelitatis obsides dare coacti sunt, quorum plures, cum ipsa, pro eo

quòd

quòd erat animi inclementis necessaria subtraheret, mortis periculum incurrerunt. Adhoc etiam de dilapidatione, nec minùs de lapsu carnis & neglectu religionis multipliciter infamata, omnibus circumquaque de se loquendi materiam ministrabat. *Friderico* autem Imperatore pro expugnandis paganis longo tempore in Siciliæ partibus occupato, Rex juvenis filius ipsius cum deputatis sibi principibus, Cis-Alpinum imperium gubernabat. Cui *Northusen* curiam celebranti, *Henricus* Comes *Ascharia* filius *Bernhardi* Ducis, & *Hojerus* Comes de *Valkenstein*, & alij plures nobiles & ministeriales, de præmissis Abbatissæ excessibus illa absente conquesti sunt. Præcipuè obsidum mortuorum patres, qui cum clamore vulgari, quo ad arma convocatio fit, justum contra eam judicium postulabant; quam Rex, ut de objectis satisfaceret, ad proximam curiam *Egere* per sententiam evocavit. Quo cum illa muliebri superbia venire contempsisset, omni eam suæ dignitatis jure seculari, sententiantibus qui aderant, Principibus, spoliavit. Deinde inquisitione contra eam à sede Apostolica facta, inquisitorum sententia ita deposita est, ut ad eandem dignitatem in aliqua ecclesia de cetero eligi non valeret. In locum verò ejus electa est *Bertradis* soror quondam *Conradi* Halverstadensis Episcopi & *Guncelini & Friderici de Crozuc.* Accidit in civitate *Hallensi* ut parochianus S. Gertrudis *Wicmannus* nomine, *Novi-operis* canonicus die quadam ad morientem aliquem vocaretur. Qui veniens, invenit, hominem ex his, quibus est coquendi salis officium, qui se in sartaginem sui operis bullientem injecerat, nisi quòd lingua adhuc vivaciter utebatur: à quo dum casus illius miserandi causam modumque requireret, ille presbyterum auditu recognoscens, quia visu non poterat, oculis scilicet de coctionis vaporibus obscuratis & cute turgescente compressis, rogabat ut submotis aliis soli ei loquendi sibi copia præstaretur.

Quod consecutus cœpit dicere: se magna peccatorum suorum pœnitudine ad opus illud adductum, nec tamen ad hoc sine consilio accessisse. Presbytero verò dicente, non bono eum usum consilio, cum illicitum sit, ut pro quacunque causa nobismet ipsis mortis periculum inferamus, & quis tale ei ministrasset consilium sciscitante, respondit: Ante dies aliquod cum me peccatorum meorum recordatio tristem admodum reddidisset, repentè ubi eram intrantes ad me vidi viros albis indutos vestibus, qui me alloquentes, & sermonem mecum miscentes, inter aliàs causas à me tristitiæ requirebant. Quas cum eis simpliciter aperuissem, me videlicet ex scelerum meorum memoria tristari, pro quibus semper augmentum capientibus æterno me non ambigerem supplicio deputandum: illi rectè & utiliter me tristari asserentes, consilium tale mihi se daturos dicebant, quo ad plenam peccatorum indulgentiam pervenirem: scilicet ut me ipsum Deo sacrificarem, & salis in sartagine bulliente corpus meum, cujus ministerio Deum offendissem, illis fervoribus iniicerem cruciandum; affirmantes hoc Deo modis omnibus placiturum. Ego verò consilium amplectens cum illi à me recessissent, cœpi observare tempus, quò id perficerem, ne me cujusquam præsentia impediret. Hodie verò cùm solùm me esse contigisset, illi iteratò mihi apparentes svadebant, ut ad propositum accederem, addentes, quod periculosa esset dilatio, cum mors incerta tam consilium utile posset annullare. Ego nihil moratus, quod monebant implevi, & nescio utrum ex hoc mihi juxta illorum promissum indulgentia sit speranda. Imò verò perpetuam per hoc damnationem, ait presbyter, timere debes, nisi pœnitentiæ adjutorio redimaris; demumque eum instruens, ut consilium illud Diaboli, & qui sibi apparuêrunt Dæmones fuisse intelligeret, ad peccatorum ejus confessionem instantiùs hortabatur, immensitatem divinæ misericordiæ,

cordiæ, & quã sit paratus Deus suscipere pœnitentes, ei sæpius inculcando. Ille deceptum se animadvertens, & ad tantam non solùm infructuosè sed etiã periculosè se venisse considerans, à fundo cordis ingemuit & sceleris in seipsũ commissi se pœnitere modis omnibus fatebatur. Deinde peccatorũ suorum vulnera fideli prorsus & devota confessione aperiens, ea pœnitentiæ lacrymis infundebat. Post confessionem jam bonæ spei factus, presbytero ut transitum suum, qui jam adesse videretur, eucharistiæ perceptione muniret admonente, respondit hoc quidem valdè esse desiderabile, sed fieri non posse, quoniã inflato gutture glutiendi copiam non haberet. Rogabat autem ut presbyter corpus Domini summis contingens digitis, eorum ablutionis aquam sibi sumendam porrigeret, pro testimonio fidei suæ quam de illo Sacramento firmiter retineret. In hac actione illis occupatis, subitò presbyterum, an aliquid audiret, interrogavit. Quo respondente, nihil, se nisi ipsum audire: cumque quid audiret vicissim interrogante, respondit: voces se multorum quasi sub terra audire lugentium & flentium, viderique sibi illorum esse, quos antè modicum consiliarios habuisset. Nec multò post Deum, ut sui misereretur crebrò invocans, animam reddidit, ecclesiasticaque est conditus sepultura. De hoc cum fatendum sit, cum peccatis aliis hoc quoque, quòd se ipsum illicitè punivit, fortasse credi potest, quòd eadem pœna per ipsam pœnitentiam ut sic dicam purgata ipsi purgatoria sit effecta: sicut latroni illi beato post confessionem pœna scelerum non ineptè creditur contulisse martyrium.

Haldis-leve civitas ab hominibus *Alberti* Archiepiscopi reædificatur, ipso in partibus *Lombardiæ* servitio Imperatoris jam per trienium occupato. Discordia, de qua superiori locutione satis dictum est, inter fratres ecclesiæ Sereni montiis

necdum sopita. *Tidericus* Præpositus die Parasceve in communi capitulo in virtute præcepit obedientiæ, ut si quis rancorem contra alterum retineret ab altaris abstineret communione. Post capitulum verò à quibusdam fratribus senioribus contra suum propositum inductus, tam eos, qui sui favoris erant, quam illos, quos adversarios deputabat, privatim ad concordiam hortabatur, continuato sermone subjungens frustra eos carnium & aliarum rerum exactionem facere, quoniam ipse tantis expensis sufficiens non valeret. Illi verò quos per excommunicationis verbum notaverat, responderunt, se discordandi causam non habere, nisi necessariorum defectum & eo sublato quiete se acturos: manente autem nullo modo posse querimonias cohibere. Quo responso motus Præpositus ab interdicto quidem communicationis statim suos absolvit, tanquam parati & concordiæ in nullo reluctantes, illis verò introitum ecclesiæ distinctè interdixit, quasi per ipsos pax & concordia turbaretur. Cum autem in hoc animi motu ad divinorum celebrationem accederet, quidam de fratribus eum rogantes ut pro reverentia festivitatis instanter indignationem compesceret, vix à sententia reduxerunt, & communionem quidem tunc illis indulsit, verùm peracta festivitate cum quibusdam ipsorum se minatus est aliter tractaturum. Hoc enim artificio in omni penè casu, quô ei gravandi subditos occasio provenisset, uti consueverat, ut in decisione causæ partem aliquam non relaxatam reservaret, de qua oportunè se tractaturum dicere solebat, ut sic eos suspensos teneret, & trepidis suspicionibus, quasi impendente adhuc gravamine, fatigaret. Verùm paucis post festivitatem elapsis diebus novam quandam illi turbationem hujusmodi occasio procuravit. Quidam fratrum laicorum, quos *barbatos* vocari usus obtinuit, coquinæ officium commendatum habens, fratri-

fratribus tam verbis quàm factis injuriosus esse consueverat, præsertim hic quos à Præposito noverat non amari. Inter cetera siquidem illorum temporum mala consuetudo dolenda irrepserat, ut quoniam carnes fratribus diebus statutis in communi non ministrabantur, isti nummos invicem conferentes & ad fora vicina transmittentes carnes emerent, quibus irrequisito Priori extra refectorium uterentur. Unde fiebat, ut in hujusmodi diebus vix duo vel tres præter Priorem fratrem hora refectionis in refectorio invenirentur. In hoc quoque negocio frater ille coquinæ præpositus malæ voluntatis his aliquid ostendere non negligebat, modò videlicet ad hæc necessaria denegando, modò cocos à præparatione rerum ad eos pertinentium prohibendo, eos verò qui partium erant Præpositi, tam in congregatione virorum quàm fœminarum modis omnibus honorabat, eisque supra communem procurationem de rebus sui officii quicquid desiderassent impendebat. Erat hic de familia ecclesiæ ex eo genere hominum, qui *Zinurdones* appellantur, tantæ superbiæ, ut mirum esset rusticam mentem angustis rebus & paupertati assuetam tantum inflari potuisse, cum fratres quoque ipsius carnales & cognati cotidiano congregationis servitio in concoquenda cerevisia dediti, & ex eodem servitio sordidi sæpe vultus & habitus effecti, generis sui abjectionem ejus frequenter oculis præsentarent. Verùm idem cum *Ottone* Cellerario ex magno dilectionis calore undecunque conflato, in unam, ut sic dicam, animam confluxerat. Præpositum verò obsequio, quòd suis & maximè sorori ejus, quæ in congregatione fœminarum in seculari habitu vivebat, studiosè admodum impendebat, ita sibi devinxerat, ut querimonias fratrum, etiam Prioris, quas crebrò de ipso proferebant, prorsus negligeret, cum tamen ipse quoque elationi ejus nonnunquam testimonium perhiberet.

Accidit autem die quadam, ut unus fratrum ex junioribus signum unum ex his, quæ *per sexagenas* numerari solent, ut operis quippiam ex eo faceret, petiturus, illo absente coquinā intraret, & servis, qui aderant, licentiantibus lignum tolleret & abiret, cui ille superveniens, quoniam hic ex eorum numero erat, quibus omnis boni principium negabatur, ut lignum redderet cum fastu verborum edixit. Quo nolente eum insecutus detinuit, & reluctantem etiam per capillos, ut ille fatebatur, retinere conatus est, qui tamen violenter se abripiens retento ligno recessit. Sed cū Præpositus eidē de lata contumelia conquerenti nihil satisfactione dignum factum esse judicasset, tam ipse, quàm quidam ejus socii, impatientia stimulati, & ex præsenti facto præteritas recolentes injurias, opus opinione majus aggredi fratremque illum non verbis sed verberibus corripere statuerunt. Itaque oportunitate die quadam captata, Præposito absente eum aggrediuntur, quos ille cultello fixorio, quo dudum eos suspectos habens se munierat, facilè à se submovit, cum ad eum vacuis manibus accessissent. Erant autem quatuor numero. Vnus tamen eorum fustem habens aliquot ei plagas imposuit, cujus animositate & instantia territus & armaturæ suæ oblitus exclamavit & in fugam versus in coquinam se recepit, ac per fenestram secretam aliquem famulorum alloquens, festine cellerarium vocari fecit. Cui venienti quod sibi acciderat confuse exposuit, addens, quod pro illius hortatu, quo eum confidere & nihil tale timere crebrò persuaserat, honoris sui & penè vitæ periculum incurrisset. Nec domo palàm prodire ausus se in secretiori parte usque ad vesperam continuit, sicque per cellerarium eductus ad allodium *Lubacisdorp* discessit, ut illic Præpositi reditum expectaret. Præpositus rediens ubi factum comperit, more suo iratus animi motum agitatione corpo-

ris &

ris & verbis minacibus fatebatur. Deinde cum reos in capitulo plagis virgarum singulos è duobus emendari fecisset, adjecit præcipiens, ut fratrum omnium ultimi essent, donec ipse eos ad loca propria revocaret. Erat eo die vigilia Ascensionis Domini, quando videlicet ad processionis solennitatem adjacentium villarum numerosior solet populus convenire. Illi reputantes quòd Præpositus ultimatione eos ostenrui habere vellet, ut in præsentia populi confusionem publicam ostenderent, responderunt se illi præcepto obedire non posse. Quos ille statim à communione fratrum suspendit, præcipiens eos ab omnibus evitari. Superiores sanè Præpositos ad interdicendum & excommunicandum non ita faciles fuisse constat, sed si quando, ut assolet, correctioni aliquem reluctari contigisset, dilatione interposita aliis fratribus id operis injungebant, ut admonitione fraterna eum ad obedientiam revocarent. Sic demonstrant esse peccantium emendationem quærere, non gravamen. Unde fiebat sæpissime, ut tales, eorum oppressi mansuetudine, erubescerent non obedire his quos non vindictæ, sed suæ salutis, cupidos agnovissent. Hunc autem diverso modo agentem diversus sequebatur effectus, dum exturbatis & præcipitatis ejus sententiis subjecti ad majorem proterviam raperentur. Quippe qui cum suo tantum gravamini studere experimentis pluribus didicissent, quod sicut aliis penè omnibus, ita in hac quoque causa cognoscitur evenisse. Denique illi quos vitari præceperat, plures à fratribus suæ communionis participes habentes, interdicti sententiam contemnebant: verùm quibusdam amicis suis eos admonentibus ne & sibi & aliis, qui pro ipsis soliciti essent, majus aliquod gravamen, occasione illius causæ, quæ in nulla sui parte esset favorabilis procurarent, difficulter licet, ut facerent, quod sibi injunctum fuerat, consenserunt. Sicque eisdem apud

Præpositum pro eis intercedentibus in vigilia Pentecostes causæ illius vinculis absoluti sunt. At frater ille coquinæ magister à loco ad quem discesserat negotio pendente redire pertimuit, nec etiam postmodum reversus satis securus fuit, nimirum experientia priorum territus, quoniam ei jam possibile videri cœperat, quod priùs nec quidem cogitabile videbatur, cum etiam illi, quos nuper malè expertus fuerat, ei nisi ab officio, in quo eis & aliis irrogasset injurias abstineret, pejora prioribus minarentur. Unde factum est, ut per plures dies nec jussione Præpositi, nec hortatu cellerarii ad suum posset officium revocari. Inter hæc silentio premendum non est, quibus modis Præpositus defectum rerum, quas administrabat subsidia parare tentaverit, siquidem, ut prædictum est, & indulgentiam hac ratione obtinuit, & fratres locis aliis partiri disposuit, licet in his fortuna noluerit ei arridere. Est villa Episcopi Misnensis supra *Mildam*, miliari spacio distans à villa *Numik*, quæ *Lubaniz* dicitur. Hanc concambio acquirere, & in ea novum claustrum construere, & illuc congregationem transferre voluit, affirmans, quòd in loco priori manentibus pro difficultate vecturæ & aquæ penuria extremæ inopiæ periculum ei immineret, quasi ei necessaria ad illum locum ventorum essent ministerio deferenda. Nec defuerunt de fratribus, qui ei de hoc assentirent, & quidem seniores, licet pauci & tales qui pro privatis suis commodis & ejus favore ad quidlibet consensissent. Civitatem etiam in campo, qui ab occidente monti adjacet, ædificare propositum habuit, affirmans omnes suos consanguineos & plures alios prudentes viros, illud consilium approbasse. Adhæc proventus omnes possessionum ecclesiæ in tres partes dividere voluit, ut duas ex his fratres ad suos usus reciperent, ipse verò de tertia sibi & hospitibus provideret. Alias quoque divisionum species interponens.

nens. Erant enim hæc ſigna animi inſtabilis & perturbati & conſilium non habentis, exemplo ægroti, qui febribus vexatus nunc de latere in latus convertitur, nunc ſupinus jacet, nunc verò in ventrem regyratur, mutatione ſe ſperans requiem invenire. Fratribus autem, qui nihil eum ſimpliciter agere arbitrabantur, cùm certum quoque ſit, infirmas res diviſione non roborari, ſed magis infirmari, contradicentibus, eique ad hoc ita reſpondentibus, ut duabus illarum partibus cum tertia ſua compoſitis ipſis neceſſaria de omnibus miniſtraret, ait ſe eorum indigentiæ culpa non teneri, cùm conſtaret eos propriis utilitatibus reluctari. Sed cum die quadam in capitulo defectum ſuorum ei commemorationem facientes, eosdem peterent emendari. Reſpondit eos non juſtè aliquid à ſe exigere, quibus facultatem, ut ſeipſos copiosè procurarent de duabus ſcilicet poſſeſſionum ſuarum partibus, obtuliſſet: quod nunc quoque ſi vellent eis permitteret, vel ſi magis id eligerent, totam eis adminiſtrationem ex integro reſignaret: quod quidem non ex intentione adjecit, ſed quodam fervore loquendi, verbis ut plærumque contingit incautè procurrentibus, putans eos hoc nullo modo recepturos. Illis autem, ſi id fieret communis utilitatis ſpes nata eſt, & deliberandi de hoc uſque poſt prandium induciis poſtulatis & acceptis. Facto prandio ipſo interim in ſua mauſione quieſcente convenerunt & ut totam adminiſtrationem ſuſciperent conſenſerunt. Quidam tamen familiarium ejus, quibus illud factum quædam Præpoſiti dejectio videbatur, qui ſe quoque privatis per hoc commodis privandos ſentiebant, licet propter communem conſenſum palàm reclamare erubeſcerent, mutationem hanc æquanimiter non ferebant, quod etiam non uſquequaque poterant occultare. Denique unus ipſorum filius fratris ejus, qui jam ſæpius commemoratus eſt, Priorem & quosdam ſeniores, qui advo-

candum Præpositum exierant, cursu præcedens, eumque quiescentem inveniens, ut surgeret clamare cœpit, dicens eum ut verbo ejus utar, præbendarium futurum, qui Præpositi nomen hactenus habuisset. Vsque verò, etsi grata ei pro se ejus erat æmulatio, propter præsentes eum redarguens, indignari ejus irreverentiæ videbatur, ad fratres autem ejus perveniens hoc quod elegerant sibi placitum videbatur. Deinde causæ statum ordinaturus primò xxx. marcas ad suos & sibi servientium privatos usus singulis quatuor annorum, quos illam ordinationem durare volebat sibi dari constituit, præter administrationem victus qui ei de communi juxta solitum exhibendus. Tribus quoque, qui administrationi præessent ejus permissu à fratribus electis, his insuper debita sua solvenda imposuit, & unum ex ipsis Ottone cessante Cellerarium ordinavit. Hæc vigilia Apostolorum gesta sunt. Pluribus itaque etiam extraneis visum est commune bonum ecclesiæ Sereni-montis ex hoc principium accepisse, si tantum Præpositus fidem negocio conservaret. Verum ipse quo animo factum illud acceperit, non multò post etiam ad oculum demonstravit. Erat quidam de fratribus laicis quem negociis suis agendis præfecerat, qui duos equos habebat suis usibus deputatos. Hos pro eo quòd negotiis jam absolutus, negotiatore opus non haberet, administratoribus illis ad communes usus petentibus denegavit hac ratione, quod eos sua, ut dicebat, pecunia comparasset, unde factum est, ut unus illorum die proximo causam aliquam ecclesiæ acturus pedibus suis iter agere cogeretur. Fratrem verò illum laicum contra ordinationem priori die factam, in possessiones ecclesiæ præmittens, hominibus placitum, quod vulgari verbo Gedinck dicitur, jussit indicere, quem ipse subsecutus nullo illorum trium præsente, placito præsedit causas judicando, eo modo & aliis quibus villici negocian-

gociantur, aliquid pecuniæ cupiens expiſcari. Altera autem ordinationis iſtius die, eo ad menſam cum familiaribus conſedente, & de his quæ acta fuerant ſermocinante, unus aſtantium pro favore ejus, ut aliquid ſolicitudinis pro ipſo ſe habere oſtenderet, dixit: quod in xxx. marcis ſibi dandis ſibi expenſis non ſufficienter ſuo judicio providiſſet. Cui ſubridens reſpondit, ſe infra anni ſpacium, ſi viveret, illis xxx. alias lucraturum. Vnde quis non videat, & in illis xxx. marcis exigendis, & in iſtis ut ſperabat lucrandis, eum rebus communibus deprædandis, & ſuis privatis, quibus non egebat augendis, ingenio miſerabili intendiſſe. Alium item equum, quo tempore aliquando vehi conſueverat, quemque, cum ei propter incommoditatem inceſſus diſplicuiſſet, in opus allodii, quod in pede montis poſitum eſt, locaverat, ipſo die, quo mutatio illa facta eſt, abſtulit, ſatis oſtendens, ſe communis utilitatis, quæ per alios promovenda foret, invidia non carere. Fertur etiam quòd familiares ſuos hortatus fuerit, ut ſervitia quæ diebus feſtis & in anniverſariis fidelium exhiberi conſueverunt, quæ tamen ipſe ante plures annos eisdem negaverat, exigerent, ſpondens, quòd adhoc eis adjutorio potirentur; quod quidem de eo verum eſſe illi probare viſi ſunt, eadem ſervitia exigendo. Illorum ſanè trium qui adminiſtrationi erant præpoſiti tale fuit propoſitum, ut primò & præcipuè congegrationi neceſſaria providerent, ac demũ extraneis & hoſpitibus juxta quod eis eſſet poſſibile miniſtrarent. Præpoſitus verò dicebat hoſpites etiam invitandos eſſe, quod ſe quoque facturum aſſeruit, quorum procurationi ſuo deberent exemplo diligentiam adhibere. Et quidem eum ab hoſpitibus frequentatum conſtat, ſed maximè à ſuis conſanguineis, quibus omne ſtudium neglectis fratribus impendebat. Verùm illi qualitatem animi ejus erga ſe & commiſſum ſibi negocium ſignis præmiſſis & quibusdam aliis colligentes non aliud

expedire viderunt, nisi ut maturè ab administratione recederent, quoniam eo sibi obnitente, quanto diutius in ea stare contenderent, tanto majorem confusionem, nihil utilitatis proficientes, inde reportarent. Itaque XIV. ab institutione sua diebus elapsis malæ voluntatis ejus coram fratribus judicia proponentes, onus impositum simul deposuerunt, cum ille nec propriam conscientiam, nec ea per quæ detectus erat, veritus ac bona fide ad factum illud se accessisse juramentis horribilibus affirmaret. Licet autem ipsi administrationi renunciantes nihil extra placitum ejus egissent, non tamen statim eos absolvere voluit, contentiosè affirmans, se velle, ut quod ordinatum fuerat permaneret; nimirum hac in eis suspensione punire volens hoc, quòd quasi ad ipsum de mala administratione infamandum illud eos suscepisse ministerium judicabat. Denique postmodum uni eorum sibi familiariter adhærenti confessus est, se propter hoc ejsdem non mediocriter indignatum. Tandem rebus ad priorem statum revocatis, Otto Cellerarius, ne vel ipse vel Præpositus trium illorum proposito impares apparerent, simul etiam diuturnæ pertæsus discordiæ, Præposito persuasit, ut carnes fratribus, quas penè per annum eis negaverat, ministraret. Præpositus verò indignanter ferens, quod id quasi coactus facere videretur, quippe per actionem talium qui juniores essent & fratrum infimi (erant autem isti, de quibus superiùs dictum est, quòd contra violentiam familiarium Præpositi ope se vicaria tuerentur:) ut salsamentum ad carnes adderet, arctioris eos cœpit disciplinæ vinculis innodare. Sed cum in capitulo de ordinis observantia edicta proponeret, illi, contra quos specialiter his armis utebatur, ad hæc servanda se paratos dicebant, dummodò generaliter omnes eisdem legibus subjugaret. Quod ipse virtutum omnium scrupulus, ac fœdissimæ pravitatis dispositor, confusionum omnium & discordiarum promtissimus

simus reparator, filius peccati, bestia perditionisque Præpositus propter eos qui suæ partis erant dictum intelligens, quos nimirum ea nequaquam servaturos noverat, respondit se potestatem habere quos vellet à coactione liberos relinquendi; miserandus, quod eum ad tale responsum necessitas compulisset, quo se de potestate jactaret, quo posset suis dilectoribus perditionis aditum aperire. O more canem, ô totius in omnia sceleris adamantem. Cur repentina morte non occiditur qui tantæ abominationis ut sæpius dictum est princeps extitit. Instabat tamen coactioni pro eo quoque, quod eos videlicet discordiæ pertinaciùs inhærentes à se procedente pro se propter fratrem illum coquinæ magistrum, qui eorum timore officium suum recipere declinabat. Dedicationis autem ecclesiæ festivitate transacta, *Alberto* Præposito S. Afræ Misnensis mediante, omnes ad concordiam redierunt: qua reconciliatione etiam magister coquinæ participans, ad officium suum timore rediit absolutus. Exinde omnis ille rigor de ordinis observatione inductus cœpit lentescere, & ad dissolutionem pristinam inclinare. Inter hæc nova quædam adversitas nata est hujusmodi occasione. Tempore quo *Albertus* Archiepiscopus sub *Innocentio* Papa, ejusdem Pontificis legatione functus est contra *Fridericum* Halverstadensem Episcopum, pro eo, quòd à favore Imperatoris excommunicati recedere nolebat, excommunicationem suam promulgavit. Quem dum penè omnium ecclesiarum, quæ sub ipsius administratione erant, juxta mandatum præscripti legati vitandum decrevissent, *Sifridus* Abbas Ilsenburgensis ab ejus communione nequaquam credidit abstinendum. Pro quo dum idem legatus eundem non renitentem deposuisset, monachis ipsius monasterii alterum pro eo eligendi legitimas inducias non negavit. Quibus, ut ipse testabatur exemtis, cum alium non elegissent, *Hartwicum* Pigaviensem mo-

nachum eis Abbatem instituit benedictione confirmatum: illis pro eo, quòd ipsum recipere nolebant, excommunicationis sententia involutis. Verùm causæ procuratoribus ab utraque parte ad præsentiam summi Pontificis destinatis, Papa ex eorũ narratione factum agnoscens respondit, quòd nec legati sui factum irrogare vellet, nec monachis justitiam denegare. Vnde dato mandato monachos absolvi fecit sub hac forma: *ut Hartvicum Abbatem reciperent eique obedientiam facerent, habentes postmodum contra ipsum pro jure suo licentiam proponendi, rebus ecclesiæ intactis interim reservatis.* Quod cum illi facere contemsissent, ex ipsius mandato sententia denegationis lata est in eosdem, à qua ipso vivente constat eos nullatenus absolutos. Post mortem *Innocentii* monachi prædicti successori ipsius *Honorio* aliud pro alio suggerentes, contra *Hartwicum* Abbatem & *Rochmannum* quendam monachum Ilseneburgensem qui ei adhæserat judices impetrarunt, facientes illos per eosdem excommunicationis sententia infamari. *Sifridus* sanè Abbas Pigaviensis *Hartwico* Abbati, qui ejus erat consanguineus cellam quandam, *Zcolene* dictam, assignaverat, de cujus reditibus suis posset necessitatibus providere. *Hardwico* interim Abbate mortuo, *Rochmannus*, quem Abbas Pigaviensis in sua receperat, *Romam* profectus, executores obtinuit Præpositum Brandenburgensem & Abbatem Pigaviensem, qui monachos Ilseneburgenses præfatum monasterium relinquere, & ad præsentiam summi Pontificis gratiam petituros venire compellerent, sibique de rebus illius ecclesiæ convenienter facerent provideri. Illis non ea, quâ volebat, vigilantia in executione mandati utentibus, secundò Romam profectus aliud mandatum obtinuit: cujus continentia talis: *Honorius Episcopus servus servorum Dei, Abbati & Priori Pigaviensi Mersenburgensis diœcesis & Præposito Brandenburgensi salutem & Apostolicam benedictionem. Dilectus filius Rochmannus, monachas*

mona-

monasterii de Ilsenburg Halverstadensis diœcesis, in nostra proposuit præsentia constitutus quòd venerabilis frater noster Albertus Magdeburgensis Archiepiscopus, dum in partibus illis legationis officio fungeretur, Siffridum tunc monasterii prædicti Abbatem à regimine illius canonicè removerit, exigentibus culpis suis, & Hartwicum monachum eidem monasterio præfecerit in Abbatem, monachis ejusdem loci pro eo, quòd dicto Hartwico exhibere obedientiam ac reverentiam debitam renuebant, excommunicationis vinculo innodatis. Eisdem pertinaciter in sua contumacia perdurantibus, de speciali Apostolicæ sedis mandato lata fuit degradationis sententia in eosdem, exceptis quibusdam valetudinariis & pueris, circa quos fuit hujusmodi sententia temperata. Verùm iidem monachi tam degradationis quam excommunicationis sententiam contemnentes, unum ex se in Abbatem eligere præsumserunt, cum quo ipsum monasterium obtinentes, celebrare divina officia non verentur. Vnde nos bonæ memoriæ Brandenburgensi Episcopo ac vobis filii Abbas & Præposite dedimus in mandatis, ut ab ipso monasterio eiiceretis hujusmodi præsumtores, & tam diu degradatos & excommunicatos, pulsatis campanis & candelis accensis, nunciaretis eosdem & nunciare faceretis in partibus convicinis, donec dimisso monasterio sæpe dicto cum literis vestris rei seriem continentibus ad Apostolicam sedem accederent misericordiam petituri, adjecto, ut ad eiiciendum eos si opus esset, assumeretis auxilium brachii secularis, & præfatum Rochmannum ab ipsorum molestiis defendentes, faceretis eidem de bonis monasterii ipsius congruè provideri. Ac demum vobis præfatis monachis & fautoribus eorum plus debito deferentibus, & prætextu quarundam exemtionum malitiosè objectarum ab eis differentibus procedere in negocio memorato, vobis in virtute obedientiæ districtè præcipiendo mandamus, ut si vera essent, quæ de ipsorum monachorum degradatione ac contumacia sunt expressa, non admissis eorum exceptionibus non tardaretis procedere in negocio sæpe dicto. Nuper autem præfatus Rochmannus proposuit coram nobis, quod ipso Episcopo viam

universæ carnis ingresso, & successore ejus extra provinciam commorante, vos in ipso negocio procedere non valetis, pro eo, quòd in literis nostris expressum, quòd si non possetis omnes executioni negocii interesse, dictus Episcopus cum altero vestrûm procedet in eodem. Quare jam dictus Rochmannus nobis humiliter supplicavit, ut super hoc providere ei misericorditer dignaremur. Nos igitur te fili Prior præfato episcopo in exsecutione jam dicti negocii subrogantes per Apostolica vobis scripta in virtute obedientiæ districtè præcipiendo mandamus, quatenus humano amore ac mundano timore postpositis in negotio ipso juxta literarum tenorem præfato Episcopo ac vobis filii Abbas & Præposite ultimò directarum sublato appellationis obstaculo, procedere non tardetis, pro certo scientes, quòd si prædictus monachus pro defectu ad nos ampliùs fuerit laborare compulsus, poteritis meritò formidare, ne vos similis laboris angustias oporteat experiri, nullis literis obstantibus si quæ apparuerint à sede Apostolica impetrare, quæ de ipsorum culpa & pœna plenam & expressam non faciant mentionem. Quòd si non omnes his exequendis poteritis interesse duo vestrûm ea nihilominus exequantur. Datum Laterani XII Kal. Febr. Pontificatus nostri anno VII. Sifrido itaque Pegaviensi Abbate jam defuncto, *Henricus*, qui pro ipso electus erat & sui conjudices Tiderico Præposito missis literis præceperunt, ut juxta formam in mandato expressam monachos sæpè dictos excommunicatos & degradatos nunciaret & in sua jurisdictione faceret nunciari. Qui licet mandato obediens, quod jussum fuerat implevisset, ipsorum tamen communioni in colloquio & convivio & divinorum celebratione non timuit implicari. Simile quoque mandatum iidem dederunt executores *Ekkehardo* Mersenburgensi Episcopo & *Pocconi* Hallensi Præposito præfatos monachos denunciandi, eosque obedire nolentes excommunicationis vinculo ligaverunt. At monachi uno suorum misso mandatum pro se Apostolicum impetraverunt in hac forma: *Honorius episcopus servus*

servus servorum Dei dilectis filiis Abbati & Priori de Walkinrid & Præposito de Northusin Maguntinensis diœcesis salutem & Apostolicam benedictionem. Sua nobis Abbas & conventus Ilseneburgensis petitione monstrarunt, quod cum Rochmannus quondam monachus ipsius monasterii falso nobis suggerens, quod ipsi excommunicati & degradati divina temere celebrabant, causam super his & aliis Abbati & Priori de Pigavia & Præposito Brandenburgensi obtinuisset à sede apostolica delegari, quia dicto Abbate interim viam universæ carnis ingresso, Hartwicus monachus, qui se in locum ejus proponit electum, & præfatus Prior contento tertio conjudice volebant in eadem causa præcedere ex parte dictorum Abbatis & conventus fuit excipiendo Præpositum coram eis, quod cum prænominatus Rochmannus esset excommunicatus tempore quo tales literas impetravit, prout erant in continenti probare parati, nec exinde in literis mentio haberetur, ipsi earum auctoritate procedere non poterant nec debebant. Sed quia dicti judices hanc exceptionem eorum denegabant admittere, ipsi ad nostram audientiam appellaverunt. Ideoque discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus si ita est revocato in statum debitum, quicquid post hujusmodi appellationem inveneritis temerè attentatum audiatis causam, & appellatione remota fine canonico terminetis, facientes quod decreveritis per censuram ecclesiasticam firmiter observari, alioquin partes ad priorum judicum remittentes examen, appellantem in expensis legitimis condemnantes. Quod si non omnes &c. Datum Laterani XIII Kal. Decemb. Pontificatus nostri anno IIX. Eodem tempore *Henricus* Pigaviensis electus Romam profectus proferenda benedictione rediit confirmatus. *Rochmannus* verò qui cum ipso abierat quibusdam impedimentis aliquantum remorari coactus postmodum reversus hujusmodi literis impetratis: *Honorius Episcopus servus servorum Dei dilectis filiis Abbati & Priori Pegaviensi Mersenburgensis diœcesis & Præposito de Brandeburg salutem & Apostolicam benedictionem. Dilectus filius Rochmannus monachus*

chus monasterii de Ilseneburg sua nobis petitione monstravit, quod cum post commissiones varias bonæ memoriæ prædecessori tuo fili Abbas, & vobis fili Prior & Præposite dederimus in virtute obedientiæ in præceptis, ut monachos præfati monasterii, qui per venerabilem fratrem nostrum Magdeburgensem Archiepiscopum, dum in partibus illis legationis officio fungeretur, propter suos pravos excessus excommunicati fuerunt, ac demum crescente ipsorum contumacia degradati, tamdiu pulsatis campanis & candelis accensis excommunicatos ac degradatos nunciare publicè curaretis, & faceretis arctiùs evitari, donec dimisso monasterio præfato cum literis vestris ad Apostolicam sedem accederent, misericordiam petituri, & defendentes præfatum Rochmannum à molestatoribus eorundem, faceretis eidem de bonis ipsius monasterii congruè provideri, & præfata excommunicationis sententia innovata fuerit postmodum & publicata in partibus convicinis, Præpositus Novi operis in Halle Magdeburg. diœcesis qui à nobis acceperat in mandatis, ut præfatas sententias faceret in partibus suis firmiter observari, deserens hominem contra Deum non solùm noluit easdem sententias publicare, verùm etiam ipsis excommunicatis impudenter communicare præsumit, propter quod tulistis excommunicationis sententiam in eundem, qua contemta divina officia celebrare non veretur, in famæ ac salutis suæ dispendium, & ecclesiasticæ disciplinæ contemtum. Cum ergo tu fili Abbas prædecessori tuo succedere debes in hujusmodi onere, cùm literæ prædictæ commissionis non expressis personarum sed locorum nominibus fuerunt impetratæ, discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus firmiter præcipiendo, quatenus juxta prædicti mandati tenorem sic diligenter in negocio procedatis eodem, quòd vestræ rectitudinis zelus inde possit meritò commendari, nullis literis obstantibus harum tenore tacito à sede Apostolica impetratis. Quod si non omnes &c. Datum Laterani II. Non. Maii Pontificatus nostri anno IIX. Igitur judices monachorum Ilseneburgensium ex eorum probationibus sibi constare affirmantes, injuriam eis in sæpe dicto negocio

irroga

irrogatam, absolutos esse pronunciarunt: contra *Rochmannum* verò excommunicationis sententiam protulerunt: *Henricum* Abbatem pro eo, quòd ipsum foveret eidem sententiæ involuentes: & *Tiderico* Præposito dantes in mandatis, ut eandem sententiam cum instantia publicaret. Nec multò post Abbatis quoque & suorum judicum recepit mandatum, ut monachos Ilseneburgenses excommunicatos & degradatos cum solennitate in literis Apostolicis expressa publicè nunciaret. Ipse verò mandato priori obedientiam servare decernens, studiosè illud exsequebatur, Abbatem & Rochmannum excommunicatos sæpius denunciando. Quod cum aliquando in conventu quodam Nuenburgensis & Mersenburgensis Episcoporum & aliorum plurium clericorum & Abbate quoque præsente faceret, erubescendum de se uterque spectaculum præsentibus præbuerunt conviciis se vicissim turpiter infundentes. Non autem Abbas & ejus conjudices auctoritatis suæ contemtum æquanimiter acceperunt, sed Præpositum excommunicationis sententiam ferentem hanc primò in capitulo Goslariensi promulgari fecerunt, ac ea postmodum iterata missis in vigilia beati Andreæ literis, fratribus quoque ut à communione ejus se subtraherent præceperunt. Literarum verò continentia talis fuit, *Henricus Dei gratia Abbas, Henricus Prior Pigaviensis, & Albertus Præpositus de Brandenborg, Dn. Tiderico dicto Præposito montis-Sereni spiritum consilii sanioris. Si ecclesiæ membrum utile fuissetis, Ilseneburgensium, quos & ipse præcisos ab corpore publicastis, morbo communionis infici cavissetis. Verùm quia sicut peccator, qui in profundum malorum devenit adeo Dei reverentiam contemsistis, ut in nos excommunicatus excommunicationis adiiceretis blaspemia protervire, pro eo, quod Domini Papæ præceptum in virtute obedientiæ nobis injunctum omittere non audemus, &*

vos ejusdem præcepti clausula, quæ dicit nullis literis obstantibus, harum tenore tacito, à sede Apostolica impetratis, à nostra non sufficit potentia defensare, nos iteratò quâ fungimur auctoritate sententia vos excommunicationis involvimus, licet inviti & vobis in Domino consulimus, ne clavium potestatem, quas à Domino Papa recepimus, vilipendere penitùs præsumatis, & sententias iniquitatis, quas in nos temerè promulgastis, in proximo festo S. Andreæ, sicut publicè protulistis, sic & publicè per vos corrigere maturetis, non solùm ponderis nullius, sed etiam plenissimi erroris sententias ostendentes, alioquin ex tunc, quia crescente contumacia crescere debet & pœna, contra vos durius procedemus.

Dei gratia Henricus Abbas, Henricus Prior, Pigavienses, & Albertus Præpositus de Brandenburg executores sedis apostolicæ delegati, Venerabilibus Dominis Priori totique conventui Montis-sereni eum timere, qui postquam occiderit corpus, potest & animam perdere in gehenna: Cum juxta mandatum Apostolicum monachos de Ilseneburg excommunicatos & degradatos publicaverimus & fecerimus per omnes ipsorum vicinias publicari, Montis sereni Præpositus inter ceteros qui nostrum recepere præceptum, qui dictos sacrilegos, quos & ipse solenniter nunciarat, recepit ad divina, cum & talium dictis judicibus, imò certiùs, seductoribus, Abbati scilicet & Piori de Walkenrid eodem excommunicationis vinculo innodatis, non solùm in crimine communicat criminosis, verum etiam pro ipsorum favore in nos pro justitiæ castris stantes excommunicationis blasphemia protervè præsumsit. Et quia, cum ex nostræ commissionis respectu jurisdictionem talium nullam esse debuerit perpendisse, & sicut de mandato sedis Apostolicæ degradatio Ilseneburgensium monachorum processit, si nec absolutionem ipsorum ab ejusdem sedis Apostolicæ expresso mandato & ipsorum culpæ & pœnæ mentione potuerint admisisse, quia idem tenebris lucem, & lucem tenebras æstimare non veretur, auctoritate qua fungimur

gimur ipsum ejusdem excommunicationis vinculis, quia facinus quos inquinat æquat, solenniter innodamus, ut vel hac districtione Sathanas deserat emendatum vel si ipsum vas suæ processionis invenerit, vos, quia in fructu operum elegistis filii Dei esse, juxta timorem Domini patrem catholicum eligere mereamini. Ideoque districtioni vestræ sub eadem excommunicationis pœna districtè præcipiendo mandamus, ut statim post literas nostras visas hujusmodi arrepticium evitetis, scituri, quod omnes qui post hoc mandatum receptum dicto præsumtori communicare præsumserint, similem excommunicationis vindictam nominaliter sortientur. Fratrum *tamen nullus pro hujusmodi mandato ab ejus se communione subtraxit, quidam pro ejus favore, non nulli verò, quoniam stipendio suo defraudari & à loco emigrare, quod videlicet, eis qui hoc facere voluissent solùm restare videbatur, pondus importabile judicabant, præsertim, cum non deessent viri literati qui eos non teneri ad obediendum præceptis talibus faterentur, quo eis excusari desiderantibus ut se excusatos esse, et si non crederent, saltem se credere sibimet fingerent, suadebatur.*

Duo novæ conversationis in provincia & præcipuè in ipsa civitate *Magdeburg* haberi cœperunt, unus eorum, qui sanctos *Prædicatores* se nominant, alter eorum, qui *minores fratres* appellantur, de quibus ferunt, quod ante hoc tempus xx. annis instituti & ab *Innocentio* Papa fuerint confirmati: & prior quidem clericorum tantum est: Sequens verò & clericos & laicos recepit, quem dicunt ab institore quodam principium accepisse. Quid autem est hujusmodi novitatum introductio, nisi quædam exprobratio neglectæ & ociosæ conversationis eorum, qui in ordinibus constituti sunt, in quibus Ecclesia, primitus est fundata. Denique beatissimus *Augustinus & Benedictus*, qui ita docuerunt, ut vixerunt, ad quantum sanctitatis culmen ex sua conversatio-

ne pervenerint, notum eſt, quorum præceptis, ſi quis obedientiam ſervare voluerit, nullis novis inſtitutionibus videtur indigere. Nam ſi eisdem novis inſtitutionibus ſanctitas quæritur, illa poſſet ſufficere ad quam dicti fratres ſanctiſſimi ſecundum ſuas vivendo regulas pervenerunt. Non enim facile credi poteſt, quod quiſquam vel ex ordine ſanctorum Prædicatorum vel minorum fratrum Auguſtino vel Bendicto ſanctior ſit factus. Abſit autem, ut quorumlibet bonis ſtudiis derogando, hæc dixerim, ſed quia dolendum eſt, & valdè dolendum, quod primitivi ordines ex eorum qui eoſdem profeſſi ſunt, inordinata converſatione ad tantum deducti ſunt contemtum, ut ſeculo renunciare volentibus ad ſalutem ſufficere non credantur. Si enim poſſe ſufficere putarentur, nunquam novi alii quærerentur.

Presbyter quidam *VVidego* nomine plebanus villæ, quæ *Selevvene* dicitur hæreditatem quandam à *Tiderico* Præpoſito repetens, Abbatem & Priorem Pigavienſem judices ſuper hoc à ſede Apoſtolica impetravit. A quibus Præpoſitus peremtoriè citatus eſt, cum die ſtatuta non veniſſet, fratrem autem unum ad appellandum tantum pro ſe miſerat, excommunicatus eſt, literasque in vigilia Natalis Domini recepit ipſam ſententiam continentes. *Rochmannus* monachus tam pro ſuis negociis, quàm pro ecclesia Pigavienſii quam *Ekkehardus* Merſenburgenſis Epiſcopus ſuæ jurisdictioni ſubiicere conabatur, cum nuncio Abbatis Romam profectus eſt, cum eum Epiſcopus jam diebus xv vel amplius eodem itinere præceſſiſſet.

Anno M CC XXV. *Conradus* quondam Halverſtadenſis Epiſcopus monachus in *Sichem* obiit XI Kal. Iulii: ante quem frater ipſius *Guncilinus* de *Crozuc* eodem anno mortuus eſt. Cardinalis quidam Ciſtercienſis ordinis natione Teutonicus,

cus, cujus pater Comes de *Vradegeno* dicebatur, Portuensis & S. Rufinæ Episcopus, ad omnes ecclesias Galliæ & Teutoniæ à sede Apostolica destinatus, circa principium Augusti Misnam venit. Cujus adventus, pro[illegible]o quòd justitiæ tenax & munerum contemtor dicebatur, *Tiderico* Præposito sibi malè conscio non parvæ trepidationis causa fuit, cùm fratres quoque suos, si possibile eis fieret, accusationem contra se instituturos minimè dubitabat. Ita misso nuncio *VVillehelmum* Cillenensem & *Albertum* Misnensem S. Afræ Præpositos rogavit, ut ipsi de ecclesia Sereni montis legato suggestionem facientes orarent, ut eidem misericorditer provideret, quoniam impunè & à quolibet vastaretur, hoc procurare intendens, ut si forte de malo statu ecclesiæ suæ legatum audire contingeret, de hoc non ipse sed magis alii culpabiles tenerentur. Et illi quidem quod rogaverat exsecuti sunt, verùm quidam qui legatum comitabantur & canonicorum Misnensium nonnulli, qui causam ecclesiæ bene noverant *Sereni-montis*, ipsum familiari colloquio plenius instruxerunt, commemorantes eidem, qualiter ecclesia jam dicta in annis prioribus in omni honestate & rerum copia floruisset, nunc verò per negligentiam & improvidentiam Prælati sui extrema & rerum & honoris inopia laboraret, hortabanturque, ut, quoniam ecclesia ipsa immediatè ad sedem Apostolicam pertineret, eam personaliter, non negligeret, visitare. Igitur à *Misna* digressus sequenti die Assumtionis S. Mariæ *Hallis* venit, ubi cum per biduum moraretur, innovatis de *Tiderico* Præposito accusationibus, simulque accusatoribus multiplicatis, extraneis tamen, contra ipsum incitatus est. Certumque erat eum ab ecclesia Hallensi recedentem ad Serenum-montem iturum, si non à capitulo Halverstadensi invitatus propositum mutasset. Interea fratres Sereni-mon-

tis diversis pro expectatione adventus ejus animorum motibus agebantur. Et Præpositus quidem & qui partis ejus erant verum timorem fictæ lætitiæ securitate palliabant. Alii verò qui multorũ malorum finem per eum se inventuros sperabant pro diversitate referentium, quibusdam videlicet eũ venturum affirmantibus, quibusdam negantibus, nunc spe alacres nunc tristitiâ dejecti & trepidi videbantur. Sed cũ verus rumor exiisset, quod *Rudolfum* Præpositum S. Iohannis Halverstadensis pro querimonia fratrum suorum deposuisset, & horum aucta fiducia & illorum simulata lætitia repressa est. Et jam de contemnendo ejus mandato, si aliquid simile contra Præpositum attentare voluisset, mutuò conferebant. Non autem accusantes Præpositum Halverstadensem defuerunt, sed aucti numero legatum in admirationem non modicam adduxerunt, ita ut easdem querelas depositione Præpositi indubitanter permitteret terminandas. Eodem tempore *Ekkehardus* Merseburgensis Episcopus de partibus rediit trans-Alpinis. De *Halverst.ad* verò progressus legatus die beati Egidii *Magdeburg* venit, ubi tribus hebdomadibus remoratus est. Ecclesia quædam est canonicorum secularium, quæ *Bivera* dicitur, cujus erat Præpositus *VVildebrandus*, frater Archiepiscopi Magdeburgensis. In hac præbendam vacantem legatus cuidam dedit, Præposito inconsulto: cui cùm Præpositus in faciem contradiceret, eique exactiones, quibus ecclesias ad serviendum sibi compelleret, contumaciter exprobraret, eum excommunicavit, & ita verbis in audientia totius cleri & populi in eundem invectus est, ut *garcenem*, & sicut plerique se audivisse fatebantur, *peccatorem* publicè appellaret. Sequenti die beneficiis ecclesiasticis, quæ plura habebat eum spoliare cœpit: & primò præpositura de *Bivera*, dicens, quod singulis diebus uno eum beneficio usque ad ultimum

timum

timum nudare vellet, ita ut nec nomen ejus in ecclesia Magdeburgensi remaneret: Sed vix ei ab Archiepiscopo, & ceteris qui aderant, Episcopis, venia impetrata est cùm prius ipse discalceatus & scopam ferens legati se pedibus prostravisset. Sabbato quatuor temporum, quòd in hoc anno in vigilia beati Matthiæ evenerat, *Hermannum* Herbipolensem electum presbyterum, & sequenti die Episcopum consecravit. Nocte beati Maurizii ad matutinas octo Episcopi hoc est *Estoniensis*, *Caminensis*, *Havelbergensis*, *Brandenburgensis*, *Mersenburgensis*, *Hildenesheimensis*, *Herbipolensis & Magdeburgensis* octo lectiones legerunt, legatus nonam, priùs tamen benedictionem: *Deus misereatur nostri & benedicat nobis*, & dicto à circumstantibus, *Amen*, sic demum legit. Eo tempore de præpositura *Rezoviensi* quæstio vettebatur. Tempore namque, quò *Albertus* Archiepiscopus in partibus trans-Alpinis servitio Imperatoris occupatus morabatur, defuncto *Johanne* Præposito *de Rezovve*, qui *Erico* successerat, *Albertus* Misnensis ecclesiæ canonicus in locum ejus electus est, ecclesiamque illam plus, quàm per annum in seculari manens habitu gubernavit. *Albertus* Archiepiscopus reversus *Alexandro* canonico *Novi-operis* Præposituram dedit dicens, donationem ejus ad se devolutam, quoniam infra terminum electioni præscriptum legitimam personam, hoc est *regularis ordinis*, conventus eligere neglexisset. Hæc ante adventum Cardinalis gesta sunt, verùm postmodum adveniente *Albertus* Præpositus eum adiens supplicavit, ut causæ suæ favorem suum impendere dignaretur, quod in se factum fuerat confirmando. Quod cùm legatus facere paratus esset, consilio suorum revocatus est, dicentium, audientiam Archiepiscopo concedendam. *Ekkehardus* quoque Mersenburgensis Episcopus ab *Alberto* Præposito pro eodem rogatus negotio devo-

devotum mox ſpopondit adjutorium cum magna *Alexandri* derogatione adiiciens, quod nullius ei loci Præpoſitura conveniens eſſet, niſi fortè alicujus amœni nemoris ſpecioſas meretrices habentis & cui taberna de proximo ſit adjuncta. Legatus Archiepiſcopum de cauſa conveniens cùm tenacem ſui juris inveniſſet, dixit, non oporrere eum de Præpoſitura *Rezovienſi* prænominato canonico obtinenda tantopere ſolicitum eſſe, cum ipſe aliam videlicet *Sereni-montis* in promtu haberet, quâ poſſet ipſum honeſtius inveſtire. Verùm epiſcopus Merſenburgenſis hoc rumore compertotimens ne cognatus ſuus *Tidericus* inhoneſtè deponeretur *Alexandri* colloquium petit, hortaturque ne donationem Archiepiſcopi legitimam negligendam duceret, immò conſtanter ad obtinendum inſtaret, promittens ſe ei modis omnibus ſuccurſurum. Archiepiſcopo deinde ad voluntatem ſuam inclinato, uterque legatum adeunt, eumque à propoſito agendi contra Præpoſitum reducunt. *Alexander* verò, paucis evolutis diebus Præpoſituram Rezovienſem obtinuit. Igitur legatus miſſis literis, duobus diebus, hoc eſt, Matthiæ & Mauricii, procurationem ſibi de eccleſia Sereni-montis præcepit exhiberi, in qua ſex marcæ expenſæ ſunt, tribus thuribulis argenteis pro eisdem impignoratis. Intellexit tunc Præpoſitus malum quod evaſerat, ipſo ſibi legato dicente, quòd durè contra eum acturus fuiſſet, ſi non interceſſores ipſius, quos plures & fortes haberet, eum à ſententia revocasſent: ſciret tamen ſe nequaquam ſine examine relinquendum. Præpoſitus verò malum ſibi à fratribus ſuis procuratum coniiciens, quod etiam non uſquequaque falſum erat, omnem in eos cauſam cœpit refundere, multis eos apud legatumaccuſationibus infamando, ac ipſe, Præpoſito à ſe recedente, adviſitationem Sereni-montis ordinavit *Conradum* Hilden-

Hildenesheimensem Episcopum & *Gotfridum* quendam monachum Cistertiensis ordinis, ex his qui eum comitabantur. Quam tamen ordinationem *Otto* majoris ecclesiæ Magdeburgensis Præpositus impedivit. Is enim *Sophiæ* Quedlingeburgensis Abbatissæ dudum depositæ judices à quibus restitueretur Magdeburgensem & Hildenesheimensem & Mersenburgensem Episcopos à sede Apostolica impetraverat, timens, quia ne restitutio ipsa occasione visitationis prædictæ per absentiam Hildenesheimensis dilationem acciperet, factum illud periit immutari. Restituta verò Abbatissa ipse eam usque *Quidelingeburg* prosecutus est, atque inde rediens ægritudine occupatus, novem diebus decubuit, sicque demum immatura morte vitæ terminum consecutus est. Cui in Præpositura succedens *VVildebrandus* frater Archiepiscopi, inopinata mutatione veritatem illius sententiæ satis probasse visus est, qua dicitur quòd humiliationem elatio & gloriam humilitas antecedat. Igitur cum circa finem Septembris legatus de civitate *Magdeburg*, itinere, quod juxta Serenum montem ducit Nuemburg profecturus esset, magna rursus fratres pro expectatione ejus solicitudine tenebantur, crebroque ad loca unde procul videri poterat procurrentes speculabantur: si fortè ad eos occasione itineris declinaret. Ipse quoque Præpositus suspicionibus trepidus, quippe quem conscientia securum esse non patiebatur, cum nullo adhuc nuncio venturum didicisset, equitando tamen eidem tanquam jam venienti occurrens, ecclesiam ornari, vexilla crucibus appendi, aliaque receptioni ejus convenientia parari præcepit, atque sub hac expectatione biduum exactum est, illo minimè veniente: Accidit verò inter hæc patrem ejus advenire filio collocuturum, quem in Sereno-monte repertum audierat, quem casum multis visum est à casu Præpo-

ſitum liberaſſe. Siquidem procurationi Comitis omnem impendens diligentiam, hoc meruit, ut eidem ad filium poſtmodum veniens eum pro ſe Præpoſito gratiarum actionem rependere poſtularet. Nec inefficax fuit ejus poſtulatio. Denique legatus Serenum-montem præteriens cum *Nuemburg* veniſſet admonitus, ut ſæpius, ne eccleſiam ſæpe dictam abſque proviſione relinqueret, *Ekkehardum* Merſenburgenſem, ſciens & certus ipſum eſſe cognatum Præpoſiti, viſitatorem dedit, ad hoc tantum ut Præpoſitum à gravamine cuſtodiret adjunctis ei Epiſcopo Brandenburgenſi & Abbate Portenſi, ut etiam pro eccleſia aliquid feciſſe videretur. Verùm Brandenburgenſis vicem ſuam *Ernesto* Scholaſtico Merſenburgenſi agente Præpoſito commiſit. Abbas verò pro ſe jam dictum *Gotfridum* monachum deſtinavit. Hi itaque cum Epiſcopo Merſenburgenſi ad locum venientes, die XI M. virginum coram altari beati Petri, convocatis primùm eis, literas legati recitari fecerunt quarum continentia talis eſt.

C. *divina miſeratione Portuenſis & S. Ruffinæ epiſcopus Apoſtolicæ ſedis legatus venerabilibus in Chriſto Merſenburgenſi & Brandenburgenſi Epiſcopis & Abbati de Porta Ciſtercienſis ordinis Nuemburgenſis diœceſis ſalutem in Domino Ieſu. Ad aures noſtras noveritis perveniſſe quòd Mons-ſerenus negligatur in multis & in magno defectu ſit rerum atque diſciplinæ. Quia vero ipſe locus ad ſedem Apoſtolicam reſpectum habet nullo mediante, nobiſque ſpecialiter incumbit providere, ne pereat, auctoritate legationis, quâ fungimur, vobis mandamus quatenus accedentes ad locum ipſum viſitationis officium proſequamini diligenter, & ſtudioſè reparationi ejus intendentes plenam habentes poteſtatem ſtatuendi & ordinandi quæcunque videritis expedire, atque contradictores per cenſuram eccleſiaſticam cohercendi. Datum Nuenb. Kal. Octobris.* Lectis literis, cum Epiſcopus modum viſitationis ſe ignorare diceret,

quam-

quamvis modum, secundum quem ipse procedere disposuerat, non ignoraret. *Gotfridus* monachus, quoniam in ordine Cistertiensi usitata res est visitatio, modum ejus talem esse asseruit, *ut singuli fratrum jurati dicerent veritatem de omnibus, quæ vel à Præposito vel ab aliis in ecclesia sua fieri certum esset*. Episcopus licet hunc modum commodum Præposito non esse sentiret, callidè tamen laudavit eum & tenendum esse dixit. Vnus verò de fratribus *Henricus de Rekkin* cujus jam sæpius mentio facta est his auditis, credens inquisitionem contra Præpositum faciendam, cartam, in qua plura & majora, in quibus ecclesiam damnificaverat, continebantur, Episcopo porrexit. At Episcopus ad id, quod ipse facere proposuerat tendens, ad Priorem & fratres conversus, si aliquid contra Præpositum vellent proponere à singulis requirebat, qui modus ab illo, quem priùs laudaverat, & quem tenendum dixerat modis omnibus discrepabat. Quomodo judicia æquitatis inveniunt, qui pro judice lupum voracem sub agnina pelle recipiunt. Verebatur enim, ne visitatio vel inquisitio suo modo procederet, hoc est, sub juramento & in secreto Præpositus numerositate contra se testantium gravaretur. Neque enim Præpositus ipse de omnibus, qui suæ partis esse videbantur, satis securus erat, quos tamen, si publicè & sine juramento requirerentur, nihil contra se dicturos, minimè dubitabat, cum adversarios quoque suos à libertate dicendi publica posset inquisitio refrenare. Verùm isti, ut modum visitandi sibi præscriptum teneret cum instantia petentes, impetrare nullo modo potuerunt. O tantum Prælatum, justitiæ naufragium, nefandæ violentiæ principem, simulatæ sanctitatis & Simoniacæ dignitatis infula sublimatum. Quomodo ille proderit, qui divini Spiritus sanctæque conscientiæ inanis extitit! Priore itaque aliisq; pluribus dicentibus, quòd nihil vellent

proponere, alii qui sive palam seu occultè requisiti quod verum erat non tacere decreverunt, quique continentiam literæ, quam *Henricus* exhibuerat, non ignorabant, dolum tamen, qui in verbo proponendi latebat, non intelligentes, sed hoc quoque ad inquisitionem pertinere simpliciter credentes, præsertim, quia in capite illius literæ ita scriptum erat: hæc sunt, *de quibus inquiratis*. Quidam quidem, pro tædio, non nulli verò etiam pro inopia verborum, ut brevi responso se absolverent, hoc se proponere, responderunt, quod litera contineret. Recitata igitur ab episcopo litera, Præpositus ad respondendum, interloquendi copiam petiit & accepit. Sicq; visitatio in actionem litis mutata est. Interlocutus autem cum suis respondit, plura contra se proposita, quæ tempore arbitrii in quæstione fuissent, & quæ arbitrium perpetuo silentio tradidisset. Ex qua re probare nitebatur, eos, qui proposuerant in crimen perjurii cecidisse, & consequenter pœnæ arbitrii, hoc est, excommunicationi subjacere; addens, eos contra se quod ex uniformi responso eorum posset colligi, conspirasse. Episcopo præterea, ejusque sociis dicentibus, quòd iis, quæ olim proposita arbitrium intacta reliquisset, ipsi ad discutiendum manum non apponerent: ea, quæ de novo adjecta fuerant, facilè diluit, cum non solum Episcopus & *Ernestus* Scholasticus, sed etiam *Henricus* Mersenburgensis Præpositus frater ejus, & quidam Iuris-peritus *Iohannes* nomine, quos Episcopus ad illum tractatum admiserat, patronos se ei exhiberent, non tamen responsiones ejus qualescunque sufficere judicantes, sed etiam ipsi pro eo respondentes, eumque ne forte incautius aliquid diceret, allocutionem ipsius sæpius compescentes. Fratres, ubi ad resistendum arctari se viderunt *Gotfridum* monachum, in quo non parum fiduciæ habebant, ad privatum petentes colloquium, consilium flagitabant.

bant. Ille malè cum ipsis actum esse protestatus in tale cum eis consensit consilium, ut *Henricum de Rekkin*, qui tempore arbitrii à claustro exsulabat, & alii, qui nondum emancipati arbitrio stare non promiserant dicentes, se vinculis arbitrii suo judicio non teneri, magis autem sub pœna arbitrii, propterea, quanquam ipsorum non eadem, quia prior Præpositus illud non servasset, qui & possessiones ecclesiæ sine consensu fratrum postea abalienaverat personas etiam pro rebus receperat, debita ecclesiæ cum instantia & sub testimonio fratrum à Marchione non exegerat, violenter ablata non requisierat, privilegium de quodam contractu ante arbitrium sine consensu capituli facto cum sigillo capituli, ignorante capitulo, post arbitrium dederat: suspicionem verò conspirationis, si necesse foret, se posse detergere juramento. Itaque regressi, quod in consilio placuerat, responderunt. Ad horum principium, ita respondit Episcopus, quod non solum illi præsentes arbitrium servare promiserant, sed etiam omnes qui in ipsa ecclesia usque in finem futuri essent, eodem adstricti vinculo tenerentur. Contra ea verò quæ de transgressione arbitrii posita sunt, quia veritate roborata excusari impudenter non poterant, vicissim ab illis inquirere studuit, utrum & ipsi arbitrium beneservassent, quia prius audierat eos clausuris & proprietatibus non carere. Quibus dicentibus, quòd atbitri discretioni Præpositi & Prioris hæc dispensanda reliquerint, ut eorum licentia talibus uterentur. Respondit, eos non hoc excusare, quod scriptura arbitrii non haberet. Illud tamen, quod de personis pro rebus receptis dictum erat, ita excusavit, ut diceret, quod si aliqui sine conditione verbis expressa aliquo reciperentur, tales pro rebus non recipi sed cum rebus. Quidam sanè Iuris peritorum hujusmodi negotium *velatam Simoniam* vocant, credo propterea, quòd homi-

nes lateat, quasi bona providenda non sit potius coram Deo, quam coram hominibus, coràm quo indubitanter Simonia committitur, cum quis in claustrum suscipitur, quia si non daret aliquid, non susciperetur. Iterata post hæc interrogatione Episcopus de observantia religionis & qualitate obedientiæ Præposito & de procuratione fratrum à Priore & cæteris in virtute obediente requirens, singula horum emendatione satis comperit indigere, pluribus causam in Præpositum refundentibus in tantum, ut Prior publicè fateretur, esse quosdam fratrum, quos speciales Præpositi appellabat, quos nec Præpositus per se corrigere, nec ab eo corrigi vellet, qui pro arbitrio suo viverent, & quorum exemplo aliis malè vivendi occasio præstaretur. Præpositus verò narrationem, quam ipse texuerat, scriptam proferens recitari fecit, in qua fratres non suæ partis quosdam ipsorum nominatim exprimens, nimis indecenter laceravit, ita ut aliquos ipsorum non minus falsis quàm detestandis conaretur criminibus infamare. Multa quoque de eorum inobedientia & contumacia conquestus, plures excessus, quos ipse correxerat, replicabat, plurima quæ scripturæ deerant verbis supplens, quorum non pauca veritatis esse vacua notum erat. Aliam præterea conscriptionem recitari fecit, expensas quas per annos XIV se fecisse dicebat, & damna, quæ ab aliis ecclesia suis pertulisset temporibus, continentem, per quam scilicet causas inopiæ, qua in præsenti premebatur ecclesia, à se voluit submovere. Episcopus his patienter auditis nullam fratrum, qui accusati fuerant excusationem volens admittere, conscriptiones illas recipiens apud se retinuit ac deinde cum sociis visitationis interloquitur, & dicebat, quòd statum illius ecclesiæ talem invenisset, ut de ejus reformatione non possent sine pruden-

tum

tum virorum consilio pertractare. Ideoque se ad præsens recessuros sed in octava beati Martini cum pleno consilio redituros, monebatque, ut ipsi causam suam cum Præposito medio tempore ita componerent, ut eorum deinceps præsentia non egerent; obedientiam quoque Præposito debitam exhiberent, religionem, quam ipsis testantibus valdè infirmam constaret, ipsi per se ad emendationem reducerent, neque hoc opus aliis reservarent, scientes indubitanter quemlibet illorum, religioni non studentem, aut inobedientem repertum, ita ab illa ecclesia removendum, ut ad eam regressum de cætero non haberet. Sicq; conventus ille solutus est. Majori verò, quam nostris temporibus visa fuerit, diligentia in ecclesia Sereni-montis religio servari cœpit, & nova quædam rerum facies repentè apparuit, dum fratres omnes, exceptis, quos officia excusabant, quotidie simul horis canonicis ad ecclesiam procederent, simul in refectorio reficerentur, intra parietes claustri se cohiberent, mox ut signum ad vesperas datum fuisset, omni opere postposito, ad conventum concurrerent, ad collationem sederent, & tempestivè ad dormitorium convenirent. Instabat quoque Præpositus coactionis, non tamen cum dilectione, sed ut de suis accusatoribus se vindicaret, religione pro gladio utebatur. Cujus rei probamentum fuit, quod unum ex ipsis sacerdotem, pro eo quod una vice hora tertia primo signo sonante ad conventum non occurreret, virgarum verberibus emendaverit. Neque enim uniformiter circa omnes eandem districtionem servabat, sed etiam quod sibi faventibus vellet parcere non celebat: quæ res aliis malum intolerabile videbatur. Intentionem quoque ejus incitabat familiarium suorum instantia, qui pœnam ei divinitus irrogari precabantur, si in cogendo illos, qui in derogationem ipsius defectum religionis accusassent, tepidus

exti-

extitiſſet. Denique Epiſcopus, incertum utrum ex induſtria an tædio interrogandi, de hoc articulo è pauciſſimis eorum, qui erant ex parte Præpoſiti, requiſivit. Cum itaque illorum qui coactione arcebantur vita in amaritudine eſſet conſtituta, de hoc crebrò inter ſe conferentes ingemiſcerent, quibusdam ipſorum utile viſum eſt, ut Præpoſitum ſatisfactione placantes, cum ipſo & aliis ei faventibus concordarent, ita enim poſſe fieri, ut rigorem ſuum circa eos æquè ut circa alios temperaret. Conatum enim ſuum contra eum, quod multis jam experimentis didiciſſent, inanem eſſe, ut ipſi captioſè ad religionis obſervantiam cogerentur. Alios quoque quotidie ſub oculis viderent ſibi juxta ſuum viventes placitum inſultare. Hoc autem conſilium quantum eis commodi & utilitatis procuraſſet, ſi illud ſecuti fuiſſent, poſtea cognoverunt. Verùm quia pleriſq; eorum ignaviam & timiditatem redolere videbatur rejiciendum judicabant, cum tamen ipſi nullum in quo fidendum eis eſſet, poſſent ſolatium demonſtrare: unde factum eſt, ut, quamvis ægrè, ad viſitatorum reditum inſtantem ſibi cum ſuis Præpoſitum tolerarent. Qui die conſtituta aliis eos cauſis detinentibus venire prohibiti, venturos ſe die beatæ Ceciliæ mandaverunt. Quo die cum Epiſcopo & Scholaſtico Abbas quoque Portenſis adfuit, quia *Gotfridus*, ut ipſe poſtmodum teſtatus eſt, propter iniquitatẽ prioris tractatus ſequenti noluit intereſſe. Igitur in hoc loco, quo ſupra, fratribus convocatis, Epiſcopus ab illis qui in literam *Henrici* conſenſerant, qui erant XI. numero, requiſivit, utrum cum Præpoſito ad pacem & concordiam redire vellent, an cum eo de jure contendere. De qua re illi cum Abbate ſolo collocuti ejus conſilio Epiſcopum & Scholaſticum rogaverunt conſilio intereſſe. Quod conſecuti, dicebant, quod ſe & cauſam illorum conſilio & mandato vellet ſubmittere dum-

dummodo querimoniis ipsorum, priusquam ad audientiam venirent, præmissis, necessitatibus ecclesiæ providerent. Episcopus verò eos etiam hortabatur, ne aliquid eorum quæ dicenda essent, supprimerent, dicens hoc & sibi & illis expedire, quia nequaquam bene possent de rebus incognitis ordinare: adjecitque, quòd consanguinitatis, qua teneretur Præposito, vellet illa die penitus oblivisci. His animati cuncta quæ vel à Præposito, vel à suis passi fuissent fiducialiter exponebant: præcipueque suspicionem conspirationis, à qua se immunes noverant, volentes abstergere, unanimitatis suæ causam non celabant, hanc scilicet; quòd Præpositus & familiares sæpius in eos non solum verbis, sed etiam manibus excessissent, quosdam ipsorum etiam interficere minitantes, talisque eos ad concordiam, qua se vicissim tuerentur, & de qua Præpositus eos infamaret, necessitas adduxisset. *Hactenus codex Freherianus.*

In diebus primi *Ottonis* Imperatoris, fuit quidam *Tidericus* egregiæ libertatis vir. Hic genuit duos filios *Dedonem & Fridericum* Comites. In diebus autem tertii *Ottonis* Imperatoris, mortuo *Bione* quodam Mersenburgensi Comite, *Gislerus* Archiepiscopus Comitatum ejus qui inter *VVipperam & Salam & Saltam & VVillebeke* fluvios situs est *Dedoni* acquisivit. Duxit præterea uxorem *Thiebergam* filiam *Tiderici* Marchionis, genuitque ex ea filium nomine *Tidericum.* Interfecit autem eundem Tidericum *VVernizo* Marchio: filius autem *Tidericus* Comitatum patris & omne beneficium dono regis obtinuit. Marchia verò *VVernizonis*, & quicquid à Rege tenebat,

Annexa hæc superioribus erant in Codice MSto CL. Meibomii.

Bernhardo Comiti, avunculo *Tiderici* Marchionis, concessum est. Accepit itaque *Tidericus* Comes uxorem filiam *Ekkehardi* Marchionis, qui in regia curte, quæ *Polioce* dicitur, interfectus est, *Machtilden* nomine, sororem *Hermanni & Ekkehardi* Marchionis & ex matre *Geronis* Marchionis. *Gero* autem fuit filius *Diethmari* Marchionis, qui cum fratre suo *Gerone* Coloniensi Archiepiscopo *Nienburgensem* Abbatiam, juxta *Bodam & Salam* fluvios construxit. *Fridericus* verò Comes, *Friderici* Comitis patruus, frater *Dedonis*, cùm non haberet mares filios, sed tres filias, *Hileburg* civitatem suam eidem *Tiderico* moriturus dedit, ut de consensu suo, quia hæres ejus fuit, prædium omne quod remanserat, filiabus suis traderet. Obiit autem in eadem civitate in sacra nocte Epiphaniæ Domini. Hujus Comitatum, & super pagum *Suselitz* potestatem, prædictus Comes *Tidericus* Imperatoris munere post suscepit. Genuit itaque *Tidericus* Comes hos filios *Fridericum*, *Dedonem*, *Thiemonem*, *Geronem*, *Conradum*, *Riddigum* & filiam *Hiddam*. Primus filius *Fridericus* fuit Præpositus majoris Magdeburgensis ecclesiæ, postea Magdeburgensis Episcopus. Secundus filius *Dedo* Marchiam *Hodonis* Marchionis obtinuit, qui hæredem non habuit, & duxit uxorem *Odam* matrem *Ottonis* Marchionis de *Orlamünde*, genuitque ex ea *Dedonem* juniorem, qui in pueritia per posteriora confossus interiit, & duas filias, quarum una *Adelheidis* nupsit *Ernesto* Marchioni de *Bavaria* genuitque ei *Luppoldum* Marchionem. Altera *Agnes* nupsit *Friderico* Comiti, peperitque ei tres filios, *Adelbertum* Archiepiscopum, *Dedonem & Fridericum*, Palatinos Comites, & filiam *Odam*,

quam

quam *Adelbertus* quidam nobilis, cognominatus *Seveke de Summerscheburg* accepit uxorem, genuitque ex ea *Fridericum* Comitem Palatinum seniorem. Defuncto verò *Ottone* Marchione & matre ipsius *Oda*, prædictus *Dedo* Marchio viduam ejus *Adelam* duxit uxorem. Hæc fuit nata de *Brabantia* ex castello quod dicitur *Lovene*, eruntque fratres ejus *Henricus* Comes & *Reiberus*. Genuit autem ex ea *Dedonem*, *Henricum* Marchionem de *Hileburg*, & *Conradum* Comitem, qui à paganis occisus est. Idem Marchio *Henricus* genuit ex *Gertrude*, quæ erat de *Brunesvvig*, Marchionem *Henricum* Iuniorem. *Thiemo* Comes duxit uxorem *Idam* filiam *Ottonis* Ducis de Northeim, genuit ex ea *Dedonem* Comitem, & *Conradum*, & filiam nomine *Machtildam*, quam *Gero* Comes de Bavaria accepit uxorem, genuit ex ea *VVichmannum* Archiepiscopum & *Conradum*. Illoque defuncto, accepit eam *Ludevvicus* Comes de Bavaria, præter *Ludovvici* Abbatis Mersenburgensis, & *Ludovvici* Comitis, patris *Conradi* Præpositi. Quartus filius *Gero* Comes duxit *Bertam* viduam cujusdam *Popponis*, genuitque ex ea tres filios *Tidericum* Comitem & *VVillehelmum* Comitem de *Camburg*, & *Guntherum* Zeicensem Episcopum, & filias *VVillam*, Abbatissam de *Gerbarstide* & *Thieburgam* Præpositam de *Gerenrode*. Hujus Popponis frater fuit *Cuno* senior de *VVippera*. Quintus filius *Conradus* duxit sororem *Tiderici* senioris de *Kathelenburg*, quæ *Othilhildis* dicebatur, peperitque ei filiam *Berthradam*, quam *Beringerus* Comes, frater *Ludovvici* Comitis senioris de *Thuringia* accepit uxorem, genuitque ei filium *Conradum* & filias quatuor, quarum unam *Cunegundam* accepit *Thimo de VVippera*, quæ genuit

genuit ei *Ludevvicum*. *Riddagus* mortuus est sine liberis. *Hidda* nupsit Duci *Bohemico* & genuit *Guntherum* patriarcham & matrem *VVichmanni de Cella*, Omissis aliis, *Thiemonis* genealogiam persequamur. *Dedo* filius Thiemonis duxit uxorem *Bertham* filiam *VViperti de Groiz*, genuitque ex ea filiam nomina *Machtildem*, quæ nupsit Comiti *Rabodoni* Bambergensi Advocato. Idem *Dedo* ecclesiam in honore beati Petri Apostolorum principis initiavit, quam præventus morte fratri suo *Conrado* consummandam reliquit. Habens enim votum visitandi sepulchrum Domini, uxorem suam *Bertam*, quam repudiaverat, Episcoporum consilio & judicio recepit, sicque profectus in terram peregrinationis suæ, obiit, & lignum Domini ecclesiæ, quam in *Monte-Sereno* fundare primus cœperat, transmisit quod usque ad præsens ibi habetur, & fidelium frequentatione honoratur. *Henricus* autem junior Marchio de *Ilenburg*, *Conradum* fratrem prædicti *Dedonis*, orto inter eos bello captivavit, & lecto ferreo in *Kirchberg*, multisque malis oppressit. Post mortem autem *Henrici* captivitate solutus, anno MCXXVII. liberalitate *Luderi* Imperatoris Marchiam *Misnensem* suscepit, cui etiam *Lusicensem*, quæ Orientalis nunc dicitur, idem Imperator, postmodum concessit. *Conradus* itaque Misnensis & Orientalis Marchio accepit uxorem *Lucardem* filiam cujusdam nobilissimi de *Svevia* nomine *Alberti*, quæ peperit ei hos filios, *Henricum*, qui in pueritia obiit, *Ottonem* Misnensem Marchionem, *Tidericum* Orientalem Marchionem, *Dedonem* Comitem de *Rochelitz*, *Henricum* Comitem de *VVitin*, *Fridericum*, Comitem de *Brene*. Filias quoque genuit sex, quarum tres *Gerberstat* monachas fecit.

cit. *Odam & Bertam* Abbatiſſam Gerberſtadenſem, *Agnetam* Quiddelingeburgenſem Abbatiſſam : Quarta nupſit Palatino Rheni *Gertrudis*, quæ viro defuncto Chriſtum hæredem faciens eccleſiam in honore *Theodori Bamberg* conſtruxit, ibique monialibus Deo famulantibus ſe ſocians, in ſancta converſatione vitam finivit. Quinta *Adela* copulatur Danorum *Svenoni*, qui genuit ex ea *Luccardam*, quam duxit *Bartoldus* Marchio de *Bavaria*; qui cum genuiſſent *Pupponem* Bambergenſem Præpoſitum & *Bertam* Gerbeſtadenſem, conſenſu Epiſcoporum propter notam adulterii ſeparantur. Occiſo à Danis *Svenone*, viduam ejus *Albertus* Comes *Alberti* Marchionis filius, duxit uxorem, genuitque ex ea *Gertrudem VValtheri de Arnſtein* conjugem. Sexta *Sophia* nupſit *Gebehardo* Comiti de Bavaria, filio ſororis *Luderi* Imperatoris. *Conradus* igitur Marchio eccleſiam à fratre ſuo inchoatam in honorem beati *Petri in Sereno-monte* à fundamentis erexit, largiſque ſuæ proprietatis prædiis ditatam, in jus & proprietatem Romanæ eccleſiæ tradidit, & clerum canonicorum regularium ibi Deo famulaturum inſtituit. Quibus & ipſe omnibus mundi pompis ex integro renuncians, pauper pauperibus, pro veris divitiis aſſociatur II. Kal. Decembr. converſus, & in ipſo anno Non. Febr. defunctus. Moritur autem anno MCLVI. à *VVichmanno* Magdeburgenſi Archiepiſcopo & *Bolone* Havelbergenſe Epiſcopo, præſentibus filiis ſuis & *Alberto* Marchione pluribusque liberis & miniſterialibus condignè in eccleſia beati Petri ſepelitur. Anno MCXVI. Kal. Ianuarii obiit *Iudita* uxor *VViperti* Marchionis. *VVipertus* Marchio Pigavienſis eccleſiæ fundator, cujus filiam *Dedo* Comes duxerat, anno

MCXXIV. XI. Kal. Iunii moritur, relinquens hæredem *Henricum* Marchionem. Quo sine hærede mortuo Anno MC XXXV. II Kal. Ianuarii Imperator Marchiam ejus, quæ Orientalis dicitur *Conrado* Marchioni concessit, cui etiam Misnensem priùs concesserat. *Berta* Comitissa, filia *VViperti*, uxor *Dedonis* Comitis, proprietatem suam *Groitz* dedit *Dedoni*, filio *Conradi* Marchionis, quem filii loco nutrierat. Ipsa autem obiit anno MCXLIV. XVII. Kal. Ianuarii. *Otto* Misnensis Marchio duxit uxorem *Heidvvigem*, filiam *Alberti* Marchionis de Saxonia, ex qua genuit filios *Albertum & Tidericum*, & filias *Adelam & Sophiam*. *Sophia* nupsit *Olrico* Duci Bohemorum, qui genuit ex ea —

Reliqua hujus additamenti, eaque perpauca, periere.

INCIPIT

INCIPIT LIBER DE FVNDATIONE MONASTERII GOZECENSIS,

ab anno Christi CIↃ XLI ad annum CIↃ C XXXV.

ANno Dominicæ incarnationis millesimo quadragesimo primo, regnante Hinrico III. anno regni quarto facta est inchoatio cœnobii *Gozecensis*. Facta est autem in honorem Domini ac Salvatoris nostri Iesu Christi, ejusdem genetricis ac perpetuæ virginis Mariæ, beatique Michaëlis Archangeli, per ALBERTVM, sanctæ Metropolitanæ ecclesiæ Bremensis Archiepiscopum: perque fratres ejus DEDONEM & FRIDERICVM Palatinos Comites, & regalium decretorum maximos Principes. Verumtamen ut certissime constet, hunc locum illo in tempore ad eos hæreditario jure pertinuisse: qualiter Bremensi Ecclesiæ postmodum sit subditus, ut scripturarum & veracium virorum attestatione didicimus, paucis pandere curabimus.

Comes FRIDERICVS fama referente hujus nominis primus, de nobilissima antiquorum Saxonum & Francorum prosapia originem ducens, nobilitatis gradu non inferiorem Dominam *Agnam*, procerum de *VVimare* filiam sibi in conjugio sociavit: ex qua prædictos tres fratres, sororemque eorum *Vdam* generavit. Et quoniam eadem domina *Agnes* more antiquorum tam literis, quam diversarum artium disciplinis apud *Quidelenburg* pulchre fuit instructa, hinc *Adelperum* in Halberstadensi Ecclesia

Cano-

Canonicum fecit: *Dedonem* ſub rege *Hinrico* in rebus militaribus implicavit; *Fridericum* Abbati Fuldenſi N. nepoti ſcilicet ſuo nutriendum commendavit. Iis in ſenectute bona defunctis, foris eccleſiam S. Simeonis ab ipſis conſtructam, in aquilonari videlicet plaga utrorumque rogatu ſepeliuntur: ſuper quorum tumulum à ſucceſſoribus ſuis nunc oratorium B. protomartyris Stephani constructum conſpicitur. Vbi tempus eorum luctus tranſierat filios, prædictos ſcilicet fratres, hæreditas æqua lance dividenda reſpiciebat. Vnde contigit, ut medietas, hujus montis pars videlicet orientalis, in qua caſtrum antiquiſſimum conſtructum habebatur, eis deveniret: porro plagam occidentalem propinqui eorum obtinerent. Igitur quoniam primævi circa cultum divinum erant devotiſſimi, quod dudum pari mente conceperant, nacta oportunitate ad unguem perducere feſtinaverunt. Vbi hunc locum monaſticæ religioni aptum proſpexerunt, caſtro ſubverſo templum hoc à fundamentis erexerunt: monachicamq; vitam *Borchardi* Epiſcopi Halverſtadenſis conſilio hic inſtituentes, de diverſis locis quosque perfectiores monaſticæ religionis viros advocaverunt: quibus ſinguli pro parte ſua, quantum ſufficere poſſe ſperabant, prædiorum contulerunt.

Anno autem incarnationis milleſimo quadrageſimo tertio, *Adelbertus* Epiſcopatum *Bremenſem* metropolitanæ Eccleſiæ adeptus, fratribus ſuæ partis ceſſit jure hæreditatis: eo ſcilicet pacto, quatenus hic locus cum omnibus ad ſe pertinentibus Bremenſis Eccleſiæ ſubjaceret ditionibus. Itaque quendam monachum vocabulo *Bennonem*, huic loco ordinaverunt Abbatem, qui unde, vel quis fuerit, aut ubi finierit, incertum habemus. Hoc ſolum antiquo-

tiquorum memoria referente cognovimus, quod non amplius quam tribus annis præfuerit. Post hunc *Thiemonem* Bavaricum, *Adamundensis* cœnobii monachum, substituerunt Abbatem. Hujus inthronisationis anno III. incarnationis autem Dominicæ MXLVI. Non. Novembris dedicata est crypta cum utrisque altariis in honorem B. Dei genetricis ac perpetuæ virginis Mariæ, à venerabili *Adelberto* Bremensis Ecclesiæ Archiepiscopo. Ipsa die fundatores tres villas Potelitze/Poziefte & Laute/ huc contulerunt, quibus eandem cryptam canonice dotaverunt. Abbas *Thiemo* primo quidem se imitabilem præbuit; in brevi vero monachicam religionem non solum ipse postposuit, verum discipulos suæ exemplo irreligiositatis à regularis disciplinæ tramite deflexit. Unde crebro à Domino *Friderico* Comite Palatino, qui plus cæteris hunc locum incoluit, nunc modeste, nunc aspere ammonitus, dum non corrigitur, tandem cum vix quinque annis præfuit, unde advenerat, in locum remittitur. Quem tantæ postmodum perfectionis virum fama retulit, ut de *Ratisponensi* præsulatu ad apicem *Saltzburgensis* metropolitanæ Ecclesiæ conscenderit. Cui juste & pie vivendo postquam annis multis præfuit, in pace dormiens ibidem locum requietionis obtinuit. Hujus post discessum eligitur quidam Bavaricus *Hiltinus*, tam religione quam literarum scientia non mediocriter ornatus. Cujus suscepti regiminis anno quinto, incarnationis autem Dominicæ anno MLIII. tertio Kal. Octobris, dedicatum est templum istud in honore Domini & Salvatoris nostri Iesu Christi, ejusque genitricis ac perpetuæ virginis Mariæ: pariter in honore B. Mi-Michaëlis Archangeli à venerabili *Adelberto* Bremensis Ecclesiæ Archiepiscopo, præsentibus Episcopis, videlicet

Burchardo Halberſtadenſi, Wyntero Mersburgenſi, *Eppone* Gzizenſi, fratribus ac ſorore ſua, aliiſque innumerabilibus utriuſque ſexus fidelibus. Qui dum verbum præſenti ſolemnitati congruum faceret in populo, privilegium huic Eccleſiæ tradidit: quod hunc modum continens in omnium audientia per ſeipſum recitavit, & recitatum expoſuit.

Notum ſit omnibus tam futuris quam præſentibus Chriſtifidelibus, quod ego ADELBERTVS, ſanctæ Bremenſis Metropolitanæ Eccleſiæ Archiepiſcopus, fratreſque mei DEDO, FRIDERICVS, Palatini præſides, hoc cœnobium GOZEKA, quod in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti & in honorem ſanctiſſimæ Mariæ Virginis, Genitricis Dei, & B. Michaëlis Archangeli, pro remedio animarum noſtrarum, & patrum noſtrorum vel parentum ex patrimonio noſtro conſtruximus, cum omnibus pertinentiis ſuis, ſanctæ Bremenſi Eccleſiæ tradidimus: hoc videlicet ſtatuentes, & officii noſtri autoritate confirmantes, ut ordo monaſticus, quem ſecundum B. Benedicti regulam hic inſtituimus, futuris perpetuisq; temporibus inviolabiliter conſervetur. Præterea fratres hic Deo ſervientes ſecundum timorem Dei & regulam B. Benedicti, liberam habeant electionem: Sed electus Bremenſi Archiepiſcopo præſentetur, & per eum huic loco præponatur. Decrevimus inſuper, ut quisquis in hac ſtirpe noſtra laicus cæteris ætate provectior fuerit, hac noſtra inſtitutione huic loco Advocatus conſtituatur. Si vero evenerit, quod abſit, ut talis de ſtirpe noſtra deficiat, quemcunque Abbas cum conſilio fratrum ad defenſionem & utilitatem loci expetierit, hunc Archiepiſcopus Bremenſis Advocatum conſtituet. Qui Advocatus non quæ ſua ſunt quærat, nec populum ſuæ tuitioni commiſſum violentiis aut injuſte opprimat, ſed omnia cum conſilio Abbatis agat atque diſponat, nec extra ejus voluntatem aliquid

quid

quid in populo præsumat. Ordinamus etiam & statuimus, ut in monimentum & confirmationem hujus dedicationis ad supplementum monachorum hic Christo regi ministrantium quadraginta libræ argenti Frisicæ monetæ levioris, & totidem lanei panni ex ærario Bremensis Archiepiscopi annuatim persolvantur. Vt autem hæc rata & invulsa permaneant per succedentem generationem in testimonium posteris, literis jussimus commendari & sigilli nostri impressione firmari. Testes hujus rei sunt isti: Burchardus *Halberstadensis Episcopus*, Eppo Zizensis *Episcopus*, Wynterus *Mersburgensis Episcopus*, Hatoldus, Adelbertus, Sindigerus, Adolfus, *Canonici Bremenses.* Dedo *Marchio & fratres ejus*, Gero & Vemo *Comites de* Brene. *De liberis hominibus* Rudolfus *de* Gostilice, Fridericus *de* Liznec, Helinpertus *de* Widessendorp, Sigebodo *de* Stüvere. *Ministeriales Bremenses* Sibecko *& frater ejus* Gerungus, Godeschalcus, Mecelinus. *Data III. Kal. Octobr. anno incarnationis Domini 1053, indictione III. Episcopatus Domini* Adelberti *Archiepiscopi anno VIII. Actum* Gozeka *in Christi nomine. AMEN.*

Itaque Archiepiscopus ubi privilegium hoc modo recitando finivit, hæc quoque intulit: Notificamus etiam tam vobis hic in Christo hodie convocatis, quam cunctis per succedentem generationem fidelibus, quod consensu omnium propinquorum nostrorum Deo ac ejus genitrici perpetuæ virgini Mariæ, sanctoq; Michaëli Archangelo, quos præcipue hic hodie patronos eligimus & statuimus, ex communi patrimonio nostro subjectas possessiones offerimus: Nothe / Ahistide / Stiernene *cum pertinentiis suis omnibus, in* Gerenstede *territorium unum: in* Lochtestide *septem mansos: in* Scortrege *IV mansos: in* Plaime *XV. Iugera: in* Alforstide *XII. mansos: in* Velteggelethe *territorium unum.* Igirur peracto sermone, innumerabilem vulgi mul-

gi multitudinem, quæ cofluxerat, Archiepiſcopus benedicens in pace dimiſit; Epiſcopis Abbatibus, Principibus, cæteriſque qui invitati fuerant, utriuſque ſexus nobilibus perſonis hanc ſolemnitatem dedicationis per octo dies continuos magnifice celebrantibus. Octava demum peracta die magnificis honorati muneribus cum pace & lætitia ad ſua ſinguli redierunt.

Anno incarnationis Domini ML. III. Non. Maji, *Dedo* Comes Palatinus apud pagum Polethe à quodam clerico, quem ob crimina ſibi objecta à fratre ſuo Bremenſi Epiſcopo cuſtodiendum ſuſceperat, ſimulato obſequio aggreditur, & in inguina, dum ſcandit equum, occultato enſe perfoditur. Clericus vero à militibus accurrentibus comprehenſus, Palatino jam ſemivivo eſt præſentatus, quaſi ad percunctandum, qua morte eſſet puniendus. Ubi ab eo conſpicitur, mirum dictu, manibus extenſis, oculis ſurſum levatis, voce qua poterat, hæc verba B. Protomartyris Stephani dixiſſe perhibetur: *Domine Ieſu Chriſte, accipe ſpiritum meum, & ne ſtatuas illi hoc peccatum.* Quo dicto, tam dictu quam rogatu ipſius Palatini non ſolum non læditur, verum liber abire permittitur. Et ille hoc quidem ordine defunctus, Imperatore *Henrico* Goslariæ jubente luctu & planctu maximo eſt tumulatus. Hic erat vir bonus & juſtus, & circa cultum Dei devotiſſimus. Spirituales qualeſcunque perſonas ac ſi dominos venerabatur, cum viduarum & orphanorum non niſi pater diceretur. Præterea rebus militaribus adeo fuit aptiſſimus, ut ſuis temporibus nemini videretur eſſe ſecundus. Unde in expeditione Hungarica per Regem *Hinricum* in anno incarnationis Domini 1040. facta, quia cunctis virtute militari ſe prætulit, primus ſtirpis ſuæ monarchiam palatij à rege promeruit.

meruit. Nam ejus ductu & ingenio fluvium *Rabam* rex transvadavit, & tres urbes maximas cepit, vastavit, atque succendit. Huic etiam *Hinricus* rex villam Stiernene/ quæ ad regem pertinuit, in proprium tradidit, quam huic Ecclesiæ die dedicationis suæ, extra fratres suos per se specialiter obtulit. Eo defuncto, quia filium legitimum non habuit, monarchiam Palatii dominus *Fridericus* germanus ejus à rege suscepit. Ipsis in temporibus Abbas *Hilthinus* per Archiepiscopum in Dacia Episcopus ordinatur, & *Sindrammus*, qui & *Sinzo*, natione Thuringus, vir, ut creditur, bene religiosus loco ejus est subrogatus. Verum Abbas *Hilthinus* Episcopus factus, cum per duos fere annos arguendo, obsecrando gregi sibi credito invigilaret, nec tamen verbo & exemplo præeunti consentientem perspiceret; suscepti regiminis pondera sero licet sibi doluit imposita, & verens, ne dum diutius in iis laboraret, suæmet salutis curam negligeret, virgam pastoralem Episcopo reddidit, & unde venerat, huc se recepit. Fertur quod plures in Saxoniæ & Thuringiæ partibus postea consecraverit ecclesias. Item ecclesia nostra in Nothe per eum creditur esse dedicata. De cætero ubi vel quomodo vitam finiverit, notitiæ nostræ non succurrit.

Anno Domini MLXII. felicis memoriæ Abbas *Sindrammus* ordinationis suæ anno II. Kal. Maij moritur, & coram altari S. Benedicti sepelitur. Hic bibliothecam nostram magna parte librorum augmentavit: orientales muros claustri à fundamentis erexit; mansiones fratrum in eis ordinavit. Siquidem ad ejus usque tempora fratrum habitacula apud oratorium S. Simeonis quoquomodo fuere disposita. Fuit etiam, uti superius memoravimus, vita, moribus, conversatione, placens Deo & homini-

minibus, sed unde assumtus ignoramus. Merito igitur in Ecclesia tam spectabili fruitur sepultura, ubi omnium justorum pro memoria jugiter Christo personat laus & gloria. Post hunc dominus *Friedericus*, *Dedonis* Palatini filius, hujus congregationis monachus, pater eligitur: electus *Bremis* consecratur

Anno MLXXII. Dominus *Adelbertus* Archiepiscopus morbo & ætate exhaustus XII. Kal. Aprilis *Goslariæ* debitum persolvit conditionis humanæ. Corpus ejus in sedem episcopatus sui delatum, in medio cryptæ B. Mariæ virginis honorifice est humatum. De hoc fertur, quod, dum rex *Hinricus* adhuc juvenis Pascha Wormatiæ celebraret, inter sacrarum missarum solemnia debitum tantæ solemnitati sermonem faciens, dæmoniacum curaverit, fusis pro eo tam suis, quam totius populi, qui aderat, precibus. Ibi etiam permissione ejusdem Archiepiscopi rex primum arma bellica se succinxit. Erat enim præ cæteris principibus regi acceptissimus, atque ad illius nutum regni pendebant gubernacula. Fuit etiam vir admirandæ compunctionis, & præcipuè, dum salutarem Deo hostiam offerebat, totus in lacrymas effluebat. Præterea ore fuit facundissimus, corpore castissimus. Denique, ut ferebatur, virgo ab utero matris permansit. Dominus *Friedericus* Comes Palatinus, post obitum fratrum suorum, ubi superstes solus remansit, qua mentis devotione hunc locum præ cæteris respexerit, nunc voti sui compos effectus, indiciis evidentibus aperire studuit. Denique tanto magis hujus Ecclesiæ utilitatibus postmodum invigilavit, quanto liberior extitit, de suis ordinare quod voluit. Sed ne vel ad modicum talis devotionis ejus refrigesceret studium, velut incitamentum quoddam dominum *Fridericum*

tum Abbatem divinitus illi credimus adhibitum. Is etenim novellæ vineæ Domini sibi creditæ omni hora sollicite insudavit, & quod per se minus potuit, ad hoc dominum Palatinum adhortando indesinenter excitavit. Quo facto, quod Dominus fidelem se dispensatorem super familiam suam constituerit, manifestis documentis declaravit. Hoc quidem bonorum operum ejus exordium fuit: muros australes claustri nostri à fundamentis erexit, mansionesque diversis usibus nostris pernecessarias, in eis disposuit: monasterium nostrum pictura decoravit: vineam, quæ adjacet sanctuario, primus incoluit; quam possessionem ejus quidam Domini Palatini consanguineus, *Hierosolymam* orationis gratia profecturus, pro sui itineris prosperitate, nostræ contulit ecclesiæ.

Anno MLV. Dominus *Fridericus* Comes Palatinus, cum multis Saxoniæ Principibus, Regi *Hinrico* IV. pro perdita ejus gratia absque omni exceptione se dedit. Quem rupto fœdere, nam benignum se exhibiturum humiliato nunc jurando firmavit, Papiæ relegavit: unde post annum & dimidium recepta regis gratia repatriavit. Ubi dum adhuc in arctissima custodia detineretur, & non tantum reditus, verum etiam ejus vita desperaretur, quantus in eo ardor dilectionis circa hunc locum flagraverit, lectoris discretio pensare poterit. Nam quicquid pecuniæ, in vitæ subsidium de hac terra sibi transmissæ, indigentiæ suæ subtrahere potuit, res mira! cura sui postposita in utilitatem hujus expendit ecclesiæ. Denique bibliothecam ex integro, *Moralia, Iob, Passionale* unum, nonnullosque alios codices, digna pecunia comparavit: quos asinis portantibus huc deferri mandavit.

Igitur

Igitur Dominus Palatinus *Fridericus* filiorum ductus amore, Dominam *Hadevvigam* de *Bavaria* oriundam, nobilissimam genere, jamdudum uxorem duxerat, ex qua filium procreaverat, quem sicut divitiarum, sic etiam nominis sui hæredem exoptavit, unde *Fridericum* nuncupapavit. Cui cum vix pueriles annos transscendit, filiam *Vdonis* de *Aleslephe* conjugem sociavit. Hæc *Adelheit* fuit dicta, tam genere nobilissima, quam forma pulcherrima. Sub hoc tempore Abbas *Fridericus* interventu Domini Palatini Abbatiam *B. Georgii* in *Nuenburg* à rege *Rudolfo* Saxonico regendam suscepit. Illo tempore Zicensis Ecclesia suo orbata fuit antistite. Itaque junior Palatinus *Fridericus*, dum acceptæ conjugis vix annis quatuor frueretur amplexibus, quadam die juxta curiam suam *Aplice* dictam more secularium venatione delectabatur. Militibus autem, ut fieri solet, per silvam hucatque illuc diffusis, accidit ut juvenis equo residens canes adhortando solus insequeretur. Et ecce duo fratres *Theodoricus* & *Vdalricus* de Dedenleibe / & *Reinhardus* de Rinestide / de insidiarum locis insurgentes juvenem occiderunt, & nefario opere audacter perpetrato impune evaserunt. Hi cum nullam causam mortis erga eum habuerint, quare vel cujus hoc flagitium commiserint consilio, nostro non paret judicio. Sed quia digressionem fecimus, ad inceptum redeamus. Milites hujus facinoris nescii, equum per campos & silvas lascivientem & absque sessore ferri conspicientes, stupore ac metu perculsi, laxis frenis, calcaribus subditis, circumvolant, dominum quæritant: quem demum occisum repererunt. Quod quali mentis aspexerint oculo, ne prolixitas sit legendi fastidio, quisque perpendat animo. Igitur cadaver feretro imponentes huc perduxerunt quod

VVern-

VVernherus Mersburgensis Episcopus & Abbas *Fridericus* in conventu nostro luctu & planctu nimio terræ commendaverunt. Acta sunt hæc anno Domini 1087. Non. Febr. Porro in loco occisionis ejus lignea crux miræ altitudinis posita perhibetur, quæ usque hodie occisionis ejus facinus in memoriam revocare videtur: quam prætereuntes quoque nos vidimus, ejusque pro requie Dominum exoravimus. Dum ista geruntur, Dominus Palatinus senior circa Albiam fluvium commoratur; qui sinistris nuntiis excitatus filii exequiis interesse primo quidem disposuit, sed communicato consilio ab incepto declinavit. Tricesima vero depositionis suæ die huc veniens, memoriam ejus per sex dies continuos magnifice celebravit. Præterea ut perpetuo hic ejus floreat memoria pro requie ejus, non solum uxoris & nurus suæ, sed & omnium propinquorum suorum assensu, curtim suam **Vndorp** dictam, cum omnibus pertinentiis suis, in præsentia multarum utriusque sexus nobilium personarum huic tradidit Ecclesiæ, quam traditionem, ne in perpetuum infirmare quisquam præsumat, postmodum rogatu ipsius Palatini, Imperator *Hinricus* hujus vocabuli *quartus* sui auctoritate privilegii confirmavit. Hujus exemplar hic inseruimus, ne gestæ rei lector sit dubius.

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis HINRICVS, divina favente clementia Rex. Notum facimus omnibus tam futuris quam præsentibus Christi fidelibus, quod Fridericus *Comes Palatinus* Gozecensi *Ecclesiæ, quam in honorem sanctæ Dei genetricis Mariæ, sanctique Michaëlis Archangeli, coadjutorio fratrum suorum, videlicet* Dedonis *Palatini, & A-*

 delber-

elberti *Bremensis Archiepiscopi sub monachali regula construxit, consensu omnium propinquorum suorum pro remedio animæ suæ filiique sui interfecti, hortatu & rogatu* Liemari *Bremensis Archiepiscopi, cujus diœcesi eundem locum* Gozeka *vendicaverat; nec non &* Friderici *ejusdem loci Abbatis ad supplementum monachorum inibi Deo famulantium, omne prædium suum, quod in villa,* Nindorp *dicta, paterna hæreditate habuit, in proprium tradidit cum omnibus pertinentiis suis: scilicet mancipiis utriusque sexus, terris cultis & incultis, areis, agris, ædificiis, pratis, pascuis, campis, vineis, silvis, aquis, aquarumque decursibus piscationibus, molis, molendinis, viis & inviis, exitibus & reditibus, quæsitis & inquirendis, & penitus cum omni jure & utilitate, quæ ullo modo inde provenire poterit, ea scilicet ratione, ut quicquid ejusdem loci Abbas, cum consilio fratrum suorum, pro utilitate Ecclesiæ suæ inde faciendum disposuerit, liberam habeat potestatem. Quod ut ratum & firmum omni permaneat ævo, hanc eandem dedicationem in præsentia* Witzilonis *Maguntini Archiepiscopi,* Liemari *Bremensis Archiepiscopi,* Bucconis *Halberstadensis Epscopi,* VVernheri *Mersburgensis Episcopi confirmatam, rogatu ipsius* Friderici *Comitis Palatini literis jussimus annotari notatamque in testimonium posteris sigilli nostri impressione firmari. Hujus rei testes sunt:* Hinricus *Marchio,* Udo *Marchio,* Fridericus *Comes. De liberis hominibus ipsius Palatini,* Folmarus *de VValckenreit,* Tidericus *de* Walheil/Godescalcus *de* Wydesendorp. *De ministerialibus etiam,* Tiemarus, VValemannus, Adelbertus. *Data II. Idus Iunii, anno incarnationis Domini CIↃ LXXXV, Indictione VIII. anno autem ordinationis Domini* Henrici quarti *Regis XXXI. regni vero XXVIII. Actum* Quidelinburg *in Christi nomine feliciter, AMEN.*

Hujus

Hujus luctus tempore transacto *Adelheid* Palatina filium genuit, quem ex nomine patris *Fredericum* appellavit. Non multo post illustri viro Comiti nupsit *Ludevvico*. Horum extitere filij *Rasso Heynricus*, tum primus & genere & nomine Comes provincialis *Lodvvicus*: inter quos puer prædictus *Fredericus* quoadusque Pythagoricæ literæ bivium attingeret, est educatus. Dominus quoque Palatinus Senior *Fridericus*, herili orbatus pignore, & jam confectus senio, sine spe existens sobolis procreandæ, quod unicum salutis suæ arbitrabatur solatium, interioris sui hominis studium omne convertit ad Dominum. Enimvero quamdiu substitit in corpore, omnimodis profectibus huic invigilavit ecclesiæ. Quod autẽ per se minus potuit, per extraneos supplere summopere procuravit. Hortatu namque illius, quidam *Rethterus* de Thuringia oriundus, omne patrimonium, quod in Holtzegglide ad se pertinuit, cum omni utilitate huic procuravit. Ministerialis quidam Domini Palatini, nomine *Amolungus*, à quodam *Adelberto* de Studerenheym excoecatus, mansis quinque in Nicstide & quatuor in Travinckele ab eo susceptis, est illi reconciliatus: quem Dominus Palatinus ipso rogante, cum eisdem mansis nostræ contulit Ecclesiæ. *Sigifridus* etiam vir fortis & strenuus, pro honore Domini Palatini, in quadam insula *Albiæ* fluminis paganum giganteæ magnitudinis duello triumphavit: quem pro recompensatione Palatinus *III.* mansis & dimidio in Gerenstide remuneravit. Qui postmodũ Palatini instigatus amore cum prædicto prædio huic se tradidit ecclesiæ. Nec hoc prætereundum existimamus, quod *Rudolphus* & *Hermannus* de Gostilize, pro quodam *Everhardo* hujus ecclesiæ homine occiso, metu Palatini magnam partem prædiorum & mancipiorum huc contulerunt. Præterea Palatinus extra fratres suos sep-

tem mansos in **Grotleste**/ tres in **Gideze**, quatuor in **Gevendorpe**/ duos in **Locstede** majori, & unum in *Tyrungia* adhuc juvenis huc ordinaverat, quos die sepulturæ suæ propinqui eorum testibus confirmaverunt.

Anno Domini MLXXXIIX. Sidus eximium occubuit, quod in illo tempore clarius huic loco sole refulsit. Nam Dominus Palatinus vir bonus & justus aliquando vi febrium fatigatus in provincia **Barboge** naturæ solvit debitum plenus dierum VII. Kal. Junij migravit ad Dominum. Hic quamdiu in corpore vixit, unica spes nostra solamen & gloria fuit. Ex quo discessit, qui mentis affectu hunc locum respexerit, eheu post eum non surrexit. Memoranda dicemus. Seculari sic usus fuisse perhibetur potentia, ut Domini imperio misericordiam superexaltans judicio, magis temerarios & scelestos coërceret lenitate & misericordia, quam severitate judiciaria. Ferunt etiam, quod literarum scientia in curia Fuldensi adeo instructus fuerit, ut epistolas transmissas per se legeret & intelligeret, ac Capellanos in divino officio errantes corrigeret. Itaque corpus ejus cum gloria magnarum exequiarum perducitur, & per Abbatem *Fridericum* ad sinistram partem filij sepelitur. Quorum memoria ut jugiter nobis sit coram posita, hos versiculos tumulis eorum æstimamus adscribendos. Horum summa sub octonario numero constringitur, ut spiritum eorum æterna beatitudo possideat, quam ut credimus, hic numerus significat.

Ecce Palatinus Comes & spes germinis ejus,
Filius atque pater sunt positi pariter.
Sub pacis specie Frideric est dictus uterque,
Ergo mori juvenem contigit ante patrem.
Hic nulli nocuus est insons fraude peremtus
In Februi nonis occidit atque iuvenis.

Igitur

Igitur Dominus Palatinus ubi de hac vita transiit, qui bona
huic loco prospiceret Abbas *Fridericus* superstes solus reman-
sit: qui quoniam boni agricolæ more novellæ plantationi
Domini pervigil insudavit, cooperatorem se Dominus offe-
rens, tam studia, quam cuncta opera ejus dirigebat. Hinc eo
præsidente conjux *VVilhelmi* Comitis de **Kamburch** / quæ
Geve nuncupatur, in crypta nostra, Dei genetricis illi suc-
currente clementia, à dæmonio curatissime liberatur. Hu-
jus curationis pro gratia sex *Chorvvede* huic conferuntur, hoc
videlicet statuto, ut exinde in eadem crypta luminaria jugi-
ter provideantur. Per idem tempus Abbas *Fridericus* à *Cu-*
none Comite de *Bigliggen* exoratus Abbatiam in **Holdesle-**
be regendam suscepit, quam, quia laboris piguit, post pau-
cos annos memorato Comiti resignavit. Eodem quoque
tempore soror Domini Palatini *Vda* apud curtim suam *Zur-*
baviio dictam moritur, & in conventu nostro terræ commen-
datur. Hæc proprio nomiue dicta fuit *Hilaria*, sed quia lin-
gua Teutonica non facile promit Latina vocabula, nomen
mutavit *Vda*. Quæ quoniam propriæ saluti consuluerat,
quatuor mansos apud **Grodesse**/ dum adhuc viveret, huc
contulerat. Quos ea mortua filius ejus Comes Palatinus
de **Sumersenburch** ea conditione coram testibus hic con
firmasse perhibetur, ne quis unquam iis inbeneficiaretur. E-
jusdem Abbatis *Friderici* temporibus *Hildigardis* Comi-
tissa, cujus frater Comes fuit *Ludovvicus*, filium suum Domi-
no vovit *Gebehardum*, scilicet sub regulari disciplina quous-
que viveret hic Domino militaturum. Qui bonæ indolis, ubi
primæ juventutis flore nituit, pro spe hæredis voti pœni-
tuit. Unde habito consilio duo mancipia pro eo offerens Do-
mino, *Gebehardum* extraxit de monasterio. Quod quia Domi-
no displicuit, immatura morte occisus interiit; Sed & mater

 mor-

mortua hic est sepulta. Quoniam felicia viri hujus sunt disposita tempora, plura sub eo huc collata sunt prædia, quæ in memoriali nostro reperiuntur notata. Nos ea summatim hic perstringere morosum existimamus, quandoquidem ad alia festinamus. Ipsis temporibus *Guntherus*, Zizensis Episcopus moritur, & omnis clerus coadunatus, quem longe ante exoptaverant, Abbatem *Fridericum* pari consilio elegerunt, & electum cum ingenti tripudio in cathedram tunc temporis episcopalem *Zize* perduxerunt. At ubi ex ecclesiæ illius impensis primum necessaria ordinat, idoneis tam clericorum quam laicorum personis assumtis post Regem *Hinricum* IV. pro investitura properavit. Hic eo tempore apud civitatem Bavariam & Longobardiam dividentem morabatur: quæ à Latinis *Verona*, à Teutonicis **Berne** nuncubatur. Hanc civitatem transmontanam *Theodoricus* quondam Rex Hunorum, ut ab indigenis accepimus, primum condidit, & à situ & natura loci *Veronam*, scilicet à *vere* vernali vocabulo nuncupavit. Est enim locus aëre salubris, flumine jocundus, civium numerositate refertus. A meridie, occidente & aquilone planities spatiosissima per tres fere diætas extenditur: ab oriente montana cœlo contigua aspiciuntur. In eadem civitate domũ prægrandem exstruxit, quod Romuleo theatro mire assimilavit. Hæc per ostium unum intratur & exitur, & per gradus circumductos, cum sit miræ altitudinis, facile ascenditur: in qua dum multa hominum millia contineantur, singuli à singulis audiuntur & videntur. Neve quisquam conditoris hujus incertus habeatur, usque hodie *Theodorici domus* appellatur. Huc à civitate *Augusta*, per vallem Terdentinam labore nimio, grandi periculo, vix die octava dum pervenit, ut dictum est, Regem *Hinricum* reperit. Qui ubi causam itineris ejus audit, ægre tulit, quod sine

ne permissione ipsius electus fuerit. Illo quippe tempore libertas Ecclesiæ sub regia potestate periclitabatur: Episcopos, Abbates, non virtutum merita, sed commendabat pecunia. Cui minor erat numerus, ad regimen minus erat idoneus. Itaque Zizensis Ecclesiæ responsalibus pro electo Regem interpellantib⁹, dure respondetur his sermonibus *quandoquidem contra antecessorũ nostrorũ decreta Augustorum, ad iniuriam Romani Imperii qualemcunq; personã eligere præsumsistis, tam regnum quam personam nostram offendistis: Pro hoc quidem secundum leges Augustorum pœnas solvere merebamini temerariorum. Sed ne potestate videamur uti potius, quam pietate, electionem factam quidem ignoscimus, sed irritam prorsus censemus. Quod non ad injuriam Ecclesiæ vestræ, vel electæ personæ fieri noveritis, verum ne in regno exemplo sitis talis ac tantæ præsumtionis.* Hoc Zizenses perturbati responso, non tamen ab incepto desistebant, sed à festo B. Andreæ, usque ad Nativitatem Domini pro electo suo fideliter laborabant. Et ut opinabamur, Regis sententiam importunitate sua immutassent, si Dei ordinationi resistere potuissent. In ipsa enim nativitate Domini *Heroveldensis* cœnobii supervenere legati, virgam pastoralem afferentes, Abbatem obijsse nuntiantes. Rex igitur honesta accepta occasione, qua *Zizensium* electionem cassaret, sententiamque suam confirmaret, omni satagebat ingenio, quatenus Abbatem *Fridericum* prædicto præficeret monasterio. Verum illo reclamante, duobusque se cœnobiis præesse non posse asserente: tandem importunitate tam Regis quam Principum devictus, assensum licet invitus præbuit. Quid labyrintheo tardamus in antro? sub eadem festivitate B. videlicet protomartyris Stephani die, memoratũ, cœnobiũ per regale sceptrum suscepit regendũ, si.q; Zizensium quoq; legatis se comitantibus ad *Heroveldiam* tunc reflexit. Quo circa purificationem B. Mariæ

riæ perveniente, Regis imperio per *Fuldensem* introducitur, & cum magna veneratione & honore ab omnibus suscipitur. Suscepto autem in honore stabilitus, Abbatiam in **Nüenburg** proprio reliquit arbitrio, cum Heroveldensi huic nostræ præesse desiderans: Quippe legitimæ sponsæ fidem servaturus. Sed cum jam senio gravaretur, & nunc laboris, nunc longi itineris tædio afficeretur, utrisq; cœnobijs præesse detrectās, Heroveldensem relinquere apud se disposuit, sed tali ejus proposito terror regiæ majestatis obstitit. Itaq; hortatu ejus & consilio *Conradus* Bavvaricus monasterii B. Georgij in **Nüenburg** præpositus, hic eligitur, *Bremisque* transmissus ad Archiepiscopum anno Domini MXC. Abbas constituitur.

Hic natione fuit Ratisponensis, professione Bambergensis. Cujus insolentiam, quia conventus fratrum tolerare non potuit, in monasterium B. Michaëlis **Hildesheim** declinavit. Ubi à nepote suo ejusdem cœnobii Abbati, cui nomen erat *Memunardus* hospitalitatis gratia est susceptus. Hic per tempus dum moratur Abbas *Fridericus*, per eum locum Bremis sæpius ibat ac revertebatur. Cui in quibus potuit, quia *Conradus* devote ministravit, in oculis ejus gloriosus apparuit. Idcirco **Nüenburg** eum secum adduxit, brevique elapso tempore inibi Præpositum constituit: ac demum, ut dictum est, hujus cœnobii moderamina suscepit. Qui per quatuor fere annos gregi sibi commisso laudabiliter dum præfuit, bonum se pastorem sed specietenus demonstravit. Hinc contigit, ut Abbate *Memunardo* defuncto, per *Udonem* Antistitem, præfati *B. Michaëlis* monasterii regimen quoque illius committeretur magisterio. Quo suscepto, ut ad altiorem dignitatem conscenderet, omni studio ambiebat. Nam, ut etiam amicissimi ejus referrebant, quamdiu substitit

stitit

ſtitit in corpore, pro Epiſcopio Hildenesheimenſis laborabat eccleſiæ. Quapropter quem primum gradum credidit, aſpectibus hominum omnibus modis placere ſtuduit. Quorum captando benevolentiam, quæ corradere potuit, favorabiliter eis diſtribuit. Hinc curæ ſuæ creditas utraſq; ſubſtantijs privavit eccleſias. Fecit & hoc, eccleſiarum, iſtius videlicet & Hildenesheimenſis, vectigalibus & apparitoribus primus miniſteriales inſtituit, liberorum hominia ſuſcepit, & tam illos, quam iſtos, ſtipendijs fratrum inbeneficiavit. Unde promtuaria noſtra non plena, ſed pene vacua eſſe videntur: ſiquidem à quibusdam usque hodie, libere poſſidentur. Et quia conſortio & frequentia ſecularium delectabatur, hujus loci cura poſtpoſita ſæpius *Hildesheym* morabatur. Hinc religio, quæ ejus usque ad tempora hic admodum viguit, pro rectoris abſentia non mediocriter viluit, cum quisque ſibi regula fuit. Dum verò poſt annum vel biennium militum caterva ſtipatus advenit, omnem apparatum in brevi conſumſit: ſed quid forte ſuperfuit, in nummos redegit, marſupia replevit, ſecum aſportavit. Abbas autem *Fridericus* Herofeldenſi eccleſiæ glorioſe præſidens, ubi hæc facta ejus comperit, nimis ægre tulit, & per ſe, perque internuntios de ijs eum frequenter commonuit. Dum non profecit, de ejus depoſitione attentius tractare cœpit.

Eo tempore Comes *Ludovvicus* huic principabatur provinciæ & quoniam *Friderici* Comitis Palatini occiſi filium nutrivit, quoadusque arma ſuccinxit, ejus vice huic advocatiæ præfuit. Hic Abbatem *Conradum* familiariſſimum habuit, isq; ei ad omnem voluntatem ſuam paratiſſimus extitit. Quamobrem omni quo poterat ingenio, cunctis illi fuit præſidio. Tandem vero cum Abbatem *Fridericum* prorſus offendere timuit, à cauſa ejus ſe alienavit. Abbas igitur *Conradus*, ubi hoc experimento didicit, Abbatis *Friderici* perterri-

territus timore, Nonis Februarijs ab hoc loco discessit, unoque se comitante servulo *Hildesheim* redijt festinato. Postquam discessit, qui pridem, Abbas *Fridericus* huic loco præfuisse dinoscitur. Per eundem Abbatem, non ad inanem gloriam, sed ad tutelam Heroveldensem, etsi regis imperio, castrum restauratur, quod ex antiquo *VVassenburg* nominatur. Hujus plurimorum & frequentum militum potentia tota Turingiæ contremuit provincia; ubi quoniam hinc hostium, hinc fraudulentorum comprovincialium insidias verebatur, licet sumtuose frequentius morabatur. Itaque æstivo tempore dum more solito advenit, die postera ægrotare cœpit. Qui dum à physicis vitæ quærit remedium, heu! mortis incurrit exitium. Siquidem venam minutus, die tertia, quod flendo dicimus, carne est solutus. Corpus ejus honorabilibus exequijs *Heroveldiam* delatum in principalis monasterio coram principis Apostolorum altario condigne est tumulatum. Siquidem id vivens expetiverat, hoc nimirum intuitu, ut credimus quatenus ejus interventu æterna illi cedat requies, cui dictum est, remitte septuagies septies. Nec, ut speramus, ingrati erimus, si quorundam insipientum susurro responderimus. Dicebat enim: *Cujus apud Deum meriti Abbas iste fuerit, liquido exitus declaravit. Quippe cuius tam repentinus cuius tam improvisus obitus extitit.* Qui hæc susurratis, ô quidam temerarij, ô quam præsumtuosi estis: qui de occultis & incertis non temere judicandum legistis. Aut non legistis, aut lectum minime intellexistis. Hinc quidam cecinit.

Non intellectam fallit sententia rectam.

In scriptura divina clamitat sapientia in platea: *Iustus quicunque morte præventus fuerit, in refrigerio erit.* Et D. loquitur Augustinus: *Non est dicenda mors misera, quam bona præcessit vita.* Vir iste, ut à plerisque venerabilibus comperimus, conversatione fuit optimus, corpore castissimus, consilio pro-

providus, circa divina devotissimus, quamvis decretis regalibus & curis militaret secularibus. O talis quam rarus & quam fere nullus nostris temporibus! In commisso quoque fidelissimus extitit, licet super hoc ei detraxerint, quod hunc locum deserendo, prioris sponsæ fœdera violaverit. His talibus respondetur: quia hunc locum non deseruit, sed ad tempus mutavit. In eo si quid forte à rectitudinis limite deviavit, adhuc vivens digna pœnitudine recucurrit. Deniq; tempore quo de hac vita discessit, suo sub regimine hunc locum tenuit. Et sub persona Domini dictum; *qualem te invenero, talem te iudicabo.* Item in evangelio: *Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.* Desistant ergo obloquentes virum præjudicare, cujus innocentiam ipse judex justus non dedignatur approbare. Attendant illud evangelii præceptum: *Nolite iudicare & non iudicabimini.* Sed damnando reos, utinam ne rei simus inter eos. Qui si saperent, nequaquam nos reprehenderent, imo insipientiæ suæ garrulitatem reputarent. Quam sapientes extitissent, si vel patulo ori silentij lupatum injecissent. Hoc sapientissimus Rex Salomon testatur: *Stultus*, inquiens *etiam si tacuerit sapiens reputatur*; & quidam sapientum; *Si tacuisses, Philosophus esses.* His talibus responsum esse credimus. Itaque Abbas *Fridericus* annis XXVIII. huic præfuit Ecclesiæ. Octavo vero postquam Heroveldensis cœnobij gubernacula suscepit, scilicet incarnationis Domini anno MXXVIII. de hac vita migravit. Hactenus lectione vel relatione comperta disseruimus; nunc quæ fama didicimus dicturi sumus; quippe quorum contemporanei fuimus. Sed prolixitate impoliti sermonis ne minus grati videamur benevolentiæ lectoris, hic parti primæ præsentis opusculi metam statuere decrevimus. Nam ut organon S. Spiritus nos instruit Beatissimus Papa Gregorius: *Pabula quæ minus sufficere creduntur, avidius sumuntur.* Itaq; præsentis opusculi pars prima terminatur: Secunda in crastinum recitanda differatur.

PRÆFATIO SECVNDÆ PARTIS HVIVS LIBELLI.

DIvinarum scripturarum exhortatione informamur, ut dum quælibet vota fecerimus, summopere persolvere festinemus. Sic quippe in patribus legimus: *Vovete & reddite*. Et quare votum mox reddendum præcipiatur, alias scriptura interpretatur: *Melius est non vovere, quam post vota non solvere.* Quapropter quod hesterno solvendum hodie vovimus, maturare quoque nostro judicio debemus. Sed ob nimiam incurialitatem sermonis optamus, ne urbanitatem benevoli offendamus lectoris. Quin potius apostolaris meminerit allocutionis Pauli egregij gentium doctoris: *Libenter*, inquit, *suffertis insipientes, cum ipsi sitis sapientes*. Quid expectatur? juxta condictum ad narrationis ordinem accedatur: solummodo audientia concedatur; alioquin in cassum disputatur. Absque audientia, qs. surdis narratur fabula.

Igitur defunctis, qui pro hujus Domini vineæ putatione singulos denarios acceperunt, multi continuo surrexerunt, qui velut aper de silva eam devastaverunt. Ea tempestate Comes *Lodevvicus* advocatiæ hujus, ut ante dictum est, vicariam tenuit: quem quidam ex nostris convenientes pro Abbate *Conrado* interpellaverunt, eumque tam Archiepiscopo Bremensi, *Humberto* videlicet, quam fratribus inconsultis, non reipublicæ, sed suæ utilitatis gratia huc revocaverunt. Sed & ille non Deo, sed placere studens hominibus, isdem, qui ante, perseveravit & vita & moribus, ut liquide patesceret omnibus, eorum hunc esse numero, de quibus ait Dominus: *Ipsi regnaverunt, sed non ex me principes extiterunt, & non cognovi.* Hujus itaque miserrima sub custodia prædia nostra in provincia *Duiene* amisimus, pro quibus in præsentem diem ingemiscimus. Palatini Comitis occisi filius *Fri-*

dericus factus juvenis arma succinxit, paterna hereditate donari voluit, vitricus ex parte matris ei in multis restitit. Præterea Comes *Fridericus* de Sumersenburg / licet consanguineus ejus fuerit, *Palatina Comitia* adhuc infantulum exhæredavit; quam quia alio ingenio non potuit, ferro expetere disposuit, sed sano amicorum consilio ab hac intentione se abstinuit. Verum inter se & vitricum inimicitia publica exorta eo usque processit, ut tam pro sui injuria, quam pro patris interfectione, duello apud Mersburg eum appetisset, nisi Imperatoris *Hinrici* autoritas intercepisset. Hinc pace inter eos reformata, sed in brevi ab utrisque ea violata; iterantur rapinæ, homicidia & incendia. Unde Palatinus habito consilio ad regem se contulit, cujus auxilio vitricum Principesque Saxoniæ plurimum infestavit. Siquidem eo tempore ingentes inter eos excreverant inimicitiæ. Et quoniam his diebus abundavit iniquitas, Palatinus *Fridericus* prædijs in Nindorp ecclesiam nostram privavit, quibus *Fridericum* cognomento *Colfon* inbeneficiavit. Cujus detestandi operis querimoniam Abbas *Conradus* Halberstadij quidem ventilavit, sed minime perseverans in vanum laboravit. Non multo post Comiti *Lodovvico* Abbas *Conradus* exosus redditur quippe qui temporis loco isto, utpote castro suo Nüenburg adjacente potestative abutebatur. Causa fuisse perhibetur, quod Palatini partem plus suà tueretur. Sed Comes hoc dissimulavit, & morum levitatem vitæque irrationabilitatem ei opposuit. Abbas itaque necessitate coactus, quod unicum salutis suæ arbitrabatur remedium, quorundam Comitis auriculariorum hominia suscepit, quibus etiam ex stipendio fratrum beneficia minus damnosa concessit. Sed quia *maledictus homo, qui confidit in homine, & ponit carnem brachium suum, & à Domino recedit cor ejus*: Hoc ejus consilium non solum inimicorum, verum,

rum, etiam amicorum suorum convertit in odium. Unde cum nec per se, nec per submissas personas Comitis animum posset mitigare, de suo tandem discessu cœpit attentius meditari. Itaque collectis omnibus, quæ vel adhuc corradere potuit, insuper codicibus, privilegijs, ad extremum SS. reliquis, abijt, recessit, & ubi proadipiscendo episcopio jamdudum spei suæ anchoram fixerat, *Hildensem* redijt: ubi in brevi spe sua frustratus moritur, & super inductam B. Michaëlis sepelitur. Ad XXIII. annos sub eo fluctuabat hæc ecclesia. Hæc dum aguntur, Comes *Ludovvicus* necessitate ductus imperatori *Hinrico* traditur, captivatur, incarceratur. Cujus loco filij ejus *Ludovvicus* & *Rasso Hinricus* surrexerunt, vicemque ejus favorabiliter suppleverunt.

Anno MCXVI. apud Wulfelsholtz illato bello Saxonibus vincitur, fugatur Rex *Hinricus*. Hoc eodem tempore quidam monachus, *Anno* vocabulo, natione Suevus, hujus cœnobij gratia à domino Palatino huc est directus; quod inscijs fratribus quia nequaquam fieri debuit, factum nimirum omnibus displicuit. Ille ubi hoc experimento didicit, itinere quo venerat festinato redijt. Sed adhuc inunanimitas fratrum electionis fit impedimentum. Quo tempore quidam, cui *Rudigerus* vocabulum erat, simulative monasterium intraverat: laicus erat, se tonsoraverat, se cucullaverat. Huic *Conradus* quidam Nyenburgensis cœnobij monachus erat familiarissimus: cumque fratres de electione discordantes perspexit, convocatis eis audientiam petijt; qua concessa, vultum dejecit, postremo suppressa voce hæc intulit: *Reverendissimi fratres & Domini; causam, si placet, vestræ pandam sanctitati. In VVestphaliæ partibus est nobilis consanguineus aurorum numerositate confectus, insuper ob diutinam infirmitatem jam corpore præmortuus. Is divitias possidet innumeras, incertus quis post se obtineat eas. Itaque si discretioni vestræ expedire videtur, quantocius eatur, hucque*

cum

cum omnibus divitiis deferatur. Siquidem plerumque me convenit, & hæc vobiscum agere peroravit. Placuit sententia fratribus, ut ad præsens ire debeat una voluntas omnibus. Nec mora; benedictionem petijt, accepit, abiens benedicite dixit. Sed qui agit dolum in lingua sua, nunquam accipiet benedictionem à Domino. Igitur uno se comitante servulo egressus, *Bremam* est profectus, Archiepiscopum adijt, fictitias literas obtulit, ex parte conventus jam dictum *Conradum* expetijt rectorem. Quid plura? Archiepiscopus dictis fidem præbuit, quod petebatur annuit, *Conradus* ut quantocius ad se vocetur præcipit. Ille machinationis suæ de processu gavisus episcopati auctoritate roboratus in Thuringiam cum festinatione est digressus. Ubi ejusdem *Ludovvici* propinquos, nobiles quidem viros coadunavit, & quæ egerat, capitulatim exposuit. Qui consurgentes quosdam ecclesiæ nostræ homines nunc blanditijs nunc promissionibus alliciunt, *Conradumque* de monasterio evocatum ad Archiepiscopum perduxerunt. A quo honorifice est susceptus, virgaque pastorali donatus, idoneis legatis se comitantibus, fratribus prorsus ignorantibus huc est introductus. Quibus ut ante reniti meditantibus, minime præsumserunt, quandoquidem Palatini Comitis assensum in hisce persenserunt. Huic enim propinqui ejus militabant, benevolentiamque ejus super ijs captaverant. Sic plerumque deluduntur, qui adversus domesticas insidias minus cauti feruntur. Verum *Conradus* hoc ordine Abbas constitutus à *Reinhardo* Halberstadensi Episcopo est consecratus. Hic à puero claustralibus tantum curis occupatus in exterioribus minus erat exercitatus. Quapropter dum nec interioribus perfecte invigilavit, circa exteriora prorsus dormitavit. Hinc ecclesiæ substantia citius est dissipata. Simplicitatem omnino prætendebat: sed omne quod est nimium, vertitur in vitium. Excessus fratrum nimis

dissimulavit, ecclesiæ famulos plus justo extulit, beneficijs cumulavit. Præterea propinquorum suorum frequentia gloriabatur. Unde ecclesia, ut pene exhausta, nimis gravabatur. His diebus junior *Ludovvicus* fraterque ejus *Raspo Hinricus*, capto *Hinrico* quodam regiæ tyrannidis capitaneo, à captivitate patrem expedierunt, cui sociati denuo, adversus regem arma contulerunt. Palatinus quoque *Fridericus Agnem Hinrici* Ducis de **Lintburg** filiam uxorem duxit, ex qua duos filios *Hinricum* & *Fridericum* generavit. Quibus adultis, *Henricum* pro spe hæredis militiæ aptavit, *Fridericum* apud Parthenopolim canonicę professioni associavit. Sub eodem tempore Palatinum *Fridericum*, Comitemque *Ludovvicum* fidelium suorum interventus reconciliavit, ingentique á vitrico accepta pecunia, nonnullis prædijs, hujusque ecclesiæ advocatia se Palatinus abdicavit. Isdem Palatinus Conradi Abbatis importunitate pulsatus, decem argenti libras expetijt, & ab invasione prædiorum in **Tundorp** se cessare spopondit. Quod uxor ejus ut comperit, dissuasit, unde allatam pecuniam suscipere recusavit. Abbas etiam *Conradus* duorum mansorum precio, omnisque hujus familiæ auxilio, *Christiano* & *Edelgero* xxx. talenta persolvit, quibus quinque mansos in **Falenbrunnen** ecclesiæ ablatas redemit. Sub ejusdem regimine aquilonaris hîc turris corruit, quam itidem à fundamentis erectam nequaquam consummavit. Eo tempore *Fridericus* Palatinus, regio fretus auxilio montem **Ruffese** occupavit, impositoque præsidio, viris fortissimis locavit. Gestæ rei fama excitati Principes Saxonum convenerunt, & auctore Duce *Ludgero* montem denominatū arta obsidione ceperunt, succensaque munitione terræ coæquarunt. His transactis senior *Ludevvicus* apud **Reynhynresburnen** ex Comite factus monachus in brevi defunctus, & in basilica B. Dei genitricis sepultus est. Quod

cœno-

cœnobium iſdem Comes in honore B. Iohannis Evangeliſtæ conſtructum, ſub apoſtolicæ ſedis auctoritate libertavit. Defuncto patre filii ſucceſſerunt, & partes ſingulas, ſinguli hæreditaverunt: unde *Henricus*, qui minor erat, hujus eccleſiæ advocatiam tenuit. Sed & *Hodevingam* Comitis *Giſæ* viduam; frater vero ejuſdem nominis filiam conjugem duxit. Verum illo ſine liberis obeunte, *Ludovvicus* duos filios genuit, quos ſuo fratriſque nomine nuncupavit.

Reynhardus Halberſtadenſis Epiſcopus dum moritur, *Otto* Magdeburgenſis Eccleſiæ Canonicus ſubſtituitur. *Fridericus* Palatinus internorum inciſione in firmatus, per internuncios conjugem abſentem exoravit, quatenus pro animæ ſuæ remedio Gozecenſi Eccleſiæ **Tundorp** reſtituat. Sed & hoc petiiſſe perhibetur, ut ſi vita decederet, patribus ſuis appoſitus ibidem ſepeliretur. Quas ejus petitiones illa ſe exampleturam tunc quidem ſpopondit, ſed poſtmodum etiam audiſſe negavit. Ita Palatinus apud **Tiggilſted** moritur, & *Ottonis* antiſtitis imperio **Halberſtad** ſepelitur. Miro Dei actum judicio, ut qui primus patrum ſuorum temeravit inſtituta, primus quoque eorum privaretur ſepultura. Iſdem *Otto* Halberſtadenſis de eccleſiæ noſtræ deſolatione pro fratrum libertate, ſed & ſæpius Abbatem de negligentia *Conradum* videlicet, frequenter vocavit, vocatum corripuit: non proficiens tandem ab officio ſuſpendit. Non multo poſt moritur, & ante eccleſiæ valvas deforis tumulatur. Guerra nimia omne regnum tenuit, & eccleſia hæc aliquamdiu tum quoque rectore caruit. Cum quidam congregationis noſtræ Præpoſitus Eccleſiæ quibuſdam famulis conductis, quibuſdam conſanguinitatis affinitate ſe comitantibus, Abbatiæ hujus gratia ad *Bremam* iter arripuit; res penitus fratres latuit. Iam fere medium iter agitur, & ecce detinetur, fugatur, ſpoliatur: vix tandem vel nudi redire merentur. Quorum via quoniam

niam prava, quoniam Domino fuit contraria; quos ambitio eduxit nimia, non minor reduxit ignominia. *Agnetis* Palatinæ filius *Henricus* puer moritur, & apud **Sutze** tumulatur. Vnde *Fridericus* frater ejus germanus, de monasterio fraudulenter extractatus, gladio accingitur, cuique *Sizzonis* Comitis filia desponsatur.

Anno Dominicæ incarnationis MCXXVI. Imperatore *Henrico* apud *Trajectum* defuncto, apud *Spiram* vero sepulto, veritas de terra prodiit, & justitia de cœlo prospexit. Siquidem curia generalissima apud *Maguntiam* VIII. Kal. Septembris habita, *Ludegerus* Dux Saxonum regni gubernacula suscepit: *Lotharius* quoque nomen mutavit. *Rokerus* Parthinopolitanensis Archiepiscopus vita discessit, cui regis gratia *Nortbertus* vir religiosus successit. Hic quoniam creditæ sibi Ecclesiæ honoribus invigilavit, pro Domini *Friderici* revocatione omnibus modis laboravit. Sed & ille, licet ejus exhortationi animum clam inclinavit, in manifesto tamen reclamavit, eo quod desponsatæ sibi virgini fœderatus esset, insuper & fidejussores statuisset.

Anno primo *Lotharii* Regis magna nobilitas Saxoniæ bello corruit Boëmiæ. Eo tempore ecclesiæ B. Georgij in **Nüenburg** *Bertoldus* Svevus præfuit, quique ab *Albirone* Bremensi Archiepiscopo fratrum consensu & hanc nostram ecclesiam gubernandam suscepit, licet regula ecclesiastica hoc prohibuerit. *Raspo Hinricus* immatura morte defunctus, viam universæ carnis ingreditur, sepultusque apud **Reynheresbrunnen** conspicitur. Qui, uti memoravimus, quia sine liberis discessit, frater *Ludovvicus* hæreditario jure successit. His diebus *Eilica* Comitissa *Magni* Ducis filia, provinciam hanc inhabitavit, & in *Murbinensis* castri fundatione laboravit. Hæc accepta oportunitate Dominum *Alberonem* Bremensem adiit, hujusque ecclesiæ advocatiam ab eo impetravit,

vit, data fide, quoad viveret, secundos advocatos excluderet. Cujus rei causa inter eam & Comitem *Ludovicum* odia gravia oriuntur, quæ amicorum suorum interventu in amicitias tandem commutatur. Itaque advocatia sub Comitissæ ditione est firmata.

Annus quartus *Lotharii* regis computatur, cum generalis curia *Quedelinburg* in Pentecoste celebratur. Hic *Hermannus* de VVintziburg provinciali, honoribus, dignitatibus, principum judicio, abdicatur: Wintziburg obsidetur, capitur, incenditur, funditus subvertitur. Causa fuisse dicitur, quia *Burchardum* de Luckem / regis quidem consiliarium, hominem vero suum, pro cujusdam castri extructione fraude circumvenerit, & fide violata occiderit. Cujus principatu Comes *Ludovvicus* sublimatur, quippe qui Regi, ut fidelis, ut prudens, carissimus habebatur. Sed & reginæ propinquus fuisse narratur. Per idem vero tempus ecclesiæ *B. Georgii* cura Abbas *Bertoldus* ab *Vdone* Episcopo Zicensi est suspensus. Modicum temporis evolvitur, cum & *Eilica* Comitissa manifestis odiis eum prosequitur. Ad hoc ventum est, ut in facie eum appellaret, & de multis & nefandis criminibus accusaret. Sed ejus testimonio, utpote fœminæ adversus Abbatem repudiato, majori exarsit in eum odio. Nec mirum. Quem enim Deus humiliare disposuit, parcere nec ei femina potuit. Et quid faceret? omnium odia adversus eum concitavit, calumniis & opprobriis dehonestavit. Postremo minis & terroribus de loco exturbavit, unde ille omni reversionis spe composita *Laurisamum* declinavit: Quædam ejus operum memorantur, quæ subter notari jucundum esse arbitramur. Quasdā officinas nostras restauravit, aquæductu locum lætificavit: septem circiter annis hic præfuisse dinoscitur. Ex quo piæ memoriæ Abbas *Fridericus* Heroveldensis Ecclesiæ apicem conscendit, si quis fortassis advertere curaverit, annos LV. huc

 usque

usque computare poterit. Omne per hoc tempus dum minus idoneis rectoribus ecclesia hæc inhabitabatur, diversarum tribulationum turbinibus sine cessatione quatiebatur. Dum enim quisque sua, non quæ Dei sunt quæreret, proh dolor defuit, qui labenti manum extenderet. Jam jamque ædificia alia funditus corruerant, alia jam ruinam minabantur. Omnis ecclesiæ substantia cujuslibet conditionis hominibus facta est in direptionem, cultoribus exturbatis, terra versa in solitudinem, annuis fratrum reditibus extranei fruebantur: ipsi licet pauci inediam patiebantur. Vnde quinque valentiores recesserunt, reliqui aut perniciei aut imbecillitatis necessitate quasi fidem servaverunt, quibus ullius religionis cura minima fuit; unde quod cuique libuit, cuique regula fuit. Iam nihil restabat, præter, quod ab extraneis locus inhabitaretur, aut in Babylonicam desolationem redigeretur. Sed pater misericordiarum & Deus totius consolationis, qui quos flagellat & corripit non in fine derelinquit, in supremo periculo constituto, clementiæ suæ non defuit præsidio. Enimvero quemadmodum per Iudith sanctam civitatem suam Ierusalem de vastatione Holofernis liberavit: sic facto mirabili & hunc locum de imminentis ruinæ præcipitio per feminam relevavit, unde digressi sumus: sed ad narrationis initium redeamus. Igitur post discessum Abbatis *Bertoldi Eilica* advocatissa tanto circa ecclesiæ profectum sollicitabatur, quanto de Abbatis expulsione à quibusdam incusabatur. Utriusque professionis viros religiosos convenit, & de ejus Abbatis substitutione consuluit, quem & sapientiæ nitor decoraret, & vitæ meritum commendaret. Tempore plurimo hoc flagrabat studio.

Anno Dominicæ incarnationis MCXXXIII. Rex *Lotharius* transcensis Alpibus manu valida *Romam* intravit, expugnatisque circumquaque præsidiis Lateranis nativitatem Domini

mini celebravit. Cui ſolemnitati interfuit & Papa *Innocentius*, per quemRex conſecratur Imperator Auguſtus. Ubi poſtquam regni negotia diſpoſuit, circa Augſtum Alemanniam repetiit. His diebus prædia Comiti *Sifrido* de **Ertheneburg** in his partibus pertinentia juſto concambio imperator obtinuit, quæ itidem *Eilica* Comitiſſa ſimili conditione ab eo promeruit. Inter hæc quidam ſupervenit, qui Abbatem *Bertoldum* migraſſe ſignificavit. De quo poſtmodum à quibuſdam percepimus, quia cum veſpere ſanus fuerit, nocte media vita diſceſſit. Itaque *Eilica* Comitiſſa diu exoptata oportunitate accepta *Bigangiam* abiit, & quem multorum conſilio jamdudum ſuſpectum habuerat, *Nentherum* bonæ converſationis virum, Gozecenſis Eccleſiæ rectorem expetebat. Hic à primis ferme annis militiæ Domini mancipatus ſub monachica profeſſione pie fuerat converſatus. Vnde non ſolum fratres, ſed & ipſius loci defenſores miro affectu eum diligebant, & omnimodis Comitiſſæ petitionibus contraire ſatagebant. Sed & ille multas licet occaſiones prætenderet, hoc præcipue tamen affirmabat, eccleſiam ſcilicet, cui ſemel ſe ſubjugaverat mente & corpore alterius reſpectu nulla ratione debere, ſed nec velle deſerere. E contra Comitiſſa convenientia ſatis teſtimonia oppoſuit. Sed eorum propoſitum ſæpius attentatum, cum nec prece nec ratione immutare potuit, Domini non immemor præcepti: *Petite & dabitur vobis*; omnium exauditorem Dominum ſuper his exorare ſtuduit. Quid per laudabilem hujus fœminæ devotionem niſi Evangelicæ Cananitidis miramur actionem? Pro filia dæmoniaca illa egreſſa clamitabat, pro eccleſia orbata iſta exiens rogitabat. Illa cum Domino præſumtuoſa diſputavit: hæc ut cum legiſperitis diſputando certavit. Non deſiit orare muliercula â Domino quando injuriatur: non ceſſavit Comitiſſa etiam à Monachis exacerbata. Ergo quia pari affectu

utraque petiit, pari affectu utraque quod petit accepit: Illa sanitatem filiæ, ista commissæ ecclesiæ.

Eo tempore dignæ memoriæ Abbas *VVyndolfus* ecclesiam illam gubernabat, cujus virtutum mirus odor longe lateque fragrabat. Hic vir Deo plenus, utrisque zelo Dei partes proprias justificantibus medium se obtulit, & primo ad consuetum pacis & concordiæ portum revocare studuit. Deinde paterna qua solebat dulcedine omnes affatur, & ad Comitissæ explendum desiderium exhortatur. *Non*, inquit, *fratres sanum nobis æstimamus, ut tantæ autoritatis ac potentiæ non dico feminam sed terræ nostræ principem offendamus. De ea concedatur ut sileamus, vel ecclesiæ professionis nostræ condescendamus. Itaque de dilectione præsumentes consulimus, hortamur, exoramus, ut ad humilimam ejus intercessionem, quod juste petimur, juste concedamus.* Nec dum sermonem complevit, cum ecce omnis pia illa fratrum tumultuatio, veluti divinitus imperatis conquievit. Quid plura? Desiderium Comitissæ fieri censetur: Sed vi Dei modis omnibus adhuc frustra renititur. Nam conditor rerum Deus, quod fieri disposuit quis unquam infirmare potuit? Itaque velit nolit electus frater *Nentherus* adducitur, *Bremam* dirigitur, ab Archiepiscopo honorifice suscipitur. Quem licet ob nimiam occupationem Comitissa non deduxerit, attamen eunti & redeunti ducatum præbuit, sumtus tribuit, devote ministravit. Ubi aliquantis diebus familiariter detentus, præsente clero ecclesiæ hujus donum suscepit, sicque tandem in pace dimissus, per virum venerabilem *Bertoldum*, monasterii *B. Pauli* Abbatem ad Comitissam remittitur: per quam etiam ecclesiæ familia convocata summa cum devotione huc introducitur. Post perceptam Archiepiscopi legationem, post Advocatissæ serenissimam allocutionem, omnis populus in ejus laudem conclamavit, se devotos, se fideles illi promittentes. Sed & fortuna-

tunatos se futuros profitentur, qui tanti talisque testimonii virum rectorem habere mererentur. Cum istis, iisque similibus diu conclamatum fuit, ut quique ad sua redeant Comitissa præcipit. Sed & ipsa unde venerat lætissima rediit, agens gratias largitori omnium bonorum Deo, qui suo se non defraudavit desiderio. Gesta sunt hæc anno MCXXXIV. Dominicæ incarnationis sub die VIII. Kal. Decembris.

Igitur Abbas *Nentherus*, ubi jugo Domini cervicem inclinavit, mandatorum ejus per viam more solito ambulavit, neque ad dextram, neque ad sinistram declinavit. Quod ne quis dubia aure concipiat, operum ejus ab exordio argumentum capiat. Horrea, cellaria vacua prorsus reperit; unde vel una die vivendum fuit, super incertis accommodari debuit. Sed & emtionis pretium deerat, & ecclesiæ thesaurus jampridem consumtus fuerat. Cum tantæ penuriæ incommoditatibus quisque merito possit anxiari, iste non solum æquanimiter pertulit, sed mirum dictu, veluti plenis promtuariis confidens fratrum magis paucitatem indoluit, quippe quorum neminem præter unum adveniens reperit. Quapropter tota animadversione de eorum tractabat augmentatione, certus tanto se futuros locupletiores, quanto in omnipotentis Dei laudibus fierent numerosiores. Et quid ageret? De *Bigaugia*, aliisque circumquaque positis monasteriis, boni testimonii fratres accivit, quibus sociatis, veteris consuetudinis fermento expurgato, Hirsaugiensis ordinis aspersione locum emundavit: in cujus observatione nimirum secundus extitit. Sed & illi amoris divini fervore succensi, ut Tirones invicti ducis cœperunt imitari. Præterea Abbas quos jam in stadio currere considerat, nunc consolando, nunc exhortando ad promerendum bravium incitat, illudque B. Tobiæ frequentius replicando commemorat:

morat: Memores estote filii, quoniam pauperem vitam gerimus, sed multa bona habebimus, si Dominum Deum timuerimus. Hinc illi magis magisque proficientes, mundi prorsus inquinamenta devitabant, & per quosque virtutum gradus incedere studebant. Sed & Dominus in nomine suo congregatis medius aderat, omniaque eorum opera dirigebat. Facultates ampliavit, fratrum collegia augmentavit, adeo ut in brevi duodenarium excedentes numerum in hymnis & confessionibus benedicerent Dominum. Sub eodem tempore hortatu *Northerii* Archiepiscopi Dominus *Fridericus Agnæ* Palatinæ filius rebus militaribus exuitur & *Parthinopolim* rediens armis spiritualibus reinduitur. Annus à partu virginis MCXXXV computatur, cum per *Lotharium* Imperatorem Spiritus S. adventus Merseburg celebratur.

INCI-

INCIPIT

PROLOGVS IN LIBELLVM DE FVNDATIONE COENOBII BIGAVGIENSIS,

à temporibus HENRICI III. ad annum Christi MCCXII.

GEsta quorumque præstantissimorum literis mandare veterum sagacitas his de causis duxit commodum, ne qua videlicet vetustatis aut oblivionis obliteratione favorabilis eorum vita per succedentia tempora mortalium animis excideret. Quin potius si qua fortia vel honesta facta attigissent, in his audientium mentes oblectarentur, ad imitationem quoque eorum jugi recordatione inculcata proficerent. Cum igitur paganis & veræ fidei penitus extraneis, id potissimum fuerit studii, ut non solum propria, sed etiam prædecessorum suorum gesta probabilia, scriptis ob commendationem perpetuam vel ædificationem, (conficta licet nonnulla) posteris transmitterent: cur non potius nos Christi fidelium non tantum honesta, sed & felicia gesta scriptis & omnium laudum præconiis non efferimus, quorum vita multo probabilior, gestorum memoria longe delectabilior, executio etiam piorum operum effulsit fructuosior. Igitur de fundatione Bigaugiensis cœnobii intendentes scribere, primo quidem progeniem fundatoris, scilicet Domini *VVicperti* Comitis in *Lu-*

 zizo

ſiæ, altius ordientes, à proavis incipiamus, deinde inſtitutionis ejus occaſionem divinitus acceptam geſta fortia inſtitutoris, ejusque finem in eodem cœnobio, aperiemus.

INCIPIT COLLECTVM EX LIBELLO SVPERNOMINATO.

Emelricus Rex Teutuniæ fratres habuit *Dietmarum* Verdumenſem, & *Herlibonem* Brandenburgenſem, &c. *Herlibo* tres filios habuit, *Emelricum*, *Vridelonem* & *Herlibonem*, qui ex filia Regis de *VrVVeghe* procreavit filios *Zventibor* & *VVolfum*. *VVolfus* Pomeranorum principatum adeptus, inde ad Regem Danorum confugit, à quo grarioſe ſuſceptus, ejusdem Regis filiam accepit uxorem. Deinde fratres puellæ invidia moti perſecuti ſunt *VVolfum*, qui livori cedens, cum paulo poſt ſocer obiiſſet, reverſus occidit Regis filios, regnumque, uti gener Regis, ſolus obtinuit. Ex uxore ſua inde tres genuit filios, ſcilicet *Ottonem*, *Hermanum*, *VVicpertum*: Balſamorum etiam regio dominio ejus ceſſit. *VVolfus* iſte bellicoſiſſimus defunctus eſt; corpus barbari more ſuo in templum Deorum ducentes, exequias flebiles agebant. Eo defuncto, avunculus eorum, quos *VVolfus* in Danorum provincia occiderat, filios ipſius de finibus ſuis ejecit: Otto in Græciam declinavit; *Hermannus* in Ruſciam: *VVicpertus* autem in Balſamorum regionem, quæ ei paterna hæreditate provenerat, ſeceſſit, prælia plurima geſſit. Quod cernens Dominus *Goſvvinus* Comes de *Leige*, filiam ſuam, nomine *Sygenam* in conjugem ei tradidit, &c. Ex ea *VVicpertus* genuit filium *VVicpertum* longe præſtantiorem paternis virtutibus. Duas etiam filias ex eadem *Sigena* ſuſcepit, quarum unam *Henricus* de *Leige* duxit; alteram *VVernerus* ſenior de Veltheim; ex qua is filios habuit *VVernerum* & *Aaelgotum*, Magdeburgenſem poſtea Archiepiſcopum. Huic *VVernero*

villæ

villæ Bigaugiensis pars cessit hæreditatis jure. *VVicperto* mortuo immature, superstite *VVicperto* filio parvulo, Domina *Sigena* nupsit *Friderico* Comiti de **Lengenfeld** / ex quo filium *Fridricum* suscepit; & filiam quoque, quam *Ruggerus* vel *Rutgerus* Comes ducens, *Rutgerum* Magdeburgensem postea Archiepiscopum, & *Fridericum* Comitem procreauit. Sed *Fridericus* genuit filiam, quæ nupsit *Ottoni* Palatino de VVinlisbach, genuitque *Ottonem* Palatinum patre defuncto, & *Fridericum* Comitem.

Hinricus Imperator filius *Conradi* regebat tunc imperium, sub quo respublica pace fruebatur; sub quo Princeps *Vdo* Marchiam Stadensem regebat. *VVycbertus* ergo patre orbatus hunc accedens ab eo donec adolesceret educatus est, simulque gladio militari ab eo accinctus, urbe *Tangermunde* ab eodem Vdone inbeneficiatur. Crevit consilio & audacia in tantum, ut formidabilis etiam notis efficeretur. Ideoque *Vdo* eum dimittens, municipium quod habuit juxta *Elstram* fluvium nomine *Groüsta* cum omnibus attinentiis eidem tradidit procommutatione *regionis Balsamorum*. Pro *Tangermunda* vero ei alia beneficia ad *Nortmachiam* ei restituit. Ille ibidem alios impugnans, ab aliis fugatur; venitque ad Ducem Bohemiæ *VVratislaum* persuasit illi, ut regium nomen acquirere satageret ab Imperatore; illieque consensit eidem.

Hinricus tunc rex, superioris *Henrici* filius, imperabat, qui *Saxones* impugnabat. Qui cum in Italiam ire disponeret, *VVicpertus* ipsum accedens, suum illi cum LX. militibus promisit servitium. Quod ille acceptans, subjunxit *VVicpertus* suum consilium, persuadens ut Ducem *VVratislaum* in Regem exaltaret, at ille quatuor millia talentorum gaZis regijs appenderet: insuper & filium suum cum trecentis armatis cum ipso in Italiam destinaret. Acquievit Cæsar, ac *VVicpertus* effecit, quod promiserat. Jubente ergo Cæ-

ſare, per Moguntinum Archiepiſcopum ac præſules VVirziburgenſem & Conſtantienſem, *VVratislaus* coronatur in Regem, qui aurum perſolvit, filiumque ſuum *BoſVVinum* cum apparatu bellico Cæſari deſtinavit, commendatum fidei *VVicperti*, ut cum Cæſare pergeret in Italiam; de qua expeditione alibi require. Venit enim *Mediolanum*, obſedit inde civitates per quatuor annos & cepit: Obſedit *Romam* inde triennio. *VVicpertus* ad omnia pericula primus Regem à morte liberat; Romam tandem cepit Papa fugiente cum *Petro Leonis*. Papa captivatur cum avunculo ſuo *Petro*, &c. cuſtodiæ deputatur *VVicperti*, effuſo ſanguine plurimo intra Dei templum, fluente inſtar Tibris. Tandem poſt multas controverſias Papa reconciliatur Cæſari, templum Domini reconſecratus, Rex imperiali benedictione ſublimatur: nova lux oritur: ex militibus *VVicperti* XI. veneno perierunt, dolo à militibus Romanis confecto. Revolutis ſeptem annis hujus expeditionis ac belli ex ſexaginta *VVicperti* militibus tantum quinque ſupererant; & ex Bohemis trecentis ſolum IX. adeo in præceps more barbarico ad omnia pericula ruentibus. Affuerunt Cæſari Mogũtinus & Colonienſis, Halberſtadenſis & Monaſterienſis Epiſcopi; Fuldenſis & Hersfeldenſis Abbates, aliq; Principes plurimi, cum Boëmico adoleſcente. Cæſar audaciam & fortitudinem *VVicperti* male experiri tentans, contra eum leonem improviſe adduci fecit: quem pugno fugavit: Cæſarem dire corripuit; ut erat irato animo; abire voluit; vix placari potuit. Tandem pacifice, multis ei promiſſis à Cæſare & Epiſcopis, cum *Boſvvino* abceſſit, acceptis etiam donis regalibus pro *Boſvvino* ad ſuum patrem honorifice remittendo. *VVicpertus* autem nil tunc ſe petere aut accipere velle reſpondit Cæſari: tempore autem congruo poſtulare.

GosVVinus Bohemicus literis imperialibus patri commenda;

menda;

mendatus, ac muneribus, cum *VVicperto* ad Bohemiam revertitur, occurrentibus sibi Principibus & populo cum gaudio. Commendavit adolescens patri suo *VVicpertum*, quanta illis fecisset bona, &c. Rex plurima preciosa xenia *VVicperto* obtulit; nil horum, nec paruum quid recepit. Iterum plurima: tertio plurima. Ille ut prius non recepit præter quædam quæ ibi exprimuntur. Persuadet filius patri, cum nil recipere vellet, ut filiam suam *Judith* nomine elegantem illi in conjugem traderet, quod illi plus prodesse posset, quam si ipsam *Rustenorum* vel *Vngarorum* Regi sociaret. Assensit hilaris, illamque ornatam regiis induviis *VVicperto* tradidit in conjugem. Quam ille libenter suscipiens, cuncta xenia illius fidei commendavit. Coniugi susceptæ *Iudithæ* VVicpertus urbem construxit Schwortzen nomine, quæ tutum ei foret præsidium. Impatiens vero pacis, infestabat & infestabatur. *Hinricum* etiam Marchionem Missnensem, aliosque, offendit. Item quendam *Hagenonem* fugientem in Basilicam S. Jacobi, cum egredi nollet, proh dolor! cum Basilica concremat. Hæc fuit causa, quod post modum compunctus in honorem S. Iacobi fundat cœnobium Pegaw.

Anno Domini MLXXVIII. bellum fuit inter *Hinricum* & *Rudolfum*, ubi Saxones terga vertunt. Ibi *VVratislaus* Dux & Rex Bohemiæ regalem lanceam adeptus *Rudolf.*: qui exinde permissione Imperatorum semper quemvis illius gentis ducatu insignem, in omni festiva processione præcedit. Huic bello interfuit *VVicpertus* bellicus.

Anno MXXC. Rex Boëmiæ consilio *VVicperti* & ducatu *Saxones* invasit, non tamen impunitus. Imperator ab Italia rediens, apud *Ratisbonam* curiam tenet: iterum Saxones invadunt, ubi *Rudolfus* Saxonum Rex vulneratus fuit. *VVicpertus* reduxit Cæsarem in Boëmiam, &c. *Ecbertus* Marchio

Brunſvicenſis, æmulus *VVicperti* fuit: qui tandem in molendino ſuo poſt bella inter ipſos turpiter occubuit.

VVicbertus ex ſua conjuge ſuſcepit filios, *VVicpertum* ſcilicet, & *Hinricum*, & filiam *Bertam*. Formidabilis efficiebatur cunctis, etiam Cæſari, qui oblitus beneficiorum ejus à ſtatu ſuo tantæ felicitatis ipſum conabatur evertere. At *Wicpertus* tandem ad cor rediens, memor malorum quæ fecerat, maxime *Romæ*, & exuſtione S. Jacobi in *Ziza* compunctus dolore, acceſſit *Hartvvigum* & *VVernerum* Magdeburgenſes Archiepiſcopos pro ſalubri conſilio ſalutis animæ ſuæ. Mittitur ab eis *Romam* ad limina Apoſtolorum, paucis ſecum aſſumtis; ubi humi proſtratus, limina Apoſtolorum, quæ olim ſanguine fœdaverat, nunc lacrymis rigavit. Ad pedes Apoſtolici præſentatus, cauſam itineris ſui & peccatorum ſuorum enormitatem ex ordine confitetur cum ſumma devotione. Erat tunc Patriarcha Hiſpanenſis, vir merito vitæ etiam Papæ admirabilis, & Apoſtolicæ auctoritatis: ad hunc direxit Papa pœnitentem hunc VVicpertum: ut ſcilicet gravioris itineris laborē ſubiret. Ad quē ardenti deſiderio properans, monita ſalutis ab ipſo recepit, auditiſq; cauſis ejus conſuluit, ut Deo templū in honore *S. Iacobi*, cuius Baſilicā combuſſerat, ædificaret illucque famulantes Deo, quantos poſſet, congregaret. Acceptat id VVicpertus, inquirens, ſi ſufficeret, pro ſex fratribus fundare cœnobium. At ille Patriarcha: *qui parce ſeminat, parce & metet*, &c. & quia tenor diſciplinæ regularis in tam paucis obſervari non poteſt; ad hos totidem adde. Acquievit, & promiſit, vita comite, Deo dante, id ſe facturum. Patriarcha dat illi reliquias, hoc eſt: *S. Iacobi pollicem*, & Eccleſiæ reconciliatum abſolutumque in pace dimiſit.

Reverſus *VVicbertus* in urbem ſuam *Liznich* divertit, ſuſceptus à ſuis cum gaudio. Conſilium cum ſuis iniit, ubinam in ſua ditione locus cœnobio conſtruendo aptus inveniretur

niretur. Circuiens pervenit in *Groysh*, ibi similiter à suis læte suscipitur, in castro videlicet suo; concilium quærit à suis. Pervenit tandem ad locum divinitus præordinatum, ad occidentalem plagam Bigaugiensis villæ: ubi cœnobium fundare statuit.

Anno itaque Domini MXCII. ad opus tantum auxilium à socero suo *Fratislao* rege Bohemiæ quæsivit. Qui laudans propositum generi tam sanctum, liberaliter septingenta eidem ad manus talenta dedit: utque fiducialiter ageret, ad honorem Dei & S. Jacobi, plurima promisit. Qui reversus domum, *Hartvvigum* Magdeburgensem Archiepiscopum adijt, flagitans, ut loco considerato, fundamenti & cimeteriorum benedictiones daret: cum quo etiam *VVolramum* Zizensem, & *Albuinum* Mersburgensem, Episcopos corrogavit. Qui suaserunt *VVicperto* ut proprijs humeris per duodecim angulos fundamenti, exemplo *Constantini* Cæsaris devotissimi, totidem cophinos lapidum deferret. Paruit ille libens, suosque tanto accendit laboris ardore, ut non sicut aliarum Ecclesiarum fundatio mercenariorum fit labore, sed manu militari ac illis obsequentium instantia certatim ferveret opus, ita ut infra triennium usque ad cacumen turrium sine intermissione assurgeret: curiam sibi interim constituens operi contiguam, ubi nunc hospitale est situm, in qua Capellam *S. Nicolao* construxit.

Inquirens hinc aliquem religiosum virum prudentem, qui fratribus sibi sociatis officinas constitueret, &c. cœnobium Schwartzea dictum adiens, dominum *Beronem* alibi osque tres fratres tanti laboris consortes impetravit, cui sui cœnobii curam commendavit. Qui cum simplex esset, fratrum numerum non augmentat.

Anno Domini MXCIII. *VVicpertus* denuo misit ad socerum suum *Fratislaum* pro subsidio: qui iterum ei trecenta talen-

talenta in supplementum operis inchoati transmisit. Obiit eodem anno *Fratislaus* Rex Bohemiæ, quinque relinquens filios, *Borvvi*, qui post patrem ducatum ad tempus tenuit: *Vdalricum*, qui postea Lothario regnante præfuit eidem.

Anno Domini MXCVI. constructis ædificiis per Abbatem *Beronem*, perfectisque, dedicatum est cœnobium Bigaugiense per Dominum *Hartvvigum* Magdeburgensem Archiepiscopum, cooperantibus eidem *Albuino* Mersenburgensi & *VValramo* Ziciensi, Episcopis, *Ezelinoque* Havelbergensi: in præsentia domini *VVicperti*, fundatoris, filiorumque ejus *VVicperti* & *Hinrici*. *Iuditta* uxor ejus Comitissa, filia regis Bohemiæ *Fratislai* coronata adornata processit eodem die, obtulit pretiosa plurima. Sicque VII. Kal. Augusti dedicatum est monasterium in honorem *S. Trinitatis*, *S. Mariæ Virginis*, *Sanctique Iacobi Apostoli*, dotatumque magnifice. Singulis quinque diebus tempore dedicationis domina Comitissa in aliis vestibus & aliis processit.

Anno Domini MC. Dominus *Bero* Abbas primus obiit in Domino, sepultus VII. Kal. Jan. Vigebat eo tempore in Saxonia apud *Corbejam* Abbatiam regalem, regularis disciplinæ districtio, quæ secundum Hirzaugiensem institutionem jam laudabiliter propagari cœperat. Præfuit tunc Corbejæ Abbas *Marquardus*. Hunc VVicpertus adiens, petijt ab eo virum, qui cœptam ibi religionem promoveret amplius. Datur illi Dominus *VVundolfus* monachus, ad tantum opus idoneus, vir religiosus doctus & strenuus, fidelis & prudens: junguntur eidem & alii fratres in adjutorium. Dantur & libri pro divino officio, & reliquiæ de S. Vito, quæ omnia gratanter *VVicpertus* suscipiens, venit cum Abbate *VVyndolfo* ad Bigaugiam: fecitque ipsum pastorali benedictione per Moguntinum Archiepiscopum, *Rotardum* nomine, sublimari, adductum secum in *Erpfurt*. &c. Inde reversus *Pegavv* susce-

suscepit curam, emendavit omnia, fratrum adauxit numerum, usque ad quadraginta, gratia Dei adjutus per omnia.

Anno Domini M C V. Comes *VVicpertus* monasterium *Luczke* fundavit in diœcesi Mersburgensi de consensu Episcopi *Albuini*, & capituli Ecclesiæ ejus, contiguum monasterii Bigaugiensi, & subjectum eidem. Quem locum esse voluit parochiam omnium circumjacentium villarum, pro sex saltem fratribus, quibus cella fieret, &c.

Anno Domini M C V I. *VVicpertus* de consilio Abbatis *VVyndolfi* misit ad Romam, supplicans, ut locus *Pegavv* per Papam eximeretur à potestate cujuslibet alterius, &c. obtinuitque sigilli robore privilegium sequens: *Pascalis Episcopus servus servorum Dei, fidelibus per Saxoniam salutem & Apostolicam benedictionem. Desiderium &c. VVicpertus siquidem, Saxonicæ gentis illustris Comes in Merseburgensi parochia, in loco prædii sui, quod* Bigavvia *dicitur, monasterium &c. quod obtulit S. Petro, &c. & Apostolicæ sedis iuri in perpetuum mancipavit: Advocatiam tamen monasterii ipse habiturus excepit.*

Anno Domini M C V I I. *Hinricus* Cæsar obiit, & filius ejus *Hinricus*, Rex quintus, successit. Qui Moguntiæ Principes convocans, etiam *VVicpertus* cum filiis *VVicperto & Hinrico* affuit: sed ibidem nuntium triste de conjugis suæ *Iudittæ* obitu suscepit. Qui cito remeandi obtenta licentia dilectam suam in Bigaugiensi cœnobio honorifice sepeliri fecit, Episcopis tribus præsentibus, Bohemiæ, & aliis Principibus & nobilibus.

Anno Domini M C X. Posthæc Dominus Comes *VVicpertus* aliam duxit uxorem, relictam scilicet *Chunonis* Principi de *Bichilinge*, nomine *Kunighundem*. Ejus etiam filiam ejusdem nominis filio suo *VVicperto* desponsat. Celebrarunt ergo nuptias simul binas. Habebat hæc Domina Abbatiam in con-

in confinio Saxoniæ & Thuringiæ *Oldesleibe* dictam, cujus res ſub Abbate *Luperte* perierant. Hanc ſuſcepit rogatu *VVicperti* Abbas *VVyndolfus* reformandam, ſed pertæſus, impetravit à *Corbeia* Dominum *Hildelinum* in Abbatem: qui cum eo dudum fuerat miſſus Prior ad Bigaugiam. Hic pro tempore præfuit ibidem utiliter, & obiit in Hieroſolymitana profectione ſub *Conrado* Cæſare, in comitatu *Bernardi* Comitis de *Plozeka*. Nobilis quidam *Vizo de VVyzenborch*, conſanguineus *VVicberti*, moriens ipſum prædiorum ſuorum ſtatuit hæredem. Is congregationem Sanctimonialium in eodem caſtello instituerat. Quo defuncto, *VVicpertus* venerabilem matrem ſuam Dominam *Sigenam*, jam ſecundo viduatam, ibi pauſare uſque ad finem vitæ in ſancta converſatione conceſſit. Qua mortua, ibidemque ſepulta, cum religioſitas ibidem omnis deperiſſet; *VVicpertus* conſilio *Ottonis* Epiſcopi *Balbergenſis* in vicino ejuſdem caſtelli, juxta fluvium *Vnſtrod*, monaſterium monachorum inſtituit in loco qui *Reyndorp* dicitur; cui Abbas *VVyndolfus* fratrem *Ludigerum de Corbeia* revocatum in *Bigaugiam*, Abbatem inſtituit.

Anno Domini MCX. *Henricus* junior Cæſar filium *Fratislai*, *Bosvvi* nomine, regno privavit, & quendam *Svvetpoldum* inſtituit. De quo *VVicpertus* dolens, regem rogavit pro reſtituendo *Boſvvi*, nec obtinere potuit. Anno ſequenti Cæſar in Bohemiam exercitum ducens, *VVicpertum* etiam advocavit: qui ſumtis duobus millibus profectus eſt. Cum ergo pro *Boſvvi* Cæſarem haberet infenſum, *Zvetepol* cum Cæſare clam de *VVicperto* tractabat; quod *VVicpertum* non latuit. Cumque nocturno tempore ab hujusmodi conſiliis *Zvvetepol* à rege ante *VVicperti* tentoria rediendo tranſiret, *VVicpertus* juſſit uni militum ſuorum, ut ſic clam pertranſeuntem *Zvvetepol* cuſpide transfigeret. Et fecit ſic, fugitq;

ad

ad tentorium *VVicperti*. Exorto clamore mortuo duce Bohemi fugiunt, & Cæsarem in grandi timore relinquunt. Rogavit igitur *VVicpertum*; ut se à Polonia deduceret. Pollicetur id *VVicpertus*, si Cæsar *Bosvvi* in paternum principatum restitueret. Annuit Cæsar necessitate constrictus, imperavitque *VVicperto* reducere *Bosvvi* in sedem paternam. Rex *Hinricus* festinus *VVicpertò* præduce Polonia decessit: sed *VVicpertus* junior patre jubente interim *Bosvvi Pragam* in sedem paterni principatus reduxit. Rex cum in Teutuniam usque *Nurenberch* venisset, comperto quod *VVicpertus* junior *Bosvvi* reduxisset, & adhuc in Bohemia moraretur, favens *Ladislao* fratri *Zvvetepolæ*, quem *VVicperto* inscio pro fratre dolose in principatum provexerat, eodem instigante Bohemiam ingreditur, insequiturque *VVicpertum* juniorem & *Bosvvi* doli inscios, ambosque captivos abductos in *Hamersteyn* custodiæ mancipavit. Wicpertus hæc audiens & dolens, aliter filium liberare non potuit, donec urbem *Lizink*, & pagos *Insen & Budissen*, una cum urbe Morunge regi tradidit: quæ omnia statim Cæsar *Hogero* Comiti de *Mansfelt*, sibi familiarissimo in beneficium concessit. *VVicpertus* junior laxatus non multo post cum Cæsare in *Thuringiam* venit, ubi eum municipio quodam Ekersberg dicto inbeneficiat.

Anno Domini MCXIII. rex *Hinricus* manifesto jam odio *VVicpertum* seniorem insectatus, *Ladislao* auxilium sibi ferente *Groystam* deliberavit invadere. *VVicpertus* quoque junior Nûenborch urbe sperans se inbeneficiari, regi contra patrem suum fuit auxilio. *VVicpertus* autem electissimos in urbem congregavit, cumque obsideretur, *Lodeslaus* amisit ultra quingentos suorum. Ideoque rex omittens obsidionem, post octo dies inde transiit, urbe Nûenborch alium inbeneficiavit; sicque *VVicpertus* ab eo deficiens, ad patrem suum

suum rediit. *VVicpertus* regis denuo adventum præcavens, amicitiam iniit cum *Sigifrido* Comite, Palatino de *Orlamunde*, & cum *Ludovvico* Comite de *Turingia*. Quorum conventione apud **Warenstede** comperta, cum ccc, insperatus advenit; *Ludevvicus* effugit, *Sigefridus* occiditur, *VVicpertus* vulneratus captivus abducitur, & in *Lirzinich* custodiæ mancipatur. Dein in **Wirtzenburch** regi præsentatur, ab omnibusque capitali sententiæ adjudicatur. Miles *Conradus*, cui decollandus traditus fuit, cum jussa moraretur perficere, expectans meliorem à Rege nuntium: suggesserunt Principes cuncti *VVicperto* juniori, ut *Groystam* cum omnibus attinentiis pro patris liberatione regi devotus offerret. Quod cum fecisset, *VVicperto* vitam indulsit, sed in urbe sua *Druls* per triennium servari ipsum mandavit. Quo comperto filii ejus *VVicpertus & Hinricus* contra Regem ad Saxones se contulerunt, & ob hoc cum *Ludevvico* Comite rei majestatis adjudicantur. Patre ergo per triennium in captivitate detento, filij silvarum latibulis; hominum destituti solatiis, se suosque tuebantur.

Anno Domini MCXV. *Hinricus* Rex insolens, Principes Saxoniæ infestabat graviter, privavitque dignitatibus suis Episcopum Halberstadensem, venerabilem *Reinhardum*, Comitem Palatinum de **Sommerskenborch** / *& Fridericum* de **Arnsborch** / *ac Rodulfum Nortmarchia* potitum; substituitque pro eis alios sibi faventes. Qua injuria commoti, cum *Lothario* Duce Saxoniæ, cum *VVicperto* juniore ac *Hinrico* fratre ejus, & cæteris injuriatis ab eo, conglobati juxta **Cruceborch** fœdus inierunt contra Regem. Inde proficiscentes, castrum quod **Wallebek** dicitur, ad injuriam Regis ædificaverunt: ex quo *Hogerum* Comitem infestabant. *VVicpertus* junior juxta **Gunitorff** nemoris latibulo se occulens,

ex invasione adversariorum necessitati propriæ subveniebat. Mense autem Novembri foliis deficientibus, opaca silvarum illustrabantur. Misit ergo nuntium ad *Adelgotum* Archiepiscopum Magdeburgensem, avunculum suum, petens, in aliquo suo municipio cum sua conjuge & paucis militibus recipi ad hyemandum, quem bruma non sineret sub divo latitare. Cui compatiens Episcopus, ipsum cum suis ultra Albiam, in urbe quæ **Lübborch** dicitur, collocari fecit: Cujus loci præfectus *Priborn* adhuc fere erat paganus, eo quod ultra Albiam illis temporibus. Audiens hæc *Hinricus* Cæsar, citavit *Adelgotum* Goslariæ ad curiam suam, cum quo *VVicpertus* misit legatum ad resciendum, si quid ibidem de eo Archiepiscopus doli nescius avisatur à quodam, quia non solum deponere ipsum, sed & capere rex intenderet. Ideoque noctis tenebris clam celeriter aufugit, **Magdeborch** cum suis pervenit. Cæsar mane factum audiens, graviter contemtum regiæ majestatis tulit. Querimonia de iis coram principibus habita, quorum favore illius fovebatur audacia, Archiepiscopus absens deponitur, & ultio fieri de Saxonibus reipublicæ contemtoribus illico decernitur. Adunatur exercitus apud **Walhusen**/Saxonesque ad bellum præparantur. Venitur ad pugnam in **Welpsholt.** *Reynhardus* Episcopus Halberstadensis inter missarum solemnia sermonem fecit ad populum, eos monens divinam implorare clementiam. Præstolantes itaque regis adventum, ad defensionem libertatis & patriæ se viriliter cohortabantur. Imperator adveniens suas ordinavit acies, & primo congressu *Hogerus* cum suis locatus, prior omnibus à suis paululum cum quodam *Ludolfo* remotus, audaciæ jactantiam jungens, solus equo desiliit, & manu exertum gladium gerens in Saxones præceps accurrit. Quem *VVicpertus* junior, duobus sibi

ſibi ſociatis *Conrado & Hermanno*, fratribus viribus valde præſtantibus, nil moratus aggreditur, forti niſu cuſpide in pectus ejus vibrata. Qua per *Ludolfum* confeſtim extracta, *Hogerus VVicpertum* enſe commotus impetiit, ſed ictus clypeo eum protegente caſſatur: ſtatimque gladio per medium caput reverberatum *Hogerum* proſtravit, & nitentem exſurgere lumbo loricæ nudatum gladio transfodit. Sublato ergo clamore cunei utriuſque partis conſequuntur; & Saxones pro ſe patriaque viriliter agentes, hoſtes nec ſpe nec timore nitentes, quaſi oves tanto furore aggreſſi ſunt, ut XXX. vel XX. ex uno Saxone occumberent. Tota die pugnatum eſt, & nox interveniens bellum diremit. Rex itaque victus, fugatus in Bavariam abiit; victores Saxones læti ad ſua redierunt. *De bellis iſtis quinque cum Saxonibus ſatis habetur in Chronica Magdeburgenſium Epiſcoporum & alibi. Sed nuſquam legi, niſi hic, quis iſtum occiderit Hogerum de Mansvelt, totius mali incentorem. Nec clare habetur ibi, quod hic ſequitur de fundatione Novi operis prope Hall, quod mirum eſt.*

Anno Domini MCXVI. fundatum eſt monaſterium Hallenſe à venerabili *Adelgoto* Archiepiſcopo Magdeburgenſi, (cujus genealogia & ſucceſſoris ejus *Rutgeri* deſcripta eſt in principio hujus libelli) Cœnobium, inquam, Hallenſe, quod dicitur ad *Novum opus*. *Lodevvicus* Comes à vinculis abſolvitur: *Evervvinus* Comes monachus effectus eſt. Archiepiſcopus Maguntinus liberatur rege coacto.

Wicpertus junior rogavit *Dedonem de Crozuch*, ut reciperetur ſaltem in atrium Eccleſiæ. Ædificat ſibi aſylum tutum infra XIV. dies ſibi & ſuis. Novem dehinc transactis hebdomadibus urbem Dewyn per inſidias occupavit. Tantam ibi rerum diripuit abundantiam, ut milites ſuam exinde levarent inopiam. Inde XXIV. ſubegit municipia circum-

cumposita. Deinde obsedit *Groystam* & obtinuit, auxiliante *Adelgoto & Gertrude* Marchisa, quæ fuit mater reginæ *Ribinzæ* uxoris *Lotharii*. *Adelgotus* Magdeburgensis, cum *Reynhardo* Halberstadensi Episcopo & *Friderico*, Comite Palatino, *Wicperto* etiam & *Ludovvico*, Nüenborch obsidione vallavit. *Hinricus* autem quidam, dictus *cum capite*, insidias parabat vagantibus pro pabulo in circuitu. Hunc persecuti in *Arnsburch* comprehenderunt, & ad Episcopos duxerunt. Quo audito Nüenborch tradiderunt. Imperator coactus pro hujus redemtione relaxavit *VVicpertum* seniorem, *Ludevvicum & Burchardum de Misna*. *VVicpertus* ergo dimissus *Groystam* revertitur. Exinde Litzinch petiit, vique recepit. Idem ab *Adelgoto* Magdeburgensi Episcopo præfecturam mille clypeis & quingentis talentis præditam in beneficium suscepit. Omnibus ergo suis ei restitutis ad curiam *VVormatiæ* indictam porrexit, & Imperatori pro suorum recuperatione grates persolvit, & ut Marchia *Luzensi* ab eo insigniretur, promissis duorum millibus talentorum exoravit & impetravit. Indeque ab Imperatore inter reliquos Principes par habetur, cappa Dalmatica pretiosa ab eodem dotatur, quam *Burcardus* Episcopus Monasteriensis Imperatori obtulerat. Sicque prosperis succedentibus *VVicpertus* cum gaudio ad propria remeat.

Anno Domini MCXIIX. *Paschalis* Papa obiit, à quo privilegium Bigaugiensi cœnobio obtinuit fundator *VVicpertus*, Marchio postmodum in *Luzitz*. *Gelasius* successor obiit XIX. *Kalixtus* Papa Synodum apud Remensium urbem à CCCCL. Episcopis & Abbatibus vocavit.

Anno Domini MCXX. *Fuldæ* convocantur Principes super dissensione regni: sed Rex distulit. *VVelpho* Dux Bavariæ obiit, & *Fridericus* Palatinus de Saxonia obiit. Antea obiit XIX. *Adelgotus*.

Anno

Anno Domini MCXXII. *Hinricus* apud Wormaciam per Cardinales duos à *Calixto* Papa missos Ecclesiæ reconciliatur, & suis. *Raynhardus* Episcopus Halberstadensis obiit MCXXIII. *Otto* pro eo constituitur. *Tidericus* Episcopus Zitiensis occiditur improvise. *Richvvinus* succedit. *Ludevvicus* Comes fundator Reynsbornensis cœnobii, factus ibidem monachus, obiit. *Hinricus* Marchio junior obiit (*forte erratur ut sit VVicpertus junior*) pro quo *Hinricus* Rex instituit *VVicpertum* Divitem, & *Hermannum* de Wincborg. Sed *Albertus & Conradus* Comites de Saxonia, adjutorii *Lotharii* Ducis Saxonum, illis pulsis eorum invadunt loca & dignitates.

VVicpertus Marchio, fundator Bigaugiensis, Anno Domini MCXXIV. obiit XI. Kal. Iunij. Hic invaluerat prædiis & beneficiis in provincia nostra, quæ *Svvorbia* dicitur, (ait autor hujus) Monarchiam quoque in *Luziz*, ac præfecturam in *Magdeborch* principalem obtinuerat. Cum enim in villa Halle/ubi advocatiæ causas administrabat, pernoctaret, expergefactus ignem accensum pedibus nudis extinxit: semiustus inde lectum repetiit. Infirmatus ex hoc, jubens se in suam *Groystam* reduci, prius *Bigaugiam* divertit, tanquam asylum suum. Ad breve tempus ibi commoratus, ne fratres plus contristaret desolatos, misit ad Episcopum Magdeburgensem *Ruggerum* filium sororis suæ, ad *Arnoldum* Mersburgensem, *Richvvinum* Czizensem, *Godeboldum* Misnensem, Episcopos; *VVyndolfum* etiam Abbatem. Quibus advenientibus, consilium eorum requisivit de salute animæ suæ. Consuluerunt illi, *ut religionis habitum susciperet*. Qui promtus obediens, in præsentia eorum cum deditione gladii, tam militaria omnia quam secularia abdicavit. Sequenti die *Bigaugiam* allatus, habitum suscepit, professionem fecit. Obedientiam inde servavit integram, cæteraque monastica, ut nec cibum

nec

nec potum sumeret, nec proprio filio se videndum, sine permissione Abbatis, sineret. Silentio vacabat & animæ suæ indeque obdormivit in Domino Episcopis & aliis exequias ejus peragentibus & sepulturæ tradentibus, inter uxorem & filiū in medio Ecclesiæ **Pegaw** sepelitur (*Oportet ergo VVicpertum præmortuum.*) Successit ejus filius Comes *Hinricus*: sed Comites *Adelbertus* & *Conradus* Marchiam ejus invadunt, quam *Adelbertus* ad tempus tenuit. *Luthario* regante, *Hinricus* in ejus gratiam rediens, eam recepit.

Anno Domini MCXXV. Obierunt Rex *Hinricus*, Papa *Calixtus*, Episcopus Czizensis *Richvvinus*, pro quo *Vdo* constituitur, cujus optima fuerunt principia. *Lotarius* Dux Saxonum anno MCXXV Rex eligitur apud Moguntiam, *Otto* quidam, conquestus apud Regem privatum se Ducatu Bohemiæ. Rex vocatum ad se *Vdalricum* tunc Ducem Bohemiæ, filium *Fratislai*, cum non comparuisset, bellum contra eum suscepit, in quo iste *Otto* occubuit. *Vdalricum* Rex in gratiam recepit MCXXVII in *Mersborg* Pentecostes festo, filiumque ejus de sacro fonte levavit. Rex castrum obsidet **Nürnberch**/ habens secum Ducem & exercitum Bohemorum. Rex inde per *Conradum* fratrem *Friderici* fugatur, inflatus ex hoc nomen sibi regium assumsit. Ideoque *Conradus* excommunicatur à Papa *Honorio*. Sed tandem humiliavit se regi & subdidit. Anno Domini MCXXIX. Halberstadenses duo Episcopi eliguntur simul. *Hinricus* de Staden Marchio obijt. *Vdo* Comes de Saxonia occiditur. Papa *Honorius* obijt. 1130. *Hinricus* Comes frater *Ludevvici* obijt anno 1131. *Hermannus* de *VVincēburg* per regem custodiæ in **Blankenborg** mancipatur; *VVinciburg* destruitur. Rex in Daciam profectus subdidit rebellem. Synodus apud *Leodium* sub *Innocentio* congregatur; ibi præsente *Lotario Otto* Episcopus Halberstadensis restituitur.

 Ibi

Ibi *Adelbertus* Marchio de Saxonia deponitur, & *Hinricus* filius *VVicperti* pro eo Marchio in *Lusiz* constituitur, qui huc usque ab *Adelberto* exclusus fuerat violenter. *Godehardus* Episcopus Hildensemensis de terra levatur ab obitu anno Domini 1132 Rex cum *Rickinza* & excercitu mille & quingentorum pergit in *Italiam* ad reducendum illuc *Innocentium* Papam: quod & fecit: benedictionemque imperialem ab eodem in *Roma* suscepit 1133. Vide alibi.

Anno MCXXXIV. Rex in Halberstad Pentecosten celebravit. Ibi *Magnus*, filius *Nicolai* regis Danorum gratiam invenit pœnitens, & coronam regni suscepit ab Imperatore. Sed rediens, cum abusus gratia ingratus, filio patrui *Erico*, cujus fratrem occiderat, bellum indiceret, obsedit eum in *Lundina* cum XX. millibus armatorum. *David Erici* sororis filius erumpens civitate cum CCC. armatis turbat exercitum. *Magnus* relinquitur solus in terra prostratus: quem. *David* ut judam proditorem occidit. *Nicolaus*, pater *Magni*, fugit, sed perimitur dolose. &c. Imperator *Svveviam* ingreditur contra *Fridericum* & *Conradum*. *Vlma* evertitur, & tenta clade Suevia opprimitur, ut nunquam post taliter.

Anno MCXXXV. *Fridericus* gratiam Cæsaris impetrat. Imperator curiam apud *Mersborg*, habuit, ubi ex præcepto Dux Polonorum affuit, qui nunquam antea ad alicujus Imperatorum curiam venire voluerat, nec precibus nec minis. Affuit & Dux Boëmorum *Vlricus* ibi Polono Duci per *Lotarium* conciliatus. Advenerant & à *Græcia* missi Dux & Episcopus, cum legatis Ducis *Venetiæ* conquerentes contra *Ruggerum* Comitem *Siciliæ*, eo qood Græcis abstulisset *Africam* paganis auxiliantibus: *Venetiam* spoliasset: de imperio Romano totam *Apuliam* & *Calabriam* subtraxisset. &c. Affuerunt Regis *Hungariæ* nuntii obedientes &c. Curiam iterum habet Cæsar in Mülhusen circa Michaelis festum. Ibi

Conradus Dux in gratiam suscipitur, cumque restituisset omnia, in pace dimittitur. Hinricus Marchio in *Lusiz* est Præfectus Magdeburgensis.

Anno Domini MCXXXVI. Lapis magnus, ut caput hominis, juxta Oltensleiben cecidit de nubibus, abbatiam quæ ibidem custoditur â fratribus. Imperatore in Quedelingborg existente plura prodigia visa sunt in cœlo: crux rubea de cœlo descendisse in aëre pependisse & reascendere. *Lupoldus* Marchio in venatione occiditur. Imperator secundo in Italiam profectus, *Apuliam* restituit sedi Apostolicæ. *Bruno* Coloniensis obit: sepelitur apud *Barum* Apuliæ. De istis plenius feci scribi antea ex gestis *Lotarij* Cæsaris, ubi habetur Chronica Sclavica. Anno Domini 1137. Maguntinus Episcopus *Adelbertus* obiit, & *Adelbertus* alter successit patruelis ejus. Imperator de Italia revertitur, sed in via obit: cujus corpus à *Rickinza* in Lutter sepelitur. *Sigifridus* Comes de Wallebecke sagitta percussus interiit in expeditione *Lotharij* superius.

Conradus frater *Friderici* Ducis Suevorum in regem eligitur post *Lotharium* MCXXXIIX. Fuit nepos *Hinrici* quarti ex sorore, vir bonus. Passagium fecit 1147 cum cruce signatis contra Saracenos circiter LX. millia, Imperavit annis quindecim; amicus S. Bernhardi. Anno Domini 1139 obiit *Hinricus* Dux Bavarorum & Saxonum, qui *Catulus* dicitur, reliquit filium, *Hinricum* scilicet Leonem. Discordia inde oritur pro ducatu Saxoniæ, quem Cæsar dedit *Adelberto* Marchioni. Saxones defendebant puero ducatum. Anno 1140. Obierunt *Otto* Bambergensis Episcopus, *Godfridus* Dux Lovaniæ, *Ludevvicus* Comes provincialis, *Olricus* Dux Bohemorum & *VVilhelmus* Comes Palatinus. Cæsar habet curiam *VVormatiæ*; ibi *Ludevvicus* adhuc puer Provincialis efficitur. Castra destruuntur Anahalt/Groningen/Gebelizi/Wit,

3i/Witteko. Imperatrix *Rickinza* obiit, & *Albertus* Episcopus Maguntinus. Cui successit *Marcolfus* Ascaniensis Præpositus, qui cito moriens *Hinricum* habuit successorem. *Conradus* Episcopus Magdeburgensis obiit: *Fridericus* successit. *Gerdrudis* Ducissa obiit, 1142. Anno 1148 *Vdo* Czizensis Episcopus ab Ierosolymis rediens naufragio periit; pro quo *VVichmannus Conradi* Marchionis sororis filius sequitur. Pomeranorum princeps *Rodibernus* fidem suscipit.

Anno MCXLIX. Imperator revertitur à Ierusalem. *Bucco* VVormatiensis Episcopus obit. Anno sequenti 1150. Dominus *VVyndolfus* Abbas Pigaugiensis, peractis in regimine annis quinquaginta & amplius, multo senio & laboribus attritus, sponte se abbatia abdicavit, habito consilio *Reynhardi* Episcopi Mersburgensis & *Adelberti*, Abbatis de *Porta*, & *Gerungi* Abbatis de *Posovv*, & aliorum, Inde destinatur in cellam *Stolen*, cum iis qui ei subministarent. Obijt LVI.

Hinricus ejusdem Ecclesiæ nobilis juvenis successit *VVyndolfo*; qui in principio multis adversitatibus pressus, anno scilicet Domini 1150. Postea debile principium melior fortuna secuta est. Hic contemtor honoris, quamvis ab omnibus amaretur, & rebus afflueret omnibus, tertio tamen conabatur deserere Abbatis officium, filiosque suos fratres, licet reclamantes & flentes, precibusque ipsum retinentes relinquere. Sed tandem detineri non potuit: sed anno ordinationis suæ XVI. Domini autem 1168, cum magno suorum dolore sanus & juvenis, nullo consulente, spiritus tamen impetu magis quam carnis ductus, Abbatiam resignavit. Obiit LXX.

Anno MCLI. obierunt *Arnoldus* Coloniensis Archiepiscopus. *Arnoldus* Cancellarius successit. Obiit *VVernherus* Monasteriensis. *Fridericus* substituitur. *Ludevvicus* de *VVipera* obiit. 1152 *Lambertus* obiit. *Hermannus* de VVincenborch

borch cum *Luchardi* conjuge insidiis suorum in domo propria occiditur III. Kal. Febr. *Conradus* Imperator obiit, & *Fridericus* filius fratris ejus eligitur: & *Fridericus* Magdeburgensis Episcopus obit, *VVichmannus* succedit.

Anno MCLIII. *Fridericus* Rex in Saxoniam venit. *Hinricus* Maguntinus Episcopus deponitur à legatis Papæ, cui successit *Arnoldus*. *Hinrico* Mindensi deposito successit *VVernharus*. *Bernhardus* Hildesheimensis Episcopus relaxatur & moritur: *Bruno* succedit. Papa *Eugenius* obit; *Anastasius* succedit. *Anastasius* obiit 1154, *Adrianus* successit; à quo *Fridericus* imperiali benedictione suscepta à Romanis evasit. *Sueno* Danorum rex fugatur: cujus regnum occupant nepotes ejus *Knutus* & *VVoltmarus*.

Anno MCLVI. obit *Arnoldus* Coloniensis. *Fridericus* sequitur. Dux *Hinricus* Frisiam hostiliter ingreditur. Ducatum Bojoariæ à *Friderico* Ratisponæ posito obtinuit. *Hinricus* antecessor marchionatum in **Osterich** obtinuit. *Conradus* Marchio obit, conversus in Monte sereno, cujus fundator ipse fuit S. Petri. *VVyndolfus* Abbas Pigaugiensis obiit. Dux *Hinricus* *Suenonem* in regnum Daciæ reduxit. Anno 1157 *Knutus* Rex à Suenone interimitur, & *Fridericus* Cæsar Poloniam hostiliter ingreditur. *VVoldemarus* congressus *Suenonem* interficit. Anno 58. *VVilliboldus* Corbejæ Abbas obit in Græcia. *Reinoldus* obiit Coloniensis Archiepiscopus mortuo Friderico. Anno 59. *Adrianus* Papa obit. *Henricus* Dux *Leo* instituit in Sclavorum regione Episcopatus *Luybeg*, *Svvrin*, *Razesburch*, *Rudenberch*. Monasterium Pigaugiense crematur.

Anno MCLX. *Arnoldus* Maguntinus à suis civibus occiditur. *Hinricus* Leo vastat terram Slavorum. Deposuit *Olricum* Episcopum Halberstadensem auxilio Cardinalis ex parte *Victoris* Papæ: cujus electioni Episcopi consentire nunquam voluit. *Gero* substituitur Anti-episcopus Halberstadensis.

densis. Anno 61. *Brunoni* Hildeshemensi successit *Hermannus*. Anno 62. guerra inter *Henricum* Leonem oritur & principes Saxoniæ, in periculum Saxoniæ annis XV. *Radeboto* abbas Pigaugiensis *Hinrico* absoluto substituitur anno Domini 1169. *VValdemarus* Rex Danorum Rugianos ad Christi fidem coëgit: sed Doctorum defectu relapsi sunt. *Hinricus* filius Imperatoris quinquennis in regem eligitur in *Babenberg*, *Christiano* Moguntino proloquente, MCLXX *Adelbertus* Marchio obiit. Dux *Hinricus* mare transiit.

Anno MCLXXII. rex Bohemiæ per *Fridericum* deponitur Zibislao datur. Obiit *Ludevvicus* Episcopus Monasteriensis: *Hermannnus* de *VVincinburg* successit. Obiit Brandeburgensis Episcopus *VVillimarus*; succedit *Sifridus* filius Marchionis *Adelberti*. Anno 1177. reconciliantur Papa *Alexander* & Imperator. *Christianus* Moguntinus ob petitionem Imperatoris confirmatur à Papa, cæteris dejectis: *Conradum* inde ejectum constituit in Episcopum Saltzburgensem. *Olricum* etiam Halberstadensem Episcopum restituit, *Geronem* removit. Dux *Hinricus* Leo & *Otto* Marchio *Dimin* capiunt. Inter *Hinricum* & *Olricum* lis oritur.

Anuo MCLXXVII. *Alexander* Papa duce *Christiano* Moguntino Romæ honorifice restituitur in quadragesima. Legatos Cæsaris cum muneribus Papa remisit, & ipsi Imperatori xenia misit. *Philippus* Coloniensis Episcopus usque ad *VVeseram* omnia vastat quæ *Hinrici* Ducis sunt, nec Ecclesiis parcens. *VVichmannus* Magdeburgensis & *Everhardus* Mersburgensis obviã amice venientes eos cohibent. *Olricus* Halberstadensis auxilio *Ottonis* Marchionis de Misna iuxta *Boscefesheym* contra Ducem aciem instruxit: sed *VVichmannus* eos sedavit. Vrbs tamen combusta fuit; iterum reædificari cœpta. Comes interim Palatinus de Sommerskenborg cum militibus Ducis supervenit: contra illos Comes de *Anhalt Bernardus* irruit,

it, &c. Signifer Ducis Palatinus fugiens alijs fugæ causam dedit. Ex militibus Ducis plus quam cccc. capti sunt: quidam in palude submersi.

Anno MCLXXIX. Imperator VVormatiæ filios suos hereditate propria & aliorum beneficiis ditavit. *Alexander* Papa *Romæ* concilium habuit generale cum tribus patriarchis, prælatisque usque mille, post pascha. Pace indicta singulos remisit. Imperator Magdeborg curiam tenet festo Baptistæ cum Imperatrice *Beatrice* & filio coronatis. Postea in Nůenborg. Sed Dux *Hinricus* nec hic nec ibi citatus comparuit. Tertiam in Wyne castello *Hinrico* indixit: cumque non venisset *Leo*, contra eum expeditio indicta est. *Olricus* Episcopus Halberstadensis reversus, & honorifice à clero & populo susceptus: *Geronis* ordinata cassavit. Castrum Horneborch ædificat. Sed Imperatore abeunte Dux *Leo* intrat *Halberstad*, cremans omnia. Ecclesias etiam SS. Stephani, Mariæ, Pauli & Johannis ignis voravit. Mille homines, tres Canonici presbyteri &c. qui in sacra loca fugerunt, occisi, spoliati vel capti sunt. Episcopus cum suo *Rumaro* captus abducitur. Væ unum abiit: duo sequuntur. *VVichmannus* Episcopus castrum Ducis Haldensleve obsedit: ad cujus auxilium non tantum nostri principes, sed Episcopus Coloniensis cum duobus Ducibus & octo Comitibus, IIII. millia armati, ad destructionem illius castri convenerunt. Sed heu! ad ultimam desolationem totius Saxoniæ Cœnobium Haldensleve vastatur. Orta inde discordia in exercitu discesserunt vastantes in via obvenientia. Dux illis digressis supervenit, circa *Bodam* fluvium, omnia comburens & vastans, *Calve* curiam Episcopi exussit.

Anno MCLXXX. Imperator *Vlmæ* nativitatem Domini peregit: Olricus & sui capti relaxantur. Conditio tamen, quam

fecit Episcopus captus cum Duce à Papa cassatur & Cæsare. Iterum *Hinricus* curiam in Wirtzenburch tenet: *Hinricus* non venit. Reus ergo majestatis adjudicatur, omnisque hæreditas, quam ab Imperatore vel Episcopis tenuit Dux, eidem abjudicatur. Imperator inde Ingelenheim curiam tenet in quadragesima, præsentibus Legatis Papæ duobus Cardinalibus. Ibi *Sifridus* transfertur ab episcopatu Brandenburgensi ad Bremensem. *Bernhardo* Comiti, fratri Episcopi ducatus Saxoniæ ex omnium sententia adjudicatur circa orientalem plagam fluminis *VVesera*. Ducatum vero ad occidentalem plagam in *VVestfalia* Episcopus Coloniensis obtinuit. *Lodvvicus* Comes provincialis efficitur loco *Adelberti* de Sommeriskborch, qui sine hærede obiit. Expeditio contra Ducem *Hinricum* indicitur. Post Pascha Dux *Goslariæ* folles &c. ejusdem civitatis in Cæsaris injuriam evertit, civibus annonam inferri prohibuit. Northusen concremavit: ibi etiam monasterium Sanctimonialium exustum est. Cui occurrunt *Lutvvicus* & *Bernhardus*; sed capti sunt *Lutvvicus* & *Hermannus*; *Bernhardus* fugatus. Dux fugientes Thuringos usque in Molhusen persecutus est, omnia devastans. Imperator tenet curiam *Ratisponæ*, festo Baptistæ. Ibi *Hinricus* Leo privatur Ducatu Bavariæ. Castrum Ducis Lichtenberg capitur. *Olricus* Halberstadensis Episcopus obiit: *Tidericus* successit. Imperator apud Werle omnes fautores Ducis ab eo discedere mandat, & nisi ad gratiam Imperatoris ante Martini redeant, ipsi & filii eorum jure hæreditario abjudicarentur. Hartzborg & Biscofstchen construxit Imperator ad oppressionem Ducis: veniens que Aldenburg adjudicavit ducatum Bavariæ *Ottoni* ante Palatino de Wicilingesbach. Vrbes Ducis traduntur & Cæsari, Heimenburg/ Lawenburg/ Regenstein &c. Dux obsedit Sigheberch urbem Adolfi Comitis, doloque cepit contra

tra juramentum. Imperatori traduntur Goslariæ posito, **Hartesberg** / **Scopenberc** / **Sciltberc** / urbes Ducis egregiæ: multique nobiles prius Ducis fautores, tradiderunt se Imperatori; scilicet Comites de **Waltenrath** / de *Scartfeld*, de **Hilfeld**; & in gratiam suscipiuntur. *Razamarus*, Princeps Sclavorum subito interiit.

Anno Domini MCLXXXI. obiit *Radeboto* Pigaugiensis Abbas: cui successit *Ekelinus Mirabilis* prior ibidem. *VVicmannus* Magdeburgensis iterum obsedit **Haldesleve** castrum Ducis mirabili arte opprimens: & tandẽ cepit & Magdeburgensibus traditum destruxit. *Thidericus* Episcopus Halberstadensis obsedit **Blankenborch** in quadragesima: quæ sola manserat Duci fidem servans Leoni. Coloniensis *Philippus* destinatur ab Imperatore juxta **Brunswyk** ne qua fieret excursio à militibus Ducis. Imperator **Bartwic**, perrexit. *Hinricus* Dux in **Ertineborg** cognito adventu Cæsaris, destitutus à suis, incendit castrum, & navigio evasit. Omnes urbes ejus Imperatori panduntur. Ducissa quæ in **Luneborg** remanserat, & eandem urbem dotem suam esse asseruit, eam sibi annuente Imperatore libenter conservat. Imperator movit exercitium in **Lübek** / occurrente illi in pace rege Danorum & Ducibus Slavorum: Omniaque obtinuit celeriter quæ in illis partibus Ducis fuerant, & victor rediit.

Anno Domini MCLXXXII. Omnes principes regni Teutonici pacem se servaturos jurabant. *Hinricus* Dux de **Brunswyk**, qui *Leo* vocabatur, sicut juraverat egressus Saxonia ad socerum suum regem Angliæ divertit. Hic, dum abesset Cæsar, intravit Thuringiam, cremavitque **Molhusen** & **Northusen**. Langravius Thuringiæ *Ludvvicus*, & frater ejus *Hermannus*, cum cæteris, quos Imperator Goslariæ reliquerat, bello inito contra Ducem, victi sunt & capti. Audiens hoc *Fridericus* Imperator, grandi exercitu terram Ducis fun-

 ditus

ditus vastat, cremat. Lübeck oppugnat civitatem. Deinde Dux gratiam Imperatoris promeruit. Inde secuta est curia, qua major nunquam fuit, in Thuringia. De isto *Hinrico Leone*, Duce Brunsuicensi vide in Chronica Sclavica & in Teutonica. Multa fecit bona: multa mala.

Anno Domini MCLXXXIII. obiit *Ekelinus* Abbas Pigaugiensis, *Rudolfus* successit. Anno 1184. obiit *Adelheidis* Abbatissa in *Gandersem* & *Quedelingborg*: *Agnes* soror *Ottonis* Marchionis de *Misna*, de *Gerstad* sumta eligitur in locum ejus. Imperator Moguntiæ Pentecosten celebravit cum regina & cunctis principibus. Duos ibi filios suos gladio accinxit. Ibi Dux *Hinricus* nullam gratiam impetravit.

Anno MCLXXXV. Abbas *Rudolfus* Pigaugiensis obiit: successit Dominus *Sifridus*. Anno 86. translatio S. Ottonis facta est, in qua Abbas Sifridus interfuit, & inde reliquias S. Ottonis attulit, eique Ecclesiam construxit. Discordia inter ipsum & Episcopum Mersburgensem orta est, qui ecclesiam sibi subjectam affirmabat. Abbas ad Apostolicam sedem appellabat. &c. Anno 87. obiit *Vdo* Nüenburgensis Episcopus: *Bertoldus* succedit. Imperatrix obit. Schisma oritur inter Papam & Cæsarem. *Ierusalem* capitur à Saracenis, & Christianorum ultra quinquaginta millia pugnatorum occisa. Ierusalem autem superna à suis hic civibus occisis pie credentibus possessa est.

Anno Domini MCLXXXVII. Consecratum est monasterium (*Puto Pigavv*) à *Hugone* Cardinali Hostiensi. Interim Episcopo & Abbate litigantibus, Abbas ad curiam accedens, quædam privilegia *Paschalis* mutari per *Cœlestinum* nunc Papam obtinuit; & ecclesiam S. Laurentii, in qua jus Episcopus exercuit, Papa exemit ab omni jure Episcopi. Sit autem Abbatis & monasterii, nec contra eorum voluntatem Episcopus juris quippiam excerceat. Ecclesia etiam S. Ottonis

exemta

exemta fuit ab omni jurisdictione episcopali. *Vrbanus* obit *Gregorius* obit 88. *Clemens* mandat ulcisci Ierusalem.

Anno MCLXXXIX. Imperatore *Nurenberch* existende, nissi ad eum legati à rege Græcorum, à Soldano, & rege Arabum. Sed dolus patuit subinde. *Otto* Misnensis Marchio à filio suo *Adelberto* capitur. Hic erat filius *Conradi* Marchionis de *VVittin* & post de *Misna* & *Luzane*: fundatoris *Montisſereni*, monasterii S. Petri. Postea relaxatus: cum compositio pacis sibi non placeret, bellum filio indixit. Hinc rapinæ & incendia. Oppida **Isenberg / Libitz** & alia læsa. Interim Dux Bohemiæ *Otto* nomine, qui de **Mererin** transpositus fuerat, *Misnam* venit, depopulatur regionem; thesaurum Marchionis ultra XXX. millia marcarum tulit, & rogatus abcessit. *Henricus* rex curiam habet in **Wirtzenborg**. Ibi *Otto* & filius ejus reconciliati sunt post damna plurima. Idem *Henricus* filius Cæsaris curiam in **Mersburg** habuit. Ibi expeditio indicitur contra *Hinricum* Ducem Leonem, & contra **Brunswik**, pro querimonia *Bernhardi* Ducis. Convenerunt in Saxonia prope **Hornebog** / omnia circa **Brunswik** devastabant iterum conventuri.

Anno Domini MCLXXXX. Imperator *Fridericus* in Græcia fuit. *Henricus* filius ejus à *Cælestino* coronatur. Tertio anno regnum *Siciliæ* cepit; *Neapolin* obsedit, &c. Regnum *Apuliæ* sibi subjugat *Hinricus* anno 94. *Albertus* Misnensis obit. *Cælestinus* Papa obit, 96. *Innocentius* tertius succedit. Anno 1198. *Tidericus* Marchio Misnensis, avus *Diderici* ultimi, reversus de *Ierusalem*, recuperat hæreditatem paternam adjutorio soceri, & possedit ipsam annis XVII. Dissensio orta inter Electores; una pars elegit *Ottonem* filium *Henrici Leonis*: alia pars *Philippum*. Per IX. annos fit de regno contentio. *Philippo*, quia Dux, *Suevia* favebat. Sed Papæ displicuit,

quia

quia *Hinricus* frater contra Ecclesiam fuerat. *Ottoni* favebat *Innocentius*, & ipsum coronari fecit *Aqrisgrani* in regem Almaniæ, etiam *Philippo* renitente; quem etiam excommunicavit Papa. Anno Domini 1209 *Otto* fuit coronatus Romæ à Papa in basilica Petri. Sed quia intrarat *Apuliam*, auferens regnum *Siciliæ Friderico*, Papa excommunicat Ottonem. Anno Domini MCCXII. *Fridericus* eligitur contra *Ottonem* Cæsar. Qui Romam veniens ab *Innocentio* & populo honorifice est susceptus. Dein in Almaniam veniens contra *Ottonem* triumphat.

***

FVNDATIONES QVORVNDAM GERMANIÆ MONASTERIORVM,

collectæ quondam per Monachum Benedictinum sed anonymum.

FVNDATIO MONASTERII WISSENBVRGENSIS PER DAGOBERTVM FRANCORVM REGEM.

DAGOBERTVS divina favente clementia Francorum Rex, omnibus regni sui primatibus, imo cunctis fidem Christianam profitentibus, tam futuris, quam præsentibus. Votum quo Deo vel Sanctis ejus se quis obligaverit, sine macula reatus irritum fieri non poterit, & quanto major & dignior est is, cui vovetur, eo ferietur graviore judicio voventis & non reddentis præsumtio. Debemus igitur & volumus nos quoque reddere, quod vovimus Domino Deo terribili, & ei qui aufert spiritus Principum apud omnes Reges terræ. Qui qualiter in brachio suæ virtutis terruerit & qualiter percutiens & sanans rursus nos visitaverit, omnibus ad exemplum correctionis notum fieri duximus; præcipue, ut quisque fidelis audito nostro periculo ab Ecclesiarum Dei vastatione se contineat, & honorem congruum rebus Deo dicatis exhibeat. Primum ergo de divina super nos habita terribiliter examinatione, postea de voto & voti nostri redditione breviter exponemus. Patre meo *Clotario* felicis memoriæ defuncto

patrii regni curam suscepi; sed vivendi ductus levitate, dominandique cupiditate distractus, regalis officii debitum neglexi, nihil exhibens commissis solicitudinis, vel diligentiæ nihil faciens, vel judicans mansuetudinis aut Zelo justitiæ. Inter alios excessus meos Ecclesiarum Dei destructor & dissipator esse cœperam, quarum defensor & sublimator esse debueram, nec divinæ majestatis oculos, nec hominum veritus acclamationem. Tandem Dei benignitas obstinatæ mentis superbiam conterens, virga correptionis iniquitates meas visitavit, & castigato mihi veniam non negavit. Nam raptus in sublime, divinæque majestati inter choros Sanctorum in habitu judicantis sedenti præsentatus à sanctissimis Ecclasiarum Patronis pro rebus Ecclesiasticis per rapinam destructis à me & consumtis, graviter & constanter sum accusatus, maximè à sanctissima Dei genitrice *Maria*; & beatissimis *Petro* & *Paulo* Apostolorum Principibus. Cumque conscientia gravatus non auderem delicta defendere, occurrit mihi tandem specialis patronus meus martyr Dionysius, qui precibus suis & instantis pœnæ dilationem & pœnitentiæ mihi tempus obtinuit. Idem ipse quasi modum statuens pœnitentiæ, in hoc mihi spem plenæ posuit indulgentiæ, si ad honorem Dei & SS. prædictorum, quos magis offenderam, domum divinis apertam servitiis extruerem. Qua permissione lætatus, libens vovi, dimissusq; à superis redii. Igitur sub certa spe remissionis & indulgentiæ peccatorum nostrorum reddentes alacri studio votum quod fecimus, Ecclesiam in honorem S. *Trinitatis*, & S. *Mariæ* perpetuæ virginis, & SS. Apostolorum *Petri* & *Pauli* in loco, qui dicitur WISSENBVRG, construximus, quam sublimare & rugali munificentia ditare decrevimus. Donamus ergo & in perpetuũ datum esse volumus de rebus fisci nostri illic adjacentibus, quicquid ad nos spectat, tam in villis,

lis, quā mancipiis, vineis, campis, pratis, pascuis, aquis, aquarumve discursibus, & omnia hæc in usu fratrum ibidem sub monastica professione Deo servientium libera traditione redigimus. Et ut hujus nostræ donationis auctoritas in omne tempus perseveret stabilis & firma, terminos & circumjacentium nomina locorum subnotare curavimus. Versus orientalē plagā extenditur *Marcha*, quam tradidimus usq; ad *Morchohoven*, & ad *Aldenherden*, & inde ad *oboldesvvege*, & inde subter vadum **Lutre**, & inde ad *Guozdigenhurst*, & inde ad limitem, qui stat in summitate vallis *Iuvenesdal*, & inde ducit ad meridianam plagam super **Warsbach**, & inde ad *Bodemlosestapha*, & inde ad **Sebach**, & inde ad **Kirchdalet** & inde ad **Jngoldesczahe** / & inde ad silvosos montes usque **Bedebur**; Ad occidentalem vero plagam usque **Lutenbach** / & **Berenbach** / & inde ad **Erlebach** / & inde ad **Grünenbrunen** / & inde ad **Otterichescheit**; ad Septentrionalem plagam usque ad **Eichenerenberch**. Locum autem ipsum, quem singulari amplectimur amore, nunc & deinceps ab omni servitutis oppressione liberum sub regali volumus esse tuitione; ita videlicet, quod nullus publicus judex, nullus ex judiciaria potestate, quicquam potestatis, vel negotii in ipsa *Marcha* sine patris monasterii licentia exercere, vel habere, præsumat: nec homines ipsius loci vel constringere, vel ad causas audiendas aut freda aut tributa solvenda, postremo nihil penitus ab eis audeat exigere. Illud etiam pari decrevimus auctoritate, ut nullus Pontificum *Nemetensis* civitatis vel reliquorum Episcoporum aliquam damnandi ibidem, vel quaslibet causas agendi habeat potestatem; sed sub nostræ emunitatis defensione omnia illuc pertinentia Pater monasterii cum fratribus suis libere & quiete possideat. Adhæc monetam habentem in se imagines & literas, expressamque similitudinem Nemetensis mo-

netæ eidem loco concedimus, parique nostræ auctoritatis donatione ratun & firmum esse volumus, ut homines ejusdem Ecclesiæ per omnes fines regni nostri libere negotiis suis inserviant; ita videlicet, ut nulli debitum telonii persolvant, & nullus judex seu quælibet cujuscunque ordinis persona, in hujus modi causa violentiam eis aliquam inferre præsumat. Fratribus autem ibidem Deo servientibus, ut eo devotius & tranquillius sanctæ conversationis ordinem custodiant, liberam inter se eligendi sibi Abbatem donavimus potestatem; cui Abbati, omnibusque sibi succedentibus, hoc speciale concedimus privilegium dignitatis, ut in ordinem & jus possit promovere Ministerialium, quemcunque de familia tali honore dignum judicaverit. Omnes etiam ministeriales ejusdem Ecclesiæ ex Domino Abbate accipiant beneficium, solique Abbati serviant, nec aliquam potestatem super eos Advocatus exercere audeat, nisi forte ex aliqua inobedientia, quasi rebelles, illos Ministeriales constringendos Abbas Advocatum invitet. Reliqua vero familia legitimo loco & tempore ter in anno pro justitia facienda ad placitum Advocati debet convenire, & in provicium Advocati, si præsens est, singuli singulos denarios solvere, exceptis his, qui sunt in emunitate. Quod si in his placitis absens fuerit Advocatus nihil ei ex his denariis debetur, nisi in servitio Regis esse probetur. Vt autem hæc nostra traditio, & juris, & concessæ dignitatis institutio, stabilis & inconvulsa jugiter permaneat, chartam hanc inde conscriptam adjectione sigilli nostri roboratam signavimus. Quod fecimus in ipso monasterio mense Majo die XI. anno regni nostri XXIII. in Christi nomine feliciter AMEN. Anno Domini DCXXIIII.

FVN-

FVNDATIO S. PETRI IN ERPHVRDIA.

E Gratia Sanctæ & individuæ Trinitatis Ego *Dagobertus* Francorum Rex notum facio, tam clero quam populo, tam Christianis quam paganis, quod urbem nostram **Merwigesburg** / quæ nobis hæreditario jure ab ipso avo nostro *Mervvigo*, fundatore videlicet ejusdem urbis in *Thuringia* obvenerat, S. *Petro* & suis Monachis Deo inibi servientibus, à quo & ipse mons post fundationem monasterii, quod in honorē præfati Apostoli construxi, vocabulū sumsit, deleto paganico prius nomine avi nostri, S. *Petri* mons vocitatus, cum omnibus servitiis suis post finē meam possidendā regali potentia dedimus. Quali autem id Dei ordinatione factum sit, indicabimus. Fuit in præfata urbe juxta Ecclesiam S. *Basilii* martyris homo Dei nomine *Adeodatus*, rogatu meo à Mogontino Epicopo *Rigiberto* inclusus. Qui inclusus ob periculum animæ nolens uti communione clericorum uxoribus & armis utentibus, sæpe me rogavit, ut de aliquo meo monachum claustro à quo divinum officium & verbum veræ fidei audiret, & communionem sacri mysterii perciperet, sibi evocarem. Hujus ego ob intimam familiaritatem petitioni annuens, misi ad monasterium monachorum, quod simili modo construxi in **Selsenburge** / & venerabilem seniorem monachum nomine *Truckindum* inde evocans præfato *Adeodato* incluso doctorem & rectorem direxi. Qui eo perveniens, cœpit paulatim ex ejus doctrina, & suasione inclusi numerus credentium multiplicari, tum conversione paganorum ad baptismum, tum clericorum & laicorum ad monachicum habitum. Hoc ego cernens & divinum in hoc favorem intelligens, tradidi sæpe dictam urbem meam cum

omnibus sibi pertinentibus, S. *Petro* & suis monachis, ibidem monachicam religionem statuendam & Abbatiam meo auxilio faciendam. Dedi præterea S. *Petro* & suis monachis ad usus diversos silvam, quam ab numero ferarum cervorum **Hirsbrulis** vocant, à meridiana plaga urbis versus orientem, usque ad terminos regionis **Orlaw**, quam regionem *Pipinno* Palatino Comiti in beneficium tradidi. Dedi nihilominus ad supradictum cœnobium villas à Sclavis in eadem silva factas, scilicet **Tunecdorpff Tugebrachtestet / Tuttelstet / Neukenrod / Hochdorpff** / & alias plures, & aquam *Geram* ad captumpiscium monachis, à meridiana parte urbis usque ad terminum curiæ ministerialis mei *Gisboti*. Dedi etiam de curia mea ad usus fratrum C. modios tritici, C. ordei, & totidem avenæ, & cætera omnia mea in *Thuringia*. Ad hunc mihi dilectum locum continendum dedi ministeriales meos, cum omni eorum sobole & possessione, quorum hæc sunt nomina, *Gisbotum*, *Gilbertum*, *Eckehardum*, *VVolffholdum*, **Hisen / Egenen / Wolgisur** / *Omarum*, *Sigibertum*, *Theodbertum*, *Theodoricum*, *Adelbotum*, *Adelgolfum*, *Gelfcatum*, *Infridum*, *Hunzelinum*, *Guntterinum*, & cæteros omnes famulos meos & famulas in Thuringia. Vt hæc traditio Domino meo Iesu æternaliter firma maneat, literis nostris stabiliri fecimus, & banno *Rigiberti* Episcopi Mogontini confirmari rogavimus, & annulo nostro colligavimus, & sigillo nostro adhibito complevimus. Acta *Mogontiæ*, Kalendis Martii, in præsentia *Rigiberti* Episcopi. Signum invictissimi Regis *Dagoberti* Francorum.

Testes omnium harum causarum sunt hi: *Pipinnus* Major domus, & filius ejus *Karolus*, Mogontinus Episcopus *Rigibertus*, *Guntterinus* paganus Comes, *Ekebi* Comes, & omnis Ecclesia in *Thuringia* & circa *Renum* in *Mogontia* Acta sunt hæc anno Dominicæ incarnationis DCCVI. Indictione IX.

S. BLA-

S. BLASII monaſterium erectum eſt á *Reginberto* Barone de *Feldenberen*, tempore *Ottonis* III. Anno Domini MXLVI. & fuerunt ſolum *Heremitæ*: ſed per mineralia ditati erexerunt Abbatiam. Abbas *Georgius*, qui modo præeſt, in numero Abbatum eſt viceſimus ſextus.

Monaſterium S. TRVTPERTI in *Briſogia* fundatur per *Otpertum* Comitem de *Habſpurg* & Landgravium *Alſatiæ* tempore *Gregorii* Magni, anno videlicet Dominicæ nativitatis DCVIII.

Monaſterium OTTENBVREN à *Svevo* Duce fundatur *Tutone* Canonico Viennenſi, cujus pater *Sylachus* dictus eſt; anno Domini DCCLXIIII.

Cœnobium S. PETRI in NIGRA SILVA fundatur à *Berchtoldo* ſecundo Duce *Zaringiæ*, Anno Domini MXCIII. & habuit ibi ſepulturam communem, demto *Berchtoldo* III. conſtructore civitatis *Friburgenſis*, qui jacet in domo Capituli; qui fuit vir prudens & bellicoſiſſimus.

Cœnobium DE VINEIS, i. e. **Weingarten**, in monte S. *Martini* fundatur per *Gvelphonem* tertium, Comitem in *Altdorff* & Ducem *Noricorum*; & monachi, qui prius fuerunt ab **Altenmönſter** tralati ad **Altdorff**/ ſunt ad montem S. *Martini* tranſlati.

ALPERSPACH monaſterium fundatur anno Domini MCLV. à tribus Comitibus, de **Zolrn**/ **Sulcz**/ & **Huſen**; quorum primus ordinem monaſticum ingreſſus, Abbaſque primus factus, & dictus *Albertus* inde & à quo dictum & vocitatum eſt monaſterium *Albertis pachium*.

Monaſterium MORBACH fundavit Dux *Eberhardus* anno Domini DCCCXXXI. Accepit autem monachos ex *Augia* majori.

Monaſterium CÆSARIENSE, id eſt, **Kayſersheim**/ fundatur ab *Henrico* Comite in **Lechſgmind**/ anno Domini MCXXXIII. Nunc præeſt Abbas *Conradus*, in numero Abbatum

tum vicesimus quartus. Sepulturam habent in isto cœnobio Domini de Helffenstein/ Hiffen / Graispach / & Marscalci de Bappenheim; Keisersheim nuncupatur, non Perg.

Cœnobium TRVTENHVSEN Canonicorum Regularium de observantia, in diœcesi Argentinensi, situm in pede montis S. *Ottiliæ*, reformatum, ut dixi, de capitulo *VVindemensi*; fundatum est à veneranda *Herranda* Abbatissa *Hoënburgensis* Ecclesiæ, montis videlicet S. *Ottiliæ*, anno Domini MCLXXXI. Monasterium certe admodum insigne & amœnissimum, in quo cum Dei cultu & regulari disciplina maxima viget hospitalitas & humanitas.

REBDORF monasterium Canonicorum etiam regularium de observantia unione & capitulo *VVindemensi*, fundavit *Fridericus* I. cognomento Barbarossa Anno Domini MC...

Monasterium S.GEORGII in *Nigra silva* fundatur à Comite *Herzelone* in allodio proprio, ubi tandem monachus factus fuit. Erat autem prius Advocatus in *Augia* majori. A.D. MLXXXVIII.

Cœnobium Zwifalten, quod communiter Latine AD DVPLICES AQVAS appellatur, instituitur per Abbatem Hirsaugiensem *VVilhelmum*, virum sanctum, anno Dominicæ nativitatis MXCI.

PETRI DOMVS, vulgo Peterhusen, prope *Constantiam* fundat S. *Gebhardus* Episcopus Constantiensis, natus Comes Brigantius, Anno Domini DCCCCLXXX.

EBERBACH fundatur anno Domini MCXXVI.

LORCH fundatur per *Fridericum* Seniorem Ducem Sueviæ.

KEMPTEN monasterium fundavit *Hildegart* illustris femina, in quo & tumulata quiescit. Primus Abbas S. *Andegarius*

frater *Kolandi* fuit. Hæc vera ſunt omnino & ſolida.

Anno Domini MCXXXIII. *Dÿopoldus* Marchio **Vorburg**/ dedit monachis Ciſtercienſis Ordinis in **Waldſachſen** aream, in qua conſtructum eſt monaſterium eorum, & de ſilva, quantum ipſi fratres per unum diem poterant in circuitu perluſtrare. Vnde ipſe eſt fundator eorum. Hocce monaſterium tempore belli Bojoarici furens edaxque flamma voravit, eo videlicet tempore funeſto, quo & **Lympurg** igne arſit. Nunc reparatur.

Anno Domini MCCLVI. *Ludvvicus* Dux Bojoariæ, Comeſque Palatinus Dominam *Mariam* conjugem ſuam, ſororem Ducis Brabantiæ, in **Werd** Sueviæ decollari fecit. Miſerat equidem ipſa binas literas, unas Duci, qui tunc in partibus Rheni erat, alteras *Henrico* Comiti Hirſuto; quæ ex errore marito præſentatæ fuerant. Pro emenda vero conjugis occiſæ, Abbatia in **Furſtenfeld** ab eo conſtruitur & fundatur.

Adelbertus filius ſororis *Henrici*, primi hujus vocabuli regis, patris *Ottonis Magni*, matrem habebat *Babam* nomine, à qua *Babenberg* caſtellum ejus nominatum eſt. Hinc dictus eſt *Albertus* ille, vir fortis & ſtrenuus, *Comes Babenbergenſis*. Fundator extitit monaſterii *Tharis*, noſtri ordinis in diœceſi Herbipolenſi, ubi & ſepultus quieſcit. Hunc *Adelbertum* proditorie blandis verbis eductum & seductum *Hatto* Epiſcopus Moguntinenſis in manus Imperatoris *Ludovici* dedit, qui & ipſum *Albertum* decollari fecit. Ego de illo Imperatore à certo nomine dubito mirorque: nam ratio temporis aliquem *Ludvvicum* Imperatorem tum fuiſſe, non admittit. Scripſi quemadmodum reperi in exemplari.

Monaſterium Ordinis fratrum Ciſtercienſis, quod **Jorgenthal**/ ie. *Vallis Georgii* nuncupatur, prope nemus

Thuringiæ, Comites fundaverunt de **Kaffernberg**, anno Domini MCXLII. Horum Comitum stirps prorsus aruit & desiit.

Anno Domini MCLXIIII. fundatum est monasterium monialium nostri ordinis prope *Erphordiam*, per Generosos Comites de **Grunpeche**: Cœnobium **Ichterhusen** dicitur.

FVNDATIO MONASTERII CELLÆ PAVLINÆ.

PAulina nobilissima & devotissima femina, imo & vitæ sanctimonia præclarissima, quæ etiam angelo nunciante concepta legitur. Hæc in omni virtutum flore & Dei amore proficiens, ter in vita personaliter *Romam* petiit, & Apostolorum limina devotissime adiit, visitavitque: ibique à summo Pontifice *Paschali* confirmationem monasterii sui *Cellæ Paulinæ*, quod in *Thuringiæ* saltu fundaverat, impetravit. Bulla papalis, quam vide, data est anno Domini MCXIIII. VII. Kal. Septembris. Indictione octava.

ANNO, Archiepiscopus III. Coloniensis, qui claruit anno Domini MLVI. ille Canonicos expulit & ejecit ex Ecclesia SALFELDENSI & in eam locavit & introduxit Ordinis D. *Benedicti* monachos, integritate vitæ ac regulari disciplina probatissimos. Ego omnino anceps sum de *Annone* illo tertio, cum *Anno* secundus fuerit in humanis temporibus *Henrici* III. & *Henrici* IV. Sit qualitercunque, *Anno* dictus est ille Archiepiscopus qui in *Salfeld* monachos locavit certissime, ut liquet ex imagine ipsius, quæ saxea, in summo marmorea, & vetusto schemate sculpta, & in sanctuario parieti infixa, &c. super quam nomen *Annonis* scriptum visitur.

DE

DE ANDECHS.

Temporibus *Adriani* Papæ hujus nominis I. *Desiderius* Rex Longobardorum perturbavit Ecclesiam Romanam, contra quem *Carolus Magnus* rogatu Papæ processit, belloque vicit. Hujus *Desiderii* filiam habuit uxorem TASSILO dux potens Bavariæ ideo & ipsum socerum suum *Desiderium* Regẽ juvit cum *Hunis* & aliis infidelibus contra *Carolum*. Vide inter hæc *Distinct*. LXIII. c. *Adrianus*. Porro *Carolus* capto *Desiderio* *Thassilonem* Ducem Bavariæ consanguineum suum (ni fallor patruus *Caroli* erat) privavit ducatu & intrusit eum ad monasterium inferioris *Altach*, una cum filio suo, quod ipse cum patre suo seniore *Thassilone* fundaverat: proinde *Carolus* Magnus *Pipinio* filio suo commisit Ducatum Bavariæ, &c. Ex illo Pipino orta est stirps illa nobilis & vetus Comitum & Principum de *Andechs*, quorum castrum fuit inexpugnabile, ubi nunc est monasterium nostri ordinis dictum *Andechs*, sive MONS SANCTVS, vulgo **der Heiligeberg.** Ex dicta progenie sancti & viri & mulieres complures per successum temporis exorti sunt & nati, quorum præstantiores sunt: *Conradus* Episcopus Constantiensis, S. *Henricus* Cæsar Babenbergensis, S. *Elisabet* Lantgravia Düringiæ, *Hedvvigis* sancta, matertera S. *Elisabeth*: *Mechtildis* Abbatissa in *Ottelsteten*: S. *Otto* Episcopus Babenbergensis, *Arnulfus* Imperator, *Eufemia* Abbatissa in **Altenmünster**, *Rasso* &c. Hæc ex Topographia *Montis Sancti* transscripsi.

FVNDATIO MONASTERII ALTHE.

ANno Domini DCCXLI. Pontificatus *Zachariæ* Papæ sexto, monasterium ALTHE inferioris ex consilio S. *Pirminii* Meldensis Episcopi, ab *Otilone* Duce, in honore S. *Mau-*

Mauritii, ſub monachica profeſſione conſtruitur. In hoc monaſterio S. *Godehardus* Epiſcopus Hildesheimenſis eſt factus monachus, qui ex familia iſtius Eccleſiæ natus & ibi nutritus ac ſacris literis imbutus. Vide latius in Legenda ipſius.

In eadem Chronica ſic continetur: Anno Domini MCXXIII. fundatum eſt monaſterium ALTACH ſuperius, tempore *Honorii* PP. II. & libertati traditur à *Friderico* Ratisbonenſis Eccleſiæ Advocato, de conſenſu conjugis ſuæ & filiorum.

In alia Chronica, quæ habetur Ratiſponæ ad S. Emmeranum, ita habetur: *Thaſſilo* Dux Bavariæ, filius *Otilonis* & *Hillerudis*, quæ fuit ſoror *Pipini* Regis, patris *Caroli Magni*. Fuit autem *Otilo* primum Rex, poſtea vero Bavaria in provinciam redacta Dux, & fundavit monaſterium Inferioris *Altach*. *Thaſſilo* prædictus filius *Otilonis*, monaſterio inferioris *Althe* plura prædia dedit: item *Pataviam* civitatem Bavariæ renovat & inſtaurat, & Epiſcopatus ſedem, quæ apud *Laureacum*, priusquam ab Hunis everteretur, fuerat, inibi inſtituit. Denique in Choro monaſterii in Weltenburg ſubſcripti rithmi habentur:

Thaſſilo Dux Bavariæ,
Fundator hujus Eccleſiæ,
Sex ſtruxit in Bavaria,
Thaſſilo monaſteria.
VVeltenburg, Lorsheim, Cremmonſter,
VVeſſenprun & Pfaffenmünſter.

Item fundavit monaſterium *Matze* in honore S. *Michaëlis* Archangeli. Item Manſee quoque monaſterium conſtruxit, & Enedorff. De fundationibus monaſteriorum ab *Otilone* & *Thaſſilone* grandis eſt diverſitas, & potiſſimum de duobus ALTHA. Ego in dictis monaſteriis non fui, ſed quæ poſui tranſcripſi ex quadam collecta Cronicula in *Ratiſpona*

pona ad S. *Emeranum*. Quare & ego vehementer dubito de dictis, quoniam topographias & originales dictorum non vidi cœnobiorum. Quin imo & nomina confusa sunt & transposita, ut plerumque filius ponatur pro patre, & pater pro filio; videlicet *Thassilo* pro *Otilone*, & è diverso.

Sane & alio quodam in libro sic exaratum comperi: Otilo prius Rex, post, *Bavaria* in provinciam redacta, Dux, *Altha* monasterium fundavit ex suo allodio, & sepultus est cum uxore sua in **Osterhoven**, quod nobilissimum monasterium sub regula S. *Benedicti* egregie satis Dux ipse construxerat. Legi etiam ut supra, quod filius ipsius *Thassilo* Dei amore seculum reliquerit, & monasterium **Lorsheim** intraverit, & in eodem religiosissime vixerit, & tandem beate obierit. Legitur nihilo tamen minus & aliter in quibusdam Chronicis, & *Lupoldus* similiter refert in Epitomate de rebus Germanorum veterum quod *Thassilo* ob rebellionem & inobedientiam ab *Carolo Magno* una cum filio suo *Theodone* in monasterium trusus sit & in monachum tonsoratus, & hoc ex gratia, alioqui mortis sententiam non evasisset. Cæterum & hanc dubitationem auget, quoniam non unus tantum, verum plures, & ad minus *duo Thassilones* fuerunt.

FVNDATIO MONASTERII MONTIS S. PETRI PROPE Rosenheim.

ANno Domini MCVII. *Bertholdus* nobilis Comes de *Purgeck* & *Otto* Iunior Comes de *Scheurn*, qui castrum habuerunt dictum quondam **Glanck** / nunc **Ysenhoffen**, vel *Mons S. Petri*, cui castro renunciantes Monasterium in honore S. *Petri* construxerunt & fratres de **Vispachaw** ibidem collocaverunt.

FVNDATIO MONASTERII BENEDICTEN PVEM.

ANno Domini DCCXL, indictione VIII. sub *Zacharia* Papa, tempore quo S. *Bonifacius in Francia*, *Frisia*, *Austrasia*, *Bavaria* fidem Christi seminabat, cum jam jam Ecclesiæ & monasteria in *Bavaria* consurgerent, in loco & in solitudine invia condiderunt & fundaverunt primum monasterium, dictum **Benedictenburn**/ tres fratres viri clarissimi, **Latfried** / **Waldam** / **Ellant** / tam virtutum quam divitiarum inclyti primates regni, & regis *Caroli*, patris *Carolomanni* & *Pipini*, consobrini.

Anno Domini MCXLVII. & circa illud tempus *VVelpho* Dux Bavariæ senior complura fundavit monasteria, videlicet **Raitenpuch** / **Aldorff** / quod modo **Weingarten** vocatur, **Altenmünster**, & Ecclesiam *Racensem*; & his peractis *Hierosolymam* versus proficisci cœpit, III. Kal. Aprilis.

Anno Domini DCCCCLXXVI. Dominus *Gero* Coloniensis Archiantistes construxit GLADEBACENSE cœnobium, quod situm est in diœcesi *Coloniensi*, sed in dominio & terra *Iuliacensi*: & viget sub *unione Bursveldiana*.

CAMPIDONE monasterium construitur per *Andegarium* qui etiam Abbas effectus est ibi, Anno Domini DCCLII.

OPHO Angliæ Rex, avus maternus S. *VVilliboldi*, primi Episcopi *Eichstetensis*, monasterium fundavit SCHVTTERENSE in *Mortnavia*, unde usque hodie dicitur OPHONIS CELLA. Anno Domini DCCXVII.

BVCHAVGIENSE cœnobium fundatur à nobili Comitissa *Adalinda*, uxore *Hattonis*, cujus tres filii nequiter occisi, in eodem monasterio consepeliuntur, scilicet **Beringer** / **Regrimof** / & *Gerardt*. Anno Domini DCCCCII.

AVGESNOVEN fundatur à *Bernhero* Comite de **Hasspurg** & Domino in **Ortenberg**, anno Domini ......

SCHAF-

SCHAFHVSEN monasterium *Omnium Sanctorum*, fundatur per Comitem *Gebehardum* de Nellenburg. anno .....

Monasterium REICHENBACH fundavit *Diepoldus* Marchio, dictus de Vechpurg / ad petitionem matris suæ *Luckardis*, & uxoris *Adelheydis*, temporibus *Henrici* Imperatoris quarti.

ETALL cœnobium fundatur per *Ludvvicum* Imperatorem quartum, & ponitur per eum primus lapis, Anno Domini MCCCXXX, in die Vitalis martyris. Primus Abbas *Fridericus* Henrichreüter sumtus ex Reichenbach.

VISPACH cœnobium monialium fundatur per *Haiskam*, filiam regis *Arragoniæ* viduam, & relictam *Ottonis* Comitis de Scheürn / anno Domini millesimo, septuagesimo septimo.

HIRSAW fundatur ab *Henrico* IV. Imperatore, genero *Conradi* Imperatoris, in loco nativitatis suæ, in *Hircinia* silva, *Tempe cervorum*, anno Domini MIII.

Monasterium ETTENMVNSTER fundatur ab *Higerno* Episcopo Argentinensi. Alii dicunt ab *Ethone*, qui primus fuit Abbas in *Augia* majori, etiam condidit Ettenheim. Anno Domini DCCXXXIII.

Circa annos Domini DCLXX. in partibus Noricorum erant duo fratres, *Albertus* & *Ockarius*, ex patre *Burgundi*, ex matre *Bavari*, divitiis præpollentes, Deumque timentes, consanguinitatis affinitate proximi *Pipino* Regi, patri *Caroli* Magni, fundaverunt Monasterium Tegernsee nostri ordinis; *Albertus* novem comitatus in Bavaria possedit; *Ockarius* ducatum tenuit in Burgundia.

Anno Domini DCCCL. *Rathardus* presbyter & Dei famulus apud Diensee / quod obsonitum aquæ ibi decurrentis nomen accepit, monasterium S. *Georgii* martyris construxit, ibique Canonicos regulares, &c.

Anno Domini DCCCCXXXIIII. *Eberhardus* Comes præpotentissimus, fraterque ejus *Adelhero* in castro EBERSBERG monasterium Canonicorum regularium fundarunt. Postea tamen *Vdalricus* filius dicti Comitis Adelheronis ordinem regularium Canonicorum in monachos nostri ordinis commutavit.

Anno Domini DCCCCXCVII. *Gebehardus* primus hujus nominis Episcopus Ratisponensis præficitur. Hic in territorio urbis Ratisbonensis quendam locum **Pruel** dictum, monachicæ vitæ aptum elegit, & monasterium construxit. Dotatum est per *Ottonem* M. magnifice & privilegiatum.

Anno Domini MLXII. septem fratres *Scoti*, quorum nomina sunt hæc: *Marianus*, *Mathantinus*, *Murchertachus*, *Clemens*, *Gervasius*, *Isaac*, & *Donatus* Ratisponam venerunt, & sicut in Chronicis legitur, quendam mortuum nuper in patibulo *Zandolphum* nomine ibidem resuscitaverunt, ac tempore *Ottonis* Episcopi tunc temporis locum, ubi nunc est *Prioratus S. Petri* extra muros civitatis inhabitare cœperunt.

Eberhardus Comes de *Ebersberg* supra dictus super flumen *Ilmum* monasterium etiam construxit **Geysenfeld**/ ordinis nostri, anno Domini DCCCCLIII. & circa.

HISTORIA FVNDATIONIS MONASTERII BOSAVGIENSIS.

ANno Domini millesimo centesimo decimo, sub *Henrico* Imperatore hujus nominis quarto, sed in ordine regum quinto, auctorisante in Ecclesia militante post *Vrbanum* II. viro Apostolico *Paschali*, Dominus *Theodoricus* Zitzensi Ecclesiæ digne præficitur, vir vere commendandus, literis apprime eruditus, contra schismata, quæ nonnunquam suo tempore pullulabant, propugnator Catholicus, & in

& in omni paſtorali ſolicitudine commiſſæ ſibi Eccleſiæ deſudans utilitatibus. Hic tertio Epiſcopatus ſui anno, ſcilicet anno Domini mileſimo centeſimo quarto decimo, cum eſſet *B. Mariæ* Dei genitrici ſpecialiter devotus, quendam Sclavum penitus illiteratum, eidemque B. Virgini æque devotum in ſua curia habebat. Cui Sclavo B. Virgo Maria tunc apparuit adhortans, ut præfato Epiſcopo diceret, ut clauſtrum ſuo honori conſecrandum non longe à ſuburbano ſeu territorio ſuæ civitatis, in colle, quem antiquitas *Boſavvgia* nominaverat, conſtrueret, & pro indicio veritatis inſinuaret, quod ſecrete dicere ſolitus eſſet ante inchoationem horarum B. Virginis hanc antiphonam: *Nativitas tua Dei genitrix*, &c. Quæ cum idem Sclavus Epiſcopo conuntiaſſet, & Epiſcopus ſuum ſecretum illi revelatum cognoſceret, quod Domina noſtra ſibi dilectiſſima virgo Maria voluit, quantocius adimplevit, & montem qui *Boſavvgia* dicitur, primum occupavit ac fruticetis & ſpinetis mundavit, & menſe Septembri VI. Idus ejusdem menſis ligneam capellam in eodem monte conſtructam in honore S. Dei genitricis & perpetuæ virginis Mariæ dedicavit, ipſumque montem cum aliis prædiis in uſum fratrum inibi Deo in perpetuum ſecundum regulam beatiſſimi Patris *Benedicti*, Nigrorum monachorum ſerviturorum aſſignavit. Nam de monaſterio *Hirſavvgienſi* Spirenſis diœceſis, pro tunc in regulari obſervantia, ſecundum *Cluniacenſium* ſtatuta nominatiſſimo, Abbatem poſtulavit, & quendam *Erkenbertum* virum venerabilem, quem primum huic loco Abbatem præfecit, una cum aliis fratribus acquiſivit. Secundo dehinc anno, qui eſt annus Domini milleſimus centeſimus quintus decimus, Baſilicam hanc à fundamento erexit, & octavo ab hinc anno, qui eſt annus Domini milleſimus centeſimus viceſimus ſecundus, conſummavit, duoque altaria, unum in dextrali

 plaga

plaga in honore Apostolorum *Petri & Pauli* sexto Idus Septembris, alterum vero in sinistrali in honore Apostolorum *Philippi & Iacobi* Kalendis Maji dedicavit. Hic etiam quendam nobilem, nomine *Bennonem* de vicina Soraborum gente inconversum recepit. Qui cum vere perversus existeret, & ab Abbate sæpe correptus emendare nollet, Abbas ad ejus directionem etiam Episcopum advocavit. Qui cum prædictum durius, ut dignus erat, argueret, idem *Benno* cuncta impatienter ferens in tantam malitiam devenit, ut eundem Episcopum in oratione ante principale altare procumbentem latenter cultello perfoderet. Vnde post triduum venerandus Dei sacerdos quinto Kal. Octobr. anno Domini MCXXIII migravit ad dominum in eodem loco sepultus, quo occisus. Ipse vero *Benno* non conversus sed perversus mox vivus à Dæmone raptus, nusquam comparuit. Altero abhinc anno, qui est annus Domini MCXXIV. septimo Idus Septembris, dedicata est hæc basilica à Domino *Richvvino*, venerabili Domini *Theodorici*, nostri fundatoris successore, ordinationis ejus anno primo, & ab *Arnoldo* Merseburgensis Ecclesiæ Episcopo, & quinque altaria ipso die, principale quidem altare in honore B. & perpetuæ Virginis *Mariæ* & S. *Iohannis* Baptistæ, sanctique Iohannis Evangelistæ: altare ante chorum in honore *S. Crucis*; altare post summum in honore *S. Benedicti*; in honore *S. Georgi* martyris in dextra parte: in sinistra vero parte in honore *SS. undecim milium virginum*, &c. Feliciter. Amen.

FVNDATIO MONASTERII PRVMIENSIS PER PIPINVM SENIOREM QVI FVIT PATER Caroli Magni Imperatoris.

PIpinus Francorum Rex, cum esset in venatione in *Arduenna* super flumen quod vocatur *Prumia*, venatores suos & canes

& canes à se dimissos ita perdidit, ut nulla ratione potuerit scire, quorsum divertissent, aut in qua parte eos sequi debuisset. Stupefactus ergo in sinum armigeri caput reclinavit, & ecce angelus Domini in similitudine hominis astitit, & dixit ei: *Ecce ego nuntius Dei ad te venio, ab eo missus qui mandat tibi, ut sicut ego signa posuero, ita jacto & posito fundamento ei templum in hoc loco ædifices, & locum ipsum S. Salvatoris nomine in perpetuum appelles. In crastinum vero cum equitaveris, duos pauperes monachos Græcos obvios habebis. Hos rogabis, ut illud, quod ferunt, tibi pro amore Dei dare velint, promittens eis retributionem magnam, cumque acceperis, eos huc adducere debes, & monasterium, sicut me vides ponere signa, ita ædificare jube, positis sanctis reliquiis in hoc loco. Dabis ergo impensas ad ædificaudum eis & cuncta necessaria vitæ. Ferunt enim Innocentium corpora tria; partem de cute Apostoli Bartholomæi, & multas alias sanctas reliquias. Venatores, de quibus sollicitus es, ad te venient vespere; & sic, ut imperatur à Domino, facere grato animo procura.* Pipinus autem animo hilari, ut imperata fuerunt, ita fecit, ubi & curtes plurimos, & thesauros magnos conferre studuit, & eo mortuo trinepos ejus *Lotharius* Imperator magnifice consummavit: Vbi & sepultus in pace quiescit.

FVNDATIO MONASTERII SELGENSTADENSIS.

HEinardi Cancellarius *Caroli* Magni Imperatoris, vir egregiæ dignitatis, qui in puerili ætate cum eo nutritus fuerat, & miro ac ineffabili amore se dilexerant, cujus & consilio palatium tunc regium gubernabatur. Hic itaque *Heinardus* super *Mogonem* fluvium Abbatiam insignem fundavit, & Selingstat appellavit, & de *Roma* sanctos *Marcellinum* & *Petrum* apportari fecit, & ibi eos collocavit, & eam Abbatiam

regno

regno dimisit, & se & dominam *Immam* uxorem suam, prædicti *Caroli* filiam, post mortem tumulari fecit.

FUNDATIO MONASTERIORUM DUORUM IN Quedelburg/ & COENOBII S. JOHANNIS BAPTISTÆ PROPE Magdeburg.

HEnricus primus Saxo genere, pater *Ottonis* Magni, qui cœpit anno Domini DCCCCXVIIII. ædificavit & fundavit Abbatiam de *Quettenleburg* regalem utique, & in omni *Saxonia* præcipuam. Illic Abbas moniales posuit, cui loco contulit decem & octo millia mansa, & thesaurum pergrandem; advocatiam & monetam, teloneum & militam, ubi & se sepeliri mandavit. Hujus uxor *Machtildis* regina sanctissima illi ad latus consepulta & posita est in crypta ejusdem monasterii. Hujus filius fuit *Otto Magnus*, Imperator hujus nominis primus, qui & *Rufus* dictus est. Iste *Otto* Abbatiam magnificentissimam & ditissimam construxit extra muros civitatis magnæ Magdeburg/ in honore *S. Iohannis Baptistæ*, in quo posuit monachos Ordinis S. *Benedicti*. Item construxit in *Quetteleburg* monasterium Nigrarum monialium ordinis S. *Benedicti*, dedicans Ecclesiam in honore B. Virginis.

Conradus primus natione *Francus* eligitur in Regem anno Domini millesimo vicesimo quarto. Iste Abbatiam Nigrorum monachorum gloriosam & famatissimam sub regula S. *Benedicti* construxit & fundavit, quæ LINTHBURG dicitur anno Christi 1038.

Luiboldus Archiepiscopus Moguntinus monasterium S. JACOBI propriis expensis exstruxit *Moguntiæ* foris murum in monte qui dicitur *speciosus*, tempore *Henrici* Imperato-

ratoris IV. Anno Domini CIↃLIX. obiit prædictus Archipræsul, cui *Sifridus* Abbas Fuldensis successit.

FVNDATIO MONASTERII B. VIRGINIS MARIÆ IN Schuttern.

ANno quinque millesimo DCCLXXIII. à creatione mundi, ab incarnatione vero Domini nostri Jesu Christi DCIII. regnante *Phoca* Imperatore Romanorum, anno regni ejus primo vivente adhuc sanctissimo Papa *Gregorio*, gubernante Franciam Rege *Theodorico*; *Offo* Rex Angliæ divina motus inspiratione, cœpit ædificare & construere hoc solenne cœnobium Schutern / cum adjutorio & consilio S. *Pirminii* Episcopi ex cujus discipulis creduntur fuisse primi monachi inhabitantes hoc cœnobium in honore gloriosissimæ Virginis Mariæ. Illud postmodum gloriose ditavit multis muneribus & privilegiis magnificus Francorum Rex *Dagobertus*, anno Domini DCCXLII. Collapso autem priori cœnobio, illud iterum reædificavit, privilegiis & censibus ampliavit, sanctissimus & gloriosissimus Romanorum Imperator *Henricus II.* anno Domini MXVI. Deinde anno Domini. MCCCCLXXXIX. in die S. *Elisabeth* inchota est observantia vitæ regularis hoc in loco, secundum laudabilem unionem *Bursfeldensem*, per venerabilem Abbatem hujus cœnobii Dominum *Iohannem Full*; cooperatus est sibi ad hoc opus sanctum venerabilis Pater & Dominus *Blasius*, Abbas Hirsaugiensis, qui primos reformatores de monasterio suo huc adduxit. Deus dedit initium, dabit etiam incrementum.

FUNDATIO MONASTERII CANONICORUM REGULARIUM IN Kyrbgarten PROPE WORMATIAM.

ANno Domini MCCXXXII. fundatum est monasterium ortus gloriosæ virginis Mariæ prope urbem Vangionum nominatum Kyrbgarten / per reverendissimum & gratiosum Dominum *Henricum* Comitem de Saraponte, Episcopum Wormatiensem, pro monialibus Cisterciensium, &c. Anno autem Domini MCCCCXLIII. reformatum est præfatum monasterium, à monialibus Cisterciensibus desolatum, per Canonicos regulares, opera Domini gratiosi *Friderici* Poneck Episcopi Wormatiensis, ac Illustrissimi Principis Electoris *Ludevvici*, comitis Palatini.

FUNDATIO MONASTERII S. WALPURGÆ IN SACRA SILVA

ANno Christi millesimo septuagesimo quarto, ætate *Gregorii* VII. & *Heinrici* III. fundatum est à *Theodorico* Comite montis Peligardi cœnobium S. *VValpurgis*, ordinis D. Benedicti: cujus Abbati *Bertolfo* post plurimos annos *Fridericus* Sueviæ Dux cum uxore Judenta, donavit prædia, quæ intus & extra forestam, quæ *sancta* nuncupatur. *Bertolfus* primus Abbas hujus loci fuit; *VVolfgangus* secundus; *Dietmarus* tertius; quartum invenire non poterant, quo nomine dicitur. Item, quæsitum est in antiquissimo martyrologio hujus loci, & nullus inventus est Abbas qui *VVolffframus* dictus sit; quamobrem arbitrantur *VVolffgangum* esse, & erratũ esse in nomine. Item, ante primum Abbatem *Bertolfum* leguntur longe fuisse duo monachi in hoc loco, qui fundatores primi in martyrologio dicuntur: sic cum legitur *VVibertus* monachus primus fundator hujus loci obiit v. Kal.

Augu-

Augusti. *Martius* confundator III. Kal. Decembris. Hi tamen creduntur habitasse tanquam heremitæ in parvulo monasterio sive cellula: verum annus Domini, i.e. quo tempore fuerunt, incertum est. Nota tamen, quod hic fuit mihi oblatus liber antiquissimus ibi legi, quod præfatus frater *VVibertus* suscepit primum privilegium monasterii, à *Henrico* Imperatore quinto anno Domini millesimo sexto. Item: *Fridericus* Dux Sueviæ pater fundatoris hujus loci. Sic *VValpurgis* fundat monasterium S. Benedicti **Lorch** / prope **Schwäbischen münde** / in quo sepelitur, &c. Item monasterium Præmonstratensium *Adelberg*.

FVNDATIO MONASTERII **Künigesberg** / SANCTIMONIALIVM.

ANno Dominicæ incarnationis MCLXVII. Indictione XI. Epacta nulla, tempore *Alexandri* Papæ, regnante *Friderico* Romæ Imperatore, sub *Agnete* hujus loci Abbatissa VIII. Idus Julii dedicatum est hoc monasterium à venerabili *Bernone* Zvvirmensi Episcopo; & eadem die dedicatum est altare principale in honore S. *Mariæ* perpetuæ virginis, &c. *Fridericus Barbarossa* est fundator.

EX TOPOLOGIA NOVIENTENSIS i.e. EBERSHEIMENSIS COENOBII

MOnasterium *Novientense* sive *Ebershemense* situm est in Germaniæ finibus inter *Rhenum* & *Vosagum* in pago Alsatiensi in comitatu *Thronic* & in Episcopatu Argentinensi, in insula *Ylbæ* fluminis, nemoribus consitum, perspicuis fontibus irriguum, pratis amœnum, agrorum fertili cultu-

cultura circumdatum, vineis non longe adjacentibus lætum, piscationibus & venationi commodum, ac variis commeatibus utile ac oportunum. Cum enim pagus idem Alsatiensis primitus ab exercitu *Trebete* possessus fuisset, & excultus, ipsi cultores fanatici & idololatræ fanum culturæ Deorum suorum, & in ipso aram *Dianæ* & *Mercurii*, construxerunt & ludis sceniciis dedicaverunt. Sed cum post multa temporum curricula tota Germania, & idem pagus à Romanis, temporibus *Iulii Cæsaris*, subacta fuisset; *Iulius Cæsar* Deum placare, *Mercurium* videlicet, qui à Theutonicis colebatur, quoniam Deus facundiæ dicebatur, insulam ingressus, ipsum fanum jam vetustate collapsum renovavit, ac Donariis honoravit, nomenque mutans *Novientum* nominavit. Nam antiquitus à primo possessore suo **Stanebruch** vocabatur, unde etiam hactenus saltus adjacens eo nomine nuncupatur. Deinde ad munimen Romani exercitus castella in circuitu munivit: primum scilicet super lacum ipsius *Yllæ* fluminis, quod *Brundusium* nominavit: sed post ab accolis renovatum *Branneburg* est nuncupatum. Alterum vero juxta villam quæ *Hilzheim* vocatur, construxit, quod hactenus *Ertburg* vocatur: Tertium vero juxta villam **Kagenheim** / quod nunc **Altenburg** dicitur: Quartum nihilominus trans flumen juxta montana construxit, ipsumque ab alto sito *Apicam* nominavit. Horum itaq; castrorum castella cum finitimis populis ipsius pagi, singulis mensibus ad fanum supradictæ insulæ venientes, sacrilegos sacrificiorũ ritus cum ludis scenicis celebrabant, & ille quidem ritus gentilitatis usque ad tempora *Neronis* Imperatoris ibidem permansit. Eo tempore Christi videlicet ab ascensione decimo anno beatissimus Apostolorum princeps *Petrus* adjuncto sibi *Paulo* Apostolo Evangelium Christi in urbe Roma prædicabant. Qui cum per Spiritum S. tempus passionis suæ sciret insta-

instare, convocatis discipulis, quos idem fervor prædicationis incenderat, tali eos sermone alloquitur: *Videte nunc fratres mei, quanta sit messis dominicæ sationis, & quam pauci operarii. Nunc igitur memores verborum Domini nostri Iesu Christi, quando ait: Ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos*, &c. *& quia dignus est operarius mercede sua.* Deinde singulis imponens manus dedit eis potestatem ligandi & solvendi & dimisit eos; mittens quidem B. *Apollinarem* in *Ravennam* civitatem, S. vero *Martialem* in Aquitaniæ partes, Sanctum autem *Saturninum* in Tolosanam civitatem B. autem *Maternum* Episcopum, cum duobus presbyteris *Euchario* & *Valerio* in Transalpinas Germaniæ partes destinavit. Qui transmissis Alpibus penninarum, venerunt in supradictum Germaniæ pagum qui *Alsatia* dicitur, cœperuntque incolis prædicare verbum Dei, quos & sermonibus & miraculis ad fidem converterunt, destruentes fana eorum, ex quorum lapidibus Ecclesiam in honore *B. Petri* construxerunt. Post hæc B. *Maternus* Argentinam civitatem causa prædicationis ingreditur, & eos de cultura idolorum arguere cœpit, &c. sed ab incolis non est receptus, imo ex urbe pulsus; qui pulverem pedum in eos spargens, ad relictum solitudinis locum repedavit. Cumque in itinere essent constituti, B. *Maternum* repentina febris invasit: quem cum in humeris secum ferre tentassent, spiritum exhalavit. At illi rerum inopia ac labore fatigati, simulque barbaræ gentis ferocitatem metuentes, flumen *Yllam* transierunt, ipsumque in loco deserto ac solitario cum maximo luctu & fletu sepelierunt unde etiam usque in hodiernum diem locus idem *elegium*, propter elegos, qui ibi profusi sunt est vocitatus. Mansit denique in præfato loco S. *Maternus* sepultus xxx. dies, i.e. usque ad reditum B. *Eucharii* de Roma cum baculo S. *Petri*, per quem etiam meritis B. *Petri* fuit resuscitatus, & vixit ex post xxx annis. In hoc loco

 longa

longa poſt temporum curricula *Dagobertus* Rex Franciæ ex arce *Rubiaca* veniens, dum venationi inſiſteret, aper miræ magnitudinis canibus & clamoribus provocatus, filium Regis ſedentem in equo invaſit, unde equus perterritus rapidis curſibus totus in præceps actus denſiſſimam ſilvam petiit. Sed puer non volens reſidere cecidit, & manſit uno pede in ſterifio pendens, & tractus tandem ſemi mortuus eſt repertus, & die altera expirat. Dicunt etiam puerum ab apro percuſſum. Hinc ipſe Rex prædictam inſulam *Novientum* mutato nomine **Ebersheim** i.e. manſionem aprorum nominavit, & locum in magna reverentia habuit: nam puer per *Arbogaſtum* Epiſcopum Argentinenſem reſuſcitatus fuit. Ideoque Rex & Regina gaviſi valde S. *Arbogaſto* & B. *Virgini* dederunt *Rubiacum* & multa alia. Hæc latius vide in Legenda Arbogaſti.

INDEX

INDEX RERUM IN HIS CHRONICIS MEMORABILIUM.

A.

Apolla-

Asse.

INDEX.

D.

Heimeke

Minden-

Mos

R.

INDEX.

V.

FINIS.